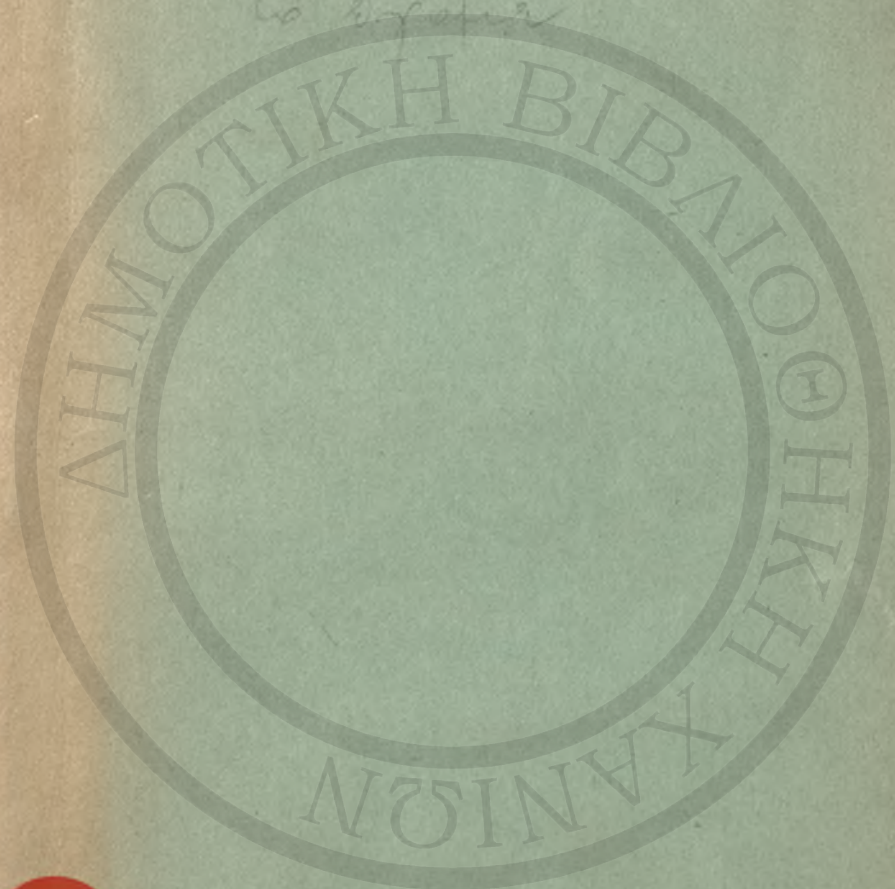

35

20 8. 1912

10/

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΡΕΡΓΑ

Θ. ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ

Διεύθυνση	ΒΙΒΛΙΟ
— Δ. Α. Β. Ν. —	
Αριθ.	39349
Προσγ.	1-4-71
Εξέδοτος	980
Αριθ.	88959/1881

ΤΑ ΚΡΗΤΙΚΑ

ΩΔΑΙ ΑΛΚΑΪΚΑΙ

ΣΥΜΜΙΚΤΑ.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ:

Ω. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ.

ΒΙΒΛΙΟΦΗΚΗ
ΛΕΩΝΙΔΑ Γ. ΜΑΝΩΛΙΚΑΚΗ
ΧΑΝΙΑ 1969

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ

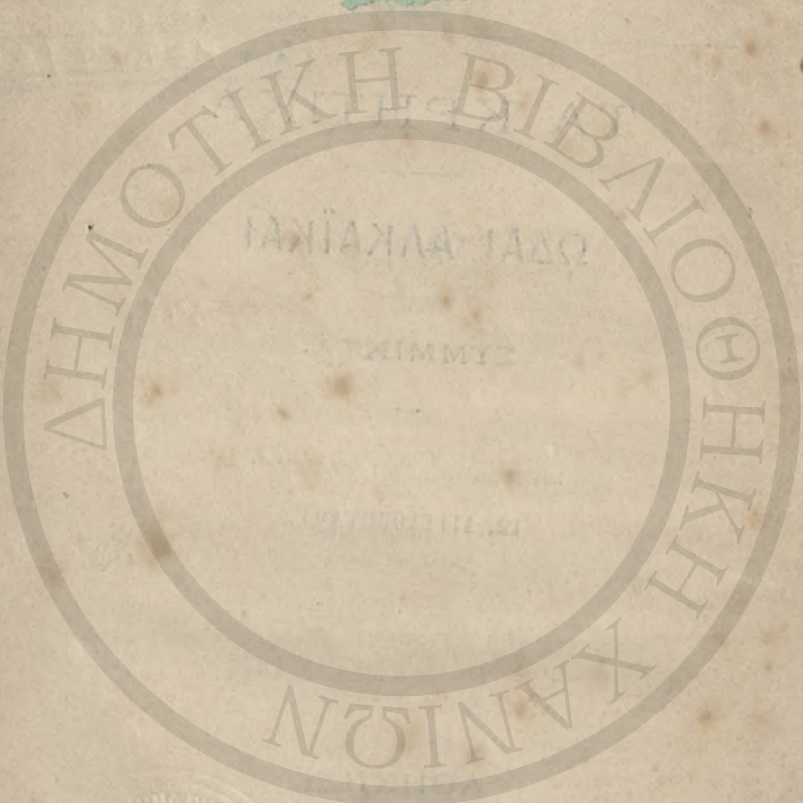
72 — 'Οδὸς Βορρά — 72

1881

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

OF TORONTO

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐτυχε γὰρ ἀκούσω ἐν τιρὶ καφερείῳ τοῦ Πειραιῶς ἀδματόν τινα πρόσφυγα Κρήτα, δευτικὸν ἀφηγεῖτο εἰς στίχους τὰ τραγικὰ τῆς πατρίδος του συμβάρτα. Ἀυτὰ ταῦτα καὶ ἡ βαρεῖα καὶ ῥοδὶκὴ φωνή, μεθ' ἧς ἀπηγγέλλοτο, μὲ συνεκίνησαν μέχρι δακρύων, παραμείνας δὲ ἕως τέλους τῆς ῥαψῳδίας καὶ προσεερχὼν τὸν ὀβολόν μου εἰς τὸν δίσκον τοῦ ῥαψῳδοῦ ἀπῆλθον, ἀραχνυκλῶν ἐν τῇ διαροίᾳ τὰ ἀκουσθέντα. Ὅσῳ δὲ πλεῖτον ἀνελογιζόμεναι αὐτά, τόσοσφ βαθυτέρον ἐνετυποῦντο εἰς τὴν μνήμην μου, καὶ τόσοσφ μᾶλλον με ἔτερπον. Ἐστοχάσθη, ὅτι ἴσως ἄσχοπον διὰ τὰς σήμερον περιστάσεις δὲν εἶναι γὰρ δεσμεύσω διὰ τῆς γραφῆς τὰ πτερύεργα ἔπη τοῦ ῥαψῳδοῦ, καὶ γὰρ τὰ δημοσιεύσω εἰς συνδάλισιν τοῦ πατριωτικοῦ πυρός, τὸ ὅποῖον καλεῖ καὶ σήμερον καὶ πάντοτε τὰ σπλάγχνα τοῦ ἔθνους. Οὕτως ἐστοχάσθη, οὕτω καὶ ἔπραξα καὶ ἰδοὺ δημοσιεύω τὰς τρεῖς πρώτας ῥαψῳδίας τῶν Κρητικῶν. Εὐτυχῆς δὲ θὰ νομιζώμαι, ἂν ἐπιτύχω γὰρ συγκιρήσω τὸν λαὸν ὑπὲρ οὗ γράφω τόσοσφ, ὅσοσφ μὲ συνεκίνησαν αὐτὸς διὰ τοῦ τυφλοῦ ῥαψῳδοῦ του καὶ πολὺ μᾶλλον διὰ τῶν ἔργων του.

Ταῦτα ἔγραφοσφ πρὸ 15 ἐτῶν. Ἐκτοτε ἐπῆλθον τόσοσφ βαθεῖαι μεταβολαὶ εἰς τὰς σχέσεις καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ὥστε φαίνεται οὗτος ὡς εἰ

ἐλησμόνησε καὶ καταγωγὴν καὶ παθήματα καὶ προσρι-
σμόν. Ἰσως μὲ ἠλλοίωσεν ὁ χρόνος καὶ παρεξηγῶ ἐξ
ἀμβλυωπίας πρεσβυτικῆς τὰ περὶ ἐμέ· ἀλλὰ φέρομαι νὰ
πιστεύσω ἐκ τῶν γενομένων πρὸ μικροῦ, ὅτι τὴν πρῶν
ἐθελουσίαν ἀντικατέστησε σήμερον ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ
ιδιωτικὴ κερδοσκοπία· τὸ ἐθνικὸν φρόνημα κατέπριξεν
ἢ παρεμόρφωσεν ἢ δειλία ὑπὸ τὸ ψυμύθιον τῆς λεγο-
μένης φρονησεως καὶ μὴ ἢ μέριμνα ὑπὸ τῆς διασώσεως
(= μὴ κατακινδυνεύσεως) τῶν βαρυτίμως ἀποκτηθέν-
των ἀγαθῶν· τὴν εἰς ἑαυτὸν πεποιθήσιν ἐξέκρουσεν ἢ
προσδοκία τῶν πάντων παρὰ τῶν ξένων καὶ ἡ ἀφιέ-
ρωσις εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ! ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις,
ἐξεδηλώθη καὶ ἐξετράφη καὶ ἐμεγαλύνθη τάσις τις τοῦ
λαοῦ εἰς ἀπόλανσιν ὡς εἰς κύριον μέλημα τοῦ βίου.

Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ καθολικὴ αὐτὴ γάρκη, ἡ κα-
ταλαβοῦσα πάντας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἀκροτάτου μέχρι τοῦ
ἐσχάτου, εἶναι σύμπτωμα ἀσθενείας τοῦ ἔθνους παρο-
δικῆς, καὶ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀναλαμβάνει ἑαυτὴν κατὰ τὸ
γαλλικὸν λόγιον: *La France se recueille*· εἰ δὲ μὴ,
βάρτραχοι ἡμεῖς πολιτικοὶ κωάλορες παρὰ τὸν ἀπεξη-
ραμμένον ἢ τελευτάωδη Ἰλισσόρ, θὰ ἐκδιωχθῶμεν ὑπὸ
τῶν περιόικων μιὰν ἡμέραν εἰς τὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου,
ἢ θὰ προσπασσαλευθῶμεν ἐπὶ τῶν σκοπέλων τῆς μεσο-
γείου, οἰκτρὸν θέαμα παρέχοντες εἰς τὰ παραπλέοντα
ἔθνη, καὶ καταδεικνύοντες ἐμπράκτως, εἰς πόλιαν θέσιν
περιέρχονται οἱ λαοί, οἱ μικροψύχως καὶ γλοιωδῶς
προσκολλόμενοι ὡς τὰ ὄστρακὸδερμα περὶ τὸν ἀλμυ-
ρόπικρον βράχον τοῦ ἐνεστῶτος.

Man muss glauben, man muss wagen,
denn die Goetter leihen kein Pfand ;
Nur ein Wunder ka in uns tragen
in das schoene Wunderland,

πρέπει νὰ πιστεύσης, πρέπει νὰ τολμήσης, διότι οἱ
θεοὶ δὲν δίδουν ἐρέχτρα· μόνον ἐν θαῦμα ἐμπορεῖ νὰ
σὲ φέρῃ εἰς τῶν θαυμάτων τὴν ὥραλαρ γῆν,

Σχίλλερ.

ἢ δὲ γῆ τῶν θαυμάτων εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ γῆ τῆς ἐλευ-
θερίας, ὅπου ἂν λαλήται ἡ γλῶσσα τῶν πατέρων ἡμῶν.
Πιστεύοντες, ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἀκατήσωμεν τὴν γῆν
ἐκείτην καὶ μελετῶντες ἡμέραν καὶ νύκτια πᾶν τὸ φέρον
ἐγγύτερον τοῦ σκοποῦ, καὶ θαρροῦντες καὶ κινδυνεύον-
τες ἐν παντὶ καιρῷ, οὕτω μόνον θὰ ἐπιτελέσωμεν τὸ
θαῦμα τὸ φέρον εἰς τὴν γῆν τῶν θαυμάτων.

Οὕτως ἐποίησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγείροντες ἐπα-
ναστάσεις ἐπὶ ἐπαναστάσεων, αἰτινες καὶ ἀποτυγχά-
νουσαι, ἐξέτρεφον ὅμως τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἀνερ-
ρίπιζον ἄσβεστον τὸ μῖσος κατὰ τῆς δεσποτείας. Ἡ
ἀδράνεια εἶναι θάνατος.

Παιδιά μ', ἂν θέλτε λεβεντιά, κ' ἐλεύθεροι νὰ ζῆτε,
βάλτε τσελίκι στὴν καρδιά καὶ σίδερο στὰ πόδια·
κρασί ποτὲ μὴν πίνετε, ὕπνο μὴν ἀγαπάτε·
ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος, καὶ τὸ κρασί ναι πλάνος.

Οὕτως ἐδίδασκεν ὁ Ζῆδρος τὰ πρὸ τῆς ἐπαναστά-
σεως κλεφτόπουλα, καὶ ἀνέτρεφεν αὐτὰ εἰς τὴν ἐλευ-
θερίαν, καὶ παρεσκεύαζε τοὺς χαλυδρόνους ἐκείρους

τῆς ἐπαραστάσεως χαρακτῆρας, οἵτινες οὔτε ἐμικρολόγουν, οὔτε ἐμικροψύχουν ὡς ἡμεῖς, ἔραγχος καὶ πρόηρ, πρὸ τῶν φοβερωτάτων κινδύνων.

Ἄεικλήρητοι εἶναι οἱ Σλάβοι, καὶ διὰ τῆς ἀκοιμήτου δραστηριότητος ὅλον ἐκτοπίζουσι πρὸς μεσημβρία τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας αὐτῶν, οὔτε θὰ παύσωσι πολεμοῦντες, ἕως οὐκ ἐπιτελέσουν ὅ,τι ἔχουν ἐν τῇ καρδίᾳ εἶτε δίκαιον εἶτε ἀδίκον. Ἀκάματοι ὑπῆρξαν οἱ Ἴταλοί, οἵτινες καὶ σήμερον ἀκόμη, ὅτε ἡ ἐπιτυχία ὑπερηκόνησε καὶ τὰς τολμηροτάτας τῶν προσδοκῶν αὐτῶν, καὶ σήμερον ἀκόμη ἀναταράσσονται ἀραφνοῦντες τὸ περιλάλητον ἐκεῖνο *Italia irredenta*.

Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ τὸ βάλωμεν καλὰ καλὰ εἰς τὸν ροῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν, ὅτι πρέπει νὰ χύσωμεν αἷμα, ἵνα ἐξαγοράσωμεν τὴν τελευτὰν τοῦ γένους ἀπελευθέρωσιν, διότι αὐτῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν τὰ ἴγασθ' οἱ Θεοὶ. Δὲν μᾶς βλάπτει ἡ μικρότης καὶ ἡ ἀσθένεια, ἀλλὰ μᾶς βλάπτει ἡ ἀβουλία καὶ ἡ εὐτέλεια. Αὐτὰ τὰ δύο μεγάλα κακὰ ἄς ἀποσείσωμεν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν. Ἡ καρδία τῶν ἔθνων δὲν ἠλλοιώθη τοσοῦτον, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀλλοιωθῇ, ὥστε νὰ μὴν ἐπισκιρτήσῃ εἰς τὸ εὐγενές καὶ τὸ ὑψηλόν, οὐδὲν δὲ εὐγενέστερον οὔτε ὑψηλότερον τοῦ μάχεσθαι ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἄς μάθωμεν νὰ μαχώμεθα, καὶ ἡ παγκόσμιος συνείδησις θὰ εὕρῃ καιρὸν καὶ τρόπον νὰ τείρῃ χεῖρα ἀρωγῶν καὶ παρήγορον πρὸς τὸν γεραίως ἀγωνισάμενον καὶ πεσόντα. Ἀλλὰ τὸν δειλόν, ἀλλὰ τὸν εὐτελῆ ἀντιπα-

φέρχεται ἡ εὐγένεια, ἀπαξιούσα καὶ τῷ προσβλέψῃ, χύνεται δὲ ἐπ' αὐτὸν λυσσῶδες τὸ πολιτικὸν συμφέρον, ἵνα τὸν κατακλύσῃ, ἵνα τὸν πρίξῃ εἰς τὸν βόρβορον τῆς αἰσχύνης.

Δὲν μᾶς βιάπτει ἡ μικρότης καὶ ἡ ἀσθένεια. Ἐμποροῦν αὐταὶ γὰρ μᾶς παρασύρουν εἰς ἤττας, ἀλλὰ καὶ ἠττώμενοι, ξμαθοὶ οἱ πατέρες ἡμῶν γὰρ ριχῶσι πολλάκις δὲ καὶ ἡ ἤττα ἐπόρισεν εἰς τὰ ἔθνη ὄφελῃ ἴσα πρὸς τὰ ἀπὸ τῆς λαμπροτάτης τῶν ριχῶν. Ὁρείδιλον οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται τὸν Ἀγησίλαον, ὅτι ριχῆσας πολλάκις τοὺς Θηβαίους, ἐπὶ τέλους τοὺς ἐδίδαξε τὸ ριχᾶν. Ἄρ δὲν ἠττάτο ἡ Ἰταλία ἐν Νοβάρᾳ, δὲν θὰ ἐξήστραπτε σήμερον ἀπὸ μέσων τῶν ἐρειπίων τῆς Ῥώμης τὸ πλῆσιθαῆς ἄστρον τῆς ἰταλικῆς ἐλευθερίας. Οἱ εὐγενεῖς λαοὶ πρέπει γὰρ ἐμποροῦν ἀνερευθριάστως, χωρὶς φόβου γὰρ διαψευσθοῦν, γὰρ προφέρωσι πάντοτε μὲ τὸ μέτωπον ἐπηρμένον ἐξ ὑπερηφάνειας δικαίας τὸ τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ

..... Luttai, cessi alla sorte,
ma sorgo dalla polvere del mio destin piu forte.

ὁ ἔστιν : ἐπάλαισα, ὑπέκλυθα εἰς τὸ πεπρωμένον, ἀλλ' ἀνίσταμαι ἐκ τῆς τέφρας τῆς τύχης μου ἰσχυρότερος, — κατὰ τὸ φρόνημα τοῦλάχιστον καὶ κατὰ τὴν τόλμην. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Κάτωρ, πίπτωρ ἐπὶ τοῦ ξίφους του εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἰτύχης,

Victrix causa Deis placuit, sed victa Catoni,

ἤτοι : ἡ ριχῶσα ὑπόθεσις ἤρρεσεν εἰς τοὺς Θεούς, ἀλλ' ἡ ριχημένη εἰς τὸν Κάτωρα.

Πρέπει, εἶναι ἀνάγκη, ἡμεῖς οἱ Ἑλληνες νὰ μάθωμεν, ὅτι εἴμεθα προωρισμένοι ὡς τὰ ἱερεῖα τῶν ἀρχαίων Θεῶν — εἴμεθα προωρισμένοι νὰ σφαγιασθῶμεν περὶ τὸ εἶδωλον τῆς ἐλευθερίας, ὄχι τῆς ἐταιρικῆς ταύτης ἐλευθερίας, τὴν ὅποιαν φέρουσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμαὴν εἰς τὰ χεῖλη των οἱ κερδαλοφρονεῖς πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπαναλαμβάνουσι τὰ πλήθη τῶν ἀγριῶν τὰ μωρὰ, τὰ κύμβαλα τῆς ἀπάτης ἐκείνων τὰ ἀλαλάζοντα, — ἀλλὰ τῆς οὐρανίας ἐλευθερίας, ἐκείνης, πρὸ τῆς ὁποίας καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας τόσους αἰῶνας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπάλαισαν καὶ ἐπρίγησαν εἰς τὸ αἷμά των.

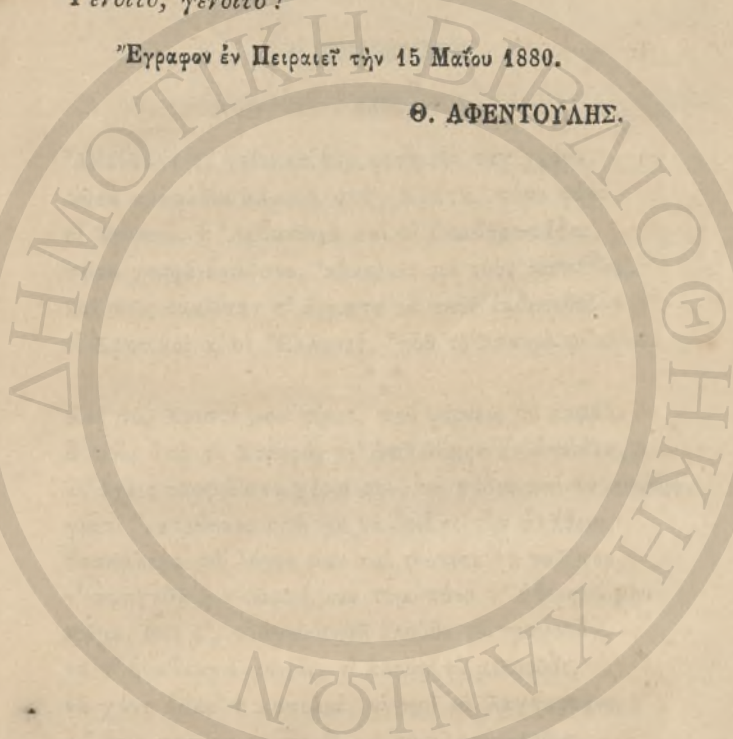
Πρέπει τὸ καθήκον τοῦτο νὰ τὸ θηλάσωμεν μετὰ τοῦ γάλακτος ἐκ τῶν μαστῶν τῆς μητρός· μαστοὶ δὲ μητρικοὶ δι' ἡμᾶς εἶναι καὶ ἡ ἀφήγησις τῶν πολέμων, τοὺς ὁποίους ἐπολέμησαν οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ ρικῶντες καὶ ρικώμενοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Μία τοιαύτη ἀφήγησις εἶναι καὶ ἡ ἐν ταῖς παρούσαις ῥαψωδίας «Μάχη κατὰ τὰς Βύσσεις τῆς Κρήτης». Ἡθελόν, ἐπεθύμουν νὰ παρέτεινα τὴν ἀφήγησιν δι' ὄλον τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος τοῦ 1867—1868. Ἀλλὰ τὰ συμβῆντα τότε μοῦ ἐπέχυσαν τοσαύτην θλίψιν εἰς τὴν καρδίαν, ὥστε μοῦ παρέλυσαν πᾶσαν πτῆσιν τῆς φαντασίας. Σήμερον—εἶναι πλέον ἀργά. Τὸ ψῦχος τοῦ γήρατος δὲν ἀφήκεν εἰς τὴν ψυχὴν μου ἄλλο εἰμὴ μόνον τὸν στεναγμὸν, εἰς δὲ τὸν ὀφθαλμὸν μου τὸ δάκρυ! Εἴχομαι ἀπὸ καρδίας, ὅπως οἱ ῥεοὶ μας ποιηταὶ ἐμπνευσθῶσιν ἐκ τοῦ ὀλοκωντώματος τοῦ Ἀρχαδίου καὶ ἄλλων προσομοίων σκη-

νῶν ἐθνικῆς εἴτε συμφορᾶς εἴτε δόξης, καὶ ἐκθρέψωσι
διὰ τοῦ ἔπους τὴν μέλλουσαν γενεὰν εἰς ἀνδρικότητα
καὶ μεγαλοφυΐαν.

Γέροιστο, γέροιστο!

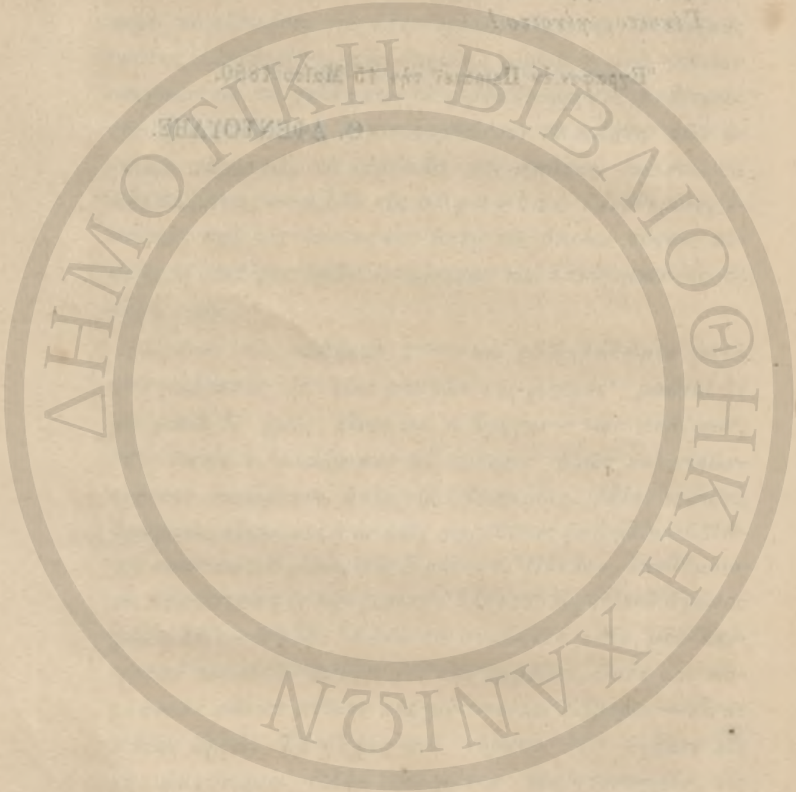
Ἔγραφον ἐν Πειραιεῖ τὴν 15 Μαΐου 1880.

Θ. ΑΦΕΝΤΟΥΛΗΣ.

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

ΡΑΨΩΔΙΑ Α΄.

Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ.

1866.

Ἄκούσατε τί γείνηκε τὸμ φετεινὸν τὸγ χρόνον,
πόσα κακούδια κάμανε στήγ Κρήτη, πόσο φόνον
οἱ Τοῦρκοι, ἢ Ἄρβανιτιὰ καὶ οἱ Γκαβαρκαπάδες,
πόσα χωριὰ ἐκάψανε, ἔκκλησιαῖς μὲ τοὺς παπάδες,
καὶ πῶς σηκῶσαν τ' ἄρματα νὰ τοὺς ἐκδικηθοῦνε
οἱ Κρητικοὶ κ' οἱ Ἑλληνας, ποῦ τὸ Σταυρὸ φιλοῦνε.

* *

Καὶ σύ, Χριστέ μου τίμιε, ποῦ γέρνεις τὸ κεφάλι
ἀπάνω ἀπὸ τὸ Σταυρὸ, κι' ἀπλώνεις τὴν ἀγκάλη,
κι' ἔχεις καρφιὰ στὰ χέρια σου, τὰ πόδια καὶ τὰ στήθια,
γιατὶ ἔκατέβηκες στὴ γῆ νὰ δείξης τὴν ἀλήθεια,
δασκάλεψε τὰ λόγια μου καὶ φώτισε τὸ νοῦ μου,
ν' ἀφηγηθῆ ἡ γλῶσσά μου τὸμ πόνον τ' ἀδερφοῦ μου.
Κάμε, Θεέ μ', ν' ἀγροίκηθῆ ὀλοῦθε τὸ τραγοῦδι,
νὰ τ' ἀναβάνη ὁ γονιός, ν' ἀκούη τὸ μικροῦδι,
νὰ χύνῃ δάκρ' ἢ κοπελιά, οἱ νιοὶ νὰ λαχταροῦνε,
κι' ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί νὰ τὸ κληρονομοῦνε,
ὡς νὰ γυρίσουν οἱ καιροὶ καὶ ξαναρθοῦν οἱ χρόνοι,
καὶ βάλῃ στέφανα ἡ γῆ, ποῦ Τοῦρκος τὴμ πλακώνει.

* *

Στήν Κρήτη ἀνεβήκανε στοῦ Ὁμαλοῦ τῆς ῥάχαις,
στήν ἐρημιά, ποῦ κελαῖδουῦν ἢ πέρδικαις μονάχαις,
τρεις ἴγουμενοι, τρεις προεστοί καί τρεις καπετανέοι,
γιά νά λογιάσουνε μαζύ τῆ συμφορά ποῦ καίει
τῶν Κρητικῶνε ταῖς καρδιαῖς· νά ἴδουῦν τὸ τί θά γείνη,
γιατί ἡ Κρήτη ἀπόκαμε σάν τὸ κερί καί σβύνει.
Δοσίματα τοὺς ἔρριξε μεγάλα ὁ Σουλτάνος·
τοὺς τυραγνάει ὁ πασσαῶς, τοὺς γδέρνει ὁ Μουσουλμάνος,
κι' ὅποια μπροβάλλει λιγερῆ νά πάη στὸν ἔλαιῶνα,
τὴν κυνηγοῦν οἱ ἄπιστοι σάν τῆ γλυκειά τρυγόνα,
ποῦ τὴν ξανοίγει ὁ γέρακας ἀπὸ τὸ κορφοβοῦνι
κ' ἐμπήγει εἰς τὰ στήθια τῆς τὸ νύχι του πηροῦνι,
καί δὲ βαστηέται τὸ κακὸ νά ζῆ κανεῖς στήν Κρήτη,
καί νά δουλεύη καί Ἀγᾶ κι' Ἀράπη κι' Ἀρβανίτη.

* *

Ἀπρίλις ἦταν, καί γιορτῆ τ' ἁγίου Γεωργίου,
ποῦ σύντριψε τῆγ κεφαλή τοῦ φτερωτοῦ θηρίου,
καί τὸν τιμοῦν ἄρματωλοὶ σ' Ἀνατολή καί Δύσι,
μέσα σὲ χώραις καί ναό, χωριὰ καί παρεκκλησί.
Στῆ χάρι του ἀνέβηκαν γιά νά λειτουργηθοῦνε,
κ' εἰς τὴν ἀγία σκέπη του τὸν πόνο τους νά εἰποῦνε.
Μπαίνουν, ἀκοῦν τὴν λειτουργιά μὲ χέρι σταυρωμένο,
μὲ πρόσωπο λυπητερό, μὲ μάτι δακρυσμένο·
καθένας τους τὸν ἅγιο κρυφά παρακαλαί
γιά νά τοῦ δίνη φώτῆσι καί νά τὸν ὀδηγή·
ἀκοῦνε πῶς ὁ μάρτυρας λυτρώνει αἰχμαλώτους
ἀπὸ τὰ νύχια τῆς σκλαβιάς, μικροὺς ὑψώνει πρώτους,

κ' αίσθάνονται στὰ στήθια τους μεγάλη τὴν ἐλπίδα
κ' ἐλαφρωμένη τὴν καρδιά ἀπὸ βαρειά φροντίδα.

Ἐπόλυσεν ἡ λειτουργιά κ' ἐβγῆκαν στὰ πλατάνια,
καὶ τοῦ παπᾶ τους ἔβαλαν σὰ Χριστιανοὶ μετάνοια,
κ' ἐκεῖνος τοὺς εὐχῆθηκε μὲ τὴ φωνὴ πνιγμένη
στοῦ δάκρυ, τὴν πατρίδα τους νὰ ἴδουν λευθερωμένη.

Ἄμην, ἀμην ἐφώναξαν αὐτοὶ καὶ στοῦ ἁγίου
τὸ νάρθηκα ἐκάθισαν στὴ λάμψη τοῦ ἡλίου.

* *

Ἄντικρυ τους ξαπλόνονταν ἡ φαλακραις Μαδάραις,
ποῦ ἀπ' τὰ χιόνια ἄσπρισαν, ἀπὸ βροχαῖς κι' ἀντάραις.

Σὰν τ' ἄστρα εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὸ θόλο σκορπισμένα,
ἄσπρα, χρυσὰ καὶ κόκκινα λουλούδια μυρωμένα
στόλιζαν τὴ θεόρατη, τὴ σταχτερή τους πλάτη,
εἰς τοῦ βορείᾳ τὸ φύσημα κυματιστὸ κραβάτι.

Τὰ πόδια τους ἐσκέπαζαν στὰ πράσινα ντυμέναις
μυρτιαῖς, ἐλαιαῖς καὶ καστανιαῖς μὲ τ' ἄνθη φορτωμέναις,
καὶ βορειοδάκι φύσαγε κ' ἐσκύρπασε στὸν ἀέρα
χίλιων λογιῶνε βάλσαμα, κ' ἐγέλασε ἡ ἡμέρα.

Σταῖς ῥεματιαῖς ἀκούονταν τὸ λιγερὸ τραγοῦδι
τοῦ πετροκότσιφα βαθειᾶ, καὶ ἓνα ἀγγελουδί
ἔπαιζε τὴ φλογέρα του κ' ἡ ῥάχαις ἀντηχοῦσαν,
κ' ἐστέκονταν ἀκίνητα ἐκεῖ ποῦ ἐβασκοῦσαν

τὰ ζωντανὰ ν' ἀποκρασθοῦν, εἰς τὴ γλυκειὰ τους μάχη
ποιὸς ἀπ' τοὺς δυὼ θὰ βουβαθῆ καὶ ποιὸς τὴ νίκη θ' ἄχῃ.

Ἄμωροφ' ἦταν ἡ ἀνοιξι, καλὸ τὸ πανυγῆρι,
κ' ἐσφιχταγκάλιαζαν μαζὴ τὸ ἅγιο Μοναστήρι.

Ἐνα; μεγάλος πλάτανος ἄπλωνε τὰ κλαδιά του,
καὶ γύρω, γύρω σκέπαζε στὰ πράσινα φτερά του
τῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πυργωτή, τὴ μαρμαρένια στέγη,
καὶ τοῦ ἡλιοῦ ἐμπόδιζε τὴ φλόγα νὰ τὴν καίγῃ.
Ἄπ' τ' ἅγιο βῆμα ἔβγαине μιὰ κρουσταλένια βρύση,
καὶ κελαϊδῶντας ἔτρεχε τὸ ρέμα της ν' ἀφήσῃ
εἰς τοῦ πλατάνου τὸ κορμί, τὸ ριψοβολημένο
εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ· ἦταν ἁγιασμένο
τὸ πότισμα, καὶ τὸ δένδρι γιὰ τὸ εἶχε κεφάλι
ἀπ' τὸ βορεῖα ἀλύγιστο κι' ἀπ' τὴν ἀνεμοζάλη.

* *
*

Συλλογισμένοι κάθονται ὅλοι ἀράδ' ἀράδα
οἱ Κρητικοὶ καὶ τ' οὐρανοῦ θωροῦν τὴν ὠμορφάδα.
Ῥίχνουν ματιαῖς ἀχόρταγαις σταῖς ράχαις, στὰ λαγκάδια,
γελοῦν οἱ κάμποι ἀπὸ μακριά, γελοῦνε τὰ λειβάδια,
κι' αὐτοὶ ἀναστενάζουνε, τὴ μοῖρα καταριῶνται,
ἄλλους νὰ σκάφτουν γλέποντες κ' ἄλλους νὰ τυραγνίζονται,
κ' οἱ Τοῦρκοι οἱ Ἀγαρηνοὶ, μελέτι βρωμισμένο,
νὰ τὰ θερίζουν μὲ σπαθὶ στὸ αἶμα βουτημένο.
Θωροῦν οἱ δόλιοι τὰ χωριὰ χαλάσματα, καλύβαις,
τοῦ κάμπου τὰ χρυσὰ σπαρτὰ σὲ θημωνιαῖς καὶ στίβαις,
ἄλογ' ἀνθρώποι τρέχουνε στὸ κορνιαχτὸ πνιμένοι,
κ' οἱ Τοῦρκοι στῆς πορτοκαλιᾶς τὸν ἴσκιο ξαπλωμένοι·
ῥεῖνοι ῥωφοῦν μὲ τὸ νερὸ τὸν ἴδρωτα ἀρμύρα,
τοῦτοι σερμπέτι πίνουνε σὲ ἀργυρῆ ποτῆρα,
καὶ κυνηγοῦν Τουρκόπουλα τῶν Χριστιανῶν τὸ κλῆρο,
λαχανιασμένα τρέχουνε εἰς τὸ γονιὸ τους γύρω,

κ' οἱ ἄμοιροι γυρίζοντας μὲ μάτι βουρκωμένο
«μὴ τὲ βαρῆς, ἀφέντη μου, τὸ πολυπικραμένο»
φωνάζουν καὶ βραγίζεσαι στὰ στήθια ἢ καρδιά τους,
κ' ἀπὸ τῆ θλίψι πνίγεται ἡ κλαυτερὴ λαλιά τους.

* *
*

Αὐτὰ θυμοῦνται καὶ πικρὸς τὰ σπλάχνα πόνος καίγει,
κ' ἕνας τὸν ἄλλον γλέπουνε, κ' ὁ Κωσταρὸς τοὺς λέγει.
«Εἴμ' ἐβδομῆντα δυὸ χρονῶν· ἐγέρασα, παιδιὰ μου,
χώραις, χωριὰ γυρίζοντας ἀπ' τῆ νεότητά μου,
σὰν τὸ βαμβάκι ἐγείνα ποῦ 'μουνα πρῶτα πίσσα,
μὰ δὲν ἀπάντησα ποτὲ στοὺς Τούρκους τέτοια λύσσα.
'Ο σατανᾶς στὸ σῶμα τους λοζώντανος ἐμπῆκε,
κ' εἰς τὴμ ψυχὴ τους ἀνθρωπιὰ μιὰ στάλα δὲν ἀφῆκε.
Τί ὁ καθένας στέκεται τὸ μέτωπο καὶ ξιέται ;
σᾶς ἐρωτῶ, ἀδελφια μου, ἀν τὸ κακὸ βαστιέται
ποῦ δοκιμάζομεν ἡμεῖς στήγ Κρήτη τόσα χρόνια,
ἡμᾶς νὰ καίγη ὁ ἥλιος, νὰ δέρνουνε τὰ χιόνια,
κι' ὅταν τὸ βράδυ γύρωμε στὸ ἔρημο στρωσίδι,
νὰ ἔρχεται σφυρίζοντας ὁ Τούρκος σὰν τὸ φίδι,
νὰ χύνῃ τὸ φαρμάκι του στήγ κλίνη μας ἀπάνω.....
ἀδελφια, ἄχ ! δὲν τὸ βαστῶ, ἀδελφια, θὰ πεθάνω.
* Ἡ μήπως τάχα βρίσκουμε εἰς τοὺς κατῆδες κρίσι,
ὅταν τὸμ πόνου του κανεῖς νὰ τὸν εἰπῇ τολμήση ;
ὁ κόρακας τοῦ κόρακα μάτι ποτὲ δὲ βγάξει,
κι' ὁ χριστιανὸς στὸ μεχεμεὲ ἄς κλαίῃ κ' ἄς φωνάζῃ.
* Ἄν γιὰ τὰ μάτια πιάσουνε κανένα καὶ τὸγ κρίνουν,
σὰν τὸ μερμίκι τρέχουνε τὸ σύντροφο νὰ πλύνουν

εἰς τὸ τζαμί ὁμόνοντας, τοῦ Μωχαμέτ τὴν πίστι, ὁ Τούρκος πῶς ἀπέριναγε κι' ἀπ' τὸ ῥωμῖον ὑβρίστη. «Καὶ ἄλλο δὲν μένει τόρα πλὴν νὰ κάμωμε, παρ' ὅλοι ἀναφορά νὰ στείλωμε στὸ βασιλιὰ στήμ. Πόλι, καὶ νὰ τοῦ ξιστορήσωμε τὰ ὅσα ὑποφέρει τῆς Κρήτης ἢ φτωχολογιά, ἴσως καὶ δὲν τὰ ξέρει ἴσως καὶ στείλῃ προσταγὴ τὸν Ἰσμαήλ νὰ πάρῃ, κ' εἰς τὴν ὁρμὴ τὸν μπέϊδων κρατήσῃ χαλιναρί.»

Εἶπε καὶ ἐστηρίχθηκε στὸ μαῦρο δοκανίκι, καὶ τὸ κεφάλι σκύβοντας ἐσκέπασε τὴ φρίκη, ποῦ στήγ καρδιὰ αἰσθάνονταν εἰς ὅσα ἀναβάνει, καὶ ἀναστέναγμα βαθὺ ἀπὸ τ' ἀσπῆθι βγάνει.

* * *

Ἄρχιζι ἓνας ἡγούμενος, Παρθένης τῶνομά του, ποῦ στὴ Φραγκιὰ ταξείδεψεν εἰς τὴ νεότητά του, καὶ ἱστορίαις διάβασε, ποῦ ἔχουνε γραμμένα, πῶς κάποια δικαιώματα στὴ Κρήτ' εἶναι δοσμένα, ὅταν τὴν ἀναγκάσανε τὸ μέτωπο νὰ γύρῃ, καὶ νὰ δεχθῇ νὰ προσκυνᾷ ἀγάδες καὶ βεζύρη.

— «Μὲ τοῦ γιालοῦ τὴν ἀμμουδιὰ παλάτι θὲς νὰ κτιζῆς, ἀν ἀπ' τὴν πόλι, Κωσταρέ, βοήθειαν ἐλπίζεις. Μηγάρ Σουλτάνος καὶ πασσᾶς Τούρκοι κ' οἱ δυὸ δὲν εἶναι; κι' ἀπὸ τὸ αἶμα τοῦ βραγιᾶ δὲν πίνουν καὶ μεθοῦνε; ἢ τάχατε στοχάζεσαι ἐνὸς νησιοῦ τὸ γράμμα μὲς τὸ σαράϊ θ' ἀκουστῇ; θᾶναι μεγάλο θᾶμα, ἀν γράψωμε καὶ προσταγὴ δὲν ἔλθῃ νὰ μᾶς πιᾶσουν, στὸ μπάνιο νὰ μᾶς ρίξουνε, ἢ καὶ νὰ μᾶς κρεμάσουν.»

Ἐναφοραῖς ἂν γράψωμε, στὰ φράγκικα Βασίλεια
εἰς ὅλα νὰ ταῖς στείλωμε γιὰ νὰ τοὺς λείψῃ ἡ ζήλια;
κι' ἂν μάθουνε τὰ βάσανα ποῦ γίνονται στὴν Κρήτη,
π' ὅλος ὁ κόσμος τ' ἀγροικάζει καὶ ὅλος τὰ κηρύττει,
θάμπουν, θὰ μεσιτέφουνε γιὰ τὴ Χριστιανωσύνη,
γιατὶ Χριστὸ καὶ Παναγιὰ λατρεύουνε κ' ἐκεῖνοι.»

* *

*

Δὲν τέλειωσεν ὁ γούμενος, καὶ ὁ Μανουσογιάννης,
«Δέσποτα, λέγει, ἄδικα τὸν κόπο σου τὸν χάνεις·
ἀλλοίμονο! διαφορὰ καμμιά δὲ διακρίνω
ἀπὸ Σουλτάνο ὡς Φραγκιά. Ὅταν στὸ Ναβαρίνο
ἐκάψανε τοῦ Ἰμβραήμ τὴ φοβερὴ ἀρμάδα,
καὶ τὸ Μωρεῖά βασίλειο ἔκαμαν καὶ τὴν Ἑλλάδα,
γιατὶ μᾶς εἶπαν τ' ἄρματα νὰ ρίξωμε, καὶ ὅλοι
χαράτzi νὰ πληρώσωμε στὴν Ἀραπιά, στὴν Πόλι;
Ὅταν ἀκόμη στὴ φωτιὰ τὸ σίδηρο λυωμένο,
ὅταν τὸ χέρι ἄχνιζε στὸ αἷμα βαφτισμένο,
καὶ ἔπαιζε τὸ φλάμπουρο στὸ κάστρο στὴ Γραμποῦσα,
κι' ὁ Τοῦρκος ἔφευγε λαγώς, ὅπου ἐγὼ πατοῦσα—
μὲ πέρνει ἄχ! τὸ παράπονο, ὅταν τὸ συλλογιοῦμαι
καὶ δέκα χρόνων αἵματα καὶ κόπους ἐνθυμοῦμαι—
γιατὶ μοῦ εἶπαν ἀκάθησε καὶ ἡ Φραγκιά τὸ θέλει,
κάτσε καὶ μάζωνε ἑλληεῖς τῆς Ἀραπιάς κοπέλι; »
Μᾶς εἶπαν δικαίωματα, μᾶς εἶπαν προστασία,
μὰ ἦταν φράγκικαὶς ψευτιαῖς· εἶναι τὰ στήθη κρῶμα
τῶν Φράγκων, ὅταν πρόκειται διὰ τὴ ῥωμισσύνη,
τὸ Μουχαμέτ ἀπ' τὸ Χριστὸ τὸμ προτιμοῦν ἐκεῖνοι;

δύο φορές μᾶς ἄλλαξαν ὡς τόρα τὸ σαμάρι,
κ' ἄς λείψῃ τέτοια δούλεψι, ἄς λείψῃ τέτοια χάρι!
Ἐγὼ δὲ γλέπω γιατριά παρά νὰ σηκωθοῦμε
ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ νὰ φύγωμε, νὰ βροῦμε
ἐκεῖ ἀντίκρυ στὸ Μωριά τόπο γιὰ κατοικία,
πριχοῦ μᾶς λυώσουν τὰ βουνά, μᾶς φάει ἡ δυστυχία·
ν' ἀφήσωμε τὴ γῆ αὐτή, ποῦ γένηκε σκοτάδι·
παρά ἐδῶ, καλλίτερα νὰ πάγωμε στὸν ἄδη·
ἐκεῖ κἂν δὲν θὰ ἔχωμε Τούρκους νὰ προσκυνοῦμε,
καὶ ζωντανοὶ τὴ γ κόλασι, στὸν ἄδη δὲν θὰ ἴδοῦμε.
Τί λές, Ῥωμάνε, Κόρακα, τί λέτε σεῖς οἱ ἄλλοι;
Κριάρη, τί στοχάζεσαι; τί λές, Χατζῆ Μιχάλη;

* *
*

— Ὁ, τ' ὁ Μιχάλης μας εἶπεῖ, σ' ἐκεῖνο συμφωνοῦμε,
ἡμεῖς μαζὺ θὰ ζήσωμε, μαζὺ θὰ κοιμηθοῦμε —
κ' ἐστήλωσαν τὰ μάτια τους σ' αὐτὸν καὶ καρτεροῦνε,
νὰ ἀνοιχθῇ τὸ στόμα του νὰ τὸν ἀφοκρασθοῦνε,
γιατ' ἤξεραν πῶς γνωστικός, πῶς ἦταν παληκάρι,
κ' εἰσὲ βουλή καὶ πόλεμο εἶχε περίσσεια χάρι.—
«Τί νὰ σᾶς πῶ; δὲγ ξέρετε, πῶς τοῦ Χατζῆμιχάλη
σὲ τεμενᾶ δὲν ἔσκυψε ποτέ του τὸ κεφάλι;
Δὲγ ξέρετε τὸ μάτι του πῶς Τούρκους δὲ φοβᾶται;
τί στέκεστε καὶ γλέπετε, τί μὲ πολυρωτᾶτε;
Ἐγὼ τοὺς Τούρκους γνώρισα μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους·
ἂν σκύψῃς, σὲ τζαλαπατοῦν, φουσκώνουν σὰν τοὺς γάλλους·
ἂν δόντι τρίξῃς, σὲ τιμοῦν, «καλῶς τονε» σὲ λένε,
ὡς νὰ σὲ βάλουν στὸ κλουβί, καὶ ὕστερα σὲ καίνε,

Νὰ γλέπετε τὰ βάσανα, τὰ ἔχω ὑποφέρει
τρεῖς χρόνους μὲς τῆ φυλακῆ, ἕνας Θεὸς τὰ ξέρει·
τρεῖς χρόνους μ'εἶχανε κλειστό, κλειστό νύχτα καὶ μέρα
σ' ἕνα ὑπόγειο βαθύ, στὴ βρώμα καὶ στὴ λέρα,
καὶ μιὰ στιγμή μ' ἀνέβαζαν τὸ μῆνα στὰ μπεντένια
μὲ τῆ θηλειὰ εἰς τὸ λαιμὸ βαρεῖα καὶ σιδηρένια,
γιὰ νὰ θωρῶ τὸν οὐρανὸ, τὸν ἥλιο καὶ τὰ ἀνθια,
καὶ ν' ἀγροικῶ σκληρότερα τῆς φυλακῆς τὰ πάθια....
Τὸ θάνατο ἀποθύμησα! Ἦταν σὰμ ψὲς τὸ βράδυ,
παραμονὴ τῆς ἑορτῆς. Στὸ ἔρημο σκοτάδι
τῆς φυλακῆς ἐκοίτουμαν ἀπάνω στὸ λιθάρι,
κ' ἐπαρακάλουν τὸ Θεὸ νὰ στείλῃ νά με πάρῃ.
Θυμώμουν, ἄχ! τῆς Κυθωνιάς, τῆμ πατρικὴ μου στέγη,
καὶ ἄκουγα τὸ μάτι μου στὸ δάκρυ του νὰ πλέγῃ·
ἀνάβανα ταῖς δροσεραῖς βρυσούλαις, τὰ ποτάμια,
τοὺς κήπους, τὰ τριαντάφυλλα, ταῖς λεύκαις, τὰ καλάμια,
τὸν ἄνεμο, ποῦ βροῖζε κ' ἐχάϊδευε τοὺς κλόνους,
καὶ στήγ καρδιά μου ἀγροίκαγα τῆς ἐρημιᾶς τοὺς πόνους.
Τὸγ κόσμω ἄχ! πῶς ἔσφιγγα ζεστὸ στὴν ἀγκαλιά μου
ἐλεύθερος θυμώμωνα, πῶς γύρω στὰ φτερά μου
μία φορὰ ἀπάγγιαζαν μικρὰ δὺὸ περιστέρια,
μοῦ φαίνονταν πῶς μ' ἄπλωναν τὰ τρουφερά τους χέρια,
κ' ἐχύνονουν ἀπάνω τους κ' ἐγὼ νὰ τ' ἀγκαλιάσω,
Θεέ μ', κι' ἀπ' τῆ λαχτᾶρα μου μοῦ ἔρχονταν νὰ σκάσω.
Ἐκεῖ ποῦ στρεφοδέρνουμαν, καὶ τέτοια συλλογιζοῦμαι,
κοντὰ στὰ ξημερώματα βαθεῖα ἀποκοιμοῦμαι,
καὶ γλέπω ἕνα ὄνειρο. Λάμψι τῆ φυλακῆ μου
τὴν περιχάει, καὶ δροσιὰ σταλάζει στὸ κορμί μου.

Ἄπ' τὰ οὐράνια ψαλμωδίας ἀκούω κι' ἀντηχοῦνε,
σάν ὅταν εἰς τὰ Χερουβείμ παππάδες λειτουργοῦνε,
κ' ἐφάνη μου, πῶς ἦτανε τῆς φυλακῆς σχισμένος
ὁ θόλος· ἐκαταίθαινε λαμπρὰ ἄρματωμένος
ὁ ἅγιος ὁ σημερινός καθάλα στ' ἀλογό του,
κ' ἔλαμπε χάρι ἀνέφραστη ἀπὸ τὸ πρόσωπό του.
Τὸν εἶδα, καὶ τινάχθηκα στὰ γόνατα μπροστά του,
καὶ μὲ τὸμ πόνου στήγ καρδιά φιλάω τ' ἄρματά του·
ἄχνη μιλιᾶς δὲ μούβγαινε ἀπτ' ἀνοιχτό μου στόμα,
μόνο τὸ δάκρυ ἔπεφτε σάν τῆ βροχή στὸ χῶμα.
Τότε μὲ τὸ κοντάρι του ὁ ἅγιος τῆμ πλάτη
μ' ἄγγιξε κ' εἶπε: «Μὴ δειλιάς, καὶ στέγνωσε τὸ μάτι!
κεῖνο ποῦ θέλεις, θὰ γενῆ! Ὁά ξημερώση ἡμέρα
χαρᾶς καὶ γιὰ τὸγ Κρητικό· θὰ λάμψη στή δευτέρα
ἀνάστασι τῆς Ἐλευθερίας τὸ ζηλεμένο ἄστρο,
καὶ στήγ κορφή του τὸ σταυρὸ θὰ βάλῃ κάθε κάστρο.
Εἶσαι ταχὺ ἐλεύθερος· πήδησε τὸ χαντάκι,
ἐγὼ τὸ σῶμά σου φτερό, τὸ πόδι ζαρκαδάκι.
Θὰ κάμω, καὶ ἀκράτητος πάρε τὸ φύσημά σου
πρὸς τὸ Ἀρκάδι γιὰ νὰ πῆς ἐκεῖ τὰ πατερμά σου·
καὶ νὰ εἰπῆς στὸ γούμενο, ποῦχε τὸ ὄνομά μου,
πῶς εἶναι προσταγῆ Θεοῦ, κ' εἶν' καὶ τὸ θέλημά μου,
νὰ πάῃ νὰ βρῆ τρεῖς γούμενους καὶ τρεῖς καπεταναίους
νὰ κάμουνε συμβούλιο μὲ τρεῖς νοικοκυραίους·
καὶ ν' ἀναβοῦν στὸν Ὁμολό, εἰς τοῦ νεροῦ τῆ Μάνα,
ὅταν ἀνθίση τὸ κλαδί, νὰ βροῦνε τῆγ κρυφάνα
στὸν ἅγιο Γεώργιο ποῦ ἔναι σιμὰ στή βρύση,
καὶ τῆ σκεπάζει ἓνα κελλί χτισμένο πρὸς τὴν δύσι»

ὄα βροῦν τουφέκια ἐκεῖ πολλά, μπαρούτια καὶ μολύβια,
καὶ μιὰ σημαία μὲ χρυσὰ στὸ γύρο τῆς στολίδια·
ν' ἀρματωθοῦν ὅλοι καλά, νὰ στήσουν τὴ σημαία
στὴν ὀλοῦψηλότερη μαδάρα τοῦ Βορέα,
ἐκεῖ ποῦ νὰ τῆγ γλέπουνε στὴ 'Ρούμελη, στὴ Μάνη,
καὶ νὰ τὴν ἀγναντεύουνε ὅσο τὸ μάτι φτάνει,
καὶ νὰ βαρέσ' ἢ σάλπιγγα καὶ νὰ σεισθοῦν οἱ κάμποι,
καὶ κάθε ράχη καὶ βουνὸ ἀπὸ φωτιὰ νὰ λάμπη,
καὶ νὰ ξυπνήσουνε μὲ μιὰ στὸ Σέληνο, στὸ Λάκκο,
εἰς τοῦ 'Δσκούφου, Κίσσαμο, τὴ 'Ρέθυμνο, τὸ Δράκο,
στὸ Μαλεβιζί, τὰ Σφακιά, στὸν 'Αἴγιο Βασίλει,
χιλίοι νὰ τρέχουνε μπροστὰ καὶ ν' ἀκλουθοῦνε χιλίοι,
νὰ τρέξῃ τὸ αἶμα γόνατο, νὰ γείνη τὸ λέσι ψάθα,
νὰ τρίξῃ ἢ τουφέκα σας, νὰ σταυρωθῇ ἢ σπάθα,
ν' ἀγριωθῇ ἢ 'Ρούμελη, ν' ἀστράψῃ ἢ Σερβία,
νὰ ξιππασθοῦν βασιλεία στὴγ κρητικὴν ἀνδρεία,
οἱ ἄπιστοι εἰς τὰ Χανιά, ς' τὰ κάστρα νὰ κλεισθοῦνε,
κ' ὅσοι θαρρήσουνε νὰ βγοῦν, τὸ θάνατο νὰ βροῦνε,
νὰ δώσητε νὰ πάρητε χέρι ἀγαπημένο
μὲ τὸ Μωριά, ποῦ λαχταράει ἀδέρφ' πικραμένον·

* *

*

Αὐτὰ μοῦ εἶπ' ὁ 'Αἴγιος, αὐτὰ κ' ἐγὼ σᾶς λέγω!
δὲ διάβηκα τὸν 'Ομαλό, σὰν τὸ μωρὸ νὰ κλαίγω.
'Ελᾶτε, κάμετε σταυρό, κ' ἄς πιάσῃ τὸ δικέλι
ἄποιοι νὰ ζήσῃ ἐλεύθερος στὴγ Κρήτη ἀπάνω θέλει.
Πᾶμε ἐκεῖ νὰ σκάψωμε καὶ νὰ ἀρματωθοῦμε,
κ' εἰς τοῦ νησιοῦ μας τὰ χωριὰ νὰ διαμοιρασθοῦμε,

νά σηκωθῆ ὁ Κρητικὸς παντοῦ εἰς τὸ ποδάρι
καὶ μὲ τὸν Τοῦρκο τὰ στερνὰ νὰ δώση καὶ νὰ πάρῃ.
Κι' ἂν τῶχῃ ἡ μοῖρα κανενὸς στόμ πόλεμο νὰ πέσῃ,
καὶ μαῦρα ἢ γυναῖκά του ἢ χήρα νὰ φορέσῃ,
τὰ φόρεσε κ' ἡ Παναγιά, ποῦ τήνε προσκυνοῦμε,
καὶ ἀπ' αὐτῆ καλλίτεραις ἢ κρητικαῖς δὲν εἶναι.
Εἶχε μονάκριβο τὸ υἱό, ἦταν Θεοῦ βλαστάρη,
καὶ τὸ ἐκαταδέχτηκεν ὁ χάρος νὰ τὸ πάρῃ,
καὶ ἄφηκε τὸ ἅγιο, τὸ μυρωμένο σῶμα
νὰ μπῆ στὰ κρύα σάβανα καὶ νὰ ταφῆ στὸ χῶμα.
Σὰν τὸγ Χριστό, σὰμ πέσωμε, κ' ἡμεῖς θ' ἀναστηθοῦμε,
εἰς τὸ Μωριά, στὴ Ρούμελη παντοῦ θὰ ξακουσοῦμε,
κι' ὅταν σημαίνουν σήμαντρα καὶ ψάλλουν λειτουργίας,
τὸ ὄνομά μας θ' ἀντηχῆ μέσα σταῖς ἐκκλησίαις.
Εἰς τὴν Ἀθήνα ἤμουνα σὲ μιὰ γιορτὴ μεγάλη,
κι' ὅταν ἐβγῆκεν ὁ παππᾶς μὲ τ' ἅγια στὸ κεφάλι,
κ' ἐστάθη κ' ἐμνημόνεψε κείνους ποῦ λαβωθῆκαν
ς' τὸν ἁγιασμένον πόλεμο καὶ τὴ ζωὴ ἀφῆκαν,
κ' εἶδα νὰ γονατίζουνε μὲ μάτι δακρυσμένο
ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, εἶπα πῶς δὲμ πεθαίνω,
ἂν γιὰ τὴμ πίστι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐλευθερία,
ὡσὰν αὐτοί, τὸ αἷμά μου φέρω κ' ἐγὼ θυσιά!....
Ἄκουω πῶς μαρτύρησαν ἀμέτρηταις χιλιάδαις
διὰ τὴμ πίστι τοῦ Χριστοῦ, τὸ λέν οἱ δεσποτάδες,
κ' ἂν ἦν' ἡ πίστι ζωντανή, θὰ μαρτυρήσουν κ' ἄλλοι.
Θέλω κ' ἐγὼ μαρτύριο — ἦ — δὲν με λέν Μιχάλη.»

Αὐτὰ εἶπε καὶ ἔκλεισε τὸ ἀφρισμένο στόμα,
κ' ἐθάρρειες πῶς δὲν ἔπαψε νὰ δμιλήῃ ἀκόμα.
Ἄπο τὰ μάτια τ' ἄστραφτε μιὰ λαμπερὴ ἀχτίδα,
κι' ὅποιον θωροῦσε τ' ἀνάθε στα στήθια τὴν ἐλπίδα.
Ὁ Κριαρᾶς ἐχύθηκε πρῶτος, τὸν ἀγκαλιάζει,
αγια σου τ' ἀδελφι, φώναξε· μαζὺ σου δὲν τρομάζει
οὐδὲ νὰ μπῆ στόμ πόλεμο κανεῖς, οὐδὲ νὰ πέση,
μαζὺ σου τὰ ἀδύνατα καθέννας θὰ μπορέση.
Ἄκόμα δὲ γηράσαμε, τὰ γόνατα βαστοῦνε,
κι' ἂν τρέμουμε τὰ χέρια μας, οἱ Τοῦρκοι θὰ τὸ εἰποῦνε» —
καὶ ἐτεινάχθηκε ὀρθὸς σὰ μέγα κυπαρίσσι,
ποῦ τῆγ κορφὴ του ὁ Βορριάς τὴν ὑψηλὴ λιγήση —
απᾶμε, μὴ χάνουμε καιρό, μήπως μᾶς μυριστοῦνε
οἱ Τοῦρκοι καὶ προσθάσουνε, πριχοῦ ἄρματωθοῦνε
οἱ Χριστιανοὶ καὶ πάθουνε τὰ πάθανε τὴν ἄλλη,
ὅταν σηκῶσαν τ' ἄρματα χωρὶς καλὸ κεφάλι.»

* *
*

Καὶ κίνησαν καὶ πήγανε καὶ σκάψαν καὶ ξεχῶσαν
τὰ ἄρματα, καὶ τὰ σπαθιά στὴ μέση τους ἐζῶσαν,
καὶ στήλωσαν τὸ φλάμπουρο τὸ σταυροχρυσωμένο
εἰς ἐ κοντάρι βεργωτό, ψηλὸ καὶ μελεγένιο,
καὶ γύρισαν στὴν ἐκκλησιά, στα μάρμαρα τὰ κρύα,
καὶ εἶπανε γονατιστοὶ μὲ μία ψαλμωδία.
αἴ Ἄγιε, ποῦ εἶσαι δυνατὸς κ' εἶσαι καὶ καθαλάρης,
κι' ὅποιον θελήσης, δύνεσαι ν' ἀπλώσης καὶ νὰ πάρης
ἀνάμεσα ἀπὸ σκλαβιά, ἀνάμεσα ἀπὸ πόνους,
καὶ νὰ λυτρώσης τὸ φτωχὸ ἀπὸ τοὺς δολοφόνους,

ἅγιε μεγαλομάρτυρα, ἅγιε δοξασμένε,
ἅγιε τῆς Κρήτης φύλακα πολυγαπημένε,
κατέβα ἀπτά οὐράνια τῆ δέσει ν' ἀκούσης,
ποῦ σοῦ προσφέρουμε οἱ φτωχοί, καὶ νὰ μᾶς βοηθήσης !
Ἐάν λαμπάδα καὶ κρασί καὶ ἄρτο καὶ λιθάνι
ἐφέραμε στή χάρι σου, καὶ μ' ἀργυρὸ στεφάνι
στολίσουμε τῆ λαμπερή, τὴν ἁγιασμένη κέρα,
ἄχ ! σήκωσέ μας, ἅγιε, τοῦ Τούρκου τὴν τρομάρα.»

* *
*

Στὸ ἱερὸ προπάτημα ἀκοῦνε.... κι' ἀπὸ πάνου
μὲ μυρωδιὰ κατέβαινε σὰν τοῦ μοσκολιθάνου,
κι' ἐγέμισεν ἡ ἐκκλησιά, σπιθοβολάει ἡ καντίλα,
καὶ τοῦ ἁγίου τὸ πρόσωπο θαρρόυσες πῶς ὠμίλα
αὐτοὶ ἀνατριγιάζουνε καὶ γέρνουν καὶ φιλοῦνε
τὸ ἰδρωμένο εἰκόνισμα, κ' ἀπέκει ἀναχωροῦνε.

ΡΑΨΩΔΙΑ Β'.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ ΙΣΜΑΗΛ. Η ΑΝΙΨΩΣΙΣ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Ψηλὴ βοή ἀκούεται στήν Κρήτη πέρα πέρα,
σάν ὅπως τὸν Ἰούλιο, ἀφοῦ ζεσπὴν ἢ ἡμέρα,
καὶ βγοῦν μελίσσια στὴ βοσκή, τὰ ἄνθη, τὴ βοτάνη,
ἀκούεις ἓνα σούσουρο, ποῦ τὸ μελίτσι κάνει,
μὰ δὲν τὸ γλέπεις· κρύβγεται εἰς τοῦ ἀνθοῦ τ' ἀστήτη·
ἓνα τοιοῦτο σούσουρο εἰς τὰ χωριά ἐχύθη,
κι' ἀγάλι ἄγάλι καταντᾶ εἰς τὰ Χανιά, τὰ Κάστρα,
κι' οἱ Τοῦρκοι ἀναδεύονται, σάν ὅταν τύχουν ἄστρα
καὶ κρύφουνε τοῦ φεγγαριοῦ τὴν ἀργυρένια ὄψη,
καὶ μαύρη σκοτιδιάζεται τοῦ δρεπανιοῦ του ἢ κόψι.
Εἶδησες πᾶνε κ' ἔρχονται στοῦ Σεραγιοῦ τὴ θύρα,
καὶ σκυθρωπὸς ὁ Ἰσμαήλ στέλνει καὶ κρᾶζει γύρα
νὰ συναχθοῦν οἱ Μπεῖδες νὰ κάμουμε διδάνι,
γιατὶ κακὸ ὀγλίγωρο στήν Κρήτη καταρθάνει.
Πεζοὺς κινάει στὴ Πέθυμνο, ἴστο Κάστρο τὸ μεγάλο,
νὰ ῥθῆ Μουντίρης καὶ Κατῆς, νὰ ἔλθουν δίχως ἄλλο,
για νὰ ἴδουν τί θὰ γεινῆ, πρὶν τὸ κακὸ ξεσπάση,
καὶ τὸ δοβλέτι τὸ νησί, αὐτὸς τὴ δόξα χάση.

Καθώς ἀκοῦν τὴν προσταγή, στὸ ἄλογο καβάλα
κινουῦν ἐκεῖνοι ἀπὸ παντοῦ μὲ βιά καὶ μὲ τρεχάλα,
ποῦ θάρρνευες ὀπίσω τους ἕνα στοιχειὸ χουγιάζει·
ἔτσι καθένας τους περνᾷ καὶ πίσω δὲν τηράζει.

Μπαίνουν δρωμένοι στοῦ Πασιᾶ καὶ τότε χαιρετοῦνε,
σὺν τὸ κηρὶ τὴν ὄψι του γλέπουνε κι' ἀποροῦνε,
καὶ σταυροπόδι κάθονται στὰ πράσινα μεντέρια,
τὸ κομπολόγι τρίβοντας ἀνήσυχα στὰ χέρια.

Καφέ ἀράπιδες κερνοῦν μὲ δίσκο ἀσημένιο,
μὲ τὸ φελτζάνι φαρφουρί, μὲ ζάρφι συρματένιο·
δίνουν τσιμπούκια γιασεμί μὲ στόμα κεχριμπάρι,
μὲ τὸ χρυσάφι κεντητὰ καὶ τὸ μαργαριτάρι·
καὶ πίνοντας ὁ γείτονας κρυφὰ τὸ γείτονά του
ῥωτάει, σὺν τί νὰ ἔπαθε καὶ εἶναι ἄνω κάτω
ὁ Ἰσμαήλ, κι' ἀπὸ πρῶτὶ τοὺς μῆνυσε ν' ἀρθοῦνε,
πριχοῦ ἀμπέστσι πάρουνε, πριχοῦ προσευχηθοῦνε·
μὰ κανενὸς ὁ λογισμὸς, τί τρέχει, δὲ μαντεύει,
καὶ μάταια ὁ ἕνας τους τὸν ἄλλονε ψαρεύει.

* *
*

Ἄφου ῥοφήξαν τὸν καφέ, κ' ἐρύγανε οἱ δοῦλοι,
λόγο τοὺς κάνει ὁ Πασιᾶς καὶ ἀφοκρῶνται οὔλοι.
Κάθε του λόγος ἔβγαινε μὲ τὸν καπνὸ ἀπ' τὸ στόμα,
ἔκει ποῦ γυρμένος κάθουνταν σὲ πουπουλένιο στρῶμα.
Σὲ κάθε λόγο ὁ Πασσιᾶς στὸ γύρο τοὺς κυττάει,
καὶ σὲ χορὸ ἀποκρίνονται ἐκεῖνοι «βᾶί βᾶί.» —
«Ἀκούσατέ μου, μπεῖδες καὶ τιμημένοι ἀγάδες!
συνωμοσία ἄρχισαν νὰ κάνουν οἱ ῥαγιάδες,

και θέλουνε ρωμαϊκό, θέλουν ἀποστασία,
ζητοῦν νὰ διώξουν τὴν Τουρκιά, νὰ στήσουν βασιλεία
δική τους, και ἀναφοραῖς γράφουνε στὴν Ἀθήνα·
φαίνεται πῶς ἀρχίσανε τὰ πρῶτα τους ἐκεῖνα
στὸ Σέλινο και τὰ Σφακιά νὰ μαγειρεύουν πάλι,
και στὸ Δοβλέτι ταραχὴ θὰ φέρουνε και ζάλη.
Ἦρθε και τὸ φανέρωσεν ὁ κόνσουλας μὲ βία
τῆς Φράντζας· μᾶς τὸ ἔγνεψε κρυφὰ και ἡ Ἀγγλία·
τὸ μαρτυράει κ' ἡ χαρὰ τοῦ Μόσκοβου, ποῦ στέκει
σὲ μιὰ γωνιά παράμερη και γλέπει σὰ λελέκι.»

* *
*

Τ' ἀκοῦν οἱ ἀγάδες, μένουνε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα,
γιατὶ πολλοὶ δὲν ξέχασαν τὰ περασμέν' ἀκόμα·
θυμοῦνται πῶς στὸ Ἄσκυφο, στὸ μαῦρο Μελιδόνι
σωρὸς οἱ Τοῦρκοι κοίτουσαν σὰν στάχια στὸ ἄλώνι,
ὅσους ἐκεῖ ἐξάπλωσε τὸ σφακιανὸ τουφέκι·
γιαυτὸ τ' ἀκοῦνε, και καθεὶς σὰμ πετρωμένος στέκει,
γίνονται θειάφι, λείψανο, ἓνας τὸν ἄλλο γλέπει,
και δὲν ἤξεύρει τί νὰ εἰπῆ, τί νὰ προτείνῃ πρέπει.

* *
*

Ἔνας ἀγᾶς τῆς Κάνθανος, τοῦρκος διαβολεμένος,
ποῦ ἦταν ρωμιὸς στὰ νιάτα του, ρωμιὸς και διαβασμένος,
και ἄλλαξε τὴμ πίστι του, γιατί στὸ πανηγύρι
ἓνας Λακκιώτης τοῦστραψε στὴ μύτη τὸ ποτῆρι,
κ' ἐγέλασαν ἡ κοπελιαῖς ποῦ χόρευαν στὸ γύρο,
κ' ἓνα τραγοῦδι τοῦβγαλαν, πῶς ἔχει μύτη πύρο·

αὐτὸς λυσσάει ἀπ' τῆ ντροπῆς, φεύγει, παραμονεύει;
καὶ τὸν Λακκιώτη ξένοιαστον στὸ γύρισμα φρονεῖ—
καὶ μὲ τὴν πίστι τ' ἄλλαξε καὶ ἀνθρωπιὰ καὶ τρόπο,
κ' ἓνας Ἰούδας ἔγεινε κι' ἀντίχριστος στὸν τόπο,
γιαυτὸ καὶ ἡ Διοίκησι τὸν εἶχεν ἀγκαλιασμένο
κι' εἰς ὅλα τὰ συμβούλια πρῶτονε καλεσμένο—
πρῶτος ζητάει τὴν ἄδεια ἀπτόμ. Πασσᾶ καὶ λέγει.

«Σὲ τοῦτα ὅπου γίνονται, μὲν τὸ Δοβλέτι φταίγει.

Ἄν εἰς τὸμ πρῶτομ πόλεμο καὶ στὰ σπράντα ἓνα
ἔβαν' ὁ Πατισᾶχ σπαθὶ χωρὶς ν' ἀφήκη ἓνα,
δὲν θᾶχαμεν ἀνάστασι σὲ κάθε τρεῖς καὶ τόσο.

Ἐὐταν μικρὸ ἔναι τὸ δενδρί, θεὸ νὰ τὸ ξεριζώσω
ἀλλ' ἂν τ' ἀφήκω καὶ γενῆ ἡ ρίζα τοῦ ρουμάνι,
καὶ τῆγ κορφὴ στὰ σύγνεφα τὸ μάτι μου τῆγ χάνει,
πολύγ καιρὸ χρειάζεται νὰ πελεκᾷ ἡ ἀξίνη,
ὡς ποῦ τὸ ὑπερήφανο στῆ γῆ τῆγ κόμη κλίνη
καὶ τότε πάλαι ζωντανὰ πετάει τὰ βλαστάρια
ἀπὸ τῆ ρίζα τοῦ βαθειά, δὲν τὸ κρατοῦν λιθάρια.

Ἐγὼ, Πασσᾶ, στοχάζομαι, νὰ γράψωμε στῆμ Πόλι,
νὰ στείλουμε στρατεύματα καὶ τὴν ἀρμάδα ὅλη,
καὶ νὰ κρατοῦμε τὸ νησί, τῆ θάλασσα κλεισμένη,
κανεῖς τους νὰ μὴ δύναται ἀπὸ τοὺς ῥωμοὺς νὰ μπαίνει,
κ' ἡμεῖς μὲ τὰ στρατεύματα νὰ βάλουμε μαχαῖρι,
πριχοῦ τὸ μάθη ἢ Φραγκιά, κ' ἐμπόδια μᾶς φέρει.»

* *

—Μὰ ἓνας ἀπτῆμ Πέργαμῶ, ποῦ ἦτανε μουντίρης,
τοῦρκος θεοφοβούμενος, κι' ἀκούγονταν Ταχίρης,

«Εἶπες καλά, ἀφέντη μου, καλά εἶπες, τοῦ λέγει, σὲ τοῦτα, ὅπου γίνονται, μόν' τὸ δοβλέτι φταίγει. φταίγει, γιατί τὸ χριστιανό—θὰ ἴπῳ ἴγῳ τὴν ἀλήθεια— τὸν ἄφηκε στὰ νύχια μας χωρὶς καμμιά βοήθεια, κ' ἡμεῖς ἀλησμονήσαμε, πῶς γράφει τὸ Κοράνι, ἀπὸ τὸ πρόβατο μαλὶ καὶ βούτυρο σου φθάνει, καὶ ὁ καθέννας θέλησε νὰ γδάρη τὸ τομάρι, χωρὶς νὰ ἰδῆ πῶς ὕστερα δὲν θάχη τί νὰ πάρη. Γιαυτὸ κ' ἐγὼ στοχαζόμαι, πῶς πρέπει μετριοτή νὰ δεῖξωμε, γιὰ νὰ ἐρθῆ ὁμόνοια ἢ πρώτη, καὶ βάρη νὰ σηκώσωμε ἀπ' τὸ φτωχὸ καμπόσα, καὶ μέλι ἀντὶ ἀλοῆς νὰ βάλωμε στὴ γλῶσσα. Χωρὶς ῥαγιά τὸ Τούρκικο βασίλειο δὲ μένει ἡμεῖς τὰ γένεια ἔχουμε, αὐτοὶ κρατοῦν τὸ χτένι, αὐτοὶ καὶ μᾶς χτενίζουνε τὴν σήμερον ἡμέρα ἂν ἔλειπαν, μᾶς ἔτρωγεν ἢ ψεῖρα καὶ ἢ λέρα.»— Δὲν ἄρρεσεν ὁ λόγος του, καὶ ἔμεινε μονάχος, κ' ἔτράβχε τὸ τσιμποῦκί του ἀσάλευτος σὰ βράχος.

* *

Ἦταν εἰς τὸ συμβούλιο καὶ ἓνας ἀρβανίτης ἀπὸ Μπεράτι. Στάθηκε στὸν πόλεμο τῆς Κρήτης τὸν πρῶτο καὶ τὸν δεῦτερο τοῦ Μουσταφᾶ ξεφτέρει, κ' εἰς κάθε μάχη γίνονταν τὸ δεξιό του χέρι. Ὁ Μουσταφᾶς τοῦ ἔδωκε κάμπους, ἐλθαῖς καὶ μύλους, κ' ἀπ' ὄλους τὸν προτίμαγε τοὺς μπιστευμένους φίλους. Εἰς τὸ διδάν ὑπόληψιν εἶχεν αὐτὸς μεγάλη ἦταν τὸ χέρι δυνατός, ὅσον δὲν ἦταν ἄλλοι,

κι' ἂν πέρασαν στὴ ράχη του ἐξῆντα πέντε χρόνια,
ἔλεγες, δὲν τὸν ἄγγιξαν τῶν γηρατιῶν τὰ χιόνια.
Ἄκούουνταν Ἀβδουραχμάν· εἶχε μικρὸ τὸ μάτι,
ποῦ κρύβονταν στὰ φρύδια του σὰ μέσα σὲ κρεβάτι·
θαρρόυσες, πῶς κοιμούτανε· μὰ ἔρχοντανε ὦρα,
κ' ἐσπιθοβόλαε φωτιαῖς ἢ κοιμισμένη χώρα.
Ἔτ' ἐκοιμᾶτ' ἡ θάλασσα σιμὰ στὴ Σαντορίνη,
καὶ παίζει μὲς τὸ κῦμά της πηδῶντας τὸ δελφίνι·
μὰ ἄρχισε στὰ βάθη της τὰ ἀρμυρὰ νὰ βράζει·
μὲ φλόγα καὶ μὲ πάταγο ἀνέλπιστα ξεσπάζει,
τρέμουν τριγύρω τὰ νησιά, κατακυλοῦν οἱ βράχοι,
καὶ στὸ καράβι ἀλλοίμονο, στὴ γειτονιά ποῦ λάχει.

* *
*

«Ἀκούσατέ μου, Μπεΐδες, καὶ ἄκουσε, Πασσά μου,
τοὺς λέγει, κι' ἂν σὰς πῶ κακό, νὰ τῶβρουν τὰ παιδιὰ μου.
Ἄν ἀληθεύει, πῶς ὁ ῥαγιαῶς πολέμους μελετάει
κι' ἀναφοραῖς καὶ σύναξεις πίσω ὀμπρὸς κυττάει,
καὶ ξέχασε τὰ ἔπαθε ἐδῶ καὶ τόσους χρόνους
εἰς τοῦ Βαφῆ, τὴν Κίτσαμο καὶ τοὺς Ἀποκορόνους,
αὐτῆνε ρούσσηκη δουλειά· γράμματα ἴγῳ δὲν ξέρω,
μὰ στὸ μυαλό μου καθαρὸ τὸ πρᾶγμα τοῦτο φέρω.
Αὐτοὶ οἱ ρούσσοι σκάλιζαν ἀπ' ἄλλοτε τὸν τόπο,
κ' εἰς τὸ ῥωμιὸ νὰ σηκωθῆ αὐτοὶ ἐδειξαν τρόπο·
κι' ἀφοῦ ἐπῆρε τ' ἄρματα στὴ Ρούμελη, στὴ Μάνη,
καὶ ἄρχισε τὸμ πόλεμο εἰς τὴν Τουρκιὰ νὰ κάνη,
καὶ χτύπησε στὰ Τρίκορφα, τὸ Κάρλελι, τὸ Λάλα,
κ' ἔβαλε τὰ καράβια μας ὅλα σὲ μιὰ πηλάλα,

πού άναψαν κ' έκάηκαν στή Χίο και στή Σάμο,
και γείνηκεν ή κλεφτουριά σαν του γιγαλου την άμμο,
νάσου κ' οί φράγκοι κι' ήρθανε να ιδουνε το σεφερι,
και στο λαιμό μās έμπηξαν στήμ Πύλο το μαχαίρι·
γιατί 'ναι 'όλ' οί άπιστοι μαγαρισμένη φάρα,
και άφορμή εύρήκανε ; σε πέρνει ή κατάρα.

Γιαυτό δέν τόχω για καλό στήγ Κρήτη πέρα πέρα
να μπή φωτιά και σίδερο, τουφεκι και μαχαίρα.

“Οποιος θαρρεί, πώς με σπαθί το πράγμα τελειώνει,
να θυμηθῆ το λίθινο που είμαστε γειτόνοι·
τρέξαν οί φράγκοι μονομιās σα μαύραις καλιακούδαις,
τρέξαν και μās κυνήγησαν σαν άγριαις άρκουδαις·
και άφορμή τρανήτερη θα δώση το σπαθί μας
ν' άρθουν και να φωνάξουνε, παρ' όσον οί όχτροί μας.

Γι' αυτό κ' έγώ στοχαζομαι, καλλίτερα συμφέρει
να δείξωμε κανέναν μας πώς τίποτε δέν ξέρει,
και να καλέσωμεν έδω έναγ κοντά στον άλλο
όποιον θαρρούμε δυνατό, θαρρούμε και μεγάλο,
και να τους διαμοιράσωμε αξίωμα και γρόσι,
κ' ύστερα.... έχουμε κ' ήμεις δυό παραδιώνε γινώσι.

Αυτοί οί ρώμιοί για την τιμή και τον παρ' όσο φρούνε·
ρίχ' τους εκεί δύο σκύβαλα κι' άφες τους να τζιμπούνε·
μα γλέπεις πώς βαρέθηκες ; βάλε τους να μαλώνουν,
κ' ένας τον άλλο γ χύνονται και σα σκυλιά δακώνουν.

“Ετζ' έγεινε στα Γιάννενα στα χρόνια του Βεζύρη·
έρχουνταν τ' άρχοντόπουλα ώσαν στο πανηγύρι,
κι' αυτός γλυκοχαϊδεύοντας τους δένει στο παχνί του,
κι' .Αγραφα, Βάλτος ρήνεψαν μαζί κ' ή κεφαλή του.

Τὸ Σοῦλι μόνο στάθηκεν ἀλύγιστη κολώνα,
καὶ τρία χρόνια πάλεψε καὶ θέρος καὶ χειμῶνα
μ' ἂν δὲμ ψηφάει τοὺς Μπέιδες τοῦ Βερατιοῦ, τῆς Κρόγιας,
μὲ τὸ χρυσάφι γείνηκε κ' ἕνας Σουλιώτης μπόγιας.» —

* *
*

Ἔτζ' εἶπε, καὶ οἱ Μπέιδες στὸ γύρο ψιθυρίζουν,
σὰν ὅταν μέσα στὰ σπαρτὰ οἱ ἄνεμοι βοῖζουν,
καὶ τὸγ καθένα ὁ Πασσᾶς ἀραδικῶς κυττάει,
καὶ μὲ τὸ γνέμα τοὺς μιλεῖ, μὲ γνέμα τοὺς βρωτάει,
κι' αὐτοὶ στὸ γύρο κλίνουν κεφάλι καὶ σαρίκι,
πῶς μὲ τὸμ Μπέη συμφωνοῦν, τὸ Μπέη τὸν ἀρβανίτη.
Γνέφει καὶ παύει τὸ σούσουρο, χτυπάει τὴν ἀπαλάμη,
«Φέστε μου τὸ γραμματικὸ, κ' εἶπέτε του νὰ δράμη
νὰ γράψῃ γράμμα γνωστικὸ καὶ μὲ καθαλαρέους
νὰ στείλωμε στοὺς προεστοὺς κ' εἰς τοὺς καπετανέους.»
'Εμπαίνει τοῦτος σκύβοντας, τραβάει τὸ καλάμαρι,
ποῦ σὰν πιστόλα κρύβονταν εἰς τὸ πλατὺ ζωνάρι,
στήμ ψάθα κάτω στρώνεται, στὸ γόνατο, κι' ἀρχίζει.
«Προστάζει ὁ ἀφέντης μας ὁ Ἰσμαήλ κι' ὀρίζει
σ' ἐσᾶς, ποῦ εἴστε προεστοὶ κι' ἄρματωλοὶ στήγ Κρήτη,
εἰς τὰ Σρακιά, τὸ Σέλινο, καὶ εἰς τὸν Ψηλορίτη,
ἔχει φερμάνι νὰ σᾶς πῆ, φερμάνι νὰ διαβάσῃ,
καὶ δίχως ἄλλο γλήγορα καθένας νὰ προσθάσῃ.»

* *
*

Κινοῦν οἱ δοῦλοι τρέχοντες μὲ τὸ χαρτί στὸ χέρι, —
ἀπὸ σερὰί βγαίνουνε κοντὰ τὸ μεσημέρι

κ' οἱ μπέιδες ἀργά ἀργά, πολὺ συλλογισμένοι,
καὶ εἰς τὸ δρόμο τοὺς τηροῦν ὁ κόσμος τρομαγμένοι.
Ἔτζι κι' ὅταν ἀνοίξουνε κατώγει, ὅπου ταῦροι
πολλοὶ μαζὺ σταλίζουνε σὲ κατοικία μαύρη,
καὶ βγοῦν στὸν ἥλιο καὶ χυθοῦν σὲ πατημένο δρόμο,
πᾶνε καὶ πάλι στέκονται, καὶ στρέφουνε τὸν ὄμο
πότε ζερβά πότε δεξιά, καὶ παίζουν τὸ σαγόνι,
κι' ὅποιος ἰδῆ, ξιππάζεται, καὶ στὴ γωνιά ζαρώνει.

Ἡ φήμη ἢ ταχύπτερη, τὸ κοσκινένιο στόμα,
ποῦ ἀπ' τὰ χεῖλη τὴ λαλιὰ δὲν ἄφηκες ἀκόμα,
καὶ τὴν ἀρπάζει φύγοντας ὡσάν τὸ χελιδόνι,
καὶ στὸν ἀέρα κελαιδεῖ, πετᾷ καὶ τὴν ἀπλώνει—
ἡ φήμη ἐξαπλώνεται στῶν χριστιανῶν ταῖς χώραις,
ἀπ' τὴ Σιτιά στήγ Κίσσαμο πετάει σὲ λίγαις ὥραις,
διηγέται, πῶς ἐκάμανε εἰς τὰ Χανιά διβάνι
οἱ μπέιδες καὶ ὁ Πισσαῆς καὶ ὄλ' οἱ μεγιστάνοι,
καὶ πῶς ἀδιαβουλεύθηκαν νὰ στείλουν καὶ νὰ κράξουν
τοὺς προεστοὺς κι' ἄρματωλοὺς καὶ χίλια νὰ τοὺς τάξουν.
Μὰ δὲν τοὺς πιάνεις εὐκολὰ, Πισσαῆ, καὶ μὴ σε μέλη
θυμοῦνται στῆς Τριπολιτσᾶς πῶς ἦρθαν τὸ καστέλι
τὰ εἴκοσι ἄρχοντόπουλα μὲ τὸ Μαυρομιχάλη,
κ' ἐσάπησαν στὰ σίδερα ὡς ποῦ νὰ τοὺς ἐβγάλη
ὁ Γέρος τῆς Καρύταινας στὸ αἶμα κολυμβῶντας
κ' ἐπάνω εἰς ἐρείπια καὶ πτώματα πατῶντας.
Αὐτὰ παντοῦ λογιάζουνε, παντοῦ τ' ἄρματα πιάνουν,
ὅσοι γνωρίζουν νὰ κτυποῦν, γνωρίζουν νὰ πεθάνουν.

βαροῦν ἐδῶ τὰ σήμαντρα, βαροῦν ἐκεῖ καμπάναις,
φεύγουν τ' ἀλέτρ' οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ βοσκοὶ ταῖς στάναις,
καὶ τ' ἄρματα στὰ χέρια τους χαϊδεύουν καὶ πηδοῦνε,
κ' ἓνας τὸν ἄλλον χαιρετοῦν καὶ σφίγγουν καὶ φιλοῦνε.

* *
*

Τί εἶναι ποῦ τοὺς ἔκαμε νὰ γείνουν ἄλλοι ἀνθρώποι,
νὰ ἀλλαχθῆ ἢ ὄψι τους, νὰ ἀλλαχθοῦνε οἱ τρόποι,
κ' ἐκεῖ ποῦ 'γέρναν ταπεινοὶ τῆγ κυρτωμένη πλάτη,
καὶ θάρρειες πῶς καρτέραγαν τὸν Τοῦρκον ἀναβάτη,
νὰ τιναχθοῦνε δῶ οἱ ὄργανοι καμαρωμένοι στύλοι,
καὶ σίδηρο στὰ χέρια τους, φοβέρα εἰς τὰ χεῖλη,
τῆ λάμψι εἰς τὸ μέτωπο καὶ μέσα τὴν ἐλπίδα,
νὰ παραιτήσων τῆς ζωῆς τὴν αὔπνη φροντίδα
καὶ ν' ἀψηφοῦν τὸ θάνατο καὶ νὰ διψοῦν τὸ αἶμα ;
Εἶν' ἓνα σου χαμόγελο, 'Ελευθεριά, ἓνα γνέμα !
'Ελευθεριά τοῦ πλάστου μας πνοὴ ἀντρεωμένη,
βαθειὰ στὰ φυλλοκάρδια μας ἀκοίμητη κλεισμένη,
'Ελευθεριά τοῦ οὐρανοῦ δροσάτη θυγατέρα,
ἐσὺ ποῦ πρώτη ἔλαμψες στὴν ἔχτη του ἡμέρα,
ὅταν στὸ χέρι τ' ἅγιο ζωντάνεψε τὸ χῶμα
καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἔλαβε τὴν ὄψι καὶ τὸ σῶμα.
'Εσ' ἦσαν ποῦ τὸν δέχθηκες ἢ πρώτη ἀπ' τὸ χέρι,
πριχοῦ ἀκόμη γεννηθῆ τὸ θηλυκὸ του ταῖρι,
καὶ τὸν ἐπεριδιάβασες τοὺς κάμπους, τὰ λουλούδια
τοῦ παραδείσου, ψάλλοντας ἀξέχαστα τραγούδια.
'Εσὺ τοῦ ἐνανούρισες τὸν ὕπνο τὸ γλυκὸ του,
ὅταν στὴ χλόη ἔγυρε, καὶ ἀπὸ τὸ πλευρό του

τὸ ἴδιο χέρι ἀπλωσε κοντὰ εἰς τὴν καρδιά του
κ' ἐζύμωσ' ἀπ' τὸ αἷμά του τὸν πρῶτον ἔρωτά του.
Γιαυτό, γλυκεῖα συντρόφισσα, τὰ πάντα λησμονοῦμε,
ὅταν ἡ θεία λάμπη σου χαράξη καὶ τὴν ἰδοῦμε·
γιαυτό ἀνατριχιάζουμε, γιαυτό τ' ἀστῆθι πάλλει,
γιαυτό φωτιά ἀνάβεται στὰ σπλάχνα μας μεγάλη,
καὶ μιὰ στιγμή, Ἄθάνατη, μιὰ στιγμή μαζί σου
μᾶς φαίνεται' ἀχ! κ' εἶν' ἡ ζωὴ τοῦ πρώτου παραδείσου...

* *
*

Μιά, δυὸ καὶ τρεῖς ἀνάθεμα εἰς ὅποιονε τολμήσῃ
ἀπὸ τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ τὸ δῶρο νὰ στερήσῃ!...
κόλασι μαύρη, αἰώνια σ' ὅποιονε δὲ βασταῆξῃ,
ὅταν ἀπὸ τὸ στόμα σου ἡ σάλπιγγα τὸν κράξῃ,
Ἐλευθεριά, τὸ μάτι του νὰ στρέψῃ καὶ νὰ ἴδῃ,
πῶς τ' ὀλωμορφώτερο τοῦ στήθους μας στολίδι
σύ τὸ κρατεῖς στὴν ἔνδοξη καὶ στιβαρῇ παλάμῃ,
καὶ τὸ χαρίζεις—σ' ὅποιονε γιὰ νὰ τ' ἀδράξῃ δράμῃ....

* *
*

Πολλοὶ γοργὰ τοῦ Ὀμαλοῦ ταῖς ρίζαις διασκελοῦνε
καὶ εἰς τῶν βράχων τὴν κορφή σὰν τὰ πουλιὰ πετοῦνε.
Τοὺς δένρ' ὁ ἥλιος ἀντικρυ, ποῦ μόλις ξεπετιέται
ἀπὸ τὴ ράχη τοῦ βουνοῦ, κί' ὁ ἴσκιός τους ταυνέται
μακρὺς μακρὺς σὰ γίγαντας, ράχαις πολλαῖς σκεπάζει.
Παίξει σὲ φέσι κόκκινο ὀλόμαυρο παπάζι.
δύο ὀργυιαῖς τεντόνεται στὸν ὄμο τὸ τουφέκι,
γυμνὸ τὸ χέρι κρέμεται καὶ πίσω τὸ γελέκι.

μιὰ πήχη ἢ πιστόλα του στή μέση ἐμπηγμένη
μὲ τὸ σπαθὶ ταιριάζεται σφιχτὰ ἀγκαλιασμένη,
κοντόβρακ' ὡς τὸ γόνατο, ὑπόδημα χρυσάφι,
καὶ τρέχει ὑπερήφανο τὸ κρητικὸ ἐλάφι.

* *

Ποῦ τρέχουν μὲ τὰ σχολιανὰ στολίδια στολισμένοι ;
μῆνα σὲ γάμο καὶ χαρὰ παγαίνουν καλεσμένοι ;
μῆνα πρῶνὸ σηκώθησαν νὰ πᾶν στὸ πανηγύρι ;
μὴν ἀναβαίνουν τὸ βουνὸ νὰ κάμουνε σέτρι,
ὅπου χορεύουν κοπελιαῖς καὶ ρίχνουν στὸ σημάδι
λεβέντες στοῦ κυπαρισσιοῦ τὸ ὑψηλὸ κορφάδι ; —

Κι' ἂν τρέχουν μὲ τὰ σχολιανὰ στολίδια στολισμένοι,
οὐδὲ σὲ γάμο καὶ χαρὰ παγαίνουν καλεσμένοι,
κι' οὐδὲ πρῶνὸ σηκώθηκαν νὰ πᾶν στὸ πανηγύρι,
οὐδ' ἀναβαίνουν τὸ βουνὸ νὰ κάμουνε σέτρι,
ὅπου χορεύουν κοπελιαῖς καὶ ρίχνουν στὸ σημάδι
λεβέντες στοῦ κυπαρισσιοῦ τὸ ὑψηλὸ κορφάδι.

Στοὺς Λάκκους συμμαζώνονται τῆς Κρήτης διαλεγμένοι
ἀρματωλοὶ καὶ προεστοί, καὶ εἰν' ἐκεῖ σταλμένοι
ἀπ' τὸ λαὸ τὸγ Κρητικὸ' τοὺς συνοδεύουν χίλιοι,
καὶ οὐδὲ μπέϊδες ψηφοῦν οὐδὲ τὸν Ἴσμαήλη.

Φθάνουν καὶ τὰ βραχώματα, τοὺς τοίχους, ταῖς πεζούλαις
πλακώνουνε τῆς ἀγορᾶς, καὶ γύρω Λακκοπούλαις
τοὺς χαιρετοῦν μπιρμπιλωταῖς μὲ γνέμα, μὲ μαντίλι,
κ' αὐτοὶ τοὺς ἀποκρίνονται μὲ γέλοιον εἰς τὰ χεῖλη.

* *

Θωρεῖς, μανοῦλά μου, ἐκεῖ τὸγ Καλοκωσταντάκη—
ἔλεγ' ἓνα τριαντάφυλλο, ἓνα περιστεράκι,

κορίτσι δώδεκα χρονῶν—πῶς εἶν' ἀρματωμένος ;
μάννα μου, γνέψε του νάρθη· τρεῖς μέραις μακρυσμένος
ἔμειν' ἀπὸ τὸ σπίτι μας, ὄχ ! μάννα, κ' εἶναι χρόνος·
σὰμ ποῦ τάχα νὰ γύριζεν ὁ Κωνσταντάκης μόνος ;
— Σώπα, μικρή, κ' εἶναι ἔντροπή καὶ σ' ἀγροικοῦν γειτόνοι.
— Μάννα μου, ἰδὲς μᾶς χαιρετάει, τὸ μάτι μου θολώνει,
κλαίω, μανοῦλά μου, γιατί ; ... ὄχ, τ' ἄρματα δειλιάζω,
καὶ τοῦειπα νὰ μὴ τὰ βαστάη, γιατί πολὺ τρομάζω....

* *
*

Ἄστονε, κόρη μου, νὰ πάη, νὰ πάη σὰν τόμ παποῦ του,
νὰ πάρη πίσω μοναχὸς τὸ αἷμα τοῦ γονιοῦ του, —
ἔλεγεν ἓνας γέροντας, ποῦ κάθονταν στὴ θύρα
τῆς γειτονιάς καὶ ἄκουγε τὴν κόρη καὶ τὴ χήρα
τῆ μάννα της — τ' ἀγκόνι μου, τὸ μοναχὸ παιδί μου
γιὰ τόρα τὸ ἀνάσταίνα νὰ ζώση τὸ σπαθί μου,
τὸ κοιμίζα στὴν ἀγκαλιὰ μὲ τὸ κουλό μου χέρι,
καὶ μὲ τὸ στόμα τῶθρεφα ὡσὰν τὸ περιστέρι.

Ἄστο τὰγκόνι μου νὰ πάη, νὰ πάη μὲ τὴν εὐχή μου,
ἄστο νὰ πάη στόμ πόλεμο, σὰν πῆγε τὸ παιδί μου...

Ἐπολεμούσαμε μαζὶ τρεῖς νύχταις καὶ τρεῖς μέραις,
ἀνάψαν τὰ τουφέκια μας, λιγῦσαν ἢ μαχαίραις,
μὰ πιθαμὴ δὲ σπάραξε τ' ἀθάνατο ξεφτέρι
ἀπὸ τὸ πόδι μου κοντά. Ἐγύριζε τὸ χέρι
ὡσὰν τὸν ἀνεμόμυλο, ὅταν βοριᾶς φυσᾶη,
καὶ τρίζη ἢ ἀντένα του ἐκεῖ ὁποῦ γυρνάει.

Ἐπολεμούσαμε μαζὶ κ' οἱ δυὸ πλάγι μὲ πλάγι,
κ' ἔβαν' ὀμπρὸς τὰ στῆθι του, ὀμπρὸς νὰ μὲ φυλάγη.

Ἐκεῖ κοντὰ τὸ δειλινὸ μπόμπα φαρμακεμένη
πέφτει μπροστά μου· λαχταροῦν οἱ ἄλλοι τρομαγμένοι
ἀπὸ στοιχειό, ποῦ σφύριζε σὰν ὄχοντρα στὴ λάκκα,
μὰ τὸ παιδί μου δὲν δειλιᾷ· νὰ σβύση τὴν ἀνθράκα
χύνεται μὲ τῆγ κάππα του, καὶ τὸ στοιχειό ἀνάφτει,
χίλια κομμάτια γίνεται, καὶ ἓνα λάκκο σκάφτει,
καὶ εἶδα, ἄχ! καὶ σπάραζεν ἀγνώριστος, πνιγμένος
στοῦ μελανοῦ τὸ αἷμά του ὁ ὕδρος ὁ ζηλεμένος . . .

Ἄπλωσα τὸ χεράκι μου νὰ τόνε βοηθήσω,
μὰ εἶδα κ' ἦτανε κουλό· «Πατέρα, θὰ σ' ἀφήσω,
μοῦ εἶπε, μόνο νὰ νοιαστῆς τὸγ Καλοκωσταντάκη,
ποῦ ὀρφανὸ κι' ἀπὸ τοὺς δυὸ θὰ μείνη σὲ λιγάκι,
καὶ νὰ τοῦ λές, πῶς πέθανα εἰς τὸ ταμποῦρι ἀπάνω,
αὐτὴ τὴν δλοῦστερη παραγγελιά σου κάνω»
καὶ γέρνει τὴν ἄλλη μεριά καὶ δὲ μετακινιέται,
καὶ ἡ ψυχοῦλά του ψηλά στοὺς οὐρανοὺς πετιέται . . .

Ἄστονε, κόρη μου, νὰ πάη, νὰ πάη σὰν τὸμ παπού του,
νὰ πάρη πίσω μοναχὸς τὸ αἷμα τοῦ γονιοῦ του —
κ' ἡ κόρη μὲ τὰ χέρια της τὰ τρυφερά ἐκράτει
τ' ἀγγελικὸ της πρόσωπο, τὸ φλογισμένα μάτι,
κ' ἔσκυβε μὲς τῆς μάνας της τὰ μυρωμένα στήθια,
κι' ἀπὸ τὰ σπλάχνα της βαθειὰ ἐζήταε βοήθεια.

* *
*

Ψηλά στ' ἀλώνια στέκονται πενήντα παληκάρια,
καλά, λιγνά, λεβέντικα, σὰγ καστανιάς βλαστάρια·
κάνουνε κύκλο κ' ἔχουνε ἓνα παπᾶ στὴ μέση,
μαῦρα φοροῦν τὰ ρούχά τους, μαῦρο φοροῦν τὸ φέσι,

καὶ μία κόρη ἀπάρθρευη τὰ χέρια τους ἐνώνει
εἰς ἀλυσσίδα ζωντανή.

Ἐνα ποτήρι στὸ δεξιὸ τὸ χέρι του βαστάει
καὶ ἕναν ἕναν ὁ παπᾶς μὲ τὸ κρασί κιρνάει,
καὶ μὲ τὸ χέρι τὸ ζερβὸ κρατεῖ τὸ πετραχῆλι
καὶ τοὺς σταυρώνει μέτωπο καὶ πρόσωπο καὶ χεῖλη.
Γενῆκαν ἀδελφοποιτοί. Ἀγκαλιασμένοι ἀντάμα
θὰ ἴδουνε τῆς ζωῆς μαζί νὰ κλώθεται τὸ ῥάμα,
μαζί θάμποῦν στὸν πόλεμο, θὰ κατεβοῦν στὸ μνημα,
μαζί θὰ γονατίσουνε εἰς τοῦρανοῦ τὸ βῆμα,
καὶ μία δάφνη δροσερή, ἂν ὁ Θεὸς τὸ δώση,
μαζί τὴν ὑπερήφανη κορφή θὰ στεφανώση.

* *
*

Σὲ κύκλο ἀραδιάστηκαν οἱ γέροντες οἱ πρῶτοι,
καὶ τῆς Κισσάμου φέρνουνε στὴ μέση τὸ Δεσπότη,
κι' αὐτὸς τὸ μάτι στρέφοντας ψηλὰ εἰς τὰ οὐράνια,
θολὸ ἀπὸ τὰ δάκρυα κι' ἀπ' τὰ πολλὰ τὰ χρόνια,
τὰ δυὸ του χέρια ἐσήκωσε καὶ γύρω τοὺς βλογαί
καὶ τοῦ Θεοῦ τὴ δύναμι καὶ τὴν εὐχὴ ζηταί.

Σηκώνεται ὁ Κριαρᾶς, τοῦ Σέλιου ὁ πρῶτος
ἀρματωλὸς, καὶ μὲ φωνή, ποῦ μοιάζει σὰν ὁ κρότος
ἀπὸ κανόνι α' Ἀδερφοί, τοὺς λέγει, παληκάρια
τῆς Κρήτης, νὰ τὴν κ' ἔφθασεν ἡ ὥρα, σὰ λιοντάρια
νὰ σπάσωμε τὰ σίδερα, ποῦ μᾶς κρατοῦν δεμένους
ἀπὸ τὴ φτέρνα τῶν Τουρκῶν, ῥαγιαδες, πατημένους!...
Χίλιαις φοραῖς σὰς ἄκουσα στενάζοντας νὰ λέτε:
Θεέμ', καὶ κάνας πόλεμος ἄχ! πάλαι δὲ γεννιέται,

ποῦ νὰ σεισθοῦν βασιλεια, νὰ τρίξη τὸ κανόνι,
καὶ νὰ χορέψῃ ὁ θάνατος σὰν τὸ βοριά στ' ἄλωνι ;
'Αδέλφια, τέτοιος πόλεμος ἀπ' τὸ Βορεῖά μου γγκρίζει·
νάτονε νά ! στὴ 'Ρούμελη ὁ οὐρανὸς μαυρίζει,
φλόγες πετοῦνε τ' ἄρματα, κι' ἀνάφτει τὸ καμίνι·
τί θέλετε ; ὁ Κρητικὸς ὁ ὕστερος νὰ μείνῃ,
ἢ πρῶτος τὴν ἀνάστασι νὰ γλυκοχαιρετήσῃ,
καὶ πρῶτος τῆς ἐλευθερίας τὸ φλάμπουρο νὰ στήσῃ ;
'πέτε το» — καὶ μὲ μιὰ φωνὴ χίλιοι πετιῶνται, «πρῶτοι
θέλομε 'μεῖς στὸν πόλεμο νὰ εἴμαστε οἱ πρῶτοι,
καθὼς στερνοὶ τὰ ἄρματα ἀφήκανε ἐκεῖνοι
ποῦ τὴ ζωὴ μᾶς ἔδωκαν, κι' ἄς γείνη ὅ,τι γείνη.» —

* *
*

Τότε τραβάει ὁ Κόρακας καὶ βγάν' ἀπὸ τὴ ζώνη
τὸ φλάμπουρο καὶ σὲ ψηλὸ κοντάρι τὸ στηλώνει,
καὶ ὁ Δεσπότης τὸ βλογάει, κρατῶντας τὴν εἰκόνα
τοῦ Στρατηλάτη· ρίχνονται οἱ Κρητικοὶ στὸ γόνα
καὶ προσκυνοῦνε καὶ τὰ δυό· βροτοῦνε τὰ τουφέκια,
βοῖζουν γύρω τὰ βουνα, ὡσὰν ἀστροπελέκια
νὰ σκάζουν μὲς τὰ σύγνεφα καὶ ταῖς κορφαῖς νὰ δέρνουν
τῶν ἐλατιῶν, ποῦ στὴ βροχὴ καὶ στοὺς ἀνέμους γέρνουν.

* *
*

'Ελάτε τόρα ὅλοι μας, φωνάζει ὁ 'Ρωμανός,
ποῦ ἦτανε στὴ Μεσαρὰ ὁ πρῶτος καπετάνος,
ὄρκο ἀπάνω στὸ Σκυρὸ νὰ κάμωμε, κανένας
νὰ μὴν ἀφήκῃ τ'ἄρματα, ἐνόσω στέκει ἕνας.

στήν Κρήτη Τουρκος ζωντανός, και ἕως νὰ τὸ δώσῃ ὁ οὐρανὸς μὲ τὸ Μωριά τῆν Κρήτη νὰ ἐνώσῃ».

Χίλια ἀνοίγουν στόματα και μιὰ φωνὴ ἀφίουν και πνίγονται στὰ δάκρυα ποῦ σὰν τὴ βρῦση χύνουν.

«Θεέ, λέν, ποῦ μᾶς ἔπλασες και ποῦ σὲ προσκυνοῦμε, και ἅγιε Γεώργιε, ποῦ σὲ πολυτιμοῦμε,

κάνομε ὄρκο φοβερὸ ἡμεῖς και τὰ παιδιὰ μας, ἀν τὰ τάρματα ἀφήκωμε πρὶν τὴν ἐλευθερίᾳ μας

νὰ ἰδοῦμε, οὔτε μιὰ ψυχὴ στὸν κόσμον νὰ μὴ μείνη ἀπὸ ἡμᾶς, και τάφος μας ὁ Τάρταρος νὰ γείνη.

«Ὅ,τι στὸν κόσμον ἔχομε και ὅ,τι λαχταροῦμε, γονιούς, γυναῖκες και παιδιὰ, τὰ ροῦχα ποῦ φοροῦμε,

τὸ αἷμά μας, τὰ σπλάγχνα μας, και τὴν ψυχὴν ἀκόμα αὐτὴ ποῦ δὲν δριζομε, μ' ἕνα τὸ λέμε στόμα,

τὰ πάντα νὰ προσφέρωμε γιὰ τὴν ἐλευθερίᾳ, ὡς νὰ γενῆ μὲ τὸ Μωριά κ' ἡ Κρήτη βασιλείᾳ.»

* *

Λένε και ἀγκαλιάζονται σφιχτά, γλυκοφιλιῶνται, και στὸ χωρὶο σκορπίζονται, και μ' ὅποιον ἀπαντιῶνται

χέρι μὲ χέρι πιάνονται, στήθι μ' ἀστῆθι σμίγουν, και στὴν ἐλπίδα τῆν καρδιά και τῆν χαρὰ ἀνοίγουν.

Ῥίχνουν διπλαῖς ταῖς τουφεκιάς, και τὸ χωρὶο ἀστράφτει, θαρρεῖς πῶς κάθε σπίτι του καπνίζει και ἀνάφτει,

και γίνεται ἀλαλαγμός, βοὴ θεριακωμένη, σὰν ὅταν δέρνη θάλασσα τοὺς βράχους φουσκωμένη.

* *

Μὰ νὰ και δύο χωρικοὶ προφθάνουνε τρεχάτοι, και λένε : Τουρκοὶ φαίνονται βαθεῖα στὸ μογοπάτι

κ' εἶν' ὡς πενήντα. Ἔρχονται καθάλα, ἰδρωμένοι,
καὶ εἰς τὸ δρόμο τους ῥωτοῦν, ποῦ εἶστε συναγμένοι.
Ὁ λόγος γίνετ' ἀστραπή, καὶ σιωπὴ μεγάλη
γιὰ μιᾶς πλακώνει τὸ χωρὶ ἀπ' ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη·
μικροὶ μεγάλοι ἴλογυρα στοὺς γέροντας σιμώνουν
νὰ μάθουνε τί θὰ γενῆ, κ' οἱ νιώτεροι ἀπλώνουν
τὸ χέρι τους εἰς τ' ἄρματα, καὶ πιάνουνε τὸ δρόμο
τοὺς Τούρκους νὰ σταυρώσουνε, πρὶν στρέψουνε τὸν ὄμο.—

Παιδιά, σταθῆτε! ἐντροπή, ὁ Κωσταρὸς φωνάζει,
εἶν' ἐντροπή ὁ Κρητικὸς ἀξένοιαστους νὰ σφάζῃ·
θάρθῃ καιρὸς στὸ αἶμά τους νὰ βάψωμε τὸ χέρι,
τόρα κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς τί θέλουνε δὲν ξέρει.

Ἄφῃτε νὰ ῥωτήσωμε, ποῖα φέρνουνε μαντάτα
ἀπὸ Χανιά καὶ τὸμ Πασσᾶ, κῆρθανε τόση στράτα.

Ἔστερ' ἂν τοὺς σκοτώσωμε, μὲ προδοσιὰ θὰ ποῦνε
πῶς πολεμοῦν οἱ Κρητικοί, μὲ στήθι δὲ μποροῦνε.

Ὅχι, φονιάδες ἄδικοι, παιδιά, νὰ μὴ φανοῦμε,
τόχω ντροπὴ — καὶ κόλασι ἀπ' τὸ Θεὸ θὰ βροῦμε·
πέντ' ἔξη μόνο τρέξατε καὶ κάτω κατεβῆτε
καὶ αὐτουνούς ποῦ ἔρχονται, τί θέλουνε νὰ ἰδῆτε.

* *
*

«Καλημερνοῦμε, Προεστοί.—Καλῶς τους τοὺς ἀγάδες.—

Ὁ Ἰσμαὴλ μᾶς ἔστειλε κ' οἱ τρεῖς οἱ δεσποτάδες
ἀπὸ Χανιά καὶ Ῥέθυμνο καὶ Κάστρο τὸ μεγάλο,
γιὰ νὰ σᾶς παραγγείλωμε ν' ἀρθῆτε δίχως ἄλλο
νὰ σᾶς διαβάσῃ ὁ Πασσᾶς τοῦ βασιλιᾶ φερμάνι,
ὅπου καλὸ βουλήθηκε στοὺς Κρητικούς νὰ κἀνῃ.—

Μᾶς τὸ γραψαν προτῆτερα, ὁ Κωσταρὸς ἀρχίζει,
κ' εἶδαμε τί ὁ βασιλιᾶς καὶ ὁ Πασσᾶς ὀρίζει·
στοὺς Δεσποτάδες πέτε τους, νᾶχομε τὴν εὐχή τους,
πῶς μοναχὰ ἡ λειτουργιὰ εἶναι δουλειὰ δική τους.
Μὲς τὰ Χανιά ἡ Ἐκκλησιὰ φωνὴ τρανὴ δὲν ἔχει
γιὰ ν' ἀκουστῆ στὸ Σέλινο κι' ὀλοῦθι, ὅπου τρέχει
ἀδούλωτο καὶ ἄπιαστο τὸ Κρητικὸ ζαρκάδι.
Δὲν ἐρχομαῖστε στὰ Χανιά, στῆς φυλακῆς τὸν Ἄδη,
γιατὶ ἀκόμη στέκεται τοῦ σεραγιοῦ τὴ θύρα
γραμμένη μὲ τὸ αἷμά τους τῶν προεστῶν ἡ μοῖρα,
ὅσοι πιστέψαν κ' ἤρθανε τοῦ Μουσταφᾶ τὰ λόγια,
καὶ δὲν ἐγύρισε κανεὶς στοὺς Λάκκους καὶ τ' Ἀνώγεια.
Οἱ ἄμοιροι ! βρεθῆκανε μιὰ νύχτα κρεμασμένοι,
καὶ τοὺς ἐπετροβόλαγαν οἱ Τοῦρκοι λυσσασμένοι,
κι' ὁ Μουσταφᾶς στὸ κίβσι του ἔσκαζε καὶ γελοῦσε,
ἐνῶ τὸ ταῦλι ἔπαιζε καὶ ἀργιλέ ροφουσε
Ἄοι ! ψυχαῖς ἀθάναταις, ψυχαῖς ἀγιασμέναις,
στῶν Κρητικῶν τὴν καρδιὰ αἰώνια γραμμέναις,
ψυχαῖς ποῦ μαρτυρήσατε σὰν τὸν Ἐσταυρωμένο,
τοῦ Πατριάρχῃ σύντροφαίς . . ἄοι, καταραμένο
νᾶναι τὸ χέρι τὸ δειλό, ποῦ δὲν σᾶς ἐκδικήση
κ' εἰς τῶν φονιάδωνε τὸ κορμὶ τῆ λάβρα μου δὲ σβύση . . .
— κ' ἐστάθηκεν ὁ Κωσταρὸς λιγάκι ν' ἀνασάνη,
γιατ' ἀκουγε τ' ἀστῆθί του νὰ βράζῃ σὰν καζάνι
τοῦ βαποριοῦ, ὅταν πολὺ ἀνάψῃ καὶ πυρώση,
κ' ἡ θάλασσα στὸν κόρφο του χοχλάση καὶ φουσκώση. —
Πάγετε τὸρα στὸμ πασσᾶ, στοὺς μπέηδες νὰ πῆτε,
ἂν θέλουνε τοὺς προεστούς, ἐδῶ ἔμστε κ' ἐρθῆτε !

ἔλατε τὰ κατάστιχα νὰ στρώσωμε στὴ γλῶν,
καὶ μὲ μολύβι φλογερό, ὅπου περνῶντας τρώει,
νὰ γράψωμε τί θέλετε καὶ τί σᾶς χρεωστοῦμε,
κ' ὕστερα νὰ τὰ σβύσωμε καὶ νὰ διαχωρισθοῦμε.
Γλέπετ' ἐκεῖ τὸ φλάμπουρο ποῦ παίζει στὸν ἄερα;
σὲ κάθε στροφογύρισμα σαρώνει μιὰ φοβέρα·
στέκονται εἰς τὰ πόδια του χίλιοι καὶ τὸ φυλάνε,
χίλιοι, ποῦ γιὰ τὴ δόξα του τὸ Χάρο πολεμᾶνε.
"Αχ! καὶ νὰ τῷδιν' ὁ Θεὸς εἰς τὸ τζαμι ἀπάνω
νᾶγλεπα νὰ τὸ στένανε, κ' ὕστερα ἄς πεθάνω...
Τί λέτε, Κρητικόπουλα, στὰ λόγια μου τί λέτε;»
Χίλια ἀνοίγουν στόματα καὶ μιὰ φωνὴ πετιέται·
«Τὸ θάνατο χίλιες φοραῖς, τὸ Χάρο προτιμοῦμε,
παρὰ στὴν Κρήτη Μπεΐδες καὶ Τουρκούς νὰ θωροῦμε».

* *
*

Τ' ἀκοῦν οἱ Τουρκοί, γίνονται σὰ φύλλο μαραμένο,
μὲ στόμα μένουν ἀνοιχτό, μὲ μάτι στηλωμένο,
ἢ γλῶσσα τους μπερδεύεται, καὶ μόλις ἐμποροῦνε,
ἔχετε γειὰ νὰ τοὺς εἰποῦν καὶ πίσω ξεκινοῦνε.
Μὰ πέντε δέκα Σφακιανοί, ποῦ στέκονταν στὸ πλάγι,
«ἀγάδες εἰς τὸ δρόμο σας ὁ Ἄλλαχ θὰ σᾶς φυλάγη,
τοὺς λένε, καὶ τὰ ἄλογα, ποῦ σέρνετε, μὲ κόπο
θωροῦμε καταβαίνουνε ἀπὸ βουνήσιο τόπο·
γιαυτὸ πηγαίνετε πεζοί, τᾶλογα δὲ τὰ στέλλει
ὁ Κωσταρὸς ἀπὸ κοντὰ μὲ σφακιανὸ κοπέλλι»
καὶ τοὺς τραβᾶνε τᾶρματα καὶ τ' ἄλογα, κ' ἐκεῖνοι
μὲ φόβο μέγα στὰ Χανιά γυρνοῦν καὶ καταισχύνη.

Τὰ ἔπαθαν, τὰ ἤκουσαν, ὀλοῦθι διαλαλοῦνε,
ὅπου κιὰν τύχη καὶ σταθοῦν, ὅπου κιὰν ἀπεροῦνε.

* *
*

Τ' ἀκοῦν οἱ ἄλλοι καὶ λυσοῦν ἀπ' τὸ κακὸ καὶ σχάνουν,
πέρνουν γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀπ' τὰ χωριὰ καὶ φθάνουν
στὰ Κάστρα καὶ κλειδώνονται, σπαθὶ καὶ μελετοῦνε,
σπαθὶ νὰ βάλουν στὸ ῥωμιό, ὅπου κιὰν τὸν εὔροῦνε.

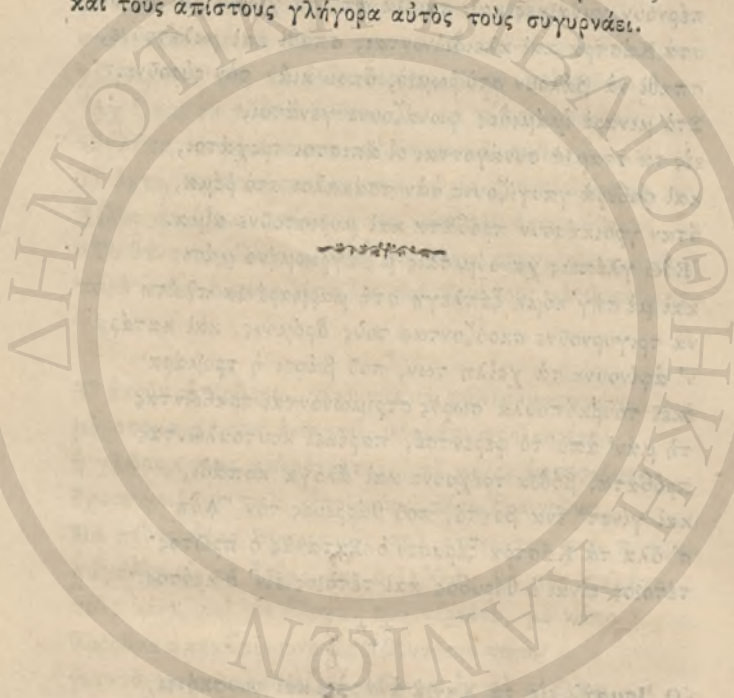
Στὸ μιναρὲ ἱμάμιδες φωνάζουνε γενάτοι,
εἰς τὰ τσαμιὰ συνάγονται οἱ ἄπιστοι τρεχάτοι,
καὶ φοβερὰ γαυγίζουνε σὰν τσάκαλοι στὸ ῥέμα,
ὅταν γροικήσουν πρόβατα καὶ μυριστοῦνε αἶμα.
Ἐδῶ γλέπεις χανούμισαις μ' ἀγριομένο μάτι
καὶ μὲ τήγ κόμη ξέπλεγη στὴ μαρμαρένια πλάτη
νὰ τριγυροῦνε σκουζοντας τοὺς δρόμους, καὶ κατάρα
ν' ἀφίνουνε τὰ χεῖλη των, ποῦ βάρει ἡ τρομάρα·
ἐκεῖ τουρκόπουλα σωρὸς στριμώνονται τραβῶντας
τὴ μάν' ἀπὸ τὸ φερεντσέ, παρέκει κουτουλῶντας
πρόβατα, βόδια τρέχουνε καὶ ἄλογα κοπάδι,
καὶ γίνετ' ἓνα βοητό, ποῦ θάρρευε τὸν Ἄδη
σ' ὅλα τὰ Κάστρα ξέρασεν ὁ Σατανᾶς ὁ πρῶτος·
τέτοιοι εἶναι ὁ θόρυθος καὶ τέτοιοι εἶν' ὁ κρότος.

* *
*

Ὁ Ἰσμαήλ εἰς τὰ Χανιά ἀνάφτει καὶ φουσικόνει,
γιατὶ καλὰ δὲμ πίστευε τέτοια νὰ τοῦ σιαρώνη
ὁ Κρητικὸς, κι' ὀρκίζεται στὰ γένεια τοῦ Προφήτη
νὰ μὴν ἀφήκη ζωντανὸ ποδάρι εἰς τὴν Κρήτη.

Στέλνει βαπόρι στην Αίγυπτο, βαπόρι κ' εἰς τὴν Πόλι,
μηνάει πῶς τὸ ἴσκησαν οἱ γκιουράδες ὄλοι,
καὶ σάν οἱ σκύλοι χύθηκαν καὶ τρέχουν καὶ γαυγίζου
ὀλόγουρα στὰ Κάστρα του καὶ τότε φοβερίζου·
καράβια καὶ στρατεύματα νὰ στείλουν τοὺς μηνάει,
καὶ τοὺς ἀπίστους γλήγορα αὐτὸς τοὺς συγυρνάει.

~~— 5727 —~~

ΡΑΨΩΔΙΑ Γ'.

Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΑΙΣ ΒΡΥΣΑΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΩΝ. Η ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ.

Χάραξεν ἡ γλυκεῖα αὐγὴ τριαντάφυλλο, δροσάτη,
καὶ στρώνει τὴν πλεξοῦδά της στὴ ζαφειρένια πλάτη
τῆς θάλασσας, κι' ἀπανωθὸ λαμποκοπῶντας βγαίνει
τὸ μέγ' ἀστέρι τ' οὐρανοῦ καὶ μὲ χρυσάφι νδένει
τοῦ Σεραγιῦ τὰ κόκκινα καὶ πράσινα κρουστάλια.
Τοῦμ, τοῦμ βαροῦν τὰ τύμπανα ζοῦσεδρόμους, τ' ἀκρογιάλια,
κι' ἀπὸ ταχὺ μὲς τὰ Χανιά οἱ Τοῦρκοι στὸ ποδάρι
σὰ βδέλλαις ἀναδεύονται σὲ τρίχινο ταγάρι.
"Ὀλη τ' Αὐγούστου τὴ νυχτιὰ ἀκοίμητοι περνοῦνε,
στοὺς δρόμους ἄλλοι ξενυχτοῦν καὶ ἄλλοι προσκυνοῦνε
μὲς τὰ τσαμιά, καὶ πρωῖνοι βρίσκονται στὸ παζάρι
στὸν ὄμο τὸ τουφέκι τους, στὸν ἵππο χαλινάρι.
"Ὁ Ἰσμαὴλ διαλάλησε νὰ γείνη ἐκστρατεία
μεγάλη, καὶ νὰ συναχτοῦν ὅσ' ἔχουν ἡλικία,
τοὺς Χριστιανούς ὅλοι μαζί νὰ ἔβγουν καὶ νὰ χτυπήσουν,
πριχοῦ ἐρθοῦν ἀπ' τὸ Μωριά γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσουν —
καὶ εἶναι ὅλοι στάρματα, κι' ὅλοι ἀκαρτεροῦνε.
Τὸ κάστρο ἀνοίγει, χύνονται τίς πρῶτος νὰ ἐβγοῦνε
στὸν κάμπο, καὶ ἀπλώνονται ἀμέτρητὸ κοπάδι,
καθὼς ἀπὸ τοῦ κάτωκα πετιοῦνται τὸ σκοτάδι

ἦ χῆνες καὶ στὰ πράσινα λειβάδια σταματοῦνε,
κι' ὄλαις φωνάζουνε μαζί, κι' ὄλαις μαζί πετοῦνε.

* *
*

Οἱ Κρητικοὶ δλόμπροστα διαβαίνουνε ἀγάδες,
ὁ διαλεμμένος ὁ ἀνθός, ὡς δυὸ ὡς τρεῖς χιλιάδες.
Καπετανεύουν μπέϊδες ντυμένοι μὲ καφτάνια·
στὴ λαχουρένια ζώνη τους φοροῦνε γιαταγάνια
μὲ πέτραις πολυτίμηταις στὸ ἀργυρὸ μανίκι·
ἔχουν τουρμπάνι πράσινο στὴν κεφαλὴ σαρίκι·
καβαλικεύουν ἄλογα καμπουρωτὰ βαρβάτα,
φωτιαῖς πετοῦν τὰ πέταλα στὴ μαρμαρένια στράτα,
κ' οἱ Μπέϊδες στὴ ράχη τους καμαρωτοὶ χορεύουν
καὶ σφίγγοντες τὸ χαλινὸ τὴ χαίτη τῶνε χαϊδεύουν.
Στὴν μέση ἀπ' ὅλους φαίνεται ὁ φοβερὸς Ἀσλάνης,
ποῦ γίγαντα θεόρατον, ἄνθρωπο δὲν τὸγ κάνεις·
μὰ ἀγκαλιὰ τοῦ κρέμεται κατὰμυρο τὸ γένει,
κ' εἰς τ' ἀνοιγμένα στήθια του σὰ φράχτης καταβαίνει·
δυὸ πῆγες ἄλογονουρὰ εἰσὲ ψηλὸ κοντάρι
βαστάει, καὶ στὴ κορυφὴ ἀστράφτει τὸ φεγγάρι
σὰν τὸ δαμασκηνὸ σπαθί στενὸ καὶ λυγισμένο,
κι' ἀστέρι εἰς τὸν κόρφο του κρατάει ἀγκαλιζασμένο.

* *
*

Χίλιοι διακόσιοι ἔρχονται ἑοπίσω Ἀρβανίταις,
ἀπὸ Βεράτι, Γκέκιδες καὶ Ἀργυροκαστρίταις.
Φοροῦν τὸ φέσι τῶνε λερό, λερὴ τὴ φουστάνελα,
ἀσημωμένα τ' ἄρμυα, τραγόμελλο γουνέλα,

καὶ σείουν ἐκεῖ ποῦ πρόπατοῦν καὶ σῶμα καὶ κεφάλι,
ποῦ λὲς καὶ θὰ τοὺς ἐπίασεν ἔξαφνικὸ καὶ ζάλη.
Τοὺς σέρνει ὁ Ἀβδουραχμάν, ἀγέραστο θηρίο,
'σάν ἀλωποῦ παμπόνηρο, καὶ σάν τὸ φίδι κρῦο,
κι' ὀλόγουρά του ξεκινοῦν ὅλοι ἀνταμωμένοι,
σὰλ λύκοι γιὰ τὰ λάφυρα καὶ αἷμα διψασμένοι.

* *
*

Ἀκολουθοῦν οἱ ταχτικοί, κ' εἶναι ὀχτὼ χιλιάδες,
τοὺς διοικεῖ ὁ Ἰσμαήλ μὲ τέσσαρους πασσάδες,
τῆς Πόλης καὶ τοῦ Μισιριῦ τὸ διαλεχτὸ ἀσκέρι,
ποῦ μὲ τοὺς Ῥούσσους πιάσανε μὲς τῆ Βλαχιά σεφέρι;
καὶ πέντε μῆνας βάσταξαν μέσα στὸ Καλαφάτι,
χωρὶς νὰ κάμψουν γόνατο, ἢ νὰ γυρίσουν πλάτη.
Περνοῦν καὶ σχηματίζουνε ἀτέλειωτη κολώνα,
καὶ σὰμ ποτάμι χύνονται γοργοὶ στὸν ἐλαιῶνα,
κι' ἀστράπτουν τὰ τουφέκια των, τὰ βήματα βροντοῦνε,
καὶ σύγνεφο σηκώνεται ἐκεῖ ὀποῦ πατοῦνε.
Εἶδες ποτὲ δενδρογαλιά, ποῦ νὰ γλιστρήνῃ στὸ χῶμα
'κεῖ τὸ κοντομεσήμερο, ἀσπρόμαυρη τὸ χρῶμα,
καὶ νὰ 'περνᾷ σφυρίζοντας μὲ στόμα ἀσηκωμένο,
κ' εἰς χίλιας διπλαῖς τὸ κορμὶ νὰ σέρνῃ λυγισμένο,
κ' ἡσθάνθηκες τὴν τρίχα σου στῆγ κεφαλή νὰ ὀρθώνῃ,
τῆ γλῶσσα νὰ σοῦ δένεται, τὸ πόδι νὰ διπλώνῃ;
'Ἐτσι κ' οἱ Τοῦρκοι χύνονται, κι' ὅποιος τοὺς ἀντικρύζει,
ἀπὸ τὸ φόβο χάνεται καὶ πίσω του γυρίζει.
Τοὺς καμαρώνουν Τοῦρκισσαις ἀπάν' ἀπὸ τὰ Κάστρα,
σάν τὸ φεγγάρι ὤμορφαις, ἀμέτρηταις σάν τ' ἄστρα,

καὶ τὸν Ἀλλόχ παρακαλοῦν, γιὰ νὰ γυρίσουν πάλι
κρατῶντας εἰς τὸ χέρι τους περήφανο κεφάλι
γιαούρικο· ἄχ! ἢ φτωχαῖς, ἄχ! πόσαις γελασμέναις
σὲ λίγο χήραις θὰ βρεθοῦν, χήραις καὶ πικραμέναις,
καὶ τὸ βαμμένο φερντσέ, ποῦ κρύβει τὸ κορμί τους,
θὰ βρέξουν μαῦρα δάκρυα κ' οἱ ἀναστεναγμοὶ τους!

* *
*

*Ο ἥλιος στέκονταν ψηλά, ψηλά στὰ μεσουράνια,
ὅταν οἱ Τοῦρκοι πλάκωσαν μὲ μιὰν ὑπερήφανεια
σταῖς Βρῦσαις καὶ κατὰ τὸ Φρέ, ποῦ νὰ φανοῦνε μόνον
θάρρεβγαν καὶ τὸ μάτι τους θὰ ἔσπερνε τὸ νόνο.
Εἶναι ἡ Βρῦσαις λαγκαδιά, ποῦχει νερὸ ποτάμι,
καὶ τὴν ἰσκιόουν πλάτανοι καὶ δάφναις καὶ καλάμι,
κι' ἀνάμεσα μακρόκλωναις ἰτιάις παρατηροῦνται
νὰ γέρουν, νὰ δροσίζωνται καὶ νὰ γλυκοφιλοῦνται
μὲ τὴ φτελιά, ποῦ ἐντροπαλὴ σὰν κόρη φουντωμένη
πάντα τὸν ἴσκιον ἀγαπάει νὰ στέκεται κρυμμένη.
Στὰ κρουσταλένια ῥέμματα κοπέλαις κατεβαίναν,
καὶ μὲ τραγοῦδι γελαστὸ τὰ ροῦχά τους ἐπλαίναν
εἰς τὸν καιρὸ τὸν ἤσυχον πρῶτ' καὶ μεσημέρι,
καὶ σὲ μυρτιά τὰ στέγωναν καὶ λιγαριὰ καὶ φτέρη·
μὰ τώρα εἶναι ἔρημη ἡ ῥεμματιά . . . μονάχοι
οἱ πλάτανοι βοῖζουνε καὶ λούζονται οἱ βράχοι . . .
Στὴ δενδροστολίστη πλευρὰ τὴμ μία καὶ τὴν ἄλλη
ψηλά στῶν λόφων φαίνονται τὴν ἀνοιχτὴ ἀγκάλη
πολλὰ χωριὰ περήφανα, τὰ πάντα ξακουσμένα,
ἀπὸ τὰ ἄλλα ξέχωρα στὴν Κρήτη ζηλεμένα,

καὶ ὄλωνε τὸ στόλισμα, καμάρι καὶ στεφάνι
εἶναι τὸ Φρὲ τὸ ὄμορφο, τὸ Φρὲ ποῦ δὲν τὸ φτάνει
στόμ. πλοῦτο καὶ στή δύναμι καμμία ἄλλη χώρα
σ' ὄλον τὸν Ἀποκόρωνα.

Τὸ κατοικοῦσαν χριστιανοὶ καὶ ἓνας τοῦρκος μόνος,
κ' ἦταν γιαντὸ ἀκοίμητος ὁ τούρκικος ὁ φθόνος·
καὶ γλέποντας οἱ ἄπιστοι τὰ σπήτια του τὰ ἄσπρα,
ποῦ μακρὰ φαινόντανε σὰμ πύργοι καὶ σὰγ κάστρα,
τὰ δόντια τους ἐτρίζανε γιὰ νὰ τὸ κάμουν στάχτη,
καὶ ν' ἀλαφρώσουν τῆγ καρδιά ἀπ' τὸ βαρὺ τους ἄχτι,
ποῦ τοὺς ἐθέριζε βαθειά, ὅταν σιμὰ περνοῦσαν,
κ' οἱ χωρικοὶ τραγοῦδαγαν καὶ τοὺς ἀναγελοῦσαν.

Ἐδῶ οἱ Τοῦρκοι πλάκωσαν, τὴ λαγκαδιὰ σκεπάζουν
καὶ τὰ τσιαντήρια λόγυρα στοὺς λόφους ἀραδιάζουν,
κι' αὐτοὶ βογγοῦν στὸ πάτημα καὶ τρέμουν ξαφνισμένοι,
τόση Τουρκιὰ στή ράχι τους νὰ γλέπουνε πεσμένη.

Ἦταν ἀμέτρητη πολλή, ἡ γῆ μαυροκοπάει,
σὰν ὅταν ἄγριος βορριάς τὸ χιόνι ξαπολνάει,
καὶ στῆς Λαμίας πέφτουνε τοὺς κάμπους καὶ ταῖς σούδαις,
φάσσια κοράκια σύγγεφο καὶ μαύραις καλιακούδαις.

Ἐχουν τὸ Φρὲ στὸ μάτι τους οἱ Τοῦρκοι, τὸ ζυγώνουν,
πιάνουν τοὺς βράχους γύρω του, καὶ τὸ περικυκλώνουν,
καὶ τὰ κανόνια στένουνε καὶ μὲ κραυγαῖς ἀρχίζουν
σφαίραις καὶ μπόμπαις νὰ τραβοῦν καὶ σπήτια νὰ γκρεμί-
Βαρειὰ βογγάει ἡ λαγκαδιὰ, ἡ ράχαις ἀντηχοῦνε, [ζουν.
τ' ἄγρια πουλιὰ ξιππάζονται καὶ στὰ βουνὰ πετοῦνε,
τὰ σπήτι' ἀνάθουν, καίγονται, κι' ἀπ' τὸμ πολὺ καπνὸ τους
καὶ τὰ πυκνὰ τὰ σύγγεφα, τῶν κανονιῶν τοὺς κρότους

ποῦ συνοδεύουν, γίνεται σκοτάδι ἡ ἡμέρα
καὶ τοῦ ἡλιοῦ τρέχει χλωμὴ ἡ τραυμαγμένη σφαῖρα.
Ψυχὴ καμμιὰ κατὰ τὸ Φρὲ ὡς τόσο δὲν κινιέται,
ἔρημο εἶναι τὸ χωριὸ κι' ἀνώφελα χτυπιέται,
κι' οἱ ἄπιστοι τὸ γλέπουνε, πολὺ τὸ συλλογιζοῦνται
νὰ καίετ' ἄδικα τὸ βιό, κι' αὐτοὶ νὰ τὸ στεροῦνται,
ἀφίνουν τ' ἄρματα στὴ γῆ καὶ χύνονται στὰ σπήτια,
σπάζουνε θύραις, μπαίνουνε, σκαλίζουν σὰν ὀρνίθια,
καὶ ὅ,τι βροῦν, τάρπάζουνε καὶ βγαίνουν φορτωμένοι,
ἀπ' τὸν καπνὸ καὶ τὴ φωτιὰ κατάμαυροι, καῦμένοι.
Μὰ 'κεῖ ποῦ λὲς καὶ χαίρονται καὶ ταῦρηκαν τηροῦνε,
ἐξάφνω ἀπὸ πίσω τους μιὰ μπαταριά ἀκοῦνε,
κι' ὡς ἑκατὸ τεντώνονται στὴν πέτρα καὶ στὸ χῶμα
ἀγάδες, συμπαθηστέ μας, εἶναι σκληρὸ τὸ στρώμα»,
ὁ Κωσταρὸς ἐφώναξε ψηλὰ ἀπὸ τὴ βράχη,
«ἀγάδες, σὰς φιλεύουμε ὅ,τι στὴ φτώχεια λάχη»
καὶ δεῦτερο τοὺς χαιρετάει τοῦ μολυβιοῦ χαλάζει,
κι' ἀπὸ τὰ τούρκικα κορμιὰ φαρμάκι κι' αἷμα στάζει.
Σὰν ὅταν κάπρος ἄγριος, ποῦ βόσκει στὸ βαλάνι,
κι' ἀξάφνου πέση τουφεκιὰ βαθειὰ μὲς τὸ βουμάνι,
καὶ τὸν εὐρῆ τὸ βόλι της χωρὶς νὰ τὸν σκοτώση,
σκιάζεται πρῶτα καὶ πηδάει στὸ δάσος νὰ γλυτώση,
μ' ἂν φεύγωντας τὸ μάτι του τὸν κυνηγὸ ξανοίξη,
ρίχνετ' ἀπάνω τὸ μακρὸ τὸ δόντι του νὰ μπήξη·
ἔτσι κι' οἱ Τούρκοι σκιάζονται στὸ ξαφνικὸ τουφεκι·
ἀλλ' ὅταν τὴ φωνὴ ἀκοῦν τοῦ Κωσταροῦ, ποῦ στέκει
στὸ βράχο ἀπὸν ἀκίνητος καὶ ἴσιος σὰ λαμπάδα,
καὶ φέσιχ γύρω του θωροῦν πολλὰ ἀράδ' ἀράδα,

πετάει τὸ μάτι τους φωτιά, τὸ στόμα τους ὑβρίζει,
σὰ βουβαλιῶν ποῦ σφάζεται καὶ φοβερὰ μουγγρίζει.
Ὅρμουν ἀπάνω, τρέχουνε, καὶ πάλαι σταματοῦνε,
σκορπίζονται, συναζονται, σκύφτουν καὶ τουφεκοῦνε,
ἐδῶ κανόνια σέρνουνε, ἐκεῖ φωτιά τούς δίνουν,
ἄλλοι τραβοῦνε μπαταριαῖς, κι' ἄλλοι παρέχει σβύνουν
σὰν τὸ κερὶ καὶ γέρνουνε στὸ γόνατο, στὴν πλάτη,
καὶ τὸ βουνοῦ τούς γίνεται τὸ ὑστερνὸ κρεββάτι.
«Ὅμπρός, καπλάνια τῆς Τουρκιάς, ἀπάνω τους ρίχθητε!
τί σὰ γυναῖκες στέκεστε, καὶ τί ἀργοπορεῖτε;
Ὅμπρός! στὰ χέρια πνίξατε τὸ ἄπιστο μιλλέτι,
ποῦ ν' ἀτιμάση ἐβάλληκε τὸ φοβερὸ Δεβλέτι»
ἔτσι φωνάζει ὁ Χασάν ὁ Μπάρδας καὶ πηδάει
σὰν ταῦρος, ὅπου κόκκινα στὸ δρόμον ἀπαντάει,
καὶ χαμηλώνει τὰ κέρατα, καὶ τὸ λαιμὸ στραβώνει,
ἀφρὸ πετοῦν τὰ χεῖλια του, τὸ μάτι του γουρλώνει,
τὰ φουσκωμένα του πλευρὰ μὲ τὴν οὐρὰ του δέρνει,
καὶ φοβερὸς καὶ ἄγριος μπροστὰ τὸ δρόμο πέρνει·
ἔτσι ὀρμάει καὶ ὁ Χασάν ὁ Μπάρδας κι' ἀναβαίνει
μὲ χέρια πόδια στὸ γ κρημνὸ καὶ βιαστικ' ἀνασαινει.
Μὰ δὲν δειλιοῦν οἱ Κρητικοὶ ψηλά στὸ μετερίζι,
ὅσο καὶ ἂν τὸ στράτευμα τὸ τούρκικο μουγγρίζει·
ἀσάλευτοι τὸ καρτεροῦν σὰ βράχια, ποῦ βαροῦνε
τῆς θάλασσας τὰ κύματα, καὶ δὲν παραμεροῦνε.
«Γειά σας, ἀδέρφια! βέβαιον κ' ἀνάρισον τὸ τουφεκί,
γιατὶ μᾶς εἶναι ἀκριβὸ μολύβι καὶ φουσέκι·
γειά σας! τὸ πρῶτον βάρφτισμα εἶναι καὶ τ' ἅγιον μύρον,
τούς ὀμιλάει ὁ Μαθιὸς καθένανε στὸ γύρον. . .»

ποιός εἶν' ἐκεῖ ποῦ ἔρχεται ; Δὲν εἶναι ὁ Χασάνης ;
παιδιά, σταθῆτε ! ἄδικο, Νεράντση, μὴ μοῦ κάνεις !
αὐτὴν τὴν ὥρα γύρευα τὸ ἄχτι μου νὰ βγάλω,
κ' εἰς τὸ κορμί του ἀπανωθὸ ἄς πῆσω κι' ἄς πεθάνω !
— κι' ὀλόσωμος πετάγεται ἀπὸ τὸ βράχο —
ἐδῶμαι ἴδῶ, Χασάμπη, καὶ θώρειε με μονάχο,
γιὰ νὰ μὲ ἴδῃς, εἴμ' ὁ Μαθιός, σημάδεψε καὶ χτύπα,
θ' ἀνταμωθοῦμε μιὰ φορά, θυμᾶσαι, σοῦ τὸ εἶπα,
καὶ πῶς θὲ νὰ καταραστῆς τὴ χλιθερὴ τὴν ὥρα
καὶ τὴμ πιερὴν ἀντάμωσι ! νὰ τὴν καὶ ἦρθε τώρα !
Ἄπὸ τὴ λύσσα ἔτρεμε κι' ἀπὸ τὸ καρδιοχτύπι
ὁ Τοῦρκος καὶ πυροβολεῖ, μὰ εὐστοχίᾳ τοῦ λείπει,
κούφιο τὸ βόλι του περνάει εἰς τοῦ Μαθιοῦ τὸ σῶμα.
« ἄχ, σκύλε ποῦ... » μὰ τᾶναψε τὸ βόλι μὲς τὸ στόμα
ὁ κρητικὸς, καὶ ἡ λαλιὰ κομμένη γουργουλάει
μέσα στὸ λάρυγγα βαθεῖα κι' ὁ Μπάδρας ξεψυχάει.
« Βαρεῖτε, Κρητικόπουλα, βαρεῖτε, παλληκάρια,
τροφή στὰ ὄρνια νὰ γενοῦν τὰ τούρκικα κουφάρια, »
καὶ στὴ φωνὴ τοῦ Κωσταροῦ τὸ αἷμά τους ἀνάφτει,
κάθε τουφέκι γέρνεται, γεμίζει καὶ ἀστράφτει,
καὶ κάθε βόλι, ποῦ πετάει, μίᾳ ζωῇ σηκώνει
καὶ ἓνα τούρκικο θερὸ στὰ βράχια τὸ ξαπλώνει.
Ἄμετρητοι μουγγρίζουνε στὸ αἷμα κυλισμένοι,
γλέπεις ἐδῶ καὶ σέρνονται στὰ πόδια λαβωμένοι,
ἄλλοι κρατοῦν τὴν κεφαλή, ἄλλοι τ' ἀστῆθι πιάνουν,
καὶ μὲς τὸ αἷμα πνίγονται ἐκεῖ ποῦ θ' ἀνασάνουν,
καὶ σπαραταροῦνε τὰ κορμιά κατάχαμα σὰμ ψάρια,
ποῦ ἀπτὸ δίχτυ ὁ ψαράς σκορπάει στὰ λιθάρια.

Τέτοιαις λογιῆς τοὺς τάραξε τὸ Κρητικὸ ταμποῦρι
γέρνουνε καὶ κλονίζονται καὶ στρέφουνε τὴ μούρη,
κι' ὄμπρὸς ὀπίσω φεύγουνε τρεχάτοι, ἐντροπιασμένοι,
τρεμουλιαστοὶ καὶ κίτρινοι καὶ μισαποθαμένοι.

*
*

Ἄπο μακρὰ ὁ Ἰσμαήλ τὴ μάχη ἀντικρύζει,
ἀνέλπιστα τοῦ φαίνονται τὰ γλέπει καὶ δακρύζει.
α' Οποπο! λέγει, συμφορὰ ποῦ μοῦητανε γραμμένο
νὰ εὐρῆ τὸ κεφάλι μου τὸ παραζαλισμένο!
καὶ τί θὰ εἶπῃ ὁ Βασιλιᾶς στήμ Πόλι, σάν τὸ μάθη,
ἔσα στὸν Ἄποκόρωνα οἱ Τοῦρκοι ἔχουν πάθει!
καὶ δὲν μοῦ φαίνεται βαρὺ, παρὰ πῶς τὸ κεφάλι
τοῦ Κωσταροῦ μὲ ἔφερε εἰς ἓνα τέτοιο χάλι, »
καὶ στρέφεται στενάζοντας καὶ λέγει τοῦ Ὁσμάνη
αἰε γλέπεις τὸν Μαθιὸν ἐκεῖ σάν τί κακὸ μᾶς κάνει ;
ἔλα, πετάξου σὰμ πουλί, φέρε τὴμ προσταγή μου
στοὺς Ἀρβανίταις νὰ ριχθοῦν νὰ πλύνουν τὴ ντροπή μου·
ἓνα φλωρὶ 'ς τὸν ἄνθρωπο πεσκέσι θὲ νὰ δώσω,
ἂν τὸμ Μαθιὸν ἢ ζωντανὸ τὸν πιάσω ἢ σκοτώσω,
καὶ κείνον τὸμ παλιόγερο κι' ἀναθεματισμένο,
τόγ Κωσταρό, τὸ διάβολο τὸ μεταμορφωμένο.

*
*

Βῆμα μεγάλο διασκελάει καὶ τρέχει ὁ Ὁσμάνης
ὅπ' ἄρβανίταις στέκονται καὶ ὁ Ἀβδουραχμάνης.
α' Ἀκούσατέ μου, Γκέκιδες καὶ Μπέη ἀπὸ Βεράτι,
ὁ Ἰσμαήλ σᾶς προσκαλεῖ νὰ τρέξετε μεντάτι

στοὺς Τούρκους, ὅπου χάνονται καὶ φεύγουνε κοπάδι
καὶ φεύγοντας στὴ λαγκαδιὰ εὐρίσκουνε τὸν ἄδη.
Παρακαλεῖ ν' ἀκούσετε εὐθύς τὴμ. προσταγὴ του,
καὶ τὴ ντροπὴ νὰ πλύνητε τῶν Τούρκων καὶ δική του,
κ' ἓνα φλωρί τὸν ἄνθρωπο πεσκέσι θε νὰ δώση,
τὸγ Κωσταρὸ ἢ τὸμ Μαθιὸν ἂν πιάση ἢ σκοτώση.—
Τ' ἀκοῦν, μὲ μιὰ τῆγ κάπα τους πεστᾶνε, καὶ τὸ φέσι
σπρώχνουν βαθειὰ στὰ φρύδια τους, τραβοῦν ἀπὸ τὴ μέση
τὰ γιαταγάνια, τὰ σπαθιά, καὶ μπίρο μπίρ φωνάζουν
ἄλλοι μαζί, ποῦ θάρρσευε χίλια σκυλιὰ οὐρλιάζουν
ἀντάμα τὸν ἀνήφορο στὰ σουβλερὰ λιθάρια.

« Ἄϊντε, ὀρὲ τῆς Ἀρβανιτιᾶς ἀτράνταχτα λιοντάρια,
χουγιάζει ὁ Ἀβδουραχμάν· χαράμι νὰ μᾶς γείνη
καὶ ὁ λουφὲς καὶ τὸ ψωμί, ποῦ τρώγωμε, ἂν μείνη
ὡς τὸ βραδὺ στὸ πόδι του ἓνας ῥαγιᾶς στημένος. »
Εἶπε καὶ πρῶτος χύνεται σὰ λύκος λυσσασμένος
εἰς τὸνα χέρι τὸ σπαθί, εἰς τ' ἄλλο τὸ πιστόλι,
κι' ὀπίσω τὸν ἀκολουθοῦν οἱ Ἀρβανίταις ἄλλοι.
Καθὼς ὁπότεν τὰ σκυλιὰ ἀγρίμια ἀγροικήσουν,
ὅπ' ἀφεντάδες βγήκανε πωρνὸ νὰ κυνηγήσουν,
ἀνάμεσα εἰς τὰ κλαριά μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα
χύνονται ψαχολεύοντας, μυρίζοντας τὸ χῶμα,
κρέμετ' ἢ γλῶσσά τους πλατεῖα καὶ παίζει τὸ ρουθοῦνι,
κι' ἀνοιγοκλείει μὲς τὸν ἄφρὸ τὸ σουβλερὸ πηγοῦνι,
κι' ἀφοῦ τὰ βροῦν, ὄλα μὲ μιὰ τὸ γαύγισμα διπλώνουν,
κι' ὄλα μὲ μιὰ ἀπάνω τους ἀκράτητα ζυγώνουν·
ἔτσι χυμάει κ' ἡ Ἀρβανιτιὰ οὐρλιάζοντας σὰ σκύλοι,
καὶ στὴγ κραυγὴ της πνίγεται βοθὰ τὸ καρμαφύλλι.—

«Καλῶς την τὴν Ἀρβανητιά, φωνάζει ὁ Ῥωμάνος,
πεσκέσι μᾶς τὴν ἔστειλεν ὁ ἔνδοξος Σουλτάνος,
γιαυτὸ βροντάει ἀπτὴ χαρὰ ἢ δόλια λαζαρίνα,
ποῦ τόσα χρόνια ἔσκυθε σὲ στέρησι καὶ πείνα.»

* *
*

Τ' ἀκοῦν οἱ Γλέκιδες, ἀκοῦν τὴν ὕβρι καὶ λυσσοῦνε,
σὰν ὅταν γκίξη ντάθανος καὶ τ' ἄλογα πηδοῦνε,
κι' ἀπάνω ἴσια χύνονται, τίς πρῶτος νὰ μπορέση
νὰ μπήξη τὴ μαχαίρα τοῦ στῶν Κρητικῶν τὴ μέση.
«Γερό βαστάτέ το, παιδιά, γερό τὸ καρυοφύλλι,
κατάμεσα εἰς τὴν καρδιά τὸ βόλι του νὰ στείλῃ·
νὰ πῶς, ὅς γ' ὦνε! δέξου τὴν στή μούρη σου, μουργάτη,
καὶ νάσαι μὲ τὸ ταῖρι της!» ἀνάσκελα στήμ πλάτη
τεντώνεται ὁ Ἰμβραήμ, τῆς Κρόγιας τὸ καμάρι,
ποῦ ἔτρεχεν ὀλόμπροστα τὴ δόξα γιὰ νὰ πάρῃ.
«Δὲν εἶν' ἐδῶ, σκυλόπιστοι, κορμιά ἀγορασμένα,
δὲν εἶν' τοῦ Γόλου τὰ χωριά, τὰ κλεφτοπατημένα,
ἡμέρα νὰ τὰ καίγετε, νύχτα νὰ τὰ πατῆτε·
ἐδῶν' ὁ Ἀποκόρωνας, καὶ τόρα θὰ τὸ ἰδῆτε!
Ἀκόμη μιὰ καὶ φεύγουνε, ἀκόμη μιὰ,» φωνάζει
ὁ Σίφκας καὶ τὸ μακρὺ τουφέκι του ἀδειάζει,
στὸν ἕναν ῥίχνει μιὰ ματιά, στὸν ἄλλον ἕνα λόγο,
τοῦ μὲν κεντάει τὴν καρδιά, τοῦ δὲ διώχνει τὸ φόβο,
καὶ ὅλοι τὸ κεφάλι τους στήλ λάμια ἀκουμβισμένοι
καὶ σὰν τὸν ἀγριόγατο ἀνακατσαρωμένοι,
ὅλοι τους σημαδεύουνε, ὅλοι μαζί τραβοῦνε,
καὶ κάτω μὲς τὴ φάραγγα πολλοὺς ὄχθρους κυλοῦνε.

Μὰ ζύγωσαν οἱ ἄπιστοι ἀπάνω εἰς τὴ ράχη,
μία πεζοῦλα στέκεται στὸ δρόμο τους μονάχη,
κι' αὐτὴμ πολλοὶ τὸ πόδι τους σηκώνουν νὰ πηδήσουν.
— «Μωρέ, λαγούς μᾶς πήρανε, κῆρθαν νὰ μᾶς σουγλίσουν,
ὁ Μαθιουδάκης φώναξεν! μὲ τὸ σπαθί, παιδιὰ μου,
ὅποιος πιστεύει τὸ Χριστό, πηδήσατε κοντὰ μου» —
καὶ χίλιοι χύνονται μὲ μιὰ καὶ τὰ σπαθιά σταυρώνουν,
χέρι μὲ χέρι πιάνονται, μέση μὲ μέση ζώνουν,
καὶ γίνετ' ἓνα μούγγρισμα καὶ σκοτωμὸς καὶ θρῆνος,
ὅπου ποτὲ δὲν φάνηκε στήγ Κρήτη σὰν ἐκεῖνος.
Γιὰ ἰδὲ πῶς γονατίζουνε ἓνας στ' ἄλλουῦ τὰ στήθια,
γιὰ ἰδὲ τ' ἀδέρφι τ' ἀδερφιοῦ πῶς κράζει τὴ βύθεια,
πῶς πέφτουν κάτω κεφαλαῖς, χέρια κομματεῖνι,
καὶ σπλάγγχνα σπέρνονται σὴ γῆ, κι' ἀχνίζουνε σπαραγγμένα!
Σὰν ὅταν ταῦροι ἀνταμωθοῦν στὸ γκάμπο, στὸ ἀλώνι,
ὅπου δαμάλα στή βοσκὴ πηδαίει καὶ καμαρώνει,
πετοῦνε ἓνα μούγγρισμα, καὶ σὰν τυφλοὶ ὄρμοῦνε,
καὶ μέτωπο στὸ μέτωπο ἀλύπητα χτυποῦνε,
συντρίβονται τὰ κέρατα στὸ χτύπο, γονατίζουν,
πηδᾶνε κ' ἀσηκώνονται καὶ πάλι ξαναρχίζουν,
τρέχει τὸ αἷμ' ἀπὸ τὰ ταυτιά, τὴ μύτη σὰμ ποτάμι,
μὰ δὲν τελειώνει ὁ πόλεμος, πρὶν ἓνας ἀποκάμη·
ἔτσι κι' οἱ Γκέκιδες χτυποῦν τοὺς Κρητικοὺς, χτυπιοῦνται,
τοὺς λούζουν μὲς τὰ αἵματα, ὅπου κι' αὐτοὶ κυλιοῦνται.

* * *

«Βάστα, Μαθιῆ μου ἥρωα, ξεφτέρια μ' Κεφαλιώταις,
καὶ πλάκωσαν ἀπὸ ψηλὰ οἱ σταυραετοὶ Σφακλιώταις»

φωνάζει μιὰ ὁ Κωσταρός — ψηλά στὸ κορφοβουὶνι
πέφτουν τουφέκια μπαταριαῖς, τουφέκια μιλιούνι—
γλέπουν οἱ Τοῦρκοι τὸ σωρό, ποῦ γέρνει πηλαλῶντας,
καὶ σὰν τὸ μαῦρο σύγνεφο ξαπλόνεται βροντῶντας,
καὶ τοὺς σκεπάζει λόγυρα, κι' ἀπάνω τους ξεσπάζει
ἀπὸ μολύβι καυτερό καὶ θάνατο χαλάζι,
ζαλίζονται καὶ βλαστημοῦν, γυρίζουν καὶ σκορποῦνε,
κ' οἱ Κρητικοὶ ἀπὸ κοντὰ στενὰ τοὺς κυνηγοῦνε.
Καραμανιώλης στὴ φυγὴ προκάν' ἔν' ἀρβανίτη
καὶ τοῦ τραβάει τὴ σπαθιά στὸν ὄμο, ποῦ ὡς τὴν τρίτη
πλευρὰ τ' ἀστῆθια τ' ἀνοιξε· τὸ αἷμα σιαντριβάνι
πετιέται τὸν ἀνήφορο κ' ἓνα δοξάρι κάνει.
Σὰν ἄγριος γάτος χύνεται ὁ υἱὸς τοῦ Νεραντσάκη
ἀπάν' ἀπ' τὸ ταμποῦρι του καὶ σὰν τὸ ποντικακί
ἀδράχνει ἄλλον στὸ λαιμό, καὶ πρὶν τοῦ καταφέρει
τὴ μαχαιριά, τὸν ἔπνιξε στὸ σιδηρένιο χέρι·
μὰ κεῖ ποῦ τὸν ξαρμάτωνε καὶ τὸ κεμέρι ψάχτει,
μοῖρα κακὴ τοῦ σύντυχου, καὶ ἄλλος τοῦ ἀνάφτει
μιὰ τουφεκιά στὸ κούτελο, πέφτει τὸ παλληκάρι,
δὲν εἶπε ὄχ! καὶ προύμυτα σκεπάζει τὸ χορτάρι.
Νὰ κι' ὁ Μαθιὸς ὁ ὠμορφος πηδῶντας καταβαίνει,
γλέπει τὸ σύντροφο στὴ γῆ, μὰ δάκρυ δὲν τοῦ βγαίνει,
γίνεται σπέντσα κόκκινος, τραβᾷ καὶ ἀστοχάει,
μπροστὰ του γλέπει τὸ φονιά τὸ ρέμμα νὰ περνᾷ,
«ἄχ! μοῦφυγες, βρωμόσκυλο» κ' ἓνα λιθάρι πέρνει,
ποῦ δυὸ δὲν τ' ἀσηκῶνανε, καὶ τοῦ τὴν καταφέρνει
τοῦ Ἀρβανίτη στὰ πλευρά, καὶ γίνεται δυὸ κάρτια,
κυλιοῦνται πέτρα καὶ κορμί στὰ σουβλερὰ τ' ἀγκάθια.

Καὶ τοῦτοι ἄχ! τσακίζονται, ὁ Ἰσμαὴλ φωνάζει,
κι' ἀφρίζοντας τὸ τακτικὸ στοὺς λόφους ἀραδιάζει,
κι' ἀρχίζουνε τὸμ πόλεμο· σὰν τὴμ βροχὴ τὰ βόλια
πέφτουν, κανόνια γέρνουνε, καὶ βόμβαις καὶ μεσδράλια
ὡσὰν τὸ χονδρογάλαζο στὴ ρευματιὰ σκορπίζουν,
καὶ κόβουνε τῶν Κρητικῶν τὸ δρόμο κ' ἐμποδίζουν.
Μὲ λύπη κ' ἀναστεναγμὸ ἀφίνουνε τὴ μάχη
ἐτοῦτοι κ' ἀναβαίνουνε εἰς τοῦ βουνοῦ τὴ βράχη,
ὅταν ὁ ἥλιος ἔκρυβε τὸ φλογισμένο δίσκο
εἰς ταῖς Μαδάραις τῶν Σφακιῶν· εἰς τὸν πυκνὸ τους ἴσκιο
ἐμαύρισε ἡ λαγκαδιὰ, ὅπου μαλλιὰ κουβάρι
Γκέκιδες, Τοῦρκοὶ καὶ Ῥωμιοὶ κοιμοῦνται στὸ τσουγγάρι·
ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ὕπνο τους ἀκόμη τὸν αἰῶνιο
τ' ἀστῆθι λὲς πῶς φοβερό, ἄσβεστο, καταχθόνιο
τὸ μῖσος, ποῦ τὸ ἔκαιγε καὶ ζωντανό, χοχλάζει,
καὶ φλογερὸ τὸ μάτι τους τὸ θολωμένο μοιάζει.
Ἡ σκοτινιά τοὺς τύλιξε στὸ μαῦρό της σιντόνι·
βουνὰ καὶ βράχαις σιωποῦν· ἡ νύχτα ἀναδακρύνει,
ἐνῶ ραντίζει ἀπὸ ψηλὰ τὴ δροσερὴ της ἄχνη·
κᾶπου καὶ κᾶπου ἄλωποῦ ξανοίγεται νὰ ψάχνη
ἀνάμεσα στὴ ρευματιὰ καὶ αἵματα νὰ γλείψη,
κ' ἡ κουκουβάγια νὰ λαλή, τῆς ἐρημιάς ἡ νύφη....

*
* *

Εἶναι μεσάνυχτα βαθεῖά· τ' ἀστέρια λαμπερίζουν
ψηλὰ στὰ πόδια τοῦ Θεοῦ, καὶ κάτω νανουρίζουν
τὰ ἄλογα τῆς Παναγιάς, κρυμμένα στὸ θυμάρη,
τὴμ πλάση τὴν ἀνθρώπινη ὁ ὕπνος νὰ τὴμ πάρη.

Ὅλοι κοιμοῦνται στὰ βαθειά· εἰς τὴ σκηνὴ του μόνος
ὁ Ἰσμαήλης ἀγρυπνάει, γιατί τὸν δέρνει ὁ πόνος·
λογιάζει μὲ ποιά κίνησε περήφανην ἐλπίδα,
καὶ ποιά πικρὴ τοῦ σύντυχου τῶν Κρητικῶν λεπίδα,
πόσοι στὸν τόπο τοῦμειναν, στὸν νοῦ του ἀναθάνει,
καὶ τοῦρχεται νὰ τρελαθῆ, τοῦρχεται νὰποθάνη.
Λογιάζει πῶς σὰν ἀκουστῆ, ὅτι τὸν ἐνίκησαν
μιὰ φουχτα γιαουρόπιστοι, καὶ χίλιους τοῦ γκρεμίσαν
στὸ λόγγο καὶ στὴ λαγκαδιὰ ἐξάπλα στὸ λιθάρι,
ὡς καὶ γυναῖκα καὶ παιδί τὸ σίδηρο θὰ πάρη,
κι' ἀπάνω του θὰ πέσουνε νὰ τόνε χαντακώσουν,
ἢ τὰ στενὰ ἀπὸ παντοῦ θὲ νὰ τοῦ περιζώσουν,
γιὰ νὰ τοῦ κόψουν τὴν τροφή, τοῦ κόψουν τὴ βοήθεια,
κι' ὅσα θὰ πάθῃ, θὰ φανοῦν στὸν κόσμον παραμύθια.
Κ' ἐκεῖ ποῦ συλλογίζεται καὶ βαρειαναστενάζει,
βγαίνει νὰ πάρη τὴ δροσιὰ τῆς νύχτας καὶ τρομάζει,
γιατί στὴ ῥάχη, στὰ ψηλά παρατηράει τσουγγάρια,
χίλιας φωτιαῖς νὰ καίγουνε σὰ λαμπηρὰ φανάρια.
Βίδε καὶ τὰ ἐθάρρεψε πῶς ἦτανε σημάδι
νὰ μαζωχτοῦν οἱ Κρητικοὶ στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι,
κι' ἀπὸ τὸ φόβο πάγωσε, τὰ δόντια του χτυποῦνε,
ὅλα τὰ δένδρα φαίνονται γύρω του καὶ λυγοῦνε,
καὶ φοβερὸ πῶς γίνεται κάθε κλαδί τουφεκί,
καὶ τοῦ ματιάζει τῆς καρδιά· στὰ πόδια του δὲ στέκει,
μόνο ἀφίνει μιὰ φωνὴ καὶ χάρμω πιστομιέται,
κι' ὁ βρόντος του εἰς τὴ σκηνὴ ὀλοῦθι ἀγροικιέται.
Ξυπνοῦν οἱ δοῦλοι, τρέχουνε, τὸν πέρνουνε στὰ χέρια,
τὸν ἀπιθώνουν σιγανὰ στὰ μαλακὰ μεντέρια,

ὑπνόβαρο τὸν ἰατρὸ φωνάζουν καὶ τὸμ ψάχνει,
γλέπει πῶς εἶναι κρούσταλο, κι' ὁ ἕδρωτας σὰμ πάχνη
τοῦ Γεναριοῦ τοῦ στέκεται στήγ κηρωμένην ὄψη,
κι' ὁ Χάρος ὅλοι θάρρεψαν ταῖς μέραις του θά κόψη.

* *

Μὲς τὰ Χανιά ἀπὸ βραδὺ ἢ φήμη διεδόθη,
τὸν Ἴσμαήλ πῶς βάρεσαν, ὁ Μπάδρας ἐσκοτώθη,
καὶ δυὸ χιλιάδες μείνανε στὸν τόπο εἰς τὴ Βρῦση,
κι' ἀπ' τοὺς λοιποὺς κανεὶς γερὸς πίσω δὲν θά γυρίση,
καὶ γένηκ' ἓνα βοητὸ καὶ κλάψιμο καὶ σκάση
στὸ Κάστρο, ποῦ ἐφαίνονταν ὁ κόσμος θά χαλάση.
Χωρὶς νὰ πάρουν φύσημα, τρέχουνε καὶ φωνάζουν,
κλειοῦνε ταῖς θύραις, φυλακὴ στοὺς τοίχους ἀναιβάζουν,
κι' ὅλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ στέκονται στὸ ποδάρι,
γιὰ τὸ δικό της εἶδησι καθένας τους νὰ πάρη.
Σὰν ὅταν ὁ Βορριάς χυθῆ στὴ Σύρα στὸ λιμάνι,
καὶ τὰ καράβια ἀνάκατα σὲ ταραχὴ τὰ βάνη,
ἀνεβοκατεβαίνουσε, κ' οἱ ναῦται τους πηδοῦνε
σὲ πλώρη, πρύμη, τὰ πλευρά, φωνάζουν, βλαστημοῦνε,
καὶ βράζει σὰν τὸν κάκαβο π' ἀγριωμένο κῦμα,
καὶ νὰ καὶ λὲς πῶς θά γενῆ σὲ κάθε πλοῖο μνημα.
στὸ περιγιάλι τρέχουνε παιδιὰ, γυναῖκες, γέροι,
κι' ἀνάκατα φωνάζουσε μὲ στόμα, πόδι, χέρι.
ἔτσι κ' οἱ Τοῦρκοὶ στὰ Χανιά τρέχουνε καὶ φωνάζουν,
κ' ἓνας τὸν ἄλλον ἐρωτοῦν κι' ἀκούγουν καὶ τρομάζουν,
γιατὶ θηροῦν πῶς κ' ἔφθασαν ἀπόζω πηλαλῶντες
ἀμέτρητοι γκιουρίδες, σκοτώνοντες, χτυπῶντες.

* *

Μες τὰ Χανιά ποιοὶ σκουζουνε, καὶ ποιοὶ παλαμοδέρνουν;
ποιαὶς τὸ κεφάλι ξέπλεγο στ' ἀστῆθι ἀπάνω γέρνουν;
Εἶναι τοῦ Μπάδρα ἡ γενειά, τοῦ Μπάδρα τὸ χαρέμι,
ποῦ ἀπ' τὸμ. πόνο τὸμ. πολὺ σὰν τὸ καλάμι τρέμει,
καὶ γύρω του χανούμισσαις τὸγ κόρφο τους χτυποῦνε,
καὶ τὸγ καῦμό της καθεμιά, κι' ὅλαις μοιρολογοῦνε!

« Δὲ στοῦειπα μιά, δὲ στοῦειπα δυό, δὲ στοῦειπα τρεῖς καὶ
[πέντη,

Μπάδρα μου, κάθησε, μὴμ. πᾶς, μὴμ. πᾶς, χουσέ μ' ἀφέντη,
Μπάδρα μ', μὴμ. πᾶς ὀλόμ. πρόστα στὸμ. πόλεμο, στὴ μάχη,
μὴν τύχη τὸ φαρμακερὸ τὸ βόλι καὶ σὲ λάχη,
κι' ἀφήκης τὰ παιδάκια σου ἔρμα, σκοτιδισμένα,
καὶ τ' ἄμοιρα χαρέμιά σου στὰ μελανά ντυμένα;

Μπάδρα μ', πῶς τώρα μοναχὴ τὴ Φρὲ θὲ ν' ἀντικρύσω;
ἄχ! πῶς μέσα στὸμ. πύργου σου τὸ πόδι θά πατήσω,
ὅταν ἐσὺ μοῦ σβύστηκες τῶν ὀμματιῶν φανάρι,
σὺ τ' ἄστρο τῆς καρδούλας μου, στ' ἀστῆθι μου καμάρι;
ἔτσι' ἔκλαιγεν ἡ Μπάδραϊνα κ' ἔτσι μοιρολογοῦσε,
κι' ὄλο τὸ Κάστρο στὰ Χανιά ἀπ' τὰ κλάυματ' ἀντηχοῦσε.

* *

Σὲ μιά 'κκλησιούλα κάθετα μιά Κρητικιά χλιμμένη
ἔχει τὴν ὄψη της χλωμὴ, τὴν κεφαλὴ γυρμένη
εἰς ἓνα νεκροκράββατο μακρὺ, κυπαρισσένιο,
καὶ στάζ' ἀπὸ τὸ μάτι της, τὸ μαυροζαχαρένιο,
τὸ δάκρυ καὶ τὰ στήθια της τὰ ἀπαλὰ ποτίζει.
Εἶναι βωδὴ, γιατί βαρὺς ὁ πόνος τὴ φλογίζει
εἰκόνημα στὴν ἐκκλησιὰ δὲ γλέπεις καὶ καντήλι,
γιατί τὰ πῆραν, τᾶσχισαν καὶ τᾶκαψαν οἱ σκύλοι.

στέκοντ' οί τοῖχοι μοναχοί ἀσκέπαστοι, καϋμένοι,
καί λές πῶς μέ τήγ Κρητικιά κλαῖνε κι' αὐτοί θλιμμένοι.
Ἔνας παπᾶς ὀλονυχτίς διαβάζει τὸ Ψαλτῆρι,
ἀγαπημένη συντροφιά στοῦ κόσμου τὸ γεφύρι,
καί στέκονται οἱ Κρητικοί καί τὸν ἀκοῦν στοῦ γύρο
καί φαίνουνε τὸ λείψανο μέ τῶν ἑματιῶν τὸ μύρο....
Κοιμήσου ἑξάπλα στοῦ βουνό, Νεράντσημου, κοιμήσου,
καί νᾶναι ὁ ὕπνος σου ζωὴ γλυκειὰ τοῦ Πηραδείσου....

* *
*

Ὡς τόσο γλυκοχάραξε· μιὰ καταχνιὰ σκεπάζει
τὴ λαγκαδιὰ τοῦ ποταμιοῦ, κι' αὐτὸ ἀναστενάζει
στὴν πικροδάφνη ἀνάμεσα τὸ ρέμμα του κυλῶντας,
καί ἀντηχάει ἡ ρεμματιά στοῦ κλάυμά του βογγῶντας.
Σὰν πρόβαλεν ὁ ἥλιος καί ἔφεξεν ἡ ἡμέρα,
οἱ Κρητικοί ξανοίγουνε στὴ ράχη ἀπὸ πέρα,
πῶς ἔτρεχαν ἀκράτητοι βαθειὰ στὴν πεδιάδα
οἱ Ἀρβανίαις κ' ἡ Τουρκιά μέ βιὰ καί γληγοράδα,
κ' ἐζύγωναν πρὸς ταῖς Μουρνιαῖς. Ἡ Ἄραπιὰ ἑπομένει
στῆς Βρύσαις καί εἰς τὰ χωριὰ τοῦ Φρέ ὠχυρωμένη.
Στέκουν καί συλλογίζονται, τί ἔχουνε νὰ κάμουν
οἱ Κρητικοί· καλλίτερα ἀν ἦναι γιὰ νὰ δράμουν
κεῖνος ἐκεῖ ποῦ φεύγουνε νὰ πᾶν νὰ κυνηγήσουν,
ἢ τοὺς Ἀράπιδες ἐδῶ νὰ μείνουν νὰ χτυπήσουν.
Τὸ πρῶτο θέλει ὁ Μαθιός, ὁ Σίφακας κ' οἱ ἄλλοι,
τὸ δεύτερο ὁ Κωσταρὸς στοὺς Κρητικούς προβάλλει.
«Εἴμαστε ἄλλοι, βρε παιδιά, λέγει, κι' ἀν μοιραστοῦμε,
θ' ἀδυνατήσωμε πολὺ, σὲ κίνδυνο θὰ ἑμπούμε».

ἔχουν οἱ Τοῦρκοι ἄλογα στόγ κάμπο καὶ κανόνια,
κι' ἄλλο 'ναὶ 'κεῖ νὰ πολεμᾶς, καὶ ἄλλο στὰ κοτρώνια
ἐδῶ, ποῦ σημαδεύουμε γυρμένοι στὸ καρτέρι·
ἂν καταβοῦμ', ἓνας θεὸς τί θὰ γενῆ τὸ ξέρει.

'Εδῶ, ἐδῶ νὰ μείνωμε. Πάρε ἐσὺ διακόσιους
καὶ τῆγ Καλύβα πιάσε μου, Μαθιέ' καὶ μ' ἄλλους τόσους
πήδησ' ἐκεῖ, βρὲ Γογωνῆ, τὸ Γύρισμα καὶ πιάσε,
ποῦ φέρνει μέσα στὰ Χανιά, καὶ στὴ φευγάλα ἄψε
νὰ πᾶν καὶ νὰ στακίζωνται οἱ ἄπιστοι στόγ κάμπο·
ἄγκάθι στοὺς 'Αράπιδες ἐδῶ ἐγὼ θὲ νᾶμ.πυ».

'Ετσ' ἔγεινε. Διαλέγονται καὶ ξεκινοῦν ἐκεῖνοι,
πηδοῦν σὰν τὰ λαγωνικά, ποῦ ὁ κυνηγὸς ἀφίνει,
σὲ μιὰ στιγμή καὶ χάνονται ἀνάμεσα στὰ βράχια.

*
*

«Τώρα, παιδιά μ', ἀκούσατε τὸ πῶς τὸ συλλογιοῦμαι.
μὲ στῆθος εἰς τὴν 'Αραπιά νὰ πᾶμε δὲ μποροῦμε,
γιατὶ πολλοὶ θὰ σκοτωθοῦν, κ' εἶν' ἀκριβὸ τὸ αἷμα
τῶν Κρητικῶν· μὰ διαλεχτοὶ νὰ κατεβοῦν στὸ ῥέμα
ὡς ἑκατὸ καὶ νὰ κρυφθοῦν στὸ χόρτο, στὸ λιθάρι,
καὶ νὰ χτυποῦν στὸ κόκκαλο, ὅταν νερὸ νὰ πάρη
κανεὶς ἀπ' τοὺς 'Αράπιδες μπροβάλλει στὸ ποτάμι·
κι' ὅποιον βαστάει ἢ καρδιά, νύχτα κρυφὰ νὰ δράμῃ
φλόμο καὶ λέσι τούρκικο σὲ κάθε μας πηγάδι
νὰ ρίξῃ, νὰ φαρμακωθοῦν οἱ ἄπιστοι, στὸν 'Αδη
τῆ μαύρη τους νὰ πᾶν ψυχὴ μὲ τάντερα ξερνῶντας,
ποῦ σὰν ἀκοῦνε Κρητικὸ νὰ φεύγουν πηλαλῶντας.

*
*

Μεσουρανής ὁ ἥλιος ταῖς σαΐτιαῖς διπλώνει,
καὶ μὲ μιὰ λαῦρα φοβερὴ τὴ λαγκαδιὰ τὴ ζώνει,
ποῦ λὲς καμίνι καίεται· τὰ δένδρα διψασμένα
τὰ φύλλα κλίνουνε στὴ γῆ σὰμ παραπονεμένα,
νὰ βρέξῃ τὴ φτεροῦδά της ἢ πέρδικα ζυγώνει,
καὶ στοῦ πλατάνου τὴγ κορφὴ λαγιάζει τὸ τρυγόνι.
Κ' ἡ Ἄραπιὰ κατέβηκαν νὰ πιοῦν νὰ δροσιστοῦνε
στὴμ ποταμιὰ τὴμ πρόσχαρῃ, μὰ νὰ καὶ κελαῖδοῦνε
ἢ λαζαρίναις στὸ χορό· ἢ ἀραπιὰ τρεχάτη
ἀσκι πετάει καὶ σταμνί, γυρίζοντας τὴμ πλάτη
τὴ ματωμένη· χούγιασμα οἱ Κρητικοὶ ἀφίνουν
καὶ μιὰ ἀκόμη μπαταριά εἰς τὴ φυγὴ τοὺς δίνουν.
Ἔτσι κι' ὅταν στὸγ κάματο, κοντὰ τὸ μεσημέρι,
ὁ θεριστὴς στὸν ἴδρωτα λυωμένος, τὸ λημέρι
ἀφήκῃ καὶ εἰς τὴμ πηγὴ μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα
σκύψῃ νὰ δροσοκοπηθῇ· δὲν ῥώφηξεν ἀκόμα,
κι' ἀπ' τὸ νερὸ δύο ὄργυιαις πετιέται νεροφίδι
καὶ τὸγ χτυπάει ἀνάμεσα σὲ μέτωπο καὶ φρύδι·
Ξαφνίζεται τ' ἀνάσκελα, σηκώνεται καὶ τρέχει,
ἀπὸ τὸ μέτωπο ψυχρὸς ὁ ἴδρωτας τὸμ βρέχει,
κι' ὅθι περνάει, θαρρεὶ γλυστροῦν στὰ πόδια του τὰ φίδια,
ἐνῶ πατεῖ καὶ τρίβουνε τοῦ κάμπου τὰ γρασιδία.

* * *

* Ἀφήκανε τοῦ ποταμοῦ τὴν ὄχθη τρομαγμένοι,
καὶ ἀναβαίνουν τὰ χωριὰ τοῦ γύρου λυσασμένοι
ἀπὸ τὴ δίψα, καὶ ζητοῦν δροσιὰ μὲς τὰ πηγάδια,
καὶ σὲ καθένα χύνονται Ἄραπιδες κοπάδια*

στριμώνοντ', ἀγκωνίζονται, ἀδράχνουν καὶ ροφοῦνε,
ἄλλοι τῆ μούρη λούζουνε, τὰ χέρε' ἄλλοι βουτοῦνε,
καὶ γίνονται σὰν τὰ παπιά, ποῦ κολουβοῦν σταυλάκι,
κι' ἀνάσκελα τεντώνονται στὸν ἥλιο. Τὸ φαρμάκι
ὡς τόσο εἰς τὰ σωθικά τὸ θέρισμ' ἀρχινάει,
κυλιοῦνται μὲς τὰ χώματα, τὸ στόμα τους ξερνάει,
καὶ σὰν τοὺς χοίρους γίνονται, στὴ λάσπη ὅταν χωθοῦνε,
καὶ λέσι μαῦρο κοίτονται ἐκεῖ ὁποῦ βρεθοῦνε.

*
* *

Στενάζει ὁ Λιβᾶ πασιᾶς στὸ πράσινο τσιαντῆρι,
κι' ἦταν σὰν νὰ τὸν πότιζες χολή μὲ τὸ ποτῆρι.
Τ' ἀσκέριχ γλέπει χάνονται, τὰ γλέπει καὶ δακρύζει,
στέλνει πεζοὺς μὲς τὰ Χανιά, κανένας δὲ γυρίζει,
καὶ τοῦρχεται νὰ τρελλαθῆ, τοῦρχεται νὰ πεθάνη,
ὅταν στὸ νοῦ τοῦ Μισιριοῦ ταῖς δόξαις ἀναβάνη,
καὶ ταῖς γλυκαῖς χανούμισαις, ποῦ τότε λαχταροῦνε,
καὶ μέρα νύχτα νὰ φανῆ ἡ δόλαις καρτεροῦνε.
Τὰ γένεια του ἐμάδαγε ἐκεῖ ποῦ τὰ θυμᾶται,
κι' ἀπτό κλωθὶ πῶς νὰ ἐβγῆ στέκει καὶ συλλογᾶται·
γιατί κλωθ' εἶν' ἡ λαχκαδιά, κλεισμένη μὲ δερβένια,
κάθε δερβένι φαίνεται σὰ θύρα σιδηρένια,
καὶ ἄγρυπνο τὸ κρητικὸ παραμονεύει μάτι,
κι' ἡ λαζαρίναις στράφτουνε στῶν βράχωνε τῆμ. πλάτη.
Κράζει τὸγ Χόντσα του σιμά. «Χόντσα μου σήκω, σύρε,
καὶ τῆμ παραγγελία μου ἐρμήνεψε καὶ φέρε
στὸγ Κωσταρὸ καὶ πές τονε, χίλια πουγγιά τοῦ δίνω,
κι' ὄλον τὸν Ἀποκόρωνα στὰ χέρια του ἀφίνω,

ἄν δρόμο κἀνή νὰ διαβῆ τ' ἀράπικο τ' ἀσκέρι,
καὶ βάλει του ἀπὸ μέρους μου κι' αὐτὸ κρυφὰ στὸ χέρι. »

*
* *

Ἐιάθονταν ὁ γέροντας κοντὰ σὲ κρύα βρύσι
στὸν ἴσιο ξιλοερατιᾶς, κ' ἦταν γιὰ νὰ δειπνήσῃ
μὲ τὸν πικρὰ Παρθένιο ψωμί, τυρί, σταφύλι,
ὅταν ὁ Χόντσας ἔφθασε μὲ τὴν ψυχὴ στὰ χεῖλη.

Ἐλόγυρα οἱ Κρητικοὶ στὸ γέρο συναγμένοι,
κι' ἀπάνω στὸ τουφέκι τους τὸ σῶμα στηριγμένοι,
στακούμενοι ἀκαρτεροῦν, πνοὴ θαρρεῖς δὲν ἔχουν,
καὶ τί ὁ Χόντσας θὰ εἰπῇ καθέννας ἀπαντέχουν.

Κ' ἐκεῖνος εἶπε. «Κωσταρέ, λιβᾶ πασιᾶς σοῦ δίνει
χίλιζα πουγγιὰ γιὰ τὰ παιδιὰ, καὶ τὴ στιγμή ἀφίνει
ὅλον τὸν Ἀποκόρωνα, ἂν τοῦ ἀνοιξῆς δρόμο,
νὰ καταβῆ στὸν Ἄρμυρὸ μὲ τ' ἄρματα στὸν ὄμο »

— καὶ ἔσκυψε τοῦ Κωσταροῦ τὸ χέρι νὰ φιλήσῃ,
κ' ἓνα μονόπετρο βερὺ στὸ χέρι νὰ κολλήσῃ,
κι' ὁ γέροντας τὸ πέταξε σὰν κάρβουν' ἀναμένο,
κ' ἐθάμβωσε τῶν Κρητικῶν τὸ μάτι τὸ γραμμένο. —

— Σύρε νὰ ἴπῃς εἰς τὸν Πισιᾶ, πῶς κάθε πέτρα λάμπει
ψηλὰ στῆς Κρήτης τὰ βουνὰ σὰν Ἀραπιᾶς διαμάντι,
γι' αὐταῖς ταῖς πέτραις χύνομε τὸ αἷμα, πολεμοῦμε,
καὶ τὴν τιμὴ τους μὲ πουγγιὰ ἡμεῖς δὲν τὴν πωλοῦμε.

Ἄκουτε, Κρητικόπουλα, τί ὁ Πασιᾶς προτείνει;
τί λέτε; νὰ τὸν κλείσωμεν ἐδῶ, ὡς ποῦ νὰ γείνη
τὸ στρατεύμα του σύνολο λέσι, νεκροταφεῖο,
ἢ νὰ τὸ ξαρματώσωμε τὸ μαῦρο τὸ θηρίο,

καὶ χωρὶς νόχια ὕστερα, σὰν τὴ βρεγμένη γάτα,
νὰ τὸ ξεπροβοδίσωμε εἰς τῶν Χανιῶν τὴ στράτα;

Καθὼς σὲ κῆπ' ὅταν ἐμπῆς λουλούδια νὰ μυρίσης,
ποῦ χίλια τὸν στολιζουνε, δὲν ξέρεις ποῦ ν' ἀρχίσης,
γιατ' εἶνε ὅλα ὡμορφα καὶ γελαστά θωροῦνε,
κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὸ μάτι σου καὶ τὴν καρδιά τραβοῦνε,
ἔτσι καὶ τότε γεῖνηκε· σὲ γνώμη μιὰ καὶ σ' ἄλλη
τὰ βέβαια γυρίζουνε οἱ Κρητικοὶ κεφάλι
καὶ τὸ αὐτί, καὶ στέκονται σὲ τάραχὴ βαλμένοι,
καὶ μὲ λαχτᾶρα στὴν καρδιά ὁ Χόντσας ἀναμένει.
«Ὅλους νὰ τοὺς σκοτώσωμε», φωνάζουνε καμπόσοι,
«ἀπ' τοὺς Ἀράπιδες ψυχὴ, ψυχὴ νὰ μὴ γλυτώσῃ»
κι' «ὅλους νὰ τοὺς σκοτώσωμε» ἀντιλαλοῦν ἀντάμα
χίλια ἀφρισμένα στόματα.— «Ἀφῆστε τους στοῦ κᾶμα»
κι' ἀπὸ τὴ δίψα νὰ χαθοῦν τῆς Ἀραπιᾶς οἱ λύκοι·
θάνατος ὄχι, κόλασι στὴν Ἀραπιὰ ἀνήκει» —
«θάνατος ὄχι, κόλασι» ἀντιλαλοῦνε πάλι
ἀντάμα χίλιοι καὶ κουνοῦν καὶ χέρι καὶ κεφάλι.
Τότ' ὁ Παρθένις ὕψηλὰ τὸ σταυρωμένο χέρι
σηκῶνει, κι' ὅλοι σιωποῦν καὶ κάθονται στὴ φτέρη.
«Παιδιά, κι' αὐτοὶ ἴναι πλάσματα τοῦ Μεγαλοδυνάμου,
κι' ἐκεῖνος ἐμαρτύρησεν ἀπὸ ἄδικο, παιδιὰ μου,
κι' ἀπὸ ἀγκάθιχ στέφανο στοῦ μέτωπο φορῶντας
ἀπέθανεν εἰς τὸ Σταυρό, τὸν κόσμον συγχωρῶντας.
Κ' ἡμεῖς ἂν τὸ γ' ἢ μοῖρὰ μας εἰς τὸ Σταυρὸ ἀπάνω
ἔλοι γιὰ νὰ ποθάνωμε, παρ' ἀπρεπο νὰ κάνω,

χίλιαι φάραϊς τὸ προτιμῶ· τὰ ἄρματα δὲν πῆρα
στοὺς Τούρκους Τούρκος νὰ φανῶ, βαστῶντας ἀγισστῆρα.
Κι' ἐδῶ ἂν τοὺς κρατήσωμεν, ὥστε νὰ ξεψυχήσουν,
τὸν τόπο μας τὰ λέσια τοὺς θεὸς νὰ τονε βρωμίσουν,
καὶ θάναί πάλι τὸ κακὸ τοῦ τόπου μας κακὸ μας.
Ἡ χάμουλα καὶ τᾶρματα ἄς ἦν' τὸ μερδικὸ μας,
κι' αὐτοὺς ἄς τοὺς ἀφήκωμε νὰ πᾶν πίσω τὸν ἥλιο,
τῆ λεβεντιά σας νὰ ξηγοῦν στ' Ἀράπικο βασιλεῖο».
Ἔτσι εἶπε, κι' ὅλοι γέροντες καὶ ὅλοι συμφωνοῦνε,
καὶ στὸ Λιβᾶ τὸ Χόγτσα του γλήγωρα ξεκινοῦνε,
καὶ 'κεῖνος γρόσια κι' ἄρματα καὶ χάμουλα ἀφίνει,
καὶ μὲ πολλή στὸν Ἀρμυρὸ πηγαίνει καταισχύνη.

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ

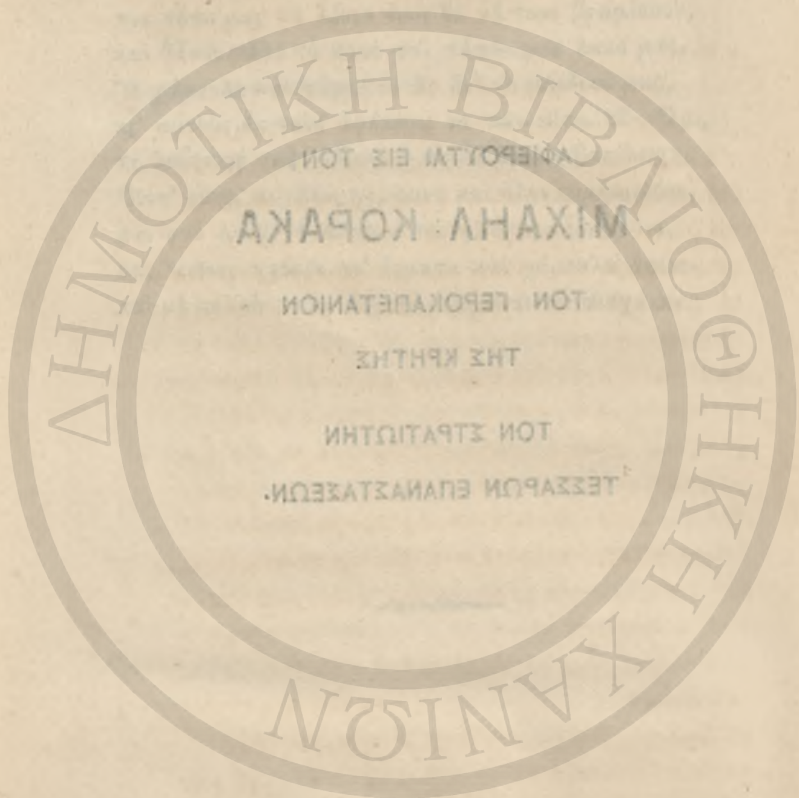
ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΡΑΚΑ

ΤΟΝ ΓΕΡΟΚΑΠΕΤΑΝΙΟΝ

ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΝ

ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΝ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ

ΑΔΕΛΦΟΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ

ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΡΑΚΑ

ΤΟΝ ΤΕΡΟΚΑΠΕΤΑΝΙΟΝ

ΤΗ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΝ ΣΠΑΤΙΩΤΗΝ

ΤΕΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩΝ

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ.

Α'.

Γιὰ σένα, Γεροέλυμπε, στὸ χέρι μου ἀποκάτω
τρέμει γιὰ ἄσπερη φορὰ ἡ πονεμένη λύρα·
στὴ χαραυγὴ τῆς νειότης μου τὸ στέναγμα τῆς ἥσουν,
σὺ τότε καὶ στὴ δύση μου ἔλα, ζωντάνεψέ την.
Ὅταν σὲ πρωτοβίγλισα ἀπ' τὸ μεγάλο βράχο
τοῦ Πληξιδιοῦ, ἤμουν παιδί, ἦταν αὐγὴ Μαΐου,
χαρὰ Θεοῦ, καὶ λχμπερὸς τοῦ κόσμου ὁ φωστῆρας
ἐσκόρπιζε χρυσαῖς ματιαῖς στὴ γαύρη κορυφή σου,
ποῦ μὲ τ' ἀστέρια ἔπαιζε, τὰ σύγνεφα μιλοῦσε.
Σὶν σ' εἶδα τὸν θεώρατον τοῦ Κάμπου βασιλέα,
ἐνθρονισμένον ἀνάμεσα στοῦ Πίνδου τὰ κοτρόνια
καὶ στοῦ Κισσάβου τὴμ ψηλή, τὴ βεργωτὴ κολόνα,
κ' εἶδα σκυμμένο γύρω σου τὸν γαλανὸν αἰθέρα
νὰ σοῦ φιλῆ τὸ μέτωπο τὸ κοσμοπαινεμένο,
δὲν ξέρω πὼς ἐδίπλωσε τὸ χτύπο ἢ καρδιά μου,
ἐλύθηκε τὸ γόνατο, ὑψώθηκε τὸ χέρι,
καὶ χίλιοι, ἀνωφέλευτοι, μοῦ ἀπανεβῆκαν πόθοι.
Γίγαντας νάημουν ἤθελα, νὰ διασκελίσω ῥάχαις,
καὶ νὰ ῥιχθῶ στήμ πλάτη σου· μετέωρο νὰ ἤμουν,
νὰ ζυγιαστῶ στὸν οὐρανό, νὰ πέσω στήγ κορυφή σου,

κι' ἄς σβύνονταν ἡ λάμψη μου ἡ πρόσκαιρη ἀπάνω
 στὰ κρουσταλλένια, τ' ἄχτιστα, τ' ἀπάτητα πυργάρια.
 Ἦθελα νὰ ἤμουν σταυραετός, εἰς τοῦ προφήτ' Ἡλία
 τὸ χιονόπλαστο κελί ν' ἀπάγγιαζα μιὰν ὥρα,
 καὶ νᾶγλεπα εἰς τὰ πόδια μου, πῶς τὰ σοιχειὰ μαλλώνουν
 μὲ φλόγα καὶ μπουμπουνητὸ σὲ πέλαγο ἀπὸ νέφη.
 Ἄρματωλὸς νὰ ἤμωνα καὶ κλέφτης ἴποθυμοῦσα,
 νὰ λημεριάζω στὸ κλαρί, νὰ λουζῶμαι στήμ. πάχνη,
 νὰ πολεμῶ μὲ Γκέκηδες, νὰ κυνηγῶ Κονιάρους,
 στή Λάρισσα τὸ φάντασμα, στὰ Γιάννενα φοβέρα·
 νὰ ἤμουν τοῦ Ζήδρου ψυχογιός, παιδί τοῦ Μπουκουβάλα,
 τοῦ Κατσαντώνη φλάμπουρο, τῆς λεβεντιᾶς βλαστάρη,
 σὰν τ' ἄλογο τῆ χαίτη μου στήμ. πλάτη μου ῥιγμένη
 τοὺς Τούρκους νὰ τσαλαπατῶ ἀστάχια στὸ ἄλῳνι.
 Ἦθελα ὑπερήφανη σὲ κάθε σου βραχούλα
 ξεδιπλωμένη νᾶγλεπα τῆς κυανόλευκῆς μας,
 καὶ κάτω εἰς τὸν ἴσκιό της σὲ στρῶμα ἀπὸ δάφνη
 ὕστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο νὰ παίζω τὸ μπουζοῦκι,
 κ' ἡ λαζαρίναις νὰ βροντοῦν, κ' ἡ ῥεματιαῖς νὰ ἀχοῦνε·
 καὶ ἄχ, Θεέ μου, ἤθελα τὸν ἕπνον τὸν αἰώνιο
 νὰ τὸγ χαρῶ στὸγ κόρφο σου σιμὰ σὲ κρύα βρύση,
 κ' ἡ πέρδικαις κελαϊδισταῖς πωρνὸ καὶ μεσημέρι
 νὰ πέφτουν στὰ ἀθάνατα νερά νὰ δροσιστοῦνε,
 καὶ φεύγοντας, τὴν ἡσυχὴ νὰ μοῦ ῥαντίζουν πλάκα.

Β'.

Ἐρόδις ἡ ἀνατολὴ κ' ἐχάραξεν ἡ δύση,
 πάει ὁ πετρίτης στή βοσκῆ, κ' ἡ πέρδικα στὸ ῥέμα·

Ξαστέριασε κι' ὁ Ἐλυμπος στὴ φαλακρὴ του κάρα,
καὶ τὰ ξανθὰ του νέφαλα, ἀπ' τὸ βοριά διωγμένα
σὰμ πρόβατα, ποῦ κυνηγᾶει ὁ λύκος πεινασμένος,
ἐλύθησαν, ἐχύθησαν, σκορπίσθηκαν καὶ φύγαν.

Ἄναγαλιᾶζει ὁ Κίσσαβος στὴν ὠμορφιά τοῦ κόσμου,
κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸ μάτι του τὰ πάντα ἀγκαλιᾶζει,
ἀκούει βοητὸ βαρὺ καὶ τάραχο μεγάλο

εἰς τοῦ Ὀλύμπου τὰ πλευρὰ τὰ ἐλατοντυμένα,
καὶ στρέφεται τὸ γείτονα μ' ἀγάπη καὶ ῥωτάει.

«Τί ἔχεις, Γεροέλυμπε, καὶ τρέμουν ἡ κορφαὶς σου
κι' ἀστράφτουν καὶ βροντοκοποῦν χωρὶς βροχὴ κι' ἀντάρα;
ἂν ἦν' καλὸ, πὲς νὰ χαρῶ, λυπητερό, νὰ κλάψω».

Κι' ὁ Ἐλυμπος ἐχούγιαξε, «Βουλῆθηκα νὰ στήσω
χορὸ στὰ κορφοβούνια μου, νὰ κάνω πανηγῦρι,
γιατ' ἦρθεν ἡ ἀνάστασι, ποῦ τόσο ληχταροῦσα,
κ' εἰς τὸ χορὸ μου προσκαλᾶω τῆς Ῥούμελης τὰ ὄρη».

Ἡ Γκιόνα πρώτη ἀγροίκησε τὴ χουγιαστὴ κουβέντα,
ἡ κορασιὰ τῆς Ἀμφισσας ἡ πυκνοφουντωμένη,
καὶ λούζεται, χτενίζεται, νὰ πάη στὸ πανηγῦρι.
Σὰν ἀμαζώνια λούζεται, σὰ νύμφη καμαρώνει·
βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι ἀστήθι
καὶ σαῖς ξανθοῖς πλεξούδαις τῆς στεφάνι ἀπὸ διαμάντια.
Σέρνει μπροσὰ τὰμ Πιρνασσό, τῆς κλεφτουριᾶς ταμποῦρι
ἀτράνταχτο, θεώρατο, δαφνοστεφανωμένο,
τὴν Οἶτη στὸ ἴνα τῆς πλευρὸ καὶ στάλλο τὸ Βελοῦχι,
λεβέντες, ποῦ δὲν ἔσκυψαν ποτὲ νὰ προσκυνήσουν,
ὀλόμπροστα τὸγ Κόρακα, γοργὸ μαντατοφόρο,
πουλί, ποῦ μὲς τὰ σύγνεφα πηγμένη τὴ φωλειὰ του

κρατάει και καταφρονεί την άμμουδα του κάμπου,
κι' απόκοντα άκολουθούν σαράντα Έλατιάδαις,
θεριακοί, πηδηγτοί, άστραφοροεμένοι,
και τρέμει και ραγίζεται η γη, όπου περνούνε.

Τό μέγα ποδοβολητό άκούστηκε 'ς τή Ζήρια,
κ' η Ζήρια η περήφανη, η Ζήρια η ζηλιάρα,
έφώναξε στό πλάγι της την άσπρη Περιστερά. —
«Νυφούλα μ' άς τή Ζήριον, και άς τόν άγιο Βλάση,
όπου σ' άποκοιμίζουμε με χίλια παραμύθια·
διάβα νά ιδής που ροβολάν τής Ρούμελης τά όρη,
σάμ που νά πάν, που θα στραφούν και που θα σταμα-
τήσουν». —

«Μάνα μ', ό Γερσέλυμπος έστησε πανηγύρι,
και κίνησαν με φλάμπουρα, κινήσαν με ξεφτέρια,
και πάν νά τόν άγκαλιαστούν τής Ρούμελης τά όρη»: —

Τγκούγει και τεινάζεται η Δράκαινα στό πόδι,
και λούζεται, χτενίζεται νά πάη και νά προκάνη.
Με τό κρουστάλλι λούζεται, με τή μυρτιά σφογγίζεται·
δανείζει' άπ' τό Μαλεβό τά χίλια του λουλούδια,
και σμυραγθένια στό λαμό κρεμνάει άλυσίδα.

Ίρίχνει ματιά στού Νεζερού τόν καθρό καθρέφτη,
και τής γαλάει τό πρόσωπο στην ώμορφοιά που γλέπει.
Είδησι στέλνει βιαστική στό Γεροντοπατέρα
της Μάνης, για ν' άρματωθῆ κι' αύτός μαζί νά πάνε,
ότι δεμ πρέπει καρασία νά προπατή μονάχη
μίσχ σε τόση λεβεντιά, σε χώρα μακρυσμένη.

Τό χάρηκ' ό Ταύγατος ό γεροντοπατέρας,
σά γίγαντας στηρίχθηκε στά Πέντε Δάκτυλά του,

κι' ὠρθώθηκε κ' ἐβρόντησε τῆς Σπάρτης ἡ κορώνα,
φωτιά εἰς τὴν Ἀναβρυτή, φωτιά στὸν ἄη Ἥλια.
Φυσάει τὴ σάλπιγγα βιρραία, τὴν ἀνεμοφιασμένη :
«Οὐ-χὰ τὰ παλῆκάρια μου στὴν Τραίπολι, στὴν Πάτρα,
Οὐ-χὰ λεβέντες' τοῦ Μωρραία, γιοργάνι συναχθῆτε,
νὰ πᾶ νὰ συνοδέψουμε τὴ νύφη μας τὴ Ζήρια,
ποῦ λούστηκε, στολίστηκε καὶ πάει στὸ πανηγῦρι».
Τάκοῦν, καὶ ῥίχνονται μπροστὰ τὰ ξακουσμένα ὄρη,
τὸ Μαίναλον, τὸ Λύκαιο, τὸ Κρόνιον, ἡ Εὔα·
ῥαχοῦλα μιά δὲν ἔμεινεν ἀπ' τὴ χαρὰ ὀπίσω.
Ἐλόμπροστα πορεύεται ἡ ἁγιασμένη Λαύρα,
μὲ ψαλμωδιὰ καὶ θυμιατό, σταυρὸ καὶ πετραχῆλι.
Ἐχολογᾷ ἡ ψαλμωδιὰ στὴ μία καὶ τὴν ἄλλη
τὴ θάλασσα· πετάχθηκαν ἀπ' τὴ μαλαματένια
κρυψάνα, τῶν Ἑρτὰ νησιῶν οἱ ἅγιοι κρατῶντας
στὴ μία χέρα τὸ Σταυρό, τὰ Λεῖψανα στὴν ἄλλη,
κ' ἐδράμαν κι' ἀνταμώθηκαν μὲ τὴν ἁγία Λαύρα,
καὶ ψαλλουνε μὲ μιά φωνὴ καὶ λὲν «Χριστὸς ἀνέστη».

Γ'.

Ἄκουμπημένοι κάθουνταν σταῖς φαλακρῆς Μαδάρκις
ὁ Ὀμαλὸς τὰδάμαστο τῆς Κρήτης παλῆκάρι,
καὶ στηλωμένο κράταγε τὸ φλογερό του μάτι
ἔκει ποῦ τὸ κύμα χόρευε στῆς θάλασσας τὴν πλάτη.
Σὰν καταράκτης ποῦ βογγᾷ τὴ νύχτα μὲς τὸ ῥέμα,
καὶ τὸν ἀκοῦς ἀπὸ μακριά, σὰ βοητὸ στὰ δάση,
ὅταν τὰ δέρνη ἀνεμος καὶ τὰ στρεφογυρίζη,
τέτοιος περνοῦσεν ὁ ἀχὸς τὸ πέλαγο τῆς Κρήτης.

Τὸν ἀφωκράσθη ὁ Ὅμαλός, καὶ λέγει ἔσθ' οὐ φεγγάρι.
— «Φεγγάρι μου ἀκοίμητο, λαμπρὸ τῆς νύχτας μάτι,
αὐτοῦ ψηλὰ ποῦ περπατεῖς καὶ χαμηλὰ κυττάξεις,
τί 'ν' ὁ ἀχὸς π' ἀκούγεται ἔσθης Ῥούμελης τὰ μέρη;
Μήνα πολέμοι πιάστηκαν; μήνα σεισμοὶ γκρεμίζουν
βουνὰ ἀπάνω στὰ βουνά, κι' ὁ κόσμος μὴ χαλιέται;» —
«Οὐδὲ πολέμοι πιάστηκαν, οὐδὲ σεισμοὶ γκρεμίζουν
βουνὰ ἀπάνω στὰ βουνά, οὐδὲ χαλιέτ' ὁ κόσμος·
μικρὰ μεγάλα κίνησαν τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος,
καὶ πᾶν κατὰ τὸν Ἑλυμπο, ποῦ σήμερα γιορτάζει.» —
Τάκουσε κι' ἀναστέναξε βαθεῖα στὰ φυλλοκάρδια,
κι' ἐσείσθη στὰ θεμέλια τ' ἀντρειωμένο σῶμα,
γιατί τοῦ κακοφάνηκε σὲ τέτοιο πανηγῦρι
νὰ μὴ τοῦ στείλουν προξενιά, νὰ μὴν τονε καλέσουν,
κι' ἐφώναξε στὸ πλάγι του τὸ Μέγα Ψηλορίτη:
— «Τί μὲς τὰ μαῦρα σύγνεφα σὰ σκέπη τυλιγμένος
μουγγρίζεις γιὰ τὴν ἀδικιὰ τῆ χθεσινῆ καὶ πρώτη;
δὲ γλέπεις πῶς ἀκάλεστοι ἐμείναμε μονάχοι;
— «Κι' ἂν εἴμαστε ἀκάλεσοι, βρὲ Ὅμαλέ, θὰ πᾶμεν
ἐμούγγρισε στὰ σύγνεφα ὁ μέγα Ψηλορίτης.
Χέρι μὲ χέρι πιάστηκαν τὰ λυπημένα ἀδέρφια,
καὶ ξεκινᾶν σὰ γ καλαμιὰ τρέμει τῆς γῆς τὸ χῶμα
στὸ φοβερὸ προπάτημα
μπροστὰ διαβαίνουν τὰ Σφακιά καὶ πίσω τὸ Λασιθί.
Ἄγκομανάει ποῦ ξεκινᾶν, καὶ ἀγριεύει ὁ πόντος,
σφυρίζει, νά! κι' ἐπλάκωσαν ἢ τέσσαρες φορτοῦναις,
καὶ ἔσκαψαν ἀμέτρητη τὴν ἄβυσσο τριγύρω.
Κόφτουν βουνὰ καὶ ρίχνουν τῆς, βράχαις πετροβολοῦνς

τὰ δυὸ τὰ δέρφια, καὶ γλυκὰ στρέφουν καὶ τῆς μιλοῦνε.

— Ἄσπρη, καλήμας θάλασσα, χαμήλωσε τὸ κῦμα,
ποῦ θέριεψ' ὡς τὰ σύγνεφα, καὶ ῥίξε τὸ θυμό σου,
γιὰ νὰ διαβοῦμ' ἀντίπερα στῆς Ῥούμελης τὰ μέρη,
'πό 'χουν τὰ Ὅρη σὺναξι κι' ὁ Ἐλυμπος γιορτάζει».

— «Δὲ χαμηλιῶνω τὸ κῦμά μου, ποῦ θέριεψ' ὡς τὰ νέφη,
οὐδὲ καὶ ῥίχνω 'γὼ ποτὲ τὸν ἄγρια θυμό μου,
νὰ μὴ διαβῆτ' ἀντίπερα στῆς Ῥούμελης τὰ μέρη,
'πό 'χουν τὰ Ὅρη σὺναξι κι' ὁ Ἐλυμπος γιορτάζει».

— «Καταραμμένη θάλασσα, καταραμένο κῦμα!
ἀνάθεμά σας μιὰ καὶ δυὸ καὶ τρεῖς ἀνάθεμά σας».

Εἶπαν, καὶ πιστομίστηκαν οἱ Δράκοντες στὸμ πόντο,
κῦμα τοὺς δέρνει ἀπὸ μπροστά, καὶ ἀπὸ πίσω κῦμα,
καὶ πολεμοῦν μὲ τὰ σοιχειά, παλεύουν τὴ φουρτούνα,
χωρὶς νὰ γύρουν τῆγ κορφή, τὸ μέτωπο νὰ κλίνουν.

Εἰς τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας νησάκια δεκαπέντε
σὰμ πάπυιαι τοὺς ἀκολουθοῦν... εἶν' ἄγριος ὁ πόντος,
καὶ τὸ στενὸ ἀπέραστο . . .

παλεύουν μὲ τὸ πέλαγο, χτυπιῶνται μὲ τὸ κῦμα...

Ἄνταμωθῆκαν τὰ βουνά κοντὰ στὴν Ἀλαμάννα
κ' ἔγυραν νὰ ξεκουραστοῦν εἰς τῆς Γραβιάς τὸ χάνι·
τὰ δρόσισην ὁ Σπερχειός, τὰ φίλιψεν ἡ Γοῦρα,
καὶ τὰ δ'ηγάει κατακαμπῆς τ' ἀκούραστο Πλησίδι·
βερβέρεξεν ἡ Σαλαμπριά καὶ φούσκωσε τὰ στήθια
ἀπ' τὴ χαρά της, κι' ἄρπαξε στὰ θολωμένο βέμα
ἔσα τσαμιὰ στὴ Λάρισσα, στὰ Φέρσαλα τεκέδες
ἐμαρτυροῦσαν τῆς σκλαβιάς τ' ἀφορεσμένα χρόνια.

Δ'.
Ἄπο ψηλά ὁ Ἔλυμπος τὸ στράτευμα ξανοίγει —
καὶ σειέται καὶ βροντοκοπάει σταῖς ἑκατὸ κορφαῖς του,
καὶ μιὰ φωτάρια ἀναψε σὲ κάθε του πυργάρι.
«Φέρτε, Νεραΐδες, βάλτε μου τὴ σταχτερὴ φλοκάτα,
τὴμ πράσινὴ μου φέρμελῃ, τὴν ἄσπρη φουστανέλλα,
εἰς στήγ κορφὴ τὴ μεσιανὴ τ' ἀθάνατο στεφάνι,
ἀπὸ ἀστέρια, στόλισμα στὴ κατσαρὴ μου χαίτη,
καὶ δόσατέ μου τ' ἄρματα, ποῦ εἶναι βαθειὰ κρυμμένα
εἰς τὴν ἀπάτητη σπηλιὰ, στοῦ Δράκοντα τὸμ πύργο,
ἀστροπελέκι στὸ δεξί, στ' ἄλλο καπνιά καὶ ἀντάρια
χρόνια πολλά δὲν τὰ ἔβγαλα, ἑκατοστάδες πέντε,
σὲ τέτοιο χοροστάσιμω, σὲ τέτοιο πανηγύρι.
Κελάϊδησε τ' ἀηδόνι μου, καὶ λάλησέ μου, κοῦκε,
γεράκι, κλείσε τὸ φτερὸ καὶ μάζωξε τὸ νῦχι,
ἄγρια θηριὰ μὲς σταῖς σπηλιαῖς τώρα χαντακωθῆτε,
νά βγοῦν τὰ λάφια στὴ βοσκὴ, τὰ γίδα στὸ πρινάρι,
καὶ ν' ἀντηχήσῃ ἡ γλυκειὰ, ἀξένοιαστη φλογέρα
δὲ θέλω δάκρυ στὸ κλαρί καὶ βογγητὸ στὴ λάκα.
Ἔλα, γλυκειὰ μου ἀνοιζι, ἔλα νὰ μ' ἀγκαλιάσῃς,
ρίξε ἀνθὸ εἰς τὸ δενδρὶ καὶ μυρωδιὰ στὸ λόγγω.
Τρέξετε, ποτάμια μ' ἀργυρά καὶ βρύσαις κρουσταλλένιας,
νὰ ρηθοῦν τὰ παλληκάρια μου νὰ πιοῦν νὰ δροσιστοῦνε,
νὰ πάρῃ ἀνδρεία τὸ χέρι τους, τὸ γόνατο γοργάδα,
τ' ἀστήθι τους νὰ φορτωθῇ δυὸ πιθαμαῖς τὴν τρίχα.
Εξεγέρεφέ με, ἀνοιζι, ζωντάνεψέ με πάλαι
σὰν τὸ ποτάμι μοῦτρεξε μὲς τὴ σκλαβειὰ τὸ αἶμα,
κοκκίνησαν ἡ ῥεματιαῖς, βαφῆκαν τὰ λαγκάδια,

κι' ἀντὶ δροσιά ἢ βρούσαις μου μ' ἐπότιζαν ἀρμύρα
ἦταν τὸ δάκρυ τῆς σκλαβιάς· λησμονημένο ἄς ἦναι.
— «Γεῖα καὶ χαρὰ στὸν Ἐλυμπο, τὸ γ γεροντοπατέρα.»
— Καλῶς μου τοὺς λεβέντες μου, τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος,
καλῶς τους! σὰς ἀπάντεχα πενήντα δύο χρόνια,
κ' ἦταμ πολὺς ὁ χωρισμὸς κ' ἡ στέρησι φαρμάκι.
Ἐγέρασα προσμένοντας· καὶ τὰ βουνὰ γερνᾶνε
ἀπὸ τὸμ πόθο τὸμ πολὺ καὶ τῆμ πολλῆ λαχτάρα.
Ποιὸν πρῶτα καὶ ποιὸν ὕστερα νὰ ἀγκαλιάσω τώρα;
ἔλατε μ' ἕνα σφίξιμο στ' ἀστήθι μου ἀπάνω
νὰ ἰδῆτε τὸν ἀπόχτυπο ποῦ δέρνει τῆγ καρδιά μου.
Καλῶς μου τοὺς λεβέντες μου, τοὺς λαμπροφορεμένους·
λαμποκοπάει ἡ ὠμορφιά στ' ἀνδρειωμένα στήθια,
γιατὶ γλυκὸ τὰ δρόσιζεν ἐλευθεριᾶς ἀέρι.
Ἄ! τώρα τὸ αἰσθάνομαι τὸ ἅγιο φύσημά του,
πῶς μπαίνει μὲς τὰ κόκκαλα, τὰ νειάτα μου χαρίζει.
Ἡ γειτονιά σας τό 'φερε καὶ ἡ φραγκιά τὸ στέλνει·
εὐλογημένη νᾶν' ἡ γῆ, ποῦ στέλνει τὴν ἐλπίδα.
Φύσα γλυκὸ τ' ἀέρι μου, ποτὲ μὴ σταματήσης!
Ἄ, ἡ καρδιά μου ἀνοιξε, καὶ τὸ κορμὶ μου τρέμει·
νὰ στήσω βούλωμαι χορὸ, νὰ τόνε σύρω θέλω·
σῆκω τὴ λόξα, Παρνασσέ, — Μκνιάτη, δὸς τὸ χέρι, —
Βελοῦχι, βάρα μὲ καρδιά, βάρτο μας τὸ μπουζοῦκι,
θέλω νὰ σύρω τὸ χορὸ, χορὸν ἀνδρειωμένο,
χρόνια δὲν τὸν ἐχόρεψα, ἑκατοστάδες πέντε —
σύ, Γιόνα μου, τραγούδα μας τάγαπητὸ τραγοῦδι,
φωτιά ν' ἀστράψη τὸ μάτι μου, φτερό νὰ γείνη τὸ πόδι,
νὰ ξαναυρῶ τὴ λεβεντιά, τῆμ πρώτη μου γιοργάδι...

δέστε τὰ χέρια ἀπόκοντα οἱ χίλιοι Ἐλατιάδες,
κι' ἀκολουθατε πηδηχτά καὶ τραγουδατε ἀντάμα.

«Νειάτα μας, νειάτα ὄμορφα, νειάτα μας τιμημένα,
ποτὲ νὰ μὴ γεράσετε, ποτὲ μὴ μαραθῆτε!

Ὅσο χιονίζει τὸ βουνὶ καὶ πρασινίζει ὁ κάμπος,
καὶ πέτραις σιδηρόπετραις σὰν κάστρα στοιχειωμένα,
μᾶς ζώνουν ἀπ' τὸ Ταίναρο ὡς τὸ Ζυγὸ τοῦ Πίνδου·

ὅσο τ' ἀηδόνι στὴ μυρτιά, ὁ κότσιφας στὸ ῥέμα,

τ' ἀλάφι εἰς τὴ φάραγγα, γεράκι στὸ πυργάρι

φωλειάζουν, καὶ ἡ λεβεντιά βαστάει γερὸ τουφέκι,

καὶ ῥίχνεται στὸν πόλεμο σὰν τὸν ἀπτό στὸ γίδι,

ἀγέραστα τὰ νειάτα μας θὰ μείνουνε, ἀδέλφια». —

«Ἀγέραστα θὰ μείνουνε τὰ νειάτα σου, πατέρα»

ἀντιλαλήσαν ἢ κορφαῖς κ' ἐβούξιν οἱ κάμποι

στὸ Σοῦλι, μὲς τὰ Γιάννενα, τὴμ Πρέβεζα, τὴμ Πάργα.

Ε'.

Ἄπ' τὴ βοή καὶ τὸ χορὸ ξυπνήσαν οἱ θαμμένοι
ἄρματωλοι στὴ λαγκαδιά, σὸ λόγγο, στὸ τσιουγγάρι,

ὁ Νικοτσάρας, ὁ Σταθᾶς, ὁ Ζαχαριάς, ὁ Ζῆδρος,

ὁ Τότσκας, Μῆτρος ἔ Ντελῆς, Ἄνδρουτσος, Κατσαντώνης,

καὶ στράτευμα ἀμέτρητο, κλεφτόπουλα χιλιάδες,

σὰν τὸ μερμίγκι ῥίχνονται στὰ ἔλατα, τὰ πεύκα.

Κρατοῦν ψηλά στὰ χέρια τους λαμπάδι καὶ θυμιάμα,

λαμπάδι στὴν ἀνάστασι, θυμιάμα στὸ κηβοῦρι.

Τὸ σύγγεφο τοῦ λιθανιοῦ ἀνέβη στὸν ἄθερα

καὶ ἀνοίξε τοῦ οὐρανοῦ ἢ ζαφειρένια θύρα·

μπροσὰ μπροσὰ ἐστέκονταν οἱ τρεῖς πατριαρχάδαις,

ὁ Καραίσκος ὕστερα καὶ ὁ Κολοκοτρώνης,
καὶ σὰ μελίσει γύρω τους ἡ λεβεντιά ἐκείνη
καὶ μέσα στὰ κατάβαθα σὲ θρόνο διαμαντένιο
κάθεται ἄρνι κατάλευκο, π' ἀστράφτει σὰν τὸν ἥλιο,
σημαδεμένο στὸ πλευρὸ μὲ βοῦλα ματωμένη,
κι' ἀπὸ τῆ βοῦλα στάζουνε σὰν τῆ βροχῆ τ' ἀστέρια.

Στὴ λάμψη τὴν οὐράνια τὰ ὄρη ξαφνισμένα
ἐσταματῆσαν τὸ χορὸ καὶ πνίγουν τὸ τραγοῦδι.
Ψηλὰ γιορτάζει ὁ οὐρανός, χορεύουν οἱ ἀγγέλλοι,
καὶ καταβαίνει βροντερὴ μιὰ ἄλλη μελωδία
ἀπὸ μαρτύρων στόματα, ἀπὸ ἀγγέλων λύρα
«Ὁ θάνατος μὲ θάνατο πατιέται, παληκάρια·
μόνος ὁ Χάρος, τῆς σκλαβιάς τὸ θάνατο νικάει»
καὶ στὰ βουνὰ ἀντήχησαν τὰ ἔλατα, τὰ πεύκα,
«μόνος ὁ Χάρος, τῆς σκλαβιάς τὸ θάνατο νικάει»
καὶ γεῖν' ἡ Ῥούμελη φωτιά, καὶ ὁ Μωρεῖας καμίνι...»

~~—————~~

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΤΟΣ 1867.

Νάημιον πουλί νά πέτουμνα ἕψηλά εἰς τόν ἄερα
καί σάν τὸ σταυραετὸ πλατειά ν' ἄνοιγα τὰ φτερά μου,
ἀκίνητος νά ζυγιαστῶ, καί τῶνα μάτι πέρα
νά ρίξω ὅπου ἔκλυσε γοργὰ ἀπὸ ἔμπροστά μου
ὁ χρόνος, καί νά ξάνοιγα ἔστην βράχι του τί τάχα
σέρνει αὐτὸς ζωγραφιστὸ καί τί καμαρωμένο,
καί θάγλεπα, ὦ ἐμένανε! πῶς βάσανα μονάχα
ἔστον Ἑλληνα κουβάλησε τὸμ παραπονεμένο!

Ἐκάθουνταν ἀμίλητος κ' ἐπάλαιβ' ὄλο ἓνα
μέ φτώχεια καί μέ δυστυχιά, ποῦ τῶφεραν ἄχ! πόσοι,
πόσοι τρανοὶ πολιτικοὶ μέ λόγια τορνεμένα—
καί τ' ἄστυβε χωρὶς νά βγῆ οὐδὲ μιὰ στάλα γνῶσι!
Εἶχε πικρὸ χαμόγελο ἔστο μαραμένο στόμα,
μὰ ἔστηγ καρδιά φλόγα κρυφή, ποῦ τῶκαιγε τὰ στήθια
ἐκείνοι ἀναδεύονταν σὰ βδέλλαις μέσ τὸ χῶμα,
καί δάκωναν—ἄς πόναγε, τοῦ λέγαν παραμύθια.

Ἐκεῖ ἕψηλά ἀπ' τὸ Βοριά γλέπει φωτιά κι' ἀνάφτει,
κι' ἀνταποκρίνεται ἔς αὐτὴ μιὰ ἀστραπὴ ἔς τὴ Δύσι,
ἀκούει κανόνια καί βροντοῦν, καί ἓνα νεκροθάφτη
ὅπου κυλάει λαχανιαστὰ εἰς τοῦ Θεοῦ τὴγ κρίσι

δύο κουφάρια βρώμικα, σ κ λ α θ ι α τῶνα τὸ λένε, κ' ἄλλο τὸ λέν δι α ἱ ρ ε σ ι, καὶ γλέπει πῶς φωνάζουν ἀπ' τῆ χαρὰ ἀμέτρητοι, κ' ἄλλοι παρέκει κλαίει καὶ μὲ τὰ χέρια τρομαχτὰ τὸ πρόσωπο σκεπάζουν.

Τὰ εἶδε κ' ἐτινάχθηκε, ὅταν τὸ θηριὸ πηδάει, ὅπου τὸ αἷμα μυριστῆ κοντὰ ἔς τὴ γειτονιά του, καὶ μὲ τὸ μάτι ἄγρια ἐδῶ κ' ἐκεῖ κυττάει, καὶ σειέται, καὶ μὲ τὴν οὐρὰ χτυπάει τὰ πλευρά του. τὰ εἶδε καὶ ἠθυμήθηκε τὴν νιότη του τὴμ πρώτη, ἠθυμήθηκε τὸ Τρίκερι, ἠθυμήθηκε τὴν Ἄρτα, «Δός μου, Θεέ μ', τὴ Ρούμελη, δός τὴν μὲ τὴν ὀλότη, εἶδε καὶ μὴ, τὰ μούδικες, ἔλα, Θεέ μου, πάρτα».

Ἄφσεμ' ἐκεῖ τὸ πόδι μου νὰ βάλω ἔς τὴ Γραμποῦσα, τὸμ Ψηλορίτη ν' ἀναβῶ, ἔς τὸν Ὀμαλὸ ἀπάνω νὰ στήσω τὸ ταμπουρί μου ἐκεῖ πού πολεμοῦσα ἐννέα χρόνους ἄκοπα, κ' ὕστερα ν' ἀποθάνω. Δός μου νὰ σύρω τὸ χορό, τὸν κοσμοζακουσμένο, νὰ σφάζω Τούρκους, νὰ σφαγῶ, νὰ κάψω, νὰ μὲ κάψουν, καὶ ἢ τὸν τόπο σου αὐτὸ νὰ ἰδῶ λευτερωμένο, ἢ ἢ καμάραις τ' Ἀρκαδιοῦ τὸ λάκκο μου νὰ σκάψουν...»

Τὸν ἀφοκριῶνταν ὁ Θεὸς ἔς τὰ σύγγεφα κρυμμένος, κ' ἐλόγιαζε τὴ δένσι ἔς τὴν ἐσπλαχνη καρδιά του: τριγύρω γύρω μάρτυρες, χορὸς ἀραδιασμένος, γονατιστοὶ καρτέρησαν τὴ φοβερὴ λαλιά του.

Ὁ ἕνας εἶχε ᾽ς τὸ λαιμὸ σκοινὶ καταραμωμένο,
ἐκεῖνος εἰς τὰ στήθια τοῦ τοῦ βολουμνιοῦ τ' ἀχνάρι,
ἀπὸ κομμάτια χωριστὰ τὸ σῶμά του ῥαμμένο
εἶχεν ὁ ἄλλος παρεκεῖ, ἀγένειο παλληκάρι.

—«Ἄς ἦναι»—εἶπε, καὶ ψηλά, βαθεῖα ᾽ς τὰ μεσουράνια
μία βροντὴ ἀντήγησε, ποῦ σκιάχτηκαν τ' ἀστέρια
καὶ τρομαγμένα κρύψανε τὰ λαμπηρὰ στεφάνια·
καὶ ὡς ἀκοῦνε τὴ βροντὴ, σηκώνουνε τὰ χέρια
᾽ς ταῖς ῥίζαις ἑβδομηῆντα δύο, καὶ παίζει ᾽ς τὸν ἀέρα
ξεδιπλωμένο φλάμπουρο μὲ τὸ σταυρὸ ᾽ς τὴ μέση,
καὶ ἕνα μούγγρισμα βαρὺ ᾽ς τὴν Κρήτη πέρα πέρα
ἀντιβεργάει ᾽ς τὸ Σέλινο, τὴ Ῥέθυμνο, τὴ Μέση.

Ἐδῶ πετάει ὁ Κόρακας μὲ νύχι ἀκόνισμένο,
Χατζῆ Μιχάλης παρεκεῖ μὲ τὸ μακρὺ τουφέκι,
τὸν Κριαρᾶ ᾽ξανοίγουνε μὲ μάτι βουρκωμένο
οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὰ Χανιά, τὸν Γαβριὴλ παρεκεῖ,
ποῦ εἰς τὸν πύργον στέκεται ψηλά ᾽ς τὸ Μοναστήρι
καὶ τριγυρνῶντας τὸ Σταυρὸ ᾽ς Ἀνατολὴ καὶ Δύσι,
ἐδῶ ἐλάτε, ἄπιστοι, φωνάζει τὸ ποτήρι
μαζὶ νὰ πιοῦμε τὸ πικρὸ, ποῦ τὴ ζωὴ θὰ σβύσῃ. . .

Καὶ μυρμηγγιάζουν ᾽ς τὰ βουνὰ γέροι, παιδιὰ καὶ μάναις,
ποῦ τρέχουνε ξυπόλυτοι ᾽ς τὰ χιόνια καὶ ᾽ς τὰ βράχια·
γλέπεις κοπέλαις λιγυραῖς νὰ ῥοβολοῦν ᾽ς ταῖς στάναις,
ποῦ μὲ τὸ πόδι λαχταριστὰ πατοῦνε μέστ' ἀγκάθια,

καὶ μὲ στυγρὸ τὸ μάτι τοὺς στρέφουνε καὶ θεωροῦνε
ὅπου βαρᾶει τὸ τύμπανο καὶ τρίζει τὸ κανόνι·
χτυποῦν οἱ Τοῦρκοι, καὶ αὐταῖς τὰ στήθια τοὺς πονοῦνε,
ὡσάν τὸ βόλι τοῦ ὀχθροῦ τῆ σάρκα τοὺς νὰ λυώνη.

Ταῖς ἀγναντεύει ἢ λεβεντιά ἀπὸ τὸ μετερίζι·
τραβᾷ τὸ λύκο—ἀστραπὴ καὶ κούφιο τὸ τουφέκι,
ἀντίκρου εἰς τὴ ρεματιά τὸ βόλι του σουρίζει
καὶ στρώνει κάτω τὰ κορμιά, ταχὺ ἀστροπελέκι.
Φωνὴ ψηλὴ ἀκούεται ἔς τὸ λόγγο, ἔς τὸ τσουγγάρι,
ἓνας λεβέντης στρέφεται νὰ ἰδῇ τὴν ἀγαπάει—
φιλὶ τοῦ στέλνει ξέμακρα τὸ δροσερὸ κλονάρι
τῶν Λάκκων, καὶ ραίζεται, ἔς τὸ χιόνι ξεψυχάει!

Κοιμήσου, Κρουσταλένια μου, ἔς τὸ δροσερὸ σιντόνι,
κοιμήσου τὸν τὸν ὕπνο σου, γλυκὰ γλυκὰ, αἰώνια!
κι' ὅταν ἐρθῇ ἡ ἀνοιξὶ καὶ τὸ κρεβάτι λυώνη,
ἔς τὴν ἀγκαλιὰ τὰ λούλουδα θὰ σ' ἔχουνε· τ' ἀηδόνια,
κινῶντας εἰς τὸ πλάγι σου ξανθόχρυση φτερούδα,
θεὸ νὰ σὲ νανουρίζουνε ἔς τὸ μυρωδάτο στρῶμα,
κι' ὀλόγυρά σου θὰ πετάη ἄσπρη πεταλούδα
ὁ υἱὸς ὁποῦ σ' ἀγάπησε καὶ σ' ἀγαπάει ἀκόμα. . .

Ἄχ! ἔλα, πρόφθασε, Θεέ! στείλε τὸν ἀγγελό σου
νὰ φέρη τὸν ἀγιασμό καὶ δύναμι νὰ δώση
ἔς ἐκείνους ὁποῦ προσκυνοῦν τὸν τίμιον Σταυρό σου,
κ' εἰς τὸ ταμποῦρι ξεψυχοῦν! Ἡ χάρι σου νὰ σώσῃ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΑΚΗ.

Πουλιάμ', ποῦ στέτεσθε ψηλά, καλὰ μου χελιδόνια,
 κ' ἐρχοῦσθε ἀπτὴν Ἀραπιά, ἀπτὸν ζεστόν τὸν τόπο,
 μὴν τύχη καὶ διαβήκατε κοντὰ κι' ἀπὸ τῆς Κρήτης;
 Τί κάνουνε τ' ἀδέρφια μας, τί κάνουν οἱ Μανιάταις;
 ποῦ στέκονται, ποῦ πολεμᾶν, καὶ ποῦ νὰ λημεριάξουν;
 — Βορριάς σκληρὸς ἐφύσαγε, μωδιάσαν τὰ φτερά μας;
 κ' ἐκατεβήκαμε ψηλὰ σ' ἓνα βουνὸ μεγάλο
 ψίχα νὰ ξεμουδιάσωμε στὸ σουβλερὸ Λασούθι.
 κ' ἐκεὶ ποῦ ἀπαγγιλάγαγε, ἀκοῦμε μπουμπουνίζει,
 στὴν Κράση, κ' ἓνα σύγνεφο βράχες μακραῖς σκεπάζει,
 κι' ἄγριας φωναῖς μὲ τὴ φωτιά πετάγαν τὰ λιθάρια.
 Ἦταν τῆς Μάνης τὰ παιδιὰ τὸμ μπόλεμο ποῦ κἀναν.
 Τρία γιουρούσια ρίχτηκαν οἱ Τοῦρκοι κι' Ἀρβανίταις,
 καὶ τρεῖς φοραῖς τοὺς ἔγκρέμισαν αἱματοκυλισμένους,
 κ' ἐφώναζ' ἓνας γέροντας στὰ λιάπικα ντυμένος,
 ποῦ ἔφεγγε τὸ μάτι του ἰσὰ κ' ἀρβουν' ἀναμμένο.
 «Καρδιά, παιδιὰ μου Ἑλληνες, Μανιάταις ἔακουσμένοι,
 τοῦ Ἡλίου (¹) νὰ ἰδικήσωμε τ' ἁγιασμένον αἶμα.
 Καὶ σύ, βρὲ γιυτὲ μου Κωνσταντή, τὰ νειάτα μου ἐνδύσου,

(¹) Ὁ Ἡλίας Μαυρομιχάλης ἔπεσεν ἐν Ἀκαρνανίᾳ κατὰ τὸ 1824.

ποῦχα, ὅταν πολέμαγα εἰς τὸ Σταυρὸ στή Μάνη,
καὶ βάψε πίσω τὸ σπαθὶ στὸ τούρκικο τὸ αἶμα,
ν' ἀστράψῃ ἢ λεπίδα του σάν τ' ἄστρο τῆς αὐγούλας,
ὅταν διαβῇ τὸ σύγνεφο, ποῦ τοῦχε σκεπασμένο».

Τρεῖς ἡμέραις ἐπολέμαξαν, τρεῖς μέραις τουφεκοῦσαν·
κι' ὅταν βοριάς ἐλάγιασε, τὰ σύγνεφα κ' ἐφύγαν,
καὶ πεταχτήκαμε ψηλά κ' ἐπήραμε τὸ δρόμο,
περνώντας εἶδαμε βαθειὰ στῆς Κράσης τὰ δερβένια,
λύκους νὰ ῥοκανίζουνε ἀμέτρητα κουφάρια,
κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά χορεύανε λεθένταις.

Μᾶς εἶδαν, μᾶς χαιρέτησαν, κ' ἕνας μικρὸς Μανιάτης
ψηλὴ φωνίτσα ἔρρηξε κι' αὐτὸ μᾶς παραγγέλλει.

«Μικρὰ χελιδνάκια μου, σὰ φτάσετε στὴ Μάνη,
νὰ μοῦ τῆγ χαιρετήσετε τὴ λατρεμένη χώρα»

γιά τὴν τιμὴ τῆς πέστε τῆς ἐδῶ πῶς πολεμοῦμε·

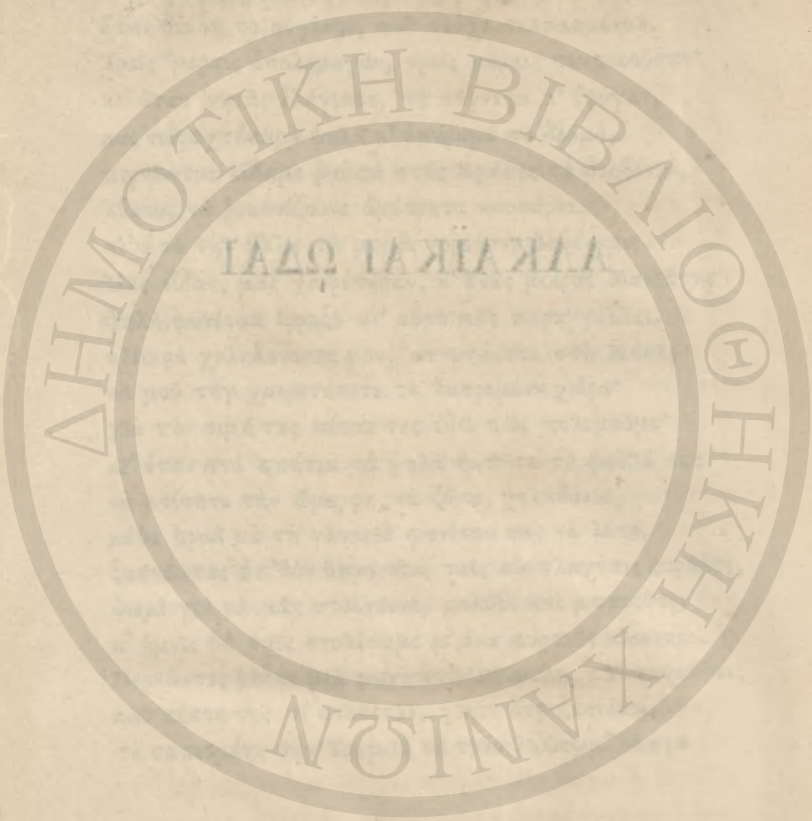
κι' ὅταν στὰ σπήτια τὰ ψηλά ἐμπῆτε τὴ φωλιά σας
νὰ κτίσητε τὴν ὠμορφη, νὰ ζῆτε, χελιδόνια,

κάθε πρωτὸ μὲ τὴ γλυκειὰ φωνίτσα σας νὰ λέτε,
ξυπνώντας ἀπ' τὸν ὕπνο τους ταῖς εὐσπλαχναῖς κυράδες,
ψωμί γιὰ νὰ μᾶς στέλνουνε, μολύβι καὶ μπαρούτι,
κ' ἡμεῖς θὰ ταῖς στολίσωμε μ' ἕνα μυρτιάς κλωνάρι.

Περνώντας ῥῆξτε μιὰ φωνὴ στὴ Ρούμελη, ποῦ κοιμάται,
καὶ πέστε τῆς τί στέκεται, γιατί δὲξ ξεκινάει,
τὴ σαπισμένη τὴν Τουρκιά νὰ τῆνε λυώσωμ' ὅλην!»

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

ΑΛΚΑΪΚΑΙ ΩΔΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΘΝΟΦΥΛΑΚΗΝ.

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ.

Τὰ ὄπλα, νέοι, δράξατε πρόθυμοι,
ἀσκοῦντες χεῖρα, σῶμα βωννύοντες.

Τὴν λόγχην ὅστις φέρει χαίρων
καὶ διοικεῖ τὸν σφριγῶντα ἵππον,

φιλῶν τὰ ψύχη, στέργων τὸν κάματον
κ' εἰς τοὺς κινδύνους τρέχων ἀτρόμητος,
ψυχὴν αὐτὸς δὲν κάμπτει δούλην
εἰς πονηρῶν τὰς βουλὰς ἀρχόντων.

Χωρῶντα τοῦτον γαῦρον, ὑψαύχενα,
δεινὸν τ' ἐξ ὀπλων πῦρ ἀκοντίζοντα,
ὦ! πόσοι θὰ ἰδοῦν ἐντρόμως,
ὅταν ἐν νῶ στυγερά χαλκεύουν,

ἢ ἄρκυς τείνουν, ἵνα οἱ νήπιοι!
κρυφὰ δεσμεύσουν λέοντ' ἀδάμαστον,
μὲ μίαν ὅστις πληξὶν θραύει
τὰς μισητὰς τῶν τυράννων πέδας.

Δὲν θέλει φύλαξ ἔθνους ἐλεύθερος,
παθῶν χυδαίων χεῖμαρρος ἄγριος
βαρὺ δινῶν παφλάζον κύμα
νὰ πλημμυρῇ δυσπραγοῦσαν πόλιν,

ἀλλὰ προτείνει στέρνον ἀτέραμνον,
καθ' οὗ κωφὰ τὰ βέλη τοξεύονται,
ἢ χαίρει πίπτων, ὅταν βλέπῃ,
θάνατος ὅτι ζῶν παράγει,

κ' ἐκ τῶν πληγῶν του ρέει ἀένναος
ἱκμάς τὴν βλάστην δάφνης ῥαντίζουσα,
νὰ στέψῃ ἥτις ἄρτι μέλλει
τὸν μαχητὴν εὐγενοῦς ιδέας.

Ἐπεὶ πατρίδος, φίλοι, ὁ θάνατος
πικρὸς δὲν εἶναι· ἄσμενοι δράμετε!
κακῶν αὐτὸς τὰ νεῦρα λύει
καὶ φυγομάχων πτοεῖ καρδίαν.

Τιμῆς ἀχράντου στέφανος ἀφθαρτος
κοσμεῖ τὸν ὅστις ἦτταν δὲν ἔμαθε
νὰ στέργῃ, τὴν ζῶν προκρίνων,
καὶ τοὶ βαμμένῃν εἰς ῥύπον γλεύης.

Σεμνὴ πετῶσα, κούφη, ἀμόλυντος,
τὰ κλειθρ' ἀνοίγει τοῦ ἀστερόεντος
ὕψιστου θόλου ἢ ἀνδρεία,
τὴν χαμερπῇ παραιτοῦσα τύρβην,

καὶ τὸν γενναῖον φέρει μετάρσιον
ἐκεῖσε, ὅπου δώματ' αἰθέρια
οἱ δόξης φίλοι μόν' οἰκοῦσιν
Ἄδου μακρὰν καὶ μακρὰν τῆς Λήθης.

Ἑλλήνων παῖδες, φεύγετε ὄμιλον
ἀχρεῖον, μήπως φαῦλ' εἰσηγούμενος
τὸν νοῦν ὑμῶν εἰς ἔργα τρέψη
αἰσχους τε καὶ μετανοίας πλήρη.

Καθεὶς τὴν λόγχην σύντροφον ἄς κρατῆ,
φρουρὸς τῶν νόμων ἄγρυπνος, ἀκαμπτος,
κ' ἐπὶ τῆς λόγχης ἄς προσμένη,
ἕως ἢ σάλπιγξ φαιδρὰ ἤχηση.

ΤΩ.

ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΙ.

ὦ ἄφες, ἄφες, Στέφανε φίλτατε,
τὸ Ἄστν πλέον' κάτελθε αὔριον
στὴν ὄχθην ταύτην τὴν δροσώδη,
ἔνθα ῥιπὴ ποντιάδος αὔρας.

Τοὺς λίθους φύγε, φύγε τὰ χώματα,
ἐν οἷς ἐρπύζεις μύρμηξ ἀκάματος·
ἐκεῖ ὡς πότε θά πλανᾶσαι
ὡς τις σκιὰ τῶν σκιῶν διώκτης;

Εἰς τάφρους ἔνδον βλέπω σε τρέχοντα,
ῥιγῶ δὲ ὄλος, μήποτε ἄνωθεν
πεσῶν τις κάτω πέτρας ὄγκος
φέρῃ σ' ἐγγὺς κελαινῶν νερτέρων.

Τί μάτην σπεύδεις γράμματ' ἐξίτηλα
ἀνδρῶν ἀρχαίων ἔχνη δυστέκμαρτα
νὰ εὔρης, πάλαι τὴν σβεσμένην
ἄπτων εἰς φῶς αὐχμηρὰν λαμπάδα;

Τὴν τέφραν σέβου, ἦν τινα σὺ πατεῖς!
ὄστ' ἂ μὴ κίνει, ἅτινα ἔκρυψε
τοῦ χρόνου ἢ γνοφώδης πτέρυξ,
ἀπ' ὀφθαλμῶν χαμερπῶν ἀνθρώπων.

Θαυμένην ἄφες εὐκλειαν ἄθικτον·
μὴ τὴν μολύνης ἔλκων ὑπόγειον,
ἢ ὥρα ἕως οὗ αὐγάσῃ,
καὶ ἀγνισθῆ Ἀθηνῶν τὸ κῦδος,

καὶ νέον αἶμα δράμη εἰς πάλλοντα
γενναῖα στήθη, τρέφον ζωὴν τινα
γνησίαν, ἔνθα τόρα μόλις
τρέχει ἰχώρ βορβορώδης, φαῦλος.

Πρὸς ὥραν ἔργα λίπε φιλόρχαια·
ὡς πότε μόνον βλέπεις τὸ θέατρον,
καὶ θώκων τάξεις ἀναλέγεις,
ἄχθας πηδῶν ἐρειπίων πλήρεις;

Τιτὰν πῶς φλέγει ὄρα τὰ σύμπαντα
ἀκτίνων πέμπων βέλη ἀνήκεστα,
βροτῶν δὲ πῶς ὀρμοῦν τὰ πλήθη
νὰ συγκρυβοῦν ὑπὸ στέγην οἴκων,

ἢ νὰ καθήσουν ὅπου ψυχρὰ πηγὴ
στωμύλη ῥέει, καὶ σκιερὰ φυλλὰς
κινεῖται εἰς πνοὴν ἀνέμων
καὶ μυροβόλον σκορπίζει δρόσον.

Ὅργην ὦ! φύγε σὺ τοῦ Ἀπόλλωνος·
ἐχθαίρει οὗτος ὄντινα ἄφοβον
ὑποῦ κατίδῃ ἀπ' αἰθίρος
μόνον χωροῦντα ἐν μέσ' ἡμέρα.

Ἐλθέ ν' ἀκούσης ὅπου τὰ κύματα
Νηρέως τέρπουν κόρας γλαυκώπιδας,
κ' εἰς ἄντρα ἄλμυρά κρυμμένοι
παίζουν αὐταὶ καὶ σκιρτοῦν δελφίνες.

Ἐλθέ Ῥωμαίας μούσης ὦ τρόφιμε·
παπύρους πτύξον, ἕα τὰ γράμματα,
ὦχράν τὴν ὄψιν τὰ ποιοῦντα,
κοίλῃν δ' αὐτῆς τὴν φαιδρὰν εἰκόνα.

Συχνά λειαίνουν μέτωπον ἔμφροντι
λιταὶ θαλίαι ἔξω τῶν πόλεων
καὶ τύρβης, καὶ στρωθεῖσαι δαίτες
πένητος ἐν καθαρχᾷ ἐστία.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΙ

ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΩΔΗ

ΕΙΣ ΦΟΣΚΟΛΟΝ

ΤΟΙΣ ΖΑΚΥΝΘΙΟΙΣ

ΙΕΡΑ.

Λομβάρδων τάφων κύκνε ἀθάνατε,
ἐγείρου· ἄπο σείσον τὴν λάρνακα,
ἐν ἧ ἡ κόνις ἡ θρασεῖα,
καὶ τῶν ὀρέων καὶ πόντων ἄνω

πρὸς ἔω λάβε ἄλμα μετέωρον,
καὶ τοῦ Ταμίσου φεύγων τὰ τέλματα,
ταχύς κατάβα πτερυγίζων
εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς μητρὸς Ζακύνθου.

Ὡδὴν ν' ἀκούσῃ θέλει τερψίνοον
ἐν τῇ χαρᾷ της· λάβε τὴν φόρμιγγα,
ἦν εἶγες λούσει ἐν τῇ λίμνῃ,
Ἄλπεων ἔνθα τὸ νᾶμα ῥέει.

ἀρδεῦον δάφνην. . . Θεάσαι, Φόσκολε,
τὴν Ζάκυνθόν σου ! κόρη ἀσχάλλουσα,
ὡς ἡ αὐγὴ καλὴ προβαίνει,
ἢ τιθωνοῦ τὴν ἀγκάλην Ἄγγλου

φυγοῦσα. Αὔρα ψύχει τὰ στήθη της
τὰ πνευστιῶντα κούφη, δροσόεσσα,
ἐν οἷς τὸ μῖσος πρὸς τοὺς ξένους
ἄσβεστος καίει κρατῆρ κοχλάζων.

Ἄθρο' αἱ νύμφαι τρέχουν τῆς Θετιδος
καὶ τὴν στολίζουσ' πλέκει τὸν βόστρυχον
ἢ μὲν κ' ἐκθλίβει τὴν ἱκμάδα
τὴν ἀλμυρὰν μὲ ροδόχρουν χεῖρα,

ἢ δὲ προσάπτει ὄρμον κοράλινον
εἰς δέρην, ἐνθα παίζουσιν οἱ Ἐρωτες,
χρυσὴν ἀρμόζ' ἢ ἄλλη πόρπην
εἰς ἀπαλὸν καὶ καμπύλον ὄμον,

καὶ συγκαλύπτει κόλπον αἰδήμονα,
θελγήτρων πλήρη, ὅν προσεδόκησεν
εἰς μάτην ξένος νὰ θερμάνῃ,
ὁ θησαυροῦς ἀφειδῶς σκορπίζων

. . . καὶ τὴν προπέμπουν. Στρέφει τὸ βλέφαρον
ὕγρον ἢ κόρη ὅπου μὲ τρέμουσαν
καρδίαν τὴν προσμένει μήτηρ
ἢ ὀρφανή, ἢ πολλὰ παθοῦσα,

μακροὺς αἰῶνας ἧτις ἐπένησεν,
ἰδοῦσα τάφους κύκλω ν' ἀνοίγωνται,
καὶ ἓν πρὸς ἓν ἐντὸς νὰ πίπτουν
δύσμοιρα τὰ γλυκερά της τέκνα.

Θανάτου ὕπνον πῶς ἐκοιμήθησαν
κι' αὐτὴ ἐφρόνει* πλὴν ἄλλως ἔνευσεν
ἔξ ὕψους τοῦ παντός ὁ ἀναξ,
ὁ πανσθενὴς τῶν λαῶν ἰθύντωρ.

Αὐτὸς κελεῦει! ἔγειρε ἄφοβον
τὴν θεῖαν ὄψιν, ἄστρον τηλέφαντον,
Δαρδάνου κτίσμα τὸ ὠραῖον,
καὶ τῆς Ἰοῦς μυροδόλε κῆπε,

Γελᾷ ὁ πάντος ὄλος ὁ βλέπων σε,
σκιρτοῦν αἱ Πάτραι, βρέμει τ' Ἀντίρριον,
τὴν χαίτην σείει ἡ Κυλλήνη,
καὶ ψαλμοῦδεῖ ἡ ἁγία Δαύρα.

* Ἀγνοῦ λιθάνου βλέπω τὸ σύννεφον
πρὸς τοῦ Ὑψίστου ἄνω νὰ φέρηται
τὸν θρόνον, καὶ νὰ μέλπου
πέριξ αἱ στρατιαὶ τῶν σεπτῶν μαρτύρων.

Σημαίας βλέπω . . . βλέπω τὸ λάβαρον,
ὃ εἶχε στήσει τοῦ Γερμανοῦ ἡ χεὶρ,
νὰ κυματίζ' εἰς τῆς Κυλλήνης
τὴν κορυφὴν κ' ἡ μακρὰ σκιά του

νά σκέπη κύκλω ὄρη καὶ θάλασσαν·
ποδῶν ἀκούω δοῦπον . . . συνέρχονται
οἱ τῆς Ἑλλάδος στρατηλάται
· · · μετὰ τὸ βαρὺ τοῦ ἀγῶνος δόρυ.

Τὸ γόνυ πρῶτος κάμπτει τῆς Γόρτυνος
ὁ μέγας γέρον . . . βλέπω τὸν ἥρωα
τοῦ Λάλα καὶ τραυλίζει φθόγγους,
κ' ἐκ τῶν λυγμῶν σπασμωδοῦν τὰ χεῖλη.

Σὺ δέ, σκηπτούχων βλάστημα ἔνδοξον,
ἐν Πέτρα ὅστις πάλιν ἐσφράγισας
γιγάντων, τίνα φέρεις ἔνθους
ἐκ τῆς χειρὸς γεγαράν γυναῖκα ;

Ἄ ! Σὲ γνωρίζω, πότνια μητὲρ μου !
τὸ μέτωπόν σου βλέπω ἀγέρωχον
ν' ἀστράπτῃ πάλιν ὡς ἀδάμας
τοῦ μαρτυρίου ὑπὸ τὴν δάφνην.

Εἰς τὸν θερμὸν σου κόλπον, ὦ μητὲρ μου,
τὸ τέκνον θλίψον· ἔτη δισχίλια
τὸ πνίγει ξένων ἢ ἀγκάλη,
καὶ τὸ κρατεῖ σιδηροῦς βραχίον.

ΑΘΑΝΑΣΙΩΙ ΠΟΛΙΤΗΙ

ΙΕΡΑΡΧΗ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΙΕΡΑ

Η ΩΔΗ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΠΤΑΝΗΣΙΟΥΣ.

Ποῦ εἶμαι ; ποῖον ἤστραψε φάντασμα
σεμνὸν ἔμπρός μου ; φύγετε, βέβηλοι !
μοῦ νεύ' ἢ μοῦσα νὰ τὸ ψάλω
εἰς ἀκοὰς εὐσεβῶν Ἑλλήνων. —

Ἐκτάδην ἤμουν ἔρημος κείμενος
εἰς βράχον ἔρμον· γύρω μου ἔβραζε
τὸ κῦμα κροῦον τοὺς σκοπέλους,
καὶ ἡ βοή στεναγμοὺς ἀντήχει.

Πυκνὴ νεφέλη πάντοθεν ἔσκεπε
τοὺς ὀφθαλμοὺς μου, βράγδην δὲ ἔπιπτον
βροχῆς οἱ θρέμζοι ὡσπερ αἶμα
καὶ μου τὰ μέλη καθίστων κρύα.

Ἄλλ' ἡ ψυχὴ μου φλόγα συνέκλειε
δεινὴν ἐντός της· ἔλεγες, θ' ἄφινε
παλμὸν εἰς κάθε τῆς καρδίας
τὴν νοσερὰν καὶ ῥιγοῦσαν σάρκα.

Βροντὴ ἐρράγη αἴφνης ἐξ οὐρανοῦ,
καὶ σέλας ὤφθη, βόρειον αὐγασμα,
εἰς δύο λόγχας ἐσχισμένον
καὶ τὴν ὑφήλιον φέγγον πᾶσαν.

Ἐπὶ τοῦ πόντου, ὅστις ἠγρίαινε,
γαλήν' ἐχύθη· ζέφυρος ἔπνευσε
λαμπρός, σκεδάσας τὴν δμίχλην,
ἣτις ἐκάλυπτε τὰς ἐκτάσεις,

κ' ἐφάνη κῆπος μέγας ἐπτάλοφος,
ἀνθέων, μύρτων, δάφνης ἀνάπλευς,
ἐκεῖ δ' ἐν μέσῳ τῶν λειμῶνων
πλήθος πολὺ θεατῶν ἠγγραύλει.

Εἰς πένθος ἦσαν μέγα, βαθύτατον
θαμμένοι πάντες, πένθιμον ὕψωνα
θερμὴν εὐχὴν πρὸς τὴν πατέρα,
δέησιν ὅστις ἀγνὴν ἀκούει.

Ἀπὸ τῶν δένδρων, ἅτινα ἔκυπτον,
τὰ φύλλα κάτω ἔπιπτον χίτρινα·
καὶ τῶν κρηνῶν τὸ νᾶμα ῥέει,
πένθιμον φλοῖσθον καὶ τοῦτο πέμπον.

Ἐσείσθη τότε κήπου τὸ θέμεθλον,
καὶ πλάκες τάφων τρεῖς ἠνεώχθησαν,
ἀφ' ὧν σκιάς σιγῶσας εἶδον
τρεῖς ν' ἀναβοῦν πολιῶν ποιμένων.

Ἦ μὲν, ὦ θαῦμα! κέραμον ἔφερον
εἰς πῦρ καὶ ὕδωρ γῆν τε τηκόμενον,
οἱ δύο εἶχον βάκτρα μαῦρα
καὶ ἑανὸν μελανόν, ποδήρη.

Ἐπὶ νεφέλης κούφης ὀχούμενοι
λαμπρᾶς, χρυσείας, ὤφθησαν πόρρωθε
δυὰς γερόντων νὰ προβαίνη
ἐν τῇ χειρὶ τὸν σταυρὸν κρατοῦσα.

Τοῦ Ἰστρου πέραν ἔθνη ἐποίμαναν
ἀνδρῶν μακάρων, γλῶσσαν ἀλλόθροα,
τυράννου τὴν ὀπλὴν φυγόντες
ξένων Καισάρων ὑπὸ τὴν στέγην.

Ὁ εἷς τὸν ἄλλον εἶδα κ' ἐφίλησαν
κ' οἱ πέντε σίγα· εἶτα δ' εὐλόγησαν
τὸ πλῆθος, τὸ πρὸ τῶν ποδῶν των
δακρυχοοῦν καὶ τὸ γόνυ κλίνον.

Πολίτα, εἶπε τότε ὁ γεραίτερος,
ἀνάστα· τέκνον δεῦρο παμφίλτατον
καὶ σύ, ὁ μ' αἶμα καταβάψας
τὸ Δαναῶν εἰμαρμένον ἄστν.

Σκιά δὲ ὤφθη γέροντος κάτισχνος,
σφιγκτὸν κρατοῦσα τραῦμα βαθύτατον,
ἀφ' οὗ τὸν λύθρον προσεπάθει
νὰ ἀποκρύψη ἀπὸ τῶν ἄλλων.

Οἱ δύο ἦλθον καὶ προσεκύνησαν
τοὺς πέντε· οὗτοι δὲ τοῖς ἐπέθηκαν
τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου,
καὶ τοῖς ἐφύσησαν εἰς τὰ χεῖλη,

καὶ αἶγλη θεία τοὺς περιηύγασε
στεφάνου δίκην· αἴφνης δ' ἐβόησε
τὸ πλῆθος σύμπαν ἀλαλάζον
τῶν θεατῶν, τῶν χαμαὶ πιπτόντων.

Ἦγέρθη τότε ἐπὶ τοῦ θρόνου του
ἐξάρχων πάντων ὁ μὲ τὴν κέραμον
καὶ εἶπε· «Τέκνα, ποῦ μὲ μάννα
τῆς εὐσεβείας σὰς ἔχω θρέψει,

κ' εἰς τὴν ψυχὴν σας σπόρον ἐφύτευσα
ἀγνῆς ἀγάπης πρὸς τὴν γενέτειραν,
θαρρεῖτε πάντα· ἄγχι κεῖται
τῶν γλυκερῶν καὶ μακρῶν σας πόθων

τὸ τέρμα· χαῖρε σὺ ἀγλαόμορφε
πλειὰς τῶν νήσων, ἔρεισμα πίστεως,
βαρβάρων ἦττα τῶν ὀθνείων,
καὶ τῶν ἐλπίδων στερρόπους βάσις.

Πλειὰς νὰ γείνης πέπρωται ἄνωθεν
γεφύρας, ἧτις ἄρην ἀτέραμνον
θα χύσῃ ἐπὶ τῆς Ἰηπίρου
κ' εἰς τὰ νεκρὰ Θεσσαλῶν πεδία,

δουλείας ἔνθα τέλμα βαθύτατον
παχὺ λιμνάζει, ἔνθα τοῦ ἥρωος
ἡ κοίτη εἶναι φάτνη πλήρης
τῶν ἀσεβούντων υἱῶν τῆς Ἄγαρ.

Ἐπὶ τοῦ τάφου, ὅστις τὴν σάρκα μου
ἐγκλείει, ἄγε, πάντες ὀμώσατε
Ἐλλήνων παῖδες νὰ δειχθῆτε,
ὡς ποτ' ἐφάνητε τὴν ἡμέραν,

καθ' ἣν σὰς ἤγον, ἵνα συντρίψητε
ὄρδὰς βαρβάρων πρὸ τοῦ τεμένους μου·
ἐγὼ καὶ πάλιν θὰ σὰς φέρω
εἰς τὴν ὁδὸν τῶν γενναίων μόχθων.

Θὰ σπείρω τρόμον πρὸ τῶν βημάτων σας,
θὰ πέσουν τείχη, χάλκινα στόματα
θὰ φράξω φλόγας ἐξεμοῦντα,
θὰ διασχίσω τὸν μέγαν πόντον,

ὁ δὲ λαός μου ἄβροχος, ἄαπτος,
ταχύς θὰ βαίῃ ἐπὶ τῆς τρίβου μου
πρὸς τῆς Σιών τὸ θεῖον ἄλτος,
σήμερον ὅπου σκιρτῶσι σκύμνοισι.

Κλαγγὴ ἠκούσθη τότε θεσπέσιος,
ἐσεῖσθη ὄλη πέραν ἢ Ἡπειρος
κ' ἐφάνη λάμψιν τηλεβόλον
ἐκ κορυφῶν σφενδονῶσα γαύρων.

Πλὴν τίς τὸ πλῆθος σχίζει ἀκράτητος,
πεπερόεις νέος ; μόλις δ' ἴουλος
ἀνθεὶ ἐπὶ τῶν παρειῶν του,
κ' ἐπὶ ξανθῆς κεφαλῆς τὸ στέμμα

φορεῖ ἀκτίνα πέμπον μαρμαίρουσαν·
ἅ! σὲ γνωρίζω, ἀναξ' τριπόθητε,
ἐκ τοῦ φωτός, ὃ περίξ χύνει
ἢ σεβαστὴ κ' ἰλαρὰ μορφή σου.

Ὅξυ πρὸς τοῦτον πάντες ἠτένισαν,
ἔλθῶν δ' ἐστάθη πρὸ τοῦ λαλήσαντος,
καὶ γόνυ κάμψας πρὸ τοῦ θείου,
τὴν ἱεράν κατησπάσθη χεῖρα.

Δός, πάτερ, εἶπεν, ἵνα τὴν ποίμνην σου
εἰς ἓν συνάψω· πάτερ ὦ! φρούρει με,
τὸ ῥῆμα ἵνα Σοῦ τελέσω,
δὸς τοῦ Ναυῆ τὴν ῥομφαίαν, πάτερ,

κι' ὀμνύω, ἵνα στήσω τὸ λάβαρον
Χριστοῦ τ' ἀστράπτον, ὅποι οἱ δαίμονες
κρατοῦν τοῦ ἄδου ἄνω γαῦρον
τὴν μισητὴν καὶ ὠχρὰν σελήνην.

* Ἄχ! δὸς ὁμοίαν, πάτερ, τὴν δύναμιν
πρὸς ὅσην ἔχω θέλησιν ἀκαμπτον,
κι' ὀμνύω ἐπὶ τῶν ἀχράντων
νά σοι φανῶ τῶν Ἑλλήνων πρῶτος.

Δὸς ναί, ὦ πάτερ, πάντες ἐβόησαν
μετὰ δακρύων, δὸς τῷ τὴν χάριν σου,
τὰς πέδας ἵνα διαρρήξῃ
τῶν ἀδελφῶν, τῶν ἐν τῇ δουλείᾳ.

Σεμνήν δὲ χεῖρα τείνας ὁ ἅγιος :
ἰδοῦ σοι, λάβε, εἶπε, τὴν κέραμον
καὶ τὴν ὀσφῦν ἐντείνας ἄγε,
ἐπιλαβοῦ τοῦ καλοῦ ἀγῶνος.

Ὡς τοὺς φληνάφους πάλ' ἀπεστόμωσα
ἀπίστων φαύλων καὶ ἐστερέωσα
ἐν τῇ μονάδι τὴν τριάδα,
οὔτω καὶ σὺ ἐν τῇ πίστει, τέκνον,

ἀγλὺν θ' ἀφέλης τῶν κραταιῶν τῆς γῆς,
καὶ θὰ γνωρίσουν, ὅτι τὸ κέλευσμα
Θεοῦ νὰ τρέψῃ δὲν ἰσχύει
τῶν ἐπὶ γῆς οὐθενὸς βραχίων. —

Ὁ θόλος ἄνω μέγα ἐβρόντησε
ἀστέρων ὅπου σφαῖραι κυλίσονται
περὶ τὸν ἓνα ἄκρον πόλον,
τοῦ πανσθενοῦς ἀπλανὲς σημεῖον. ¹.

¹ Τὰς ἀλκαϊκὰς ᾠδὰς ἐξέδωκα ὡς δοκίμιον εἰσαγωγῆς τοῦ ὠραίου μέτρου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ποίησιν. Ἡ ἀντικατάστασις τῶν τόνων εἰς τὰς μακρὰς συλλαβάς, καὶ ἡ ἐντεῦθεν προϋοῦσα ἁρμονία, ἡ πανομοιότυπος πρὸς τὴν τοῦ ἀρχαίου ἀλκαϊκοῦ

μέτρου, καθιστῶσιν αὐτὸ ἄξιον κατὰ τὴν ἀσθενῆ μου κρίσιν καὶ τὴν ἀκοήν, νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ποίησιν. Εἶναι ὅμως ἀληθές, ὅτι ὡς τὸ μέτρον εἶναι ἀξιωματικόν, πλήρες χάριτος καὶ ἀρμονίας ἐν τῇ ποικιλίᾳ, οὕτως ἀπαιτεῖ καὶ εὐγένειαν ἰδεῶν διὸ καὶ φόβον ἔχω, μή τοι πρῶτος ἐγὼ ὁ εἰσηγητὴς τοῦ μέτρου προσέκρουσα κατὰ τοῦ ἐξενεγεμένου κανόνος. Ἀλλὰ ὅμως εἶπεν ὁ Ἰησοῦς: κατὰ τοὺς λόγους αὐτῶν ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε». Τῇ ἀληθείᾳ εἶναι λυπηρὸν νὰ βλέπη τις τὴν λυρικὴν ποίησιν, τὴν καθ' ἡμᾶς, περιπεφυκυῖαν ἢ εἰς τοὺς ἀλεξανδρινούς δεκαπεντασυλλάβους, ἢ εἰς ἀτόνιστά τινα καὶ πλημμελεῖ στιχάρια, τὰ ὅποια τανύει ὁ στιχουργὸς κατὰ τὴν ἰδιοτροπίαν τῆς στιγμῆς ἐξ ἀμαθείας καὶ ἀμουσίας εἰς μῦθος, οἷον τῷ καταβῆ εἰς τὸν νοῦν.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

ΣΥΜΜΙΚΤΑ.

— 211 —

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΥΛΑΚΗΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

(Σκοπὸς ὁ τοῦ Μασσαλιωτικοῦ ὕμνου).

Δὲν πληρώνομε χαράτσι
Ἕλληνες στὸν Τουρκαλαῖ,
κάλλιο νὰ θαφτοῦμεν ὄλοι
παρὰ τέτοια μιὰ ντροπή,
παρὰ τέτοια μιὰ ντροπή!
Πάρτε, φίλοι, τὰ τουφέκια
καὶ ζωστῆτε τὰ σπαθιά,
καὶ πηδήσατε μὲ θάρρος
μὲ τὴ λόγχη στὴ φωτιά.
Ἐμπρός, καλὰ παιδιά,
πηδᾶτε στὴ φωτιά,
κι' ἂν πέσωμεν ὄλοι μαζί,
θὰ ζήση ἡ πατρίς,
θὰ ζήση ἡ πατρίς!

* *
*

Δὲς ἐκεῖ ἀραδιασμένος
μᾶς τηράει σιωπηλὸς
ὁ στρατὸς τοῦ Καραϊσκού,
ποῦ ἀπέθανεν ἐδῶ,
ποῦ ἀπέθανεν ἐδῶ,

καὶ ἐκδίκησιν γυρεύει . . .
ὁ Μιαούλης, νά τον, νά,
μὴ φοβᾶστε, μᾶς φωνάζει,
κ' ὁ Θεὸς δὲ μᾶς ξεχνᾷ.

Ἐμπρός, καλὰ παιδιά,
πηδᾶτε στὴ φωτιά,
κι' ἂν πέσωμεν ὅλοι μαζί,
θὰ ζήσῃ ἡ πατρίς,
θὰ ζήσῃ ἡ πατρίς.

* *
*

Πόσαις νιαῖς καρδιοχτυποῦνε
στὸ παράθυρο σκυφτά,
νά περάσωμε, νά ἰδοῦνε
τὸγ καλό της κάθε μιὰ,
τὸγ καλό της κάθε μιὰ.

Ἐχε γειά, γλυκειά μ' ἀγάπη,
ἡ πατρίς μὲ προσκαλεῖ,
εἰς ἐκείνην τὴ ζωὴ μου,
εἰς ἐσένα τὸ φιλί.

Ἐμπρός καλὰ παιδιά,
πηδᾶτε στὴ φωτιά,
κι' ἂν πέσωμεν ὅλοι μαζί,
θὰ ζήσῃ ἡ πατρίς,
νά ζήσῃ ἡ πατρίς,

* *
*

Ὁ παποῦς¹ μὲ τὸ σκουφάκι,
σηκωμένο τὸ σταυρό,
πάει ἐμπρός· ἀκολουθᾶτε
μὲ τὸ βῆμά σας γοργό,
μὲ τὸ βῆμά σας γοργό·
πρὶν ἢ Τοῦρκος νὰ πατήσῃ
εἰς τὴν ἐνδοξή μας γῆ,
κυλισμένος εἰς τὸ αἶμα
ἐμπροστά μας νὰ πνιγῆ.

Ἐμπρός, καλὰ παιδιά,
πηδᾶτε στὴ φωτιά,
κι' ἂν πέσωμεν ὅλοι μαζί,
θὰ ζήσῃ ἡ πατρὶς,
νὰ ζήσῃ ἡ πατρὶς!

¹ Ὁ ἅγιος Σπυρίδων, εἰς οὐ τὴν Μονὴν ἐν Πειραιεῖ εἶχον
δχυρωθῆ οἱ 300 Ἄλβανοὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ διὰ
παρασπονδίας, ἦν ἀπέτισαν φοβερὰν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Φα-
λήρῳ, κατεκρεουργήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν θέσιν
«Περιβόλια».

— 275 —

ΣΤΟΝ ΕΛΥΜΠΟ, ΠΑΙΔΙΑ.

—

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ.

—

Ἄκου! βαρά' ἡ σάλπιγγα. Συντρόφοι ἔστο ποδάρι!
Τὸ ὄπλο Γκρᾶ καθένας μας ἔστον ὤμό του ἄς πάρη,
κ' ἔμπρός, μὲ πόδι ἀστραπή, μὲ ἄφοβη καρδιά:
στον Ἑλυμπο, παιδιά.

—

Πίσω δὲν ἔχει· σώθηκαν τὰ ψέματτα, λεβέντες·
δὲν θέλομε τ' ἀδέλφια μας νὰ προσκυνᾶν ἀφέντες,
οὔτε κανεῖς τους νὰ φιλῆ ἀγαρηνή ποδιά:
στον Ἑλυμπο, παιδιά.

—

Ἐν δύο, ὀδηγὸς ἔμπρός! Κολόννα σιδερένια
γλυστράει βροντῶντας, τρέμ' ἡ γῆ, ἀναίγονται δερβένια,
φεύγουν οἱ Τοῦρκοι σὰν τραγιά στοῦ λύκου τῆ ματιά:
στον Ἑλυμπο, παιδιά.

—

Μία ζώη μᾶς ἔμεινεν, ἄς πάη γιά τήμ πατρίδα·
'κείνοι ποῦ μᾶς τήν ἔδωκαν, μέ τούτην τήν ἐλπίδα
εἰς τή θερμῇ μᾶς ἔσφιγγαν ὡς τόρα ἀγκαλιά :
στον Ἐλυμπο, παιδιά.

Ἄ Χάρος — τί 'ναι γιὰτ' ἔμᾶς ; Σίδερα καταλοῦμε·
θὲ νὰ τὸν ἀπαλαίψωμεν, ὅπου ἀνταμωθοῦμε·
θὰ στρέψη πίσω, ἢ ἔμεῖς νεκροὶ στή λαγκαδιά :
στον Ἐλυμπο, παιδιά.

Στὸν Ἐλυμπο, στὸν Ἐλυμπο ! Ἐκεῖ μᾶς καρτεροῦνε,
ὅσοι νὰ ἰδοῦνε ἀπὸ μᾶς Ἄνάστασι θαρροῦνε,
οἱ ἄμοιροι ! στενάζωντας στήν ἄτιμη σιλαβιά :
στον Ἐλυμπο, παιδιά.

Ἐκεῖ θὰ σταματήσωμε γιά νὰ ξεκουραστοῦμε·
τῆ δόξα ἢ τὸ θάνατο ἐκεῖ θὰ τὸν εὔροῦμε,
ἀστέρια εἰς τὴν εὐμορφῇ τοῦ ἔθνους λεβεντιά :
στον Ἐλυμπο, παιδιά.

Ἐκεῖ ἀπὸ τὸν Ἐλυμπο θὰ στείλωμε τὸ βλέμμα,
ὅπου γοργὸ τῆς θάλασσας βογγάει τὸ Μέγα Ῥέμα,
ὅπου ἀχοῦν τὰ κλάῦματα μέσ τὴν Ἀγιά Σοφιά :
στον Ἐλυμπο παιδιά.

Δὲν εἶν' ἐκεῖ τὸ σύνορο, ἐκεῖ 'ναι τὸ γεφύρι·
θὰ πρωτοστρώσωμεν ἐκεῖ μέ δάφνη τὸ τρικντήρι,
κι' ἐκεῖθε γιὰ τὴ Νεῖουσα θ' ἀνάψωμε φωτιά :
στον Ἐλυμπο, παιδιά.

Τὸ καρπούλι εἶν' ἐκεῖ, γιὰ τὴν Κασάνδρα στέκει,
τὴ Μιτυλήνη παρεμπρός, τὴν Τένεδο παρέκει,
ὁποῦ 'ναι ἀκόμη χόβολη τὰ Ψαριανά δαδιά :
στὸν *Ελυμπο, παιδιά.

Θεὸ νὰ βροντήξῃ ἀπὸ 'κεῖ κανόνι γιὰ τὴν Πόλι·
τράβα μπροστά τὸ φλάμπουρο νὰ τὸ φιλήσωμ' ὅλοι,
καὶ στὴν 'Αθὴν' ἄς ρίξωμε τὴν ὕστερη ματιά :
στὸν *Ελυμπο, παιδιά.

Συντρόφοι μάρς ! 'Ασσίκηστα, ποῦ σέκεσ' ἀντικρύ μου,
δάκρυ δὲν ἔχει. 'Αγκαλιαστή ἐσὺ μὲ τὸ σπαθί μου
πλάγι μὲ πλάγι κρέμεστε εἰς τὴ ζερβὴ μεριά :
στὸν *Ελυμπο, παιδιά.

ΓΙΑ 'ΔΕΣ ΤΗΝΕ ΤΗ ΛΕΒΕΝΤΙΑ.

Γιὰ 'δές τηνε τή λεβεντιὰ
στόμ πόλεμο πῶς πάει,
ἢ φτώχεια μετὴν ἀρχοντιὰ
τραβᾶνε πλάϊ πλάϊ,
καὶ σὰν ἀδέρφια σφίγγουνε
τὸ χέρι ἀγαπητό.

Μιά μάνα εἰς τὴν ἀγκαλιὰ
τὴ μεσχομυρισμένη
τοὺς κοίμιζε μετὰ φιλιὰ
τὰ ἴδια ἢ πονεμένη,
κ' ἐστάλαζε στὸ μέτωπο
τὸ δάκρυ της ζεστό.

Μάνα τοὺς ἔχουνε τὴ γῆ
ποῦ ἴδαν τὴμ πρώτη μέρα·
εἰς τὰ φτερά της μετὰ στοργή
ἢ δόλια περιστέρια
ἐθέρμκινε τὴ νειότη τους
στὴ μαύρη χειμωνιά·

ἀπὸ τὰ ἴδια σπλάχνα της
ἐστράγγιζε τὸ γάλα,
καὶ τὰ ἔθρεψε τὰ τέκνα της
ἀνδρεῖα καὶ μεγάλα,
νὰ πᾶν νὰ τὴν λυτρῶσουνε
ἀπὸ τὴν ἐρημιά.

*Αἶντε, λεβέντες μου καλοί,
συντρόφια τιμημένα,
ὅπου ἡ μάνα σᾶς καλεῖ
μὲ χέρια ἀνοιγμένα,
ἄιντε νὰ τῆς σφογγίσητε
τὸ δάκρυ τὸ πικρό,

νὰ λάμψη ὑπερήφανο
τ' ὠραίο πρόσωπό της,
νὰ ἀνασάνη ἐλεύθερο
τὸ μητρικὸ πλευρό της,
καὶ νὰ σᾶς δώσῃ τὴν εὐχὴ
τ' ἀχειλί της φαιδρό.

ΤΗΙ ΟΥΡΑΝΙΑΙ ***

ΟΙΧΟΜΕΝΗ.

ΠΑΡΘΕΝΩ: ΚΑΛΗ: ΚΑΓΑΘΗ:

ΙΕΡΟΝ.

Φεύγουσα μοι παρήγγειλες τὴν μνήμην σου νὰ ψάλω,
τὸν ὕστατον τὰ χεῖλη μου νὰ εἶπουν ἀσπασμόν,
τοὺς μέλανας βδοστρούχους σου ἐγὼ νὰ περιβάλω
μὲ κυπαρίσσου στέφανον . . . ἃς ἦναι τὸ λοιπόν.

Ἦξυρες, Οὐρανία μου, πόσον ψυχρὰ ἡ πτέρυξ
τοῦ Χάρωνος ἐσάρωσε τοῦ οἴκου τὸν μυχόν,
πῶς ἀχαλῆς ἀνοίγεται ἡ ἐρημία πέριξ,
ὅτ' ἐν καρδίᾳ σύντροφος ἐκλείψῃ ἀφ' ἡμῶν.

Τὴν ἐρημίαν ἤθελες μὲ ἄνθη νὰ πληρώσω,
νὰ χύσω στάγδην βάλσαμον εἰς προσφιλεῖς ψυχάς,
τὸ πύργωμα τῆς συμφορᾶς ἐγὼ νὰ ἐλαφρώσω,
ἰπέλαθες τὰ τραύματα τοῦ στήθους, ἀμυχάς.

Ὁ πόνος δὲν μαλάσσεται· ὁ λόγος τὸν τραχύνει,
τὸν τιθασσεύει σιωπή, θρησκεία τὸν κηλεῖ,
τοῦ τάφου ἢ ἐπίσκεψις πολλάκις τὸνπραϋνει,
ὅταν τὸ δάκρυ σιγηλὸν τὴν πλάκα του φιλῇ! . . .

Τὸν πολὺν πατέρα σου ἐκεῖ θὰ ἀπαντήσω,
ὅτε εἰς κόνιν ποθητὴν τὸ βῆμα ὀδηγεῖ·
ἐκεῖ μαζὴ τὸ μνημῆμά σου μὲ δάκρυ θὰ ῥαντίσω,
ἀφοῦ κοινὴ τὰ στήθη μας φλογίζει ἡ πληγή.

Ἐἶσθε ὁμήλικες τὰ δυό! μὲ τὴν αὐτὴν λατρείαν
ὁ ὀφθαλμὸς ἐτέρπετο νὰ σᾶς περινοστή,
ἢ φαντασία ἔπλαττεν ὀνείρων εὐτυχίαν. . .
πλὴν ἄχ! ἐρράγη πρόωρος τοῦ βίου ἡ κλωστή!

Κοιμήσου, Οὐρανία μου, ὅπου κοιμᾷτ' ἐκεῖνος,¹
μεθ' οὗ παιδίον ἔπαιξες κ' ἐγέλασες φαιδρά,
κοιμήσου! καὶ ἂν ἀντηγῇ περὶ ὑμᾶς ὁ θρῆνος,
κι' ὡς φάντασμα περιπολῇ τῶν φίλων ἡ ὠχρὰ

ἢ ὄψις, μὴ θορυβηθῆς! ἡσύχαζε κ' ἐκεῖνον,
τὸν λιγυρόν, τὸν θάλλοντα τοῦ ἔαρος βλαστόν. . .
τὸ ἅγιόν σου μέτωπον στήν παρεϊάν του κλίνον,
καὶ φθέγγου, Οὐρανία μου, γλυκεῖα πρὸς αὐτόν,

¹ Ὁ υἱός μου!

κ' εἶπέ· εἶπέ πῶς ἡ ψυχὴ εἰς δύο τεμνομένη,
ὅταν τῶν φίλων ὁ θεὸς ἀφέλη τὴν πνοήν,
ὡς τόπον συνεντεύξεως ὀρίζει τὰ τεμένη
τῶν τάφων, καὶ ὀφείλομεν αὐτῇ ὑπακοήν . . .

Ἐδῶ περὶ τὸ μνήμά σας κυπτάζοντες κ' οἱ δύο
τὴν μνήμην θὰ βυθίζωμεν εἰς ὥρας παλαιάς,
καὶ λησμονοῦντες τὸ παρόν, οἱ φίλοι ἐν τῷ βίῳ,
θὰ κυρτωθῶμεν φίλτεροι τοῦ κόσμου τὰς φλιάς.

Ὄταν τὸ ὄμμα κολυμβᾷ στὴν ἄλμυράν του κοίτην,
καὶ ἀπλανὲς στηλώνεται ἐπὶ τῆς μαύρης γῆς,
ἀόρατοι ἀνοίγουσι τὴν ἀφεγγῆ των κρύπτην
αἱ χεῖρες, Οὐρανία μου, μυστήριον στοργῆς !

καὶ φαίνεται πῶς λαχταρᾷ τὸ χῶμα· συναρθροῦνται
τὰ ἱερά μαρτύρια ὑπάρξεως πικρᾶς,
καὶ ἄαπτοι, ἀνέφικτοι ἀγκάλαι συσταυροῦνται,
κι' ἀκούονται φιλήματα ἀγάπης φλογερᾶς . . .

καὶ λόγοι ἀκατάληπτοι βωβοί, συγκεχυμένοι,
μιγνύονται μὲ τοὺς σφοδροὺς τῶν καρδιῶν παλμούς,
καὶ ἡ ψυχὴ μετέωρος πρὸ τῆς ἀβύσσου μένει,
ἥτις κωφὴ τανύεται εἰς φίλων ὄδυρμούς·

καὶ εἶναι ἀπερίγραπτος τοῦ χωρισμοῦ ἡ πάλη·
ἀσπαῖρ' ἢ σὰρξ ἀσθμαίνουσα· τοῦ πόνου τὸ βαρὺ
ἀκόντιον ἢ συμφορὰ ἐν τῇ παλάμῃ πάλλει,
καὶ ὄξυτέρα ἢ αἰχμὴ τὰ σπλάγγνα διαιρεῖ.

• • • • •

Ἡ νάρκη τὴν σαγήνην τῆς τὴν ἐλαφρὰν ἀπλώνει,
λείχει τὰ δάκρυα ψυχρὸν τὸ πνεῦμα τοῦ βορρᾶ,
ὠχρότης μελαγχολικὴ τὴν ὄψιν σαβανώνει,
παλινδρομοῦν καὶ τρέμουσι τὰ μέλη τὰ νωθρά! . . .

Ἐλώφαξεν ἡ καταιγίς, ἡ πάλῃ κατῆνασθη
ἀκούονται κορυθαλῶν ἀνὰ τὸν οὐρανὸν
τὰ θορυβώδη ἄσματα . . . τὸ κῦμα ἔδαμάσθη,
τὸ πλήττον τὴν ἀλίμενον ἀκτὴν τῶν ὄφραων.

ΔΗΜΟ

ΛΩΙΝ

ΚΗΝ

ΑΣΠΑΣΜΟΣ ΤΩ: ΠΟΙΗΤΗ:

ΗΛΙΑΙ ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΙ (1):

Καλῶς μού το τάοματο ἀηδόνοι τοῦ Βοσπόρου
 μὲ τῇ γλυκειᾷ του τῇ λαλιά,
ποῦρθε νὰ 'πῆ τὴν ἀνοιξι σὲ τόπο φθινοπώρου . . .
 κι' ἄφησεν ἔρημη φωλιά
σ' τῆς δάφνης τὸ πυκνὸ κλαρί, σ' τῆς καστατιᾶς τὸ πλάγι,
 ὅπου κυλάει βροντερὸ
ἢ βρῦσ' ἢ θεοστάλακτη, ποῦ δράκοντας φυλάγει,
 ξένο τὰθάνα νερό.

Καλῶς μού το !... ἂν ἀνοιξι δὲν ἔχεις μέσ' τὸ μάτι,
 τὴν φέρνεις μέσα σ' τὴν καρδιά,
κ' εἶν' ἡ ψυχὴ σου λούλουδα, κ' εἶναι δροσιὰ γεμάτη,
 κ' εἶναι γεμάτη μυρωδιά.
'Εκεῖ ἀπλώνει τὸ φτερὸ ἢ μοῦσα ἢ μαργιόλα
 καὶ μεσ' σ' τὰ χεῖλη σὲ φιλεῖ,
γράψε, σοῦ λέει, ὅ,τι θές, καὶ ψάλε μας ἀπ' ὄλα,
 τραγοῦδῃσε καλὸ πουλί.

(1) Ἐγράφη τὴν ἐπιούσαν τῆς ἀρίξεως τοῦ Η. Τανταλίδου εἰς Ἀθήνας. Ἦτον ἐπίσκεψις ἡ ὑστάτη τοῦ περιλημένου ποιητοῦ.

Πάρε πνοή σ' τὰ στήθια σου, και σύρε τή φωνή σου
ψηλή, ψηλή για ν' άκουστῆ
σ' τῆς Διάκουρας τῆ ρεματιά, σ' τὴν ὄχθη τοῦ Παμίσου
και σ' τῆς Ζακύνθου τὴν ἀκτὴ
Ἄχ! τραγουδούσανε κ' ἐκεῖ σὲ χρόνια περασμένα,
μὰ τὴν κλαῖν' σ' τῆ σκοτεινιά,
γιατὶ σὲ πάθη πνίγονται στήθια φαρμακωμένα,
κ' εἶν' ἡ πνοή τους παγωνιά.

Ψάλε, Ξενάκι μου καλό, ἄχ! ψάλε μας εἰρήνη,
σάν κείνην, ὁποῦ ξέρεις, σύ (1).
ἴσως γλυκάν' ἡ γῆ αὐτή, ποῦ σάν ποτάμι χύνει
γύρω της ἔχθρα περισσή.
κι' ἀπλώση χέριμα μητρικά σὲ μιὰ ἄγκαλιὰ νὰ ζώση
τάγριεμένα της παιδιὰ,
νὰ πάρη φίλημ' ἀδελφὸς και φίλημα νὰ δώση
εἰς τῆς μανούλας τὴν ποδιὰ

Ἄπο ταῖς χώραις ποῦρχεσαι, λέν, ἔπαιζε τὴ λύρα
ἕνας διαβάτης μιὰ φορά,
και τὰ θεριὰ ἡμέρευσαν, και ἔγλειφαν τὴ χεῖρα
ποῦ τὰ ἐμέθαγε χαρά.
Σύρε και σύ, Ξενάκι μου, τὸ λιγυρὸ δοξάρι,
σύρ' το μὲ ὄλη τῆς καρδιά,
και νὰ χορέψῃ τὸ βουνό, τῆς θάλασσας τὸ ψάρι
νὰ παίζῃ μὲς' τὴν ἀμουδιὰ.

(1) Ὅλοι οἱ ἀόμματοι εἶναι πρᾶτατοι τὴν καρδίαν.

καὶ νὰ σκιρτοῦν τρεμουλιαστὰ τὰ λαμπερὰ στεφάνια
ψηλὰ ᾿ς τὴ στέγη τοῦ Θεοῦ,
καὶ ᾿ς τὸ βουνὸ νὰ γέρνουνε μ' ἀγάπη τὰ οὐράνια
σὰν κόρφοι φίλου παλαιοῦ
νὰ γείνη ἐκκλησιὰ ἡ γῆ, τὸ σπῆτι περιβόλι,
καὶ σὰν τὴν κλῶσσα τὸ πουλί,
νὰ δέχωνται τὴ πλάσι μας οἱ χρυσαυμένοι θόλοι,
ποῦ τόρα στάζουνε χολή

~~οὐρανίου~~

ΩΔΗ ΕΠΙ ΤΩ: ΘΑΝΑΤΩ: ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ

ΗΛΙΑ ΤΑΝΤΑΛΙΔΟΥ.

Α΄.

Τό ἔλεγες ! . . . τό ὕστερό
πῶς ἦτονε ταξεῖδι,
τό τελευταῖο φίλημα
πῶς ἤλθες, Τανταλίδη,
νά δώσης ὅπου σ' ἀγαποῦν,
καί ὅπου ἀγαπᾶς,

καί τῆς Ἀθήνας ἤθελες
μία φορά ἀκόμα
νά μυρισθῆς τήν ἀνοιξι,
νά ἀσπασθῆς τό χῶμα,
ν' ἀκούσης τὰ ἀηδόνιά της,
καί ὕστερα νά πᾶς . . .

Γιατί τὰ πρῶτά της ἐδῶ
σοῦ ἔβρανε λουλούδια
ἡ μούσα, καί τὰ πρῶτά της
σοῦ ἴδιδάξε τραγούδια,
καί σοῦ εἶπε : «τόρα πήγαινε
στῆς Χάλκης τήν ἀκτή,

πήγαιν' ἐκεῖ, τῆς λύρας σου
τὸ ζηλευτὸ δοξάρι
νὰ σύρης ὅπου κολυμβάει
μισοψημένο ψάρι,
στά πονεμένα χώματα,
ἐκεῖ γιὰ ν' ἀκουστῆ.

Πήγαιν' ἐκεῖ καὶ στόλιζε
μὲ ρόδα τὸ τραπέζι,
εἶπέ τῆς κόρης τὸν καῦμό,
καὶ τὸ μικρὸ πῶς παίζει
στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας του,
κ' ἡ μάνα τὸ φιλεῖ.

καὶ ψάλε γιὰ τὸ ὄρφανό,
καὶ γιὰ τὴ χήρα ψάλε,
τὴ φλόγα τῆς ἀγάπης σου
στά στήθια ὄλων βάλε,
τραγούδησε τὸ Βόσπορο,
τ' ἀηδόνι πῶς λαλεῖ . . .

καὶ νὰ γλυκάνης τῆς σκλαβίξας
τὸ βουρκωμένο κῦμα,
ἐκεῖ ποῦ τὰ μεσάνυχτα,
μέσα στὸ ἅγιο βῆμα,
ἀκόμα, λέν, ἀκούγεται
παράπονο πικρό,

ἐκεῖ ποῦ ἐτυλίξανε
μὲ σάβανο πορφύρα
βαμμένην εἰς τὸ αἷμά του,
χωρὶς κηρὶ καὶ μῦρα,
τὸ βασιλεῖᾶ δλόμπροστα
στῆς μάχης τὸ χορό*

κι' ὅταν σηκώνεται βορῆϊᾶς,
θὰ τρέχ' ἡ μελωδία,
κυλῶντας μὲ τὰ κύματα,
ὡς κάτω στῆ Σητία,
κι' ὁ Ὅμαλὸς θὰ χαίρεται
ποῦ σὲ γλυκοκυτάει, (1)

καὶ μὲ καμάρι πατρικὸ
θ' ἀπλώνη τὴν ἀγκάλη,
στῆ δοξασμένη σου κορφή
τὰ στέφανα νὰ βάλῃ,
τὰ στέφανα ποῦ πάντοτε
ὁ εὐγενὴς ζητάει

Β'.

Τὶ θλιβερὴ προαίσθησι !
σὸ λόγγο, στῆμ. Πεντέλη,
ἤτονε Μάνης δροσερός,
καὶ τ' ἄγριο τ' ἀμπέλι
στὴν ἀγκαλιά του ἔσφιγγε
τῆμ. πεύκη, τῆμ. μυρτιά,

(1) Ὁ Τανταλίδης εἶναι Κρῆς τὴν καταγωγὴν. Ἐγεννήθη
ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκ γονέων Κρητῶν.

καὶ τὴ λεπτή τους ἄνθησι
μὲ δροσερὴ φτεροῦδα,
γλυκὸ ἀέρι χάϊδευε,
ἄφαντη πεταλοῦδα,
κ' ἐσφύριζεν ὁ πλάτανος
ἐκεῖ στὴ βεματιά.

Ἐκεῖ καθήσαμε κ' οἱ δυὸ
σιμὰ στήγ κρύα βρύσι,
ν' ἀκούσωμε τὸ στέναγμα,
τ' ἀηδόνι ποῦ θ' ἀφήση,
τοὺς φθόγγους νὰ μετρήσωμε,
ποῦ γύρω του σκορπάει.

καὶ σ' εἶδα πῶς ἐστήλωνες
τὸ θολωμένο βλέμμα
ἐκεῖ στὰ φουντωτὰ κλαριά,
ποῦ ἔκρυβαν τὸ βέμα,
καὶ τὰ φτερά του ἀκουγες
τὸμ ψάλτη ποῦ χτυπάει.

« Ἄχ! τί γλυκειὰ ν' ἦ ἀνοιξιά! »
— εἶπες μὲ χάρᾶ χεῖλη —
τάχα θὰ ζήσω νὰ χαρῶ
τὸ νέον τὸν ἀπρίλη!
μοῦ φαίνεται ἄχ! πῶς γλήγωρα
θὰ ἴδω ἄλλη αὐγή!

τὸν ἥλιο ποῦ στερήθηκα,
ἐκεῖ θὰ χαιρετήσω,
κι' αὐτὸν τὸν κόσμον π' ἀγαπῶ,
ταχὺ θὰ τὸν ἀφήσω»
καὶ τὸ βολβό σου ἔστρεψες
μακρὰ ἀπὸ τῆ γῆ.

Καὶ τὸ στενὸ διαβήκαμε
κ' οἱ δύο μονοπάτι
ἀγάλια τὸν ἀνήφορο,
ὅπου θολὸ τὸ μάτι
τοῦ οὐρανοῦ ἀπ' τῆς μυρτιάς
τὰ πράσινα κλαδιά·

στὸ χέρι μου ἐστήριζες
τὸ κουρασμένο σῶμα,
κι' ἀπίθωνες τρεμουλιαστὸ
τὸ πόδι σου στὸ χῶμα,
κ' ἐχτύπαγεν ἀδύνατη
ἡ τρυφερὴ καρδιά.

Ἐχτύπησε στὴ ζῆσί της
σ' ὅ,τι ὁ κόσμος ἔχει
καὶ ἅγιο κι' εὐγενικὸ
καὶ κυνηγώντας τρέχει . . . :
ἄχ! τῆς καρδιάς πόσο πονεῖ
ἡ ἄκαρπη πληγή!

πόσο τρυπάει τὰ στήθη μας
ἡ ἄκαρπη λαχτάρα
σκιάφτει τὴ σάρκα σὰ βροχὴ
ποῦ πέφτει ἔς τὴν ἀντάρα,
κι' ἀνοίγει λάκκους, ρέματα,
στὴν ἀπαλὴ τὴ γῆ!

Γ'.

Σταῖς λεύκαις ἐστρωθήκαμε,
ὅπου παχὺ χορτάρι,
ὅπου ὁ δυόσμος ὁ πολὺς,
καὶ γύρω τὸ θυμάρι,
κ' ἡ ἀνεμών' ἡ μάγισσα,
καὶ τράπεζα φτωχῆ,

καὶ τὸ ποτῆρι ἀδειάσαμε
στὴν ὠμορφιά, στὴ νειότη,
στοῦ Ἑλληνος τὴ λεβεντιά
καὶ τὴν τιμὴ τῆμ πρώτη . . . §
καὶ ἄστραψε τὸ βλέμμα σου,
ζεστάθη ἡ ψυχὴ,

καὶ τὸν ἰππέα ἐψαλες,
χούπ, χούπ, ποῦ σὰγ ξεφτέρει
πετῶντας μὲ τὸ ἄλογο,
τὴν εἶδησι νὰ φέρῃ
ἔρχετ' ἀπὸ τὸμ πόλεμο,
πῶς φύγαν οἱ ἐχθροί,

κ' ἔχει φαιδρὸ τὸ μέτωπο,
μὲ δάφνη στολισμένο,
τὸ αἶμά του ἀγίασμα
εἶναι περιγυμένο,
ποῦ τρέχει ἡ λαβωματιά
τοῦ στήθους ἡ πικρή . . .

κι' ἀλαλαγμὸς ἀκούγεται
ὅπου καὶ ἂν γυρίζεις,
χιλιμνητράει τ' ἄλογο,
κ' ἡ κόρη ἀντικρύζει
ψηλά 'πὸ τὸ παράθυρο
σὰν τὸν αὐγερινό . . .

Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐτραγοῦδαγες,
φιλῶντας τὰ παιδάκια
σ' ἀγκάλιασαν, καὶ ἀψάλεμας,
σοῦ εἶπαν γιὰ παιγνιδάκια,
γιὰ τὰ βιβλία ψάλεμας,
καὶ γιὰ τὸμπετεινό (1).

(1) Γνωστὸν εἶναι, ὅτι ὁ Ἡλίας Τανταλίδης ἐδημοσίευσε πλῆθος ἄσμάτων ὑπὲρ τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας, ἀπάντων μεμελοποιημένων, καὶ συνοδευομένων καὶ ὑπὸ σημείων μουσικῶν. Σκοπὸν εἶχε, ὁ ποιητής, αὐτὸς ὢν μουσικὸς καὶ καλλιφώνος, νὰ ἐθίσῃ τὴν ἀκοὴν τῶν παιδίων ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὸ αἶσθημα τῆς μουσικῆς, οἷον σήμερον ἐννοοῦσιν αὐτὴν ἔθνη πεπολιτισμένα. ὥστε κατὰ μικρὸν νὰ ἐκλείψῃ ὁ δουλοπρεπὴς καὶ ἀσιατογενὴς ἄμανές. Μετὰ τῆς μελωδίας εἶναι ἐν τοῖς ἄσμασι, προσιτὰ καὶ εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, διδάγματα ἠθικὰ καὶ ὑγιεινά. Διὰ τῆς μουσικῆς ἐξημεροῦνται τὰ ἔθνη. Τοῦτο καλῶς μὲν ἐγίνωσκεν ὁ ποιητής, οὐδὲλλως δὲ ἐννοοῦσι παρ' ἡμῖν οἱ πολλοὶ τῶν γονέων.

Νέα ζωή ἐθάρρσες
πῶς εὔρισκας μὲ κείνα,
κ' ἐγέλασαν τὰ χεῖλη σου
σάλ λυγισμένα κρῖνα,
π' ἀνασηκώνει ὁ ζέφυρος
γυρμένα εἰς τὴ γῆ.

Καὶ ἔψαλλες, καὶ ἔψαλλες
τ' ἀξέχαστα τραγουθῖα,
κι' ὁ Χάρος παραμόνευεν
ἐκεῖ μὲς τὰ λουλούδια,
ὅπως γλυστράει ἡ ὄχεντρα
στὴ φτέρη μὲ σιγή! . . .

Μικρά μου, τόρα σώπασε
κείνος ποῦ τραγουδοῦσε,
κ' ἡ λεύκη μὲ τὸ ζέφυρο
μαζὶ τοῦ συμρωνοῦσε,
ἄχ! ἡ καρδιά σταμάτησε
ποῦ ἔπαλλε γιὰ σᾶς!

εἰς τὰ νησιὰ τοῦ Μαρμαρᾶ
συντρίφθηκεν ἡ λύρα,
τόμ ψάλτη τὸν ἐπέρασεν
μὲ σταυρωμένη χεῖρα,
κ' ἐκρύφθηκε στὸν νάρθηκα
ἐκεῖ τῆς ἐκκλησιᾶς! . . .

Μικρά μου, γονατίσατε
στό μνήμά του τριγύρω,
κι' ἄς χύσουν τὰ ματάκια σας
ἁγιασμένο μύρο!
ἀγαπητή 'ν' ἡ δέησι
'σέ χεῖλη καθαρὰ·

τὴν ἀναιθάζουν ἄγγελοι
στά φωτεινὰ οὐράνια,
καὶ ἐλαφρόνεται στὴ γῆ
τῶν φίλων ἢ ὀρφάνεια,
ὅσο κι' ἂν ἦναι ἡ στέρησι,
ποῦ ἔπαθαν, πικρά.

Καὶ σύ, τῆς Χάλκης φουντωτὸ
κι' ἀγνάτιο κυπαρίσι,
γλυκὰ τὴμ πλάκα σκέπαζε,
μὴν τύχη καὶ πατήση
βέβηλο πόδι ἀπάνω της,
ἢ μάτι τὴν ἰδῆ,

μάτι ὅπου δὲν ἔμαθε
τὸ δάκρυ του νὰ χύνη
σὲ δυστυχία ἀνθρώπινη,
οὐδ' ἔμαθε νὰ σβύνη
μὲ τῆς ἀγάπης τὴ δροσιὰ
τοῦ πόνου τὸ δαδί!

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἄχ! φεύγει, φεύγει, φίλτατε Φίλιππε,
ταχύς ὁ χρόνος· κούφη ἢ πτέρυξ του
τὸ φρίσσον κύμα τῆς ζωῆς μας
εἰς τὸν βυθὸν κυλινδεῖ τοῦ τάφου·

Εὐδαίμων ὅστις ἔχνη κατέλιπε
σεμνὰ τοῦ βίου· ταῦτα, μαρμαρίζοντα
ἡλίου δίκην, δὲν καλύπτει
τῆς τελευτῆς τὸ σκίον νέφος.

Χεῖρὶ πανσόφω ἄλλοις ἐδώρησε
τὸ θεῖον ἄλλα. Ἴωμεν ἕκαστος
τὸν ὄργον τοῦ τραχέος βίου
πλήρη καρπῶν γλυκερῶν ὀρθοῦντες·

Ὁ μὲν πυργούτω μέγαρα στίλβοντα
λευκῷ μαρμάρῳ, στέγασμα τῶν Μουσῶν,
ὁ δὲ πλινθία συλλεγέτω,
ἄτρυτος σὺ τῶν καλῶν προστάται;

καὶ δέχθητί μοι ὅ σοι ἐπόρισα
ἀρχαῖον κᾶρα, λάϊνον ἴνδαλμα
ἀνδρὸς τῶν πάλαι, τεθαμμένον
πρὸς τῇ ἀκτῇ τοῦ Κωφοῦ λιμένος.

Εἰς τοῦτο βλέπων πόσον ἐδάκρυσα
ἐγὼ, ἐντείνων κούφην διάνοιαν
εἰς γνόφον χρόνων παρελθόντων,
καὶ τὰς σκιάς ἐκκαλῶν ἐκείνων
ἐκ τῶν μνημείων· ὦ μοι, ἀνέκραξα,
τῆς μοίρας, ἣτις λάβρος ἐπέδραμεν!
οὐδὲν ἡμῖν εἰς κληρὸν μένει
πλὴν ἢ αἱ ψῆφοι, αἱ δὲ χ' ἐστῶσαι,

λαμπρᾶς εἰκόνας, ἦν περ τὸ λάκτισμα
βαρὺ τοῦ Κρόνου ἄρδην συνέτριψε,
δυνάμει πάσῃ ἐπιχρίμψαν
εἰς τῆς μητρὸς τὸ αἰμάσσον στέρον.

Ἔμεις τὰς ψῆφους πρόφρονες φέρετε
ἐγγὺς ἀλλήλων· ἴσως τῶν ἔμπροσθεν
ἰδὼν ἀνὴρ τις ἐξορμήσῃ
πρὸς ἀχραιφνῆ καὶ γενναῖα ἔργα

καρδίαν, φρένας καὶ τὸν βραχίονα,
καὶ ὀπισθὲν τοῦ ἔλξῃ ἀγέρωχον
τὸ Γένος, γῦν χαμαὶ τὸ κύπτον
καὶ εἰς ταπεινὰ ἑαυτὸ συμφθεῖρον.

Προσκαίρων πόσοι ἄγραν θηρεύομεν
τιμῶν καὶ πλούτου, βλέμμα καμμύοντες
εἰς πᾶσαν τοῦ ἐδάφους αἴγλην,
ὅπερ πατοῦν ἀναισθητῶν πόδες!

Τὸν λίθον τοῦτον λάβε μοι, Φίλιππε,
καὶ θές ἐν τόπῳ ἄνω τιμήντι,
οἱ πάντες ἵνα τοῦ Καλούδη
τὴν εὐσεβῆ εὐλογῶσι χεῖρα (1).

(1) Τὴν ὥδην ταύτην ἐπέμψα πρὸς τὸν ἀοίδιμον Φίλιππον Ἰωάννου, πρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, μετὰ κεφαλῆς ἀγάλματος καλῶς ἐξεργασμένης καὶ κάλλιστα διατετηρημένης, τὴν ὁποίαν πολλὰ μοχθήσας καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἰατρὸς ἔλαβον παρὰ τοῦ κατόχου Α. Καλούδη ἐν Πειραιεῖ. Ὅψε μόλις, μετὰ πολλοὺς κόπους, ἀνεῦρον τὸ ποιημάτιον, καὶ δημοσιεύω ἐνταῦθα κυρίως ἵνα τιμήσω τὴν μνήμην τοῦ πρὸς ὄν ἀπεστάλη. Ἡ θέσις τοῦ ποιηματίου εἶναι μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἀλκαϊκῶν ὥδων.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΑΔΕΛΦΗΝ ΜΟΥ

ΝΙΝΑΝ Γ. Χ. ΚΩΣΤΗ,

ΤΗΝ ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ.

ΑΣΜΑ ΓΑΜΗΛΙΟΝ.

Ἐλθέ, γλυκεῖα Νίνα μου, ἔλθε νὰ ἐπιθέσω
εἰς τὸ λευκόν σου μέτωπον τὸ φίλημ' ἀδελφοῦ·
εἶν' ἡ πανήγυρις φαιδρά, καὶ λάμπει ἐν τῷ μέσῳ
τὸ ἱμερόεν ἴνδαλμα τοῦ θείου Ἰησοῦ.

Τὴν ἐβενώδη κόμην σου διάδημα καλύπτει,
τῆς νύμφης τὸ μειδιάμα προδίδ' ἡ παρειά,
κ' ἐκ τῶν λεπτῶν βλεφάρων σου ἐν δάκρυ καταπίπτει,
ἀκτινοβόλου ὀφθαλμοῦ παρθενικῆ σιὰ.

Καὶ σὲ προπέμπει ἀδελφῶν ἀγαπητὴ χορεία,
σὲ συνοδεύει χαιρούσα πληθὺς τῶν συγγενῶν,
σὲ ἀναμένει προσφιλὴς καὶ πάλλουσα καρδία,
σὲ εὐλογοῦν οἱ ἀφανεῖς ἀπὸ τῶν οὐρανῶν (1).

(1) Ἦτον ὄρφανὴ πατὴρ καὶ μητὴρ.

Πορεύου, ὅπου σ' ὀδηγεῖ ὁ πόθος τῆς ψυχῆς σου,
εἶναι γλυκὺς ὁ σύντροφος, γλυκὺς ὁ ὀδηγός,
κ' ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ σου, Νίνα μου, ἐνθυμήσου,
πόσοι σ' ἐφιλοστόργησαν ὡς θάλλων πελαργός.

Πορεύου! εἰς πᾶν βῆμά σου, ὦ! εἶθε νὰ βλαστήσουν
ρόδα ἀγάπης τρυφερᾶς καὶ κρίνοι εὐσεβεῖς,
καὶ νεαρά καὶ θάλλοντα νὰ σὲ περικοσμήσουν
ὡς στέφανος ἀμάραντος ἀλύπου βιοτῆς.

Λευκόϊον μυροβολοῦν εἰς παραλίαν ξένην,
ὅπου σ' ἀπεσφενδόνησε τοῦ χρόνου ἡ φορὰ,
τὴν κορυφήν σου κάμψε τὴν πρὸς γῆν τὴν πεφιλμένην,
ἥτις τῶν γεννητόρων σου ὑπῆρξεν ἡ χαρά.

Εἶν' ὑψηλός, εἶν' ἅγιος ὁ ἔρωσ τῆς πατρίδος,
κλάδος ἐλαίας κομισθεὶς ὑπὸ περιστερᾶς,
ἄστρον χρυσοῦν φωταγωγοῦν ἐν μέσῳ τῆς ἐλπίδος·
ἡ δύσις του — μαρτύριον εἶναι θεοῦ ἀρᾶς.

Εἰς ταύτην τὴν ἀένναον πηγὴν νὰ ἐμβαπτίσῃς
τὰ τέκνα σου, ὦ Νίνα μου, ὡς ἔβαψεν ὁ Ζεὺς
τὸν δῖον συμπολίτην σου, ὃν δι' ἀγάπης ἴσης
ἤρωα συνεξέθρεψαν ἡ Θέτις καὶ ὁ Πηλεὺς (1).

(1) Ὁ πατὴρ τῆς κόρης ἦτον ἐκ τοῦ Πηλείου ὄρους.

“Ολβιον ζεῦγος, χαίρετε! εἰς τ’ ἀπαλά σας στήθη
τὸν θρόνον της τὸν λιπαρὸν νὰ στήση ἢ στοργή,
κ’ ἐσμός ἀνθέων θαλασσῶν πέριξ του νὰ βλαστήση,
ἐπέραστος ὡς τῆς Ἐδὲμ γελόεσσα αὐγή.

“Ἴτε ταχεῖς! Σᾶς ὀδηγεῖ χορεύουσα ἡ μοῖρα,
τὴν Ἴριν εἰς τὸ μέτωπον ὡς κάλυμμα φορεῖ,
καὶ ὑπὸ τῶν δακτύλων της τῶν ροδινῶν ἡ θύρα
ἀνοίγεται τῆς ἑορτῆς, ἥτις σᾶς καρτερεῖ.

“Ἴτε . . . κ’ ἡμεῖς οἱ πόρωθεν, ὅσους ἡ εἰμαρμένη
τῶν γάμων ἀπεκάλυψε νὰ φέρωμεν φαιδρὰν
τὴν δᾶδα, πάντες ἄγωμεν εἰς ἱερὰ τεμῆνα,
νὰ πέμψωμεν πρὸς τὸν Θεὸν τὴν δέησιν ὑγρὰν.

Ὡς εὐσεβὲς θυμίαμα ἡ δέησις θὰ πλεύσῃ
πρὸς τὸ γλαυκὸν στερέωμα τοῦ ἄκρου οὐρανοῦ,
καὶ ὁ φιλόστοργος πατὴρ πραῦς θὰ ἐπινεύσῃ,
κ’ ἡ μήτηρ, αἴγλην πέμπουσα ἀστέρος φωτεινοῦ.

Τί βλέπω; Σᾶς περικυκλοῖ ἀτμόσφαιρα γλυκεῖα . . .
μυστηριώδεις, ἱεροῦς ἀκούω ἀσπασμούς . . .
κλίνατε γόνυ . . . ὑπαρξίς εἶναι παρῳηκυῖα,
ἡ δοῦσα εἰς τὰ στέρνα σας τοῦ βίου τοὺς παλμούς.

“Ολβιον ζεῦγος χαίρετε! καὶ πάλιν ἄς φαιδρῶνῃ
τῆς εὐφροσύνης ἡ μολπὴ τὸ δῶμα τοῦ πατρός,
καὶ τῆς ἀγάπης ὁ ἀστὴρ ἀνέσπερος ἄς χύνη
τὴν θάλλουσαν ἀκτῖνά του, μειλίχιος, λαμπρός.

— 111 —

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Κ. Ε. Μ. ΑΠΟΔΗΜΟΥΣΑΝ (1).

Ἦλθ' ὁ καιρὸς ν' ἀναχωρήσης,
μακρὰν στὰ ξένα γιὰ νὰ πᾶς,
τὸ τρυφερόν σου ν' ἀκουμβήσης
στῆθος ἐκεῖ ποῦ ἀγαπᾶς.

Βλέπω πολλοὶ σέ συνοδεύουν,
ἐν ᾧ ἡ βάρκα προχωρεῖ,
καὶ μὲς τὸ δάκρυ ἀγνατεύουν
ὅπου τὸ πλοῖον καρτερεῖ.

Εἰς τῆγ καρδίᾳ τοὺς καιεὶ ὁ πόνος,
τρέμει στὰ χεῖλη ἢ εὐχή,
ὁ χωρισμὸς δὲν εἶναι μόνος,
ποῦ ἀπ' τὰ σπλάγχνα ἀντηχεῖ.

Χίλιας φροντίδες πλημμυροῦνε,
καὶ τῆμ ψυχὴ πολιορκοῦν,
χτυπᾷ τὸ στήθος . . . δὲμ μιλοῦνε . . .
γιατὶ τὰ λόγια δὲν ἀρκοῦν.

(1) Μελωδία κατὰ τὸ πασίγνωστον ἑλβετικὸν ᾄσμα Al-
penhorn.

Πατείς τὴ βάρκα καὶ κλονεῖσαι,
ἐδῶ ψυχὴ, ἐκεῖ παλμός·
παῦσε, γλυκειά, καὶ μὴ λυπῆσαι,
ἂν καὶ σκληρὸς ὁ χωρισμός.

Μία ἄματιὰ ρίξε ἀκόμα,
ὅπου πρωτόιδες τὴν αὐγὴ,
σκύψε καὶ φίλησε τὸ χῶμα,
γιατὶ κι' αὐτὸ ἔχει στοργή.

Ἐκεῖ στὰ ξένα ποῦ θὰ ἦσαι,
καὶ ζῆς χαρούμενη, εὐτυχής,
ἀνάμεσα νὰ ἐνθυμῆσαι,
πῶς ὁ καῦμός εἶναι τραχὺς.

Εἶναι τραχὺς γιὰ τὸμ πατέρα,
τοὺς ἀδελφούς, τὴν ἀδελφή . . .
ἀκοῦς ; . . . σοῦ στέλνει κ' ἡ μητέρα
ἀπ' τὰ οὐράνια εὐχὴ κρυφά.

Μία ματιὰ ρίξε ἀκόμα
ὅπου πρωτόιδες τὴν αὐγὴ,
σκύψε καὶ φίλησε τὸ χῶμα,
γιατὶ κι' αὐτὸ ἔχει στοργή.

Ο ΥΠΝΟΣ ΤΗΣ ΜΑΓΚΑΣ.

Ἦταν ἡμέρα Κυριακή, κ' ἡ ὥρα μεσημέρι,
φλόγα καὶ λάμψι ἔχυνε τὸ θερινὸ ἀστέρι
ἀπ' τοῦ Θεοῦ τ' ἀνέφελο καὶ χρυσαμένον δῶμα.

Τὰ βλέφαρα μου βάρυνεν ἡ λαύρα ἢ πολλή·
κόβω τὸ σχοῖνο στρώσιμο, μυρτιά γιὰ μαξηλάρι·
ξαπλώνομαι· δὲν ἄργησεν ὁ ὕπνος νὰ μὲ πάρῃ·
κ' ἐνῶ κοιμοῦμαι, ἀγροικῶ φωνὴ νὰ μοῦ 'μιλῇ·
μάγκα, κοιμᾶσαι ἀκόμα ;

Τὸ σμαραγδένιο φύλλωμα τοῦ πεύκου κελαϊδοῦσε
'κεῖ ποῦ βοριάς τὸ σάλειυεν· ὁ τσίντσιρας λαλοῦσε
ἀκούραστα 'στόγ κόρφο του, καὶ μοῦσπρωχνε τὸ σῶμα
στὸν ὕπνο· ἐκοιμήθηκα· μὰ πάλαι ἀντηγεῖ
ἓνα λεπτὸ μουρμούρισμα βαθειὰ μὲς τῆμ' ψυχῇ·
μάγκα, κοιμᾶσαι ἀκόμα ;

Ευπνάω. Εἰς τὸ πλάγι μου κυλιῶνταν τὸ νεράκι,
κ' ἔγερνε κ' ἐδροσίζονταν ἡ δάφνη στὸ αὐλάκι,
κ' ἡ πεταλοῦδα χόρευε σὲ ἀνθισμένον στρώμα.
'Εστέναξα, κ' ἐσφάλησα τὸ μάτι μου θολό·
πλὴν ἓναν ἤχον ἄκουσα στ' αὐτί μου σιγαλό·
μάγκα, κοιμᾶσαι ἀκόμα ;

Γυρίζω στ'άλλο τὸ πλευρό. Δυὸ φλώρια κυνηγοῦσαν
τὸ ἓνα τ' ἄλλο στὸ κλαρί καὶ γλυκοτραγουδοῦσαν,
κ' ἐνῶ σβυσμένο ἀκολουθεῖ τὸ κουρασμένο ὄμμα,
ὁ ὕπνος τὸ ἐσκέπασε στὴ μαύρη ἀγκαλιά.

Μὰ νά την πάλ' ! ἀκούγεται ἡ μάγισσα λαλιά :
μάγκα, κοιμᾶσαι ἀκόμα ;

"Ἄχ, εἶπα, κι' ἄς ἐμπόρεγα νὰ κοιμηθῶ κορμάτι,
ἐδῶ ποῦ μουστρωσεν ἡ γῆ τὸ πλουμιστὸ κρεβθάτι!
καὶ ἔκλεισα τὸ μάτι μου, στραμμένος πρὸς τὸ χῶμα.

Σιγὴ παντοῦ, ξεψύχησε τῆς αὔρας ἡ πνοή·
μὰ νά ! κρυφὴ ἀκούγεται στὰ σπλάγχνα μου βοή :
μάγκα, κοιμᾶσαι ἀκόμα ;

Τί βάσανο, τί κόλτσι ! τ' ὄνειρο τοῦ διαβόλου
νὰ μὴ μ' ἀφίνη τ'άπονο, τὸ μάτι μου καθόλου
νὰ κλείσω ! Μὰ θὰ κοιμηθῶ στὸ πείσμά του κ' ἐγώ·
καὶ ἄρχισα τὸ φύσημα νὰ τὸ τραβῶ ἀργό.

"Ἦμουν, δὲν ἤμουν ἐξυπνος, ἠσθάνθηκα στὸ στόμα
νὰ μοῦ κολλοῦν τὰ χεῖλη της, σὰμ βδέλλα, τ'άπαλά,
καὶ μὲς τὰ γέλοια ἄκουσα νὰ λένε : τί καλά,
μάγκα, κοιμᾶσαι ἀκόμα !

Πετᾶχθηκα μὲς τὰ κλαδιὰ μοῦ φάνηκε πῶς εἶδα
σὰν ἀστραπὴ τὸν ἴσμιο της νὰ φεύγη, σὰν ἐλπίδα . . .
καὶ νὰ στηλιών' ἀπάνω μου δυὸ μάτια γαλανά.
Εἶν' ὄνειρο, λέγ' ἡ σκιά, ὁ νοῦς μὴ σὲ πλανᾷ·
Ξαπλώσου, κανακάρη μου, στὸ χορταρένιο στρῶμα:
μάγκα, κοιμήσου ἀκόμα !

— — —

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΟΥΛΙΑΝ

ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ.

Ἐὰν εἰς στῆθος, ποῦ σκληρὰ ἐμάνη ἡ ὀδύνη
 καὶ ψυχοφθόρου κύλικος σταλάζει ἡ πικρία,
 νὰ ἐπανεέλθῃ δύναται τοῦ βίου ἡ γαλήνη,
 πορεύου εἰς τὸν κόλπον του καὶ σπεῦσον, Ἰουλίαι.

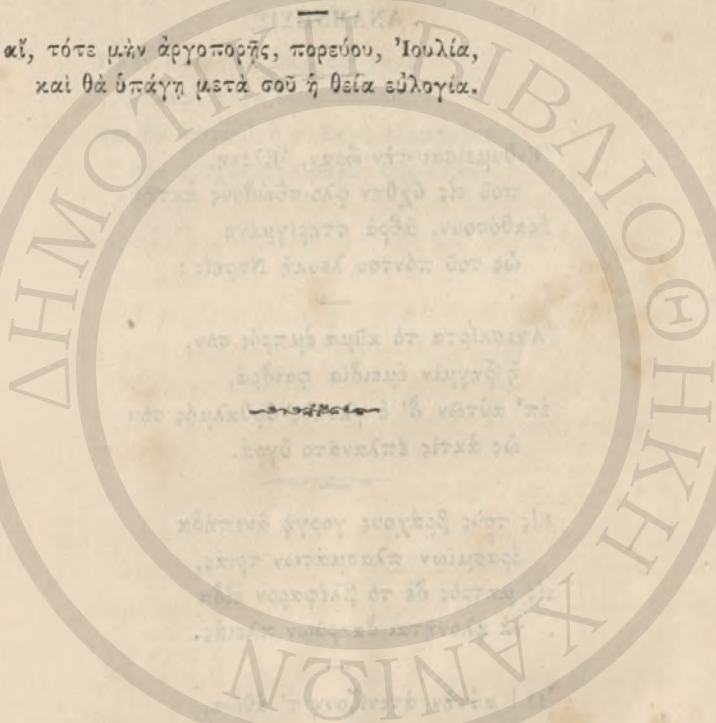
Ἐὰν ἡ χεὶρ σου δύναται ἐν δάκρυ νὰ ξηράνη,
 ἀστράπτον ἐτοιμόρροπον ἔς τὸ τρέμον βλέφαρόν του,
 τῆς εὐθυμίας ἡ ἀκτίς ἂν τὰς πτυχὰς λειάνῃ,
 ποῦ πρόωρα ἐχάραξαν τὸ καῖον μέτωπόν του*

τῆς χαρμονῆς ἂν δύναται ἡ ἀνθηρὰ σινδόνη
 ἔς τὴν ἔρημον τοῦ βίου του νὰ ἐκταθῇ καὶ πάλιν,
 ἂν εἰς φιλίας θαλπωρὴν τῶν καρδιῶν οἱ πόνοι
 σιγοῦν, εὐρίσκεις ἀνοικτὴν τοῦ φίλου τὴν ἀγκάλην.

Ἄν δυνηθοῦν τὰ χεῖλη σου ἀπλῆν παραμυθίαν
 νὰ χορηγήσουν εἰς θνητόν, ποῦ φέρει σύντροφόν του
 τὴν μύρην θλίψιν πρό ἐτῶν ἂν εἰς ἀγνὴν καρδίαν
 νὰ ἀποθέσῃ δυνηθῇ αὐτὸς τὸν στεναγμόν του*

ἄν δύο ὄντα προσφιλῆ καὶ ἀπωρφανισμένα
εἰς σὲ νὰ εὔρουν δυνηθοῦν μητέρα πεφιλμένην,
ὄντα, ποῦ ἔχει καὶ αὐτὰ ὁ χάρος πικραμένα,
κ' ἐνώπιόν του στέκονται μὲ κεφαλήν σκυμμένην·

αἶ, τότε μὲν ἀργοπορῆς, πορεύου, Ἰουλία,
καὶ θὰ ὑπάγῃ μετὰ σοῦ ἡ θεία εὐλογία.

ΕΙΣ ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ Ε. Γ. Β.

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ.

Ἐνθυμείσαι τὴν ὄραν, Ἑλένη,
ποῦ εἰς ὄχθην φλοισβώδους ἀκτῆς
ἐκαθόσουν, ἄβρᾶ στηριγμένη
ὡς τοῦ πόντου λευκὴ Νηρηΐς ;

Ἄνεσκίρτα τὸ κῦμα ἐμπρός σου,
ἢ ῥηγμῖν ἐμειδία φαιδρά,
ἐπ' αὐτῶν δ' ὁ γλυκὺς ὀφθαλμὸς σου
ὡς ἀκτίς ἐπλανᾶτο ὑγρά.

Εἰς τοὺς βράχους γοργῇ ἀνεπήδα
ἐρασμίων πλασμάτων τριάς,
εἰς μητρὸς δὲ τὸ βλέφαρον εἶδα
να κλονῆται δακρύων πλειάς.

ἜΩ ! αὐτὴν ἀτενίζουν τ' ἄθῳα,
ἢ χαρὰ των αὐτὴν προσρῶνεϊ,
τὰ φρουρεῖ δὲ τὸ βλέμμα της σῳα,
καὶ τὸ στῆθος στοργῇ συγκινεῖ.

Τῆς μητρὸς συνησθάνθης, Ἑλένη,
τοὺς παλμοὺς καὶ τὸν πόνον καὶ σύ,
καὶ εἰς θλίψεις πρωίτους βαμμένη
ἄχ! στενάζει καὶ σοῦ ἡ ψυχὴ!

Πλὴν ὠράϊσμα βίου σοὶ μένει
ἡ καρδία συζύγου καλοῦ,
καὶ θὰ στρέψ' ἡ σκληρὰ εἰμαρμένη
τὸν τροχὸν τὸν βαρύν της ἀλλοῦ.

~~—————~~

ΝΩΣΙΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ Π. Ε. Γ.

ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ

Παῦσε, Πετροῦλα, νὰ ζητῆς νὰ σοὶ ποιήσω στίχους·
ἄχ! πρὸ πολλοῦ ἐσίγησεν ἡ πενιχρά μου λύρα.
Ἐὰν ἐκ ταύτης ἤκουσας συγκεχυμένους ἤχους,
καρδία τοὺς ἐπρόφερε πονοῦσα — τόρα στείρα.

Τὸ στῆθός μου δέν το πληροῖ, φίλη μου, ἡ ἀγάπη,
δέν το θερμαίνει ἡ χαρά, δέν το κινεῖ ὁ πόθος·
Ρεῖι τὸ δάκρυ ἀφανές ὡς ἡ πηγὴ ἐν νάπη·
ὁ γέλως ἂν ἀκούεται, εἶναι ψευδῆς καὶ νόθος.

Ὅ,τι μοὶ ἔμεινε φαειρὸν ἔστην ἔρημον τοῦ βίου,
εἶν' ἡ παρήγορος φωνὴ εἰλικρινοῦς φιλίας·
Ἵμεῖς μοὶ τὴν προσφέρετε ἐξ οἴλου σεβασμίου,
τὴν δέχομαι κ' εὐχαριστῶ ἐκ βάθους τῆς καρδίας.

Αἰτρῆς θερμὸς τῆς ἀρετῆς ὑπῆρξα τῆς ἀγίας·
στὴν καλλονὴν ἀπέτισα τοῦ θυμωμοῦ τὸν φόρον·
ἀμρότερα σοὶ ἔδωκεν ἀπὸ χειρὸς πλουσίας
ὁ Πλάστης — ἀνεκτίμητον, Πετροῦλά μου, τὸ δῶρον.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΜΝΗΣΤΕΥΣΕΙ ΤΗΣ Κ. Ε. Γ.

Φέρε νὰ κόψω τῆς ἐληῆς κλωνάρι καὶ μὲ φύλλα
μυρτιάς νὰ πλέξω ἀνάμεσα καμαρωτὸ στεφάνι,
νὰ κρύψω μέσ' τὰ φύλλα του ὀλόχρυσα δύο μῆλα,
ποῦ τὰ ζηλεύ' ἡ γειτονιά, κ' ἡ ζήλια δέν τα φθάνει*

νὰ βάλω μόσχου μυρωδιά, τριανταφυλλιῶν ἀθέρα,
τοῦ κρίνου τὸν λευκὸν ἀνθό, τῆς βιόλας τὴν ἀγνότη,
χίλιων λογιῶνε ὠμορφιαῖς, ὅσαις φωτὰ' ἡ ἡμέρα,
καὶ ὅσαις γλυκοχαιρετάει ἡ ἀνοιξι ἡ πρώτη,

καὶ νὰ τὰ δώκω . . . λάβετα, καλότυχῆ μου Ἄννα,
σοῦ τὰ προσφέρει γναρδιατὰ ἀδελφικὸ τὸ χέρι,
καὶ βάλετα ἔς τὸ μέτωπο, νὰ σὲ χαρῆ ἡ μάνα,
ἡ μάνα ποῦ σὲ λαχταράει, κι' ὁ νιὸς ὁποῦ σὲ παίρη.

Τοῦ στεφανιοῦ ἡ μυρωδιαῖς, τ' ἀνθη ποῦ τὸ στολίζουν,
Ἄννα μου, εἶναι ἡ εὐχὴ, ποῦ θάλεγε τ' ἀχειλι·
συμπάθειο, ἀν ἀπ' τῆ χαρὰ τὰ μάτια μου δακρῦζουν !
ἔσὺ νᾶσαι χαρούμενη, καλή, γλυκειὰ μου φίλη.

ΕΙΣ ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ Α. Σ. Κ.

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΕΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΙ.

Ἄνθος ἦσιν λευκόν, μυροβόλον,
φυτευμένον εἰς ὄχθην τερπνὴν,
καὶ τὸν κόσμον ἐμάγευεν ὄλον
ἡ μορφή σου με χάριν σεμνήν.

Ῥύαξ ἦτον διαυγῆς ἡ ζωὴ σου,
ἀναβλύζων εἰς κήπον χαρᾶς,
περιτρέχων ἐντὸς παραδείσου,
ἐπὶ κοίτης ῥοχθίζων φαιδρᾶς.

Ἰμερόεντα ἦσαν τὸ βλέμμα,
ἡ φωνή, ὁ βραχίων, ὁ ποῦς,
τῆς παρθένου τὸ ἄφθαρτον στέμμα
ἡ ψυχὴ, ἡ καρδία, ὁ νοῦς.

Στηριχθεῖσα εἰς κρίνου ἀγκάλην
ἐν ἡμέρα ματοῦ λαμπρᾶ,
καταιγίδος ἠσθάνθης τὴν ζάλην
ἡ πνοὴ της ἄχ ! ἦτον σκληρά....

Τρέμον φέρει τοῦ πόνου τὴν πληῆξιν,
καὶ αἰμάσσει τὸ σῶμα, πονεῖ·
τίς ἤσθάνθη τοῦ Χάρου τὴν δῆξιν,
καὶ θνητὸς αἰσθανθεὶς λησμονεῖ;

Ἄλλά, κόρη, μυστήριον εἶναι
ἡ ἀγία τοῦ Πλάστου βουλή!
μὴ σε κάμπτουν τοῦ κόσμου ὀδύνας,
κ' ἡ πικρία αὐτῶν ἡ πολλή.

Ἴσως λάμψη καὶ πάλιν ἡμέρα
παρηγόρου ἐλπίδος, χαρᾶς,
κ' ἴσως γείν' ἡ χαρὰ ὑπερτέρα
τῶν δεινῶν προτεραίας πικρᾶς.

Ἄς σιγήσῃ, ἅς παύσῃ ὁ πόνος
νὰ ὑγραίνῃ μὲ δάκρυ θερμὸν
τὴν ἀβρὰν παρειάν σου· ὁ χρόνος
θὰ σοὶ φέρῃ ταχὺν γλυκασμόν.

— 31 —

ΤΗ: ΑΝΘΟΙ.

ΜΕΤΑ ΚΑΝΙΣΤΡΟΥ ΒΟΛΒΩΝ ΝΑΡΚΙΣΣΩΝ
ΚΑΙ ΥΑΚΙΝΘΩΝ ΟΛΛΑΝΔΙΚΩΝ.

Λάβε τὰ ἄνθ'. Εἶν' ἀφανῆ, μικρά, συνεσταλμένα,
καὶ τοῦ χειμῶνος τὰ κρατεῖ τὸ πάγωμα κλειστά·
πλησίασε τὰ στήθη σου τὰ κρινοζυμωμένα,
κι' ἄπλωσε τὰ χεράκια σου ἐπάνω τους ζεστά,

καὶ θὰ ἰδῆς καθένα τους ζωὴ πῶς θὲ νὰ λάβῃ,
κι' ἀγάλι 'γάλι θὰ προβῆ σὰν ἄστρο τῆς αὐγῆς,
γιατὶ ζωὴ καὶ στ' ἄψυχα τὸ βλέμμα σου ἀνάβει,
ὅταν σκορπάῃ τὸ πονηρὸ χαρίσματα στοργῆς.

Θὰ ἐνδυθῆ ὁ κόρφος των σὲ σμάλτο, σὲ ρουμπίνι,
στὸ γέλοιο σου θα σπαρταροῦν τὰ φύλλα τὰ μικρά,
τοῦ παραδείσου ἄρωμα ἢ κόμη των θὰ χύνη,
κι' ἀχόρταγῃ στὰ χεῖλη σου δροσιὰ θὲ νὰ πετᾷ.

Πῶς τ' ἄνθη τὰ λιμπίζομαι! Εἶναι τῆς γῆς καμάρι.
μὲ τ' ἄνθη πῶς τὴν ἀνοιξι: στολίζεται ἡ γῆ!
χαρὰ στὸν ὅπου τῶν ἀνθῶν τὸ στόλισμα θὰ πάρη,
ἐνόσω εἶναι ἀνοιξι: καὶ ὁ χειμῶν ἀργεῖ.

Γιὰ μένα πλάκωσ' ὁ χειμὼν· στήγ κορυφή μου χιόνι,
εἰς τήγ καρδιά μου καταχνιά, καὶ θλίψι εἰς τὸν νοῦν,
τὸ παγωμένο χέρι του ἀπάνω μου ἀπλώνει
τὸ γῆρας, καὶ ἡ πίκραις του φαρμάκι μὲ κινοῦν.

"Αχ! καὶ νὰ βρίσκονταν ἐκεῖ, ἐκεῖ ποῦ θὰ διαβοῦμε,
λουλούδια νὰ μοσχοβολοῦν σιμὰ στὴν ὠμορφιά,
ἄχ! κι' ἄς ἀνταμωνόμεθα μ' ἐκείνους π' ἀγαποῦμε!
οἱ δόλιοι, τάχα θὰ εἶχαμεν ἐκεῖ παρηγοριά.

Θὲ εἶχαμε παρηγοριά, ἂν τότε στερημένοι
ἀπὸ τοῦ κόσμου τὴ χαρὰ περνοῦμε τὸν καιρὸ·
θὰ λέγαμεν: ἄλλη χαρὰ ἐκεῖ μᾶς περιμένει,
κι' ἂν τῆς ζωῆς μᾶς ἐπνίξε τὸ κύμα τὸ πικρό.

ΑΥΤΟ 'Ν' Η ΛΕΒΕΝΤΙΑ.

Πῶς ἀγαπάω τὴ λεβεντιά,
ὅταν τὸ νιὸν στολίζει,
ὅπου 'ναι σὰν τὴ μυρωδιά
σὲ ρόδο ποῦ ἀνθίζει,
ἀπὸ διαμάντι στέφανα
σὲ λιγερῆς κορφῆ!

"Αχ, πόσοι τὴν ἀληθινὴ
θαρροῦν λεβεντοσύνη,
πῶς εὔρηκαν, οἱ ταπεινοί,
στὴν κομπορημοσύνη,
μὲ κούφια λόγια ψεύτικη
τῶν ἔργων ἀλοιφή!

Τῆς λεβεντιάς, ποῦ ἀγαπῶ,
τὸ γινώρισμα ποιῆ εἶναι,
θέλεις, τ' ἀγόρι μ', νὰ σοῦ πῶ;
ἔλα, ἰδὲ καὶ κρίνε,
καὶ ξωμπλιαστὰ τὰ λόγια μου
κέντησε στὴν καρδιά.

Τὸ βλέμμα σου τὸ χαρωπὸ
κάθε πρωτὶ καὶ βράδυ
νὰ στέλνης πρὸς τὸν Οὐρανό,
νὰ πάρῃ τὸ σκοτάδι
ποῦ στημ ψυχὴ σου κάθεται
ἀγρία συντροφιά·

καὶ νὰ θυμᾶσαι, πῶς ἐκεῖ
στὸ ζαφειρένιο βῆμα
τῶν ἡμερῶν σου κλώθεται
τὸ μετρημένο νῆμα·
αὐτὸ εἶναι, τ' ἀγόρι μου,
ἡ πρώτη λεβεντιά.

Ν' ἀφίνης τὸ προσκέφαλο,
πριχοῦ νὰ ξημερώσης,
νὰ πέρνης δίπλα τὸν τορὸ
τὸ λύκο νὰ σκοτώσης,
που ροβολάει ἀκοίμητος
ἐκεῖ στὴ ρεματιά.

Νὰ κολυμπᾶς στὴ βροχή,
νὰ λούζεσαι στὸ χιόνι,
σὺν τὸ ζαρκάδι, ποῦ ταχὺ
τοὺς βράχους σκαρφαλώνει·
τοῦ νοῦ σου τὴν εὐγένεια
νὰ ἔχῃς ἀρχοντιά.

Τὸ θάνατο νὰ ἀψηφᾶς
σὰν ἡ τιμὴ τὸ θέλει,
καὶ τοῦ καῦμοῦ σου νὰ βρωφᾶς
τὴν ἀψιθιὰ σὰ μέλι,
κι' αὐτὰ ἴναι, παληκάρι μου,
κι' αὐτὰ ἴναι λεβεντιά.

Στ' ἀλέτρι κ' εἰς τὴ μάτουκα
μὲ σιδερένιο χέρι,
νὰ δέχεσαι ὑπερήφανος
ὅ τι ἡ τύχη φέρει,
κι' ἂν ἔλθουν χρόνοι βίσεκτοι,
νὰ μὴν ἀγανακτῆς·

εἰς τ' ἄδικο καὶ τ' ἄπρεπο
τὴ ράχι νὰ γυρίζης,
ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔσπειρες,
ποτὲ νὰ μὴ θερίζης,
κι' ὅταν χοχλάζῃ ὁ θυμός,
τὴ γλῶσσα νὰ κρατῆς·

νὰ κροῦν τὸ τύμπανο, κ' ἐμπρός
μὲ λόγχη προταγμένη
νὰ ρίχνεσαι, ὅπου ἐχθρὸς
ὄρθος σὲ περιμένει,
νὰ πέφτης, νὰ σηκώνεσαι,
χωρὶς τὸ ὄχ νὰ εἰπῆς·

καὶ νὰ πηδᾶς μὲ τ' ἄλογο
ἔπου βροχὴ τὸ βόλι,
καὶ νὰ βαστᾶς, κι' ἂν ἔπесαν
οἱ σύντροφοί σου ὅλοι,
νὰ στρέψῃς πρὸς τὸν κίνδυνον
τὴμ πλάτῃ νὰ 'ντραπῆς·

εἰς τὸν ἐχθρό, ποῦ βουτηχτὸς
στὸ αἶμα ξεψυχᾶσι,
σὰγ κείτεται γονατιστὸς
καὶ σὲ παρακαλᾶσι,
νὰ τὸμ πονῆς σὰν ἄνθρωπον
στὴν εὐσπλαγνῃ καρδίᾳ·

καὶ νὰ θυμᾶσαι πῶς κι' αὐτὸν
ἐγέννησε μητέρα,
κ' ἡ ὀρφανὴ ἀγαπητὸν
τὸγ κλαίει νύχτα 'μέρα,
αὐτὰ εἶν', ὀρὲ μπίρο μου,
ἡ ἄκρα λεβεντιᾶ.

Κι' ὅταν ἀπὸ τὸμ πόλεμον
μὲ στέφανον γυρίσης,
τὸγ κόρφο τῆς μανούλας σου
μὲ δάφνη νὰ στολίσῃς,
νὰ λάβῃς εἰς τὸ μέτωπον
τῆς μάνας τὸ φιλί,

καὶ νὰ ριχθῆς στὰ γόνατα
μπροστὰ στήμ. Παναγία,
ποῦ σου ἴδωκε τὴν δύναμι
στήμ πατρικὴ ἐστία
μὲ βλέμμα ὑπερήφανο
νὰ ἔλθῃς σὰμ πουλί·

καὶ νὰ περάσῃς ὕστερα
ἐκεῖ ποῦ ἡ ψυχὴ σου
ἔτρεχε πάντα στὸνειρο,
στήγ κόρη τῆγ καλή σου,
τῆ ντροπαλή, τῆ ρόδινη,
τῆ μικροκοπελιά·

νὰ σκάσῃ ὅπου σὲ φθονῆ,
καὶ νὰ χαροῦν οἱ φίλοι,
νὰ σὲ φιλήσῃ ἡ γαλανὴ
μὲ ζαχαρένια χεῖλη,
αὐτὴ εἶναι, ἀγάπη μου,
αὐτὴ ἔναι ἡ λεβεντιά.

Λεβέντες μ', ἀγαπήσετε
τέτοια λεβεντωσύνη,
καὶ ὅ,τι μελετήσετε,
ὀγλήγορα θὰ γείνη·
στὸ παλληκάρι ὁ Θεὸς
τὰ πάντα συγχωρεῖ·

ἡ γῆ, ὁποῦ ἐλεύθερη
μὲ τὴν εὐχὴν στὰ χεῖλη
σᾶς ἀγκαλιάζει πρόσχαρη,
ἀγαπημένοι φίλοι,
τὰ κατορθῶν' ἢ λεβεντιά,
στὸν κόσμον μαρτυρεῖ.

ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ.

Ἐκ τοῦ Γοιθίου.

Τίς καθαλάει τόσο γοργὰ στὸν ἄνεμο τὸ βράδινον ;
Ἐνας πατέρας μὲ τὸ υἷὸ διαβαίνει τὸ λαγκαδι,
καὶ τὸν κρατεῖ στὸ χέρι του καλὰ τὸν κανακάρη,
τὸν σφίγγει μὲς τὸν κόρφο του, τὸ κρῦον μὴν τὸμ πάρη.

Παιδί μου, γιατί τὸ πρόσωπο σκεπάζεις τρομαγμένο ;
Δὲ γλέπεις κεῖ, πατέρα μου, ἓνα στοιχειὸν κρυμμένο ;
στοιχειὸν μὲ οὐρὰ καὶ στέφανα, ποῦρχεται ἄλι γάλι ;
Παιδί μου, εἶναι σύγγνεφο ἐκεῖνο ποῦ προβάλλει.

« Ἐλα μου τὸ χρυσὸ παιδί, ἔλα στὴν ἀγκαλιά μου,
» νὰ παίξῃς μὲ τὰ λούλουδα, ποῦ φέρνω στήν ποδιά μου ;
» κι' ἄλλα νὰ πᾶ νὰ μάσωμε στὴν ὄχθη στὸ ποτάμι.
» ἔλα, κ' ἡ μίνα μου χρυσὸ φόρεμα θὰ σοῦ κάμη ».

Καὶ δὲν ἀκοῦς, πατέρα μου, τί μοῦ κρυφομιλάει
ἀπὸ 'κει πέρα τὸ στοιχειό, ποῦ μὲ παραφυλάει ; —
Παιδί μου, κάθου ἤσυχο, καὶ ἤσυχα ὀμίλα·
στὸν ἄνεμο σαλεύονται τὰ μαραμμένα φύλλα. —

« Δὲν ἀγαπᾶς, γλυκὸ παιδί, νὰ 'ρθῆς μαζί μ' ἐμένα,
» ὅπου σὲ ἀπαντέχουνε κορίτσια χαϊδεμένα,
» ὅπου νυχτοχορεύοντας θὰ τραγωδοῦν στὴ βρύσι,
» καὶ θὰ σ' ἀποκοιμίσουνε κοντὰ στὸ κυπαρίσσι ; »

Καὶ δὲν τηρᾶς, πατέρα μου, στὴν ὄχθη ἐκεῖ πέρα
πῶς τοῦ Στοιχειοῦ μὲ καρτερεῖ ἡ μαύρη θυγατέρα ; —
Παιδί μου, γλέπω κάθαρὰ, αὐτὸ ποῦ σὲ φοβίζει,
εἶναι μιὰ γέρικη ἰτεά, κι' ὁ ἴσκιος της μαυρίζει. —

« Τρελαίνομαι, σὲ λαχταρῶ, κορμί χαριτωμένο,
» κι' ἂν θέλωντας δὲν ἔρχεσαι, θὲ νάρθης βιασμένο ». —
Πατέρα, πατεράκη μου, μ' ἀδράχτει τὸ θηρίο !
ὄχ τὸ καῦμένο ! μούδιασα, κ' ἔχω τὸ σῶμα κρύο ! —

'Ανατριχιάζει ὁ γονιός, τὸ μαῦρό του κεντάει,
σφίγγει τὸ υἱὸ στὴν ἀγκαλιὰ, κι' αὐτὸς ψυχομαχάει, —
δὲμ πρόφθασεν εἰς τὴν αὐλὴ νὰ 'μπῆ λαχανιασμένος,
κ' εὐρέθη μὲς τὰ χέρια του ὁ υἱὸς ἀποθαμένος.

ΤΟ ΠΕΙΣΜΑ.

Μὴν ὀμιλεῖς. Τὸ λούλουδο ἴμιλιὰ κι' αὐτὸ δὲ βγάνει,
μὰ ἡ πεταλούδα ἀκούραστη πετάει στὴ γειτονιά,
σὰν ἦναι ἥλιος, κάθεταί στὴ δροσερὴ βοτάνη,
καὶ κρύβγεται στὴ ρίζα τῆς, σὰν ἦναι καταχνιά.

Μὴ φαίνεσαι. Γλυκύτερη τὴ λάμψι του ἀφίνει
τ' ἀστέρι, ὅταν κέφαλο περάσῃ ἀπὸ κοντά,
γλυκύτερη τὴ χαίρεται ὁ ναύτης τὴ γαλήνη,
σὰμ πάψῃ ἀνεμοστρόβιλος στόμ πόντο νὰ βροντᾷ.

Ἄγριψε ὅσο ἔμπορεῖς. Τὸ θολωμένο ρέμα,
ποῦ ἔστειλεν ἡ χειμωνιά στὸ λόγγο μὲ βοθί,
θὰ θρέψῃ τῆς ἀνοιξέως λαμπρότερο τὸ στέμμα,
καὶ θᾶναι δροσερώτερη τῆς αὔρας ἡ πνοή.

Φύγ' ὅπου θέλῃς σύ, ἐγὼ θὲ νὰ σ' ἀκολουθήσω,
πρῶτο θὰ μ' ἴδῃς τὸ πρωτὶ, τὸ βράδῳ ὑστερνό,
ὅπου σταθῆς, στὸν ἴσχιου σου θὰ ἔλθω νὰ καθήσω,
τὸ φάντασμα — ἢ ὄνειρο τῆς νύχτας φωτεινό.

Στόμ πάγο σου τὸ δάκρυ μου, στὴν ἀπονιά τὸμ πόνου,
στὸν ἄγριο περίγελο τὴ θλιβερὴ σιγή,
εἰς τῆς ζωῆς τὴ σκοτινιά ἀστέρι μου τὸ μόνο
θὰ σ' ἀντικρύζω ὡς ποῦ νεκρὸ νὰ μὲ σκεπᾶς ἡ γῆ.

ΕΙΣ ΕΜΑΥΤΟΝ.

Πῶς πέρασε τόσος καιρός, πέρασαν τόσοι χρόνοι,
ὁ χεῖμαρρος τοῦ βίου μου πῶς ἔρρευσε ταχύς,
κ' εἰς τὴν διψῶσαν κείτην του λευκάζου βράχοι μόνοι,
οἱ βράχοι τῶν στερήσεων, οἱ βράχοι οἱ τραχεῖς!

Τί ἔγεινεν ἡ ἀνοιξίς, ἡ δροσερά, ἡ πρώτη,
ἡ ἀνοιξίς τοῦ βίου μου; Πῶς φαίνεται μακρὰν
ὡς ἄστρον φέγγον ἀμυδρῶς εἰς ὀμιχλώδη σκότη,
λύχνος ἀποσθεννύμενος εἰς θύελαν σφοδρὰν!

Τὰ ἄνθη τῆς ἤσαν καλὰ, καὶ ἤσαν μυροβόλα,
καὶ τόρα — νεύουν κατὰ γῆς τὴν κεφαλὴν χλωμὴν,
τὰ δολερά! Τίς ἤξευρεν, ὅτι θὰ φέρουν ὄλα
εἰς κάλυκα ἐράσμιον δριμύτητα ὤμην!

Πῶς νὰ ἠξέυρω! Ἐπάλλεν εἰς τὸ νεάζον στῆθος
καρδίᾳ ἀπειρόκακος, γαλήνιος, φαιδρά,
καὶ δὲν ἐμάντευε ποτέ, τῶν πικριῶν τὸ πλῆθος
πῶς νὰ τὴν πλήξῃ, ἔμελλεν ὡς λαίλαψ φοβερά.

Πῶς νὰ μαντεύσῃ ἡ δειλή! Ἐνώπιόν τῆς ἦτο
μαγευτικὸν πανόραμα μελλούσης χαρμονῆς,
κ' εἰς τὰς ἀγνάς αἰσθήσεις τῆς τὸ πᾶν ἐζωγραφεῖτο
μὲ ἔρωτος μειδιάμα, μὲ φθόγγον ἠδονῆς.

Τί ἔμεινε ; μία εἰκὼν μέσα ἐκεῖ κρυμμένη,
σεμνή, σιγῶσα, ἤρεμος, γλυκεῖα ὡς αὐγή,
ὡς ἡ αὐγή τοῦ βίου μου, ἡ ἀπεξενωμένη,
ἡ πόθων ἀνεξάντλητος, ἀνέφικτος πηγὴ.

Καὶ ναυαγὸς ὀρθούμενος στὴν ὄχθην τῆς θαλάσσης,
ὅπου τὸ κύμα ρήγνυται εἰς ἄλμυρον ἀφρόν,
στρέφω τὸ βλέμμα ἔντρομον πρὸς τὰς ὑγρὰς ἐκτάσεις
ἔς τῶν ναυαγίων τῆς ζωῆς τὸν ἄγριον χορόν.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΛΕΩΝΙΔΑ Γ. ΜΑΝΟΛΙΚΑΚΗ
ΧΑΝΙΑ 1969
ΟΠΤΑΣΙΑ.

Χαμήλωσε κάτω στὴν γῆν, μορφὴ πεφλημένη,
καὶ δός μοι, δός νὰ αἰσθανθῶ τὴν φλόγα τῆς ζωῆς
τὸ μαραμένον στῆθός μου καὶ πάλιν νὰ θερμαίνῃ,
καὶ νὰ εἰσπνεύσω τ' ἄρωμα ζωοποιοῦ πνοῆς.

Ἦτον ψυχρὸν τὸ στῆθός μου· τὸ ἐπιγίγ' ἡ ὀδύνη,
εἰς τὰς σκληρὰς ἀρπάγας τῆς ἀσπαῖρον ὡς ἰχθύς,
ἡ χαρμονὴ τοῦ σύμπαντος ἦτον βασάνων κλίνη,
κ' ἡ αὔρα τῆς ἀνοιξέως ὁ στόνος ὁ βαθύς.

Ποσάκις δὲν ἐθρήνησα εἰς πλάκα πεφιλμένην,
καὶ ἡ ψυχὴ μου ἔσπευδε νὰ φύγῃ ἐκ τῆς γῆς·
εἰς δάκρυ τὴν συνέλαβες δραπέτιν λουομένην,
καὶ θεοπέμπτου ἔρρανας τὸ βάλασαμον στοργῆς.

Νὰ ψιθυρίζῃς ἤκουσα: ἰδὲ πόσον ἐγκλείω
εἰς τοὺς παρθένους κόλπους μου χαρίτων θησαυρόν,
ἔλθε καὶ ἄς ἐνώσωμεν εἰς μίαν ψυχὰς δύο,
ἄς γείνη τὸ λειπόμενον τοῦ βίου σου φαιδρόν.

Τὸ εἶπας. Σὲ ἠτένισα μ' εὐγνωμοσύνης ὄμμα,
καὶ εἶδον ἱμερόεσσαν καὶ πάλιν τὴν ζωὴν,
προσῆγγισα τὰ χεῖλη μου εἰς τὸ γλυκύ σου στόμα,
καὶ εἰς ἀγνώστου ποταμοῦ ἀφέθην τὴν ροήν.

Ποῦ μ' ὀδηγεῖ; — Ὅπου καὶ ἄν! Θαρρῶν θ' ἀκολουθήσω
τοῦ μειδιῶντος ρεύματος τὴν γόησσαν φορὰν,
ὅπου σκιρτᾷ τὸ κῦμά του, μαζὶ του θὰ σκιρτήσω,
καὶ εἰς ἀκτὴν θ' ἀναπαυθῶ εὐώδη, σκιερὰν.

ΤΗ ΑΔΕΛΦΗ ΜΟΥ.

Ναυτίλλος ἑναέριος ἢ χελιδὼν πῶς τρέχει
ὅπου θερμὸν τὸ ἔνστιγμα τὸν δρόμον τῆς εὐθύνει ;
Ἄκουσε, πῶς γλυκύφωνον τὸ ἄσμα τῆς ἐκχύνει,
ἐνῶ εἰς δρόσον τοῦ Μαΐου τὴν πτέρυγά τῆς βρέχει.

Χαίρει τὸ εὐχαρι πτηνόν, τοῦ ἔαρος ἢ ἴρις,
ὅτι τὴν πάτριον ἀκτὴν εὕρισκει ἀνθοβόλον,
ἐνῶ, ὅταν τὴν ἔφρουγεν, ἦτον χειμῶνος πλήρης,
καὶ νέφη τῆς ἐκάλυπτον τὸν μαυρισμένον θόλον.

Πῶς πτερυγίζει τὸ μικρόν ! Ἰδέτο, Πηνελόπη
δὲν λέγεις, πῶς τῆς πτέρυγος πᾶν δόνημα προδίδει
ἐν τῆς καρδίας σκίρτημα ; πῶς μειδιοῦν οἱ τόποι,
ἐφ' ὧν πετᾷ, ἢ ἀπαλὸν τὸν πόδα του ἐρείδει ;

Πτηνὸν ἀποδημητικὸν εἶσαι καὶ σὺ ὦ μείνει!
εἰς τῶν πατέρων σου τὴν γῆν τὴν καλιὰν νὰ κτίσης
τοὺς κόλπους των φιλόστοργοι ἀνοίγουν αἱ Ἀθηναί·
ὑπὲρ αὐτῶν ἔλα καὶ σὺ τὴν ξένην γῆν ν' ἀφήσης.

6 Μαΐου 1861.

ΤΟ ΕΥΡΕΜΑ.

Ὅ,τι ἐν ὥρᾳ τῆς νυκτός, ἐν ψυχικῇ ἐκστάσει,
ὅταν τοῦ οὐρανοῦ γελᾷ ὁ θόλος διαυγής,
ἔσπευδεν ἡ διάνοια ὡς ἰνδαλμα νὰ πλάσῃ,
τὸ εὔρες ἐπὶ γῆς.

Ὅ,τι γλυκὺς ὁ ὄνειρος εἰς τ' ἀπαλά σου στήθη
εἰσδύων σοὶ ἐνέσπειρεν ὡς ἔμβλημα στοργῆς,
ὅ,τι σοὶ ἐζωγράφιζον τῶν ποιητῶν οἱ μῦθοι,
τὸ εὔρες ἐπὶ γῆς.

Ὅ,τι τὰ ἄνθη ἔλεγον καὶ τὰ πτηνὰ ἐλάλουν,
καὶ τοῦ κυμβάλου προὔδιδεν ὁ ἤχος ὁ λιγύς,
ὅ,τι ὡς πόθον τῆς ψυχῆς συχνὰ σοὶ ἀπεκάλουν,
τὸ εὔρες ἐπὶ γῆς.

Εὔρες καρδίαν ν' ἀγαπᾷ, ψυχὴν νὰ σὲ λατρεύῃ,
νὰ χαίρῃ ὅταν χαίρῃσαι, νὰ κλαίῃ, ὡς ἀλγεῖς,
ὅ,τι ὁ ἄπληστος θνητὸς ἐν οὐρανοῖς θηρεύει,
τὸ εὔρες ἐπὶ γῆς.

— 571 —

ΕΝΘΥΜΙΟΝ.

Ἄς πάψη ἡ λύρα! Θὰ σᾶς πῶ χαρούμενο τραγοῦδι,
ποῦ ἔβγαίνει ἀπὸ τὰ στήθη μου, καθὼς ἀπὸ τῆ γῆ,
σάν τὴν ζεστάν' ἡ ἀνοιξι, φυτρώνει τὸ λουλοῦδι,
καὶ τὸ χαϊδεύει μ' ἔρωτα ἢ δροσερὴ αὐγὴ.

Ἐάνοιξι μοῦ εἶσθε σεῖς, τὰ ὄμορφα κορίτσια·
εἶσαι αὐγὴ ἢ δροσερὴ τὸ παληκάρι σύ·
γελᾶτε, καὶ μοῦ στρώνονται μέσ' τὴν αὐλὴ τὰ ἴτσια·
χορεύετε, κι' ἀκολουθεῖ τὸ πόδι μου θρασύ.

Βαρεῖά, βαρεῖά κυλίστηκαν στὴ ράχι μου τὰ χρόνια,
μὰ ὄχι, δὲν ἀπόκαμεν ἡ γεροντοκαρδιά·
φλετροῦν τριγύρω μου φαιδρὰ τὰ ἔζη χελιδόνια,
καὶ παίζουν εἰς τῆς μητρικῆς ἀγκάλης τὰ κλαδιά.

Πάει νὰ σβύση ἡ φωτιά, μοῦ λέν' μὰ τὴν ἀνάφτει
ματιά, ποῦ καὶ στὰ σύγνεφα γλυκὰ φεγγοβολεῖ,
σηκόνει ἀνεμοστρόβιλο, βροντάει καὶ ἀστράφτει,
ματιὰ ἢ παντοδύναμη, ἴσά γλέπει ἐντροπαλή.

Εἶν' ἡ ματιὰ σας! Τοῦ Θεοῦ ἀκτίνα παρασταίνει·
καθὼς ἐκείνη, καὶ αὐτὴ τὸ πᾶν ζωογονεῖ,
χύνει παντοῦ τὴ χάρι της, στὰ σπάχνα καταβαίνει,
καὶ κάποτε στὴ διάβα της τὸ δόντι μᾶς πονεῖ.

Τέτοια ματιὰ ποιὸς ἔμπορεῖ ποτε νὰ λησμονήσῃ;
μαύρη ποῦ καίει, γαλανὴ ὀποῦ γλυκογελά,
τὴν ἄλλη κείνη ποῦ θαρρεῖς στὸ δάκρυ της θὰ σβύσῃ,
κι' ὅμως βαθεῖα μὲς τὴν καρδιὰ σαῖτα σοῦ κολλᾷ.

Νὰ παίξῃ τὴν φαντάζεσαι αἰθέριο ἀγγελάκι,
χρυσὸ στεφάνι στρέφεται, τὰ βλέφαρα σὰγ κλειοῦν,
χίλιαις ἀκτίνες σοῦ πετάει, σὰν ὅταν στὸ νεράκι
ἀπὸ ψηλὰ τρεμουλιαστὰ τὰστέρια χαμογελοῦν.

Λεβέντες, ποῦ μ' ἀκούετε, μιὰ συμβουλὴ σᾶς δίνω,
καὶ βάλετέ την εἰς τὸ νοῦ ἐγκόλφι ἀκριβό·
εἶναι σωστή, μὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸ κρασί ποῦ πίνω,
καὶ μὰ τὰ τόσα βάσανα στὸ γ κόσμο ποῦ τραβῶ.

Ζηλέψτε μάτια γαλανά, τὰ μαῦρα κυνηγᾶτε,
μὲ φόβο πλησιάζετε τὰ μάτια τὰ ὑγρά,
γιατὶ θὰ ἰδῆτε ναυαγοὶ πῶς θὲ νὰ κολυμβᾶτε
σ' ἀγριωμένο πέλαγο, σὲ κύματα πικρά.

Τοῦ χρόνου, φίλοι, θὰ σᾶς πῶ καὶ ἄλλο πικραμῦθι,
ἀν μᾶς ἀφήκῃ ὁ Θεὸς καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ
νὰ τὸ χοροπηθήσωμε μ' ἐλαφρωμένο στῆθι,
ὅσο βαστοῦν τὰ γόνατα κι' ἀντέχουν τὰ πλευρά.

1 Νοεμ. 1880, ἑσπέρα.

ΕΙΡΗΝΗ

Ἡ Η ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΟΣ ΓΥΝΗ

Λ Σ Μ Α Π Ρ Ω Τ Ο Ν

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ.

Θέλω νὰ σκιαγραφήσω τὴν εἰκόνα σου, Εἰρήνη,
τόρα, ὅτε ἡ ψυχὴ μου φεύγει τὴν ὠραίαν γῆν,
καὶ τοὺς ἀμφιβόλους πόθους διαγράφει ἐν ὀδύνη
εἰς τοῦ βίου τὴν ἐσπέραν—ἢ τὴν μέλλουσαν αὐγὴν.

Τὴν καρδίαν σου πρωτῶς ἐβασάνισεν ἡ θλίψις,
συμπονεῖς τοὺς θλιβομένους, ἐλεεῖς τοὺς δυστυχεῖς·
εἰς τὸ σκιαγράφημά μου ἐν σου βλέμμα ἐὰν ρίψῃς
συμπαθείας ἢ καὶ οἴκτου . . . ἀποθνήσκω εὐτυχής.

(1) Τὸ ἐπικολυρικὸν τοῦτο ποίημα, τὸ πρῶτον, ὃ ἐστιχοῦρ-
γησα ἐπὶ ζωῆς μου, συνέταξα ἐν στιγμαῖς βαθείας μελαγχολίας,
τὴν ὁποῖαν ἵνα διασκεδάσω, ἐπὶ ὄλον χειμῶνα μετὰ με-
σημβρίαν περιηρχόμεν τὴν Πειραϊκὴν χερσόνησον παρὰ τὴν
ἄκτῆν, καὶ πολλάκις ἀναμετρῶν τὸ πλῆθος τῶν κυμάτων,
ἐφ' ὅσον ἐξικνεῖτο ἡ ὄρασις μου, ἐλησμόνου τὴν ἀθλιότητα
τῆς ὑπάρξεως.

Ἦτον τέλος Ἰουλίου ἔδυεν ὁ Ἐκηβόλος
καὶ ἐπέλαμπε χρυσόνων τῶν Μεγάρων τὰ βουνά,
τοῦ ἀπείρου ξανθὸς ἦτο καὶ ἀνέφελος ὁ θόλος,
τὰ νερά τῆς Ἀμφιτρίτης ἔστιλβον ἔρατεινά.

Ἦρχετο τῶν Πειραιέων ἡ πληθὺς σκεδαζομένη
κάτω πρὸς τῆς Μουνυχίας τὴν εὐλίμενον ἀκτὴν,
καὶ τῆς καλλονῆς τῆς ὥρας ἄπληστος καὶ θελγομένη
πανηγύρεως πολύθρουν συνεκρότει ἑορτήν.

Ἦνω εἰς τῆς Τερψιθέας τὴν ἐπίλοπον πλατεῖαν
ἐπαιάνιζε μελίρρους τοῦ Ῥοσίνη μουσική,
καὶ κηλαίνουσα τὴν φύσιν μὲ γλυκεῖαν μελωδίαν
συνεκίνει τὰς καρδίας ὡσεὶ ῥάβδος μαγική.

Εἰς συμπλέγματα οἱ ξένοι ἐκινουῦντο θορυβώδη,
ὅσοι ἔφρουγον τὴν καῦσιν τὴν δεινὴν τῶν Ἀθηνῶν·
ἦλθον νὰ χαροῦν τὴν αὔραν τοῦ πελάγους τὴν δροσώδη
καὶ τὰ μέλη νὰ βαπτίσουν εἰς λουτρὸν ἑσπερινόν.

Ἦτον θέαμα ποικίλον· ἐκεῖ πέραν ῥωμαλέοι,
διασχίζοντες τὸ κῦμα μὲ βραχίονα λευκόν,
ἐπεφέροντο ὡς κύκνοι πλαγιάζοντες οἱ νέοι,
ἢ ἐβύθιζον τὸ σῶμα εἰς τὸν πόντον τὸν γλαυκόν.

Ἦ ἀπὸ φωλεῶν δρυῖνων ἐδῶ προῦκυπτον παρθένοι
καὶ τὸ ὕδωρ συγκινοῦσαι ἐπτερύγιζον δειλαί·
ἔλεγε, ὅτι ἡ Θέτις ἐπεσφάνη λουομένη
καὶ περὶ αὐτὴν ἐσκίρτων Νηρηίδες ἀπαλαί.

Τὰ ἀβρά των στήθη μόλις ἐπεκάλυπτε τὸ νᾶμα,
τὰ ἐσκέπαζεν ἡ κόμη ἐβενώδης καὶ λυτή·
ἀν τοῦ διαβάτου ὄμμα ἐπλανᾶτο, ἐν τῷ ἄμα
ἤφραζοντο, καὶ μόνη ἡ σκιά ἦν δρατὴ . . .

Μόνην βαινουσάν σε εἶδον εἰς βοῶσαν παραλίαν,
πρὸς τὴν Μουνυχίαν κάτω φερομένην μὲ σιγὴν,
καὶ τὴν σκιερὰν μορφὴν σου πότε πρὸς τὴν οὐρανίαν
ἀνυψώνουσαν ἀψίδα, πότε κλίνουσαν εἰς γῆν.

Ὁ ἐπικαμπῆς σου κόλπος ἀνεσειέτο βιαίως,
ὡς εἰ ἔκρυπτεν ἐντός του λέβητα πικρῶν παθῶν·
ἔσπευδες τὰ βήματά σου, μὴν ἐκφύγη τις λαθραῖος
στεναγμὸς καὶ ἀναδείξη τῆς ψυχῆς σου τὸν βυθόν·

Κατὰ τύχην διαβάντα μὲ ἠτένισας μὲ βλέμμα,
ἐν ᾧ ἔστιλβεν ἐν δάκρῳ ὡς ἀδάμας καθαρὸν·
τί συνέβη δὲν ἤξεύρω, τῆς καρδίας μου τὸ αἶμα
πλὴν ἠσθάνθην, πυρὸς ῥύαξ, νὰ ὀρμήσῃ φλογερόν·

Μοὶ ἐφαίνεσο ὡς ἄνθος κατανεῦον μαραμένον,
ὡς τρυγῶν, ἥτις ἐτρώθη μὲ θανάτου χωρισμόν·
ἴσως δι' αὐτὸ εἰς δρόμον ἔβαινες ἠρημωμένον,
ἔρμαιον καθεστηκυῖα θυμοδόρων λογισμῶν.

Σὲ ἐπόνεσ' ἡ ψυχὴ μου, καὶ τὸ βῆμά σου λαθραῖως
ἠκολούθησα μακρόθεν ὡς δειλὴ περιστερὰ,
ἀφ' ἧς ἤρπασεν ἰέραξ τὰ νεόττια, δρομαῖος
πρὸς τὰ δάση ἐκτανύων ταχυκίνητα πτερὰ.

Ναὶ σ' ἐμάντευσα ! ὁ πόνος τῆς μονώσεως σ' ἐκράτει
κ' ἐνῶ πέριξ σου τὰ πάντα ἤστραπτον ἀπὸ χαράν,
σοῦ διέκαιεν ὀδύνη τὴν καρδίαν ὀξυτάτη,
καὶ τῆς τύρβης τῶν ἀνθρώπων σ' ἀπεδίωκε μακράν.

Καθ' ἐσπέραν σὲ συνήντων ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου τείχους
περικάμπουσαν τὰς ἄκρας τῆς Πειραϊκῆς ἀκτῆς,
καὶ τρομώδεις ἀναπάσεις ἠσθανόμην ἐνδομύχους,
ὅτε τῆς σεμνῆς μορφῆς σου ἐγινόμην θεατῆς.

Ἰστασο κ' ἐγὼ ἰστάμην, ἔβαινες καὶ ἐπροχώρουν,
καὶ μακρόθεν τῶν ποδῶν σου καταμέτρων τὴν γραμμὴν,
ὅτε ἐβλεπες τὸν πόντον, πρὸς ἐκείνον ἐθεώρουν,
κ' ὡς μὲ κρίνα ἐστρωμένη ἐμειδία ἢ ῥηγμίν.

Θέλητρον μυστηριῶδες ἤρχισε νὰ μὲ συνδέη
μετὰ σοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ μου σ' ἀνεζήτει συμπαθῆς·
ἤρχεσο, καὶ ἀνεσκίρτων· ἔφευγες, κ' ἰδοὺ νὰ πλὴν
ἤρχιζεν ὁ ὀφθαλμὸς μου εἰς τὸ δάκρυ παρευθὺς.

Ἐκεῖ ὀπισθεν πρὸς νότον τῆς βροχώδους χερσοννήσου
ἀνατείνεται ἡ ἄκρα ἀποτόμως ὑψηλή,
ὡς μετέωρος κρατεῖται ἐπὶ φοβερᾶς ἀβύσσου,
ἡ δὲ ὄψις τοῦ ὀδίτου ἀνακρούεται δειλή.

Τρεῖς τετράγωνοι ὑπάρχουν ἐκεῖ λίθοι ἐμπηγμένοι, (1)
τοῦ ἀρχαίου περιβόλου λείψανα περιφανῆ·
ἐκεῖ ἔμενες πολλάκις σκυθρωπῆ, ἀφηρημένη,
καὶ τὸ βλέμμα ἀπεπλάνας εἰς ὀρίζοντ' ἀχανῆ.

(1) Ἦσαν τότε· τὴν ὥρην ἐξέλιπον, ἀφοῦ κατεστρώθη
ὁδὸς ἀμαξιτῆ παρὰ τὴν ἀπότομον ἀκτῆν.

Ἵπεστέναζε τὸ κύμα κάτωθεν σου τοῦ Αἰγαίου
εἰς τὰ ἄντρα τῶν σκοπέλων κλαυθμηρίζον θλιβερά,
ἢ προσέκρουεν εἰς βράχους μετὰ γογγυσμοῦ βιαίου,
καὶ παλιόροον τ' ἀπώθει ἀντιτύπως ἢ ξηρά.

Τὸ ἐπέβλεπες ῥιγῶσα, καὶ εἰς τὰ λεπτά σου χεῖλη,
στεναγμὸς ἐπήρωετο βύθιος, ἀνιαρὸς . . .
ἀνεξάντλητος ὁ πόντος ἐν πρὸς ἐν τὸ εἶχε στείλει,
συντριβὲν ὑπὸ τοὺς πόδας, νὰ ἐκπνεύσῃ ὡς ἀφρός.

Ἐξωγραφημένην ἴσως τῆς ζωῆς σου τὴν εἰκόνα
ὑπενόεις κι' ἀνεμέτρας τῶν δεινῶν σου τὴν σειράν,
τ' ἀγαθὰ της αἰσθανθεῖσα ὡς ἀφρός νὰ σβύσουν μόνα,
τὴν δὲ ἄλμην νὰ κοχλάζῃ εἰς τὸ στήθος τὴν πικράν...

Πρὸς τὰ δεξιὰ αἰ ὄχθαι ἐξηπλοῦντο τῆς Αἰγίνης
καὶ τῆς Καλαυρίας πέραν τὰ σκιοέντα βουνά,
τοῦ Σκυλαίου δὲ κατόπιν ἐπὶ διαυγοῦς γαλήνης
κατωπτρίζετο ἢ ἄκρα εἰς πελάγη μακρυνά.

Ὡς περιστεραί ἐμπρὸς σου ἔπλεον ἐν τῇ θαλάσῃ
τῶν ἐρήμων νησιδίων ἐσπαρμένος ὁ σωρὸς,
καὶ τὰς ὄχθας ἀνυψοῦντα ἐν τῇ κυανῇ ἐκτάσει
ἔλεγες, πῶς δὲν τὰ θίγει τῶν κυμάτων ὁ χορὸς.

Πρὸς ἀριστεράν δὲ πάλιν στρεφομένη, ἀντικρὺ σου
ἐβλεπες τοῦ Παρθενῶνος τὴν πολύστηλον πλευράν
πλέουσαν εἰς τὸν ἀέρα, κι' ὄπισθεν ἢ ὄρασις σου
τοῦ μελισσοτρόφου ὄρους ἠκολούθει τὴν σειράν

καταλήγουσαν εἰς ἄκραν Ἀναβύσσου τὴν ὄξειαν.

Εἰς τὴν χώραν ταύτην ὥρας ἐνδιέτριβες πολλές,
εἰς μακροῦ ἀμφιθεάτρου ἡρεμοῦσα τὴν ἐστίαν,
ἕως οὗ ἢ νύξ μελαίνας ἐνεδύετο στολάς.

Ὡς σκιά ἐκείθεν τότε ἀπεχώρεις σιγαλέα,
ἔκθαμβος ὁ διαδάτης σὲ συνήντα μοναχὴν,
ὄπισθέν σου δὲ τὸ κῦμα, μορμυρίζον ὡς ἰτέα
σειομένη, σ' ἐχαιρέτα μὲ γλυκεῖαν στοναχὴν.

Μετ' αὐτοῦ κ' ἐγὼ ἐνόων τὸν κωφὸν χαιρετισμὸν μου
ἐπὶ τῶν ἰδίων λίθων ἐκαθήμην σιγηλός,
τὴν μονήρη ἀλκυόνα μόνην ἔχων σύντροφόν μου,
ἐνῶ περίξ σοῦ ὁ νοῦς μου ἐπλανᾶτο ὁ δειλός.

Ἰπτατο ἢ νύξ βραδεῖα· ἀδαμάντων μυριάδες
ἐσπινθήριζον εἰς βράχων τὰ λουόμενα πλευρά,
ἢ μ' ὄξειαν ἐνθα κώπην ἔσχιζον αἱ ἀλιάδες,
ὀλισθαίνουσαι ταχεῖαι, στροβιλούμενα ἄνερά.

Ἀπυσύροντο καὶ αὐταὶ ἀνά μέσον τῶν σκοπέλων,
εἰς βαθεῖαν δὲ ἢ κτίσις ἐκοιμᾶτο σιωπὴν,
ἦν τῆς ὄρμιᾶς ὁ κώδων, λεπτὸν ἤχον ἀποστέλλων,
διετάρασσε πολλάκις εἰς ζεφύριον ριπὴν.

Τότ' ἐπλήρου τὴν καρδίαν τῆς νυκτὸς ἢ ἡρεμία
μὲ φαντάσματα ποικίλα φόβων, πόθων, λογισμῶν·
ἔσπαιρον ἐγὼ, ἂν κούφη ἢ ἐλπίς προσεμειδία,
καὶ ἐρρίγουν, ὅτε πάλιν ἐβλεπον τὸν δισταγμὸν

γνόφον κρυερὸν νὰ χύνη εἰς τὰ φρεῦδα ὄνειρά μου·

ᾧ ποσάκις δεισιδαίμων εἰς αἰφνίδιον κραυγὴν
τῶν γλαυκῶν δὲν ἐξιππάσθην, ἢ ὅτε τὰ βλέμματά μου
τῶν ἀστέρων ἠκολούθουν τὴν διάπτουσαν αὐγὴν!

Τὰς ἀμφιβολίας θέλων πρὸς στιγμὴν νὰ διαλύσω,
ἔδρεπον ἐκ τῆς γῆς ἄνθος· ἦν ἀσφόδελος κι' αὐτό!
ἀνεζήτησον ἐν τῷ σκότει, μήπως ἄλλο συναντήσω,
ἀλλ' εἰς μάτην! οὐδὲν ἄλλο εἰς τὴν γῆν αὐτὴν πατῶ.

Πρακτικῶν τὴν ξηρὰν τότε πρὸς τὸν πόντον ἐτρεπόμην·
ὦ Θεέ! τί μικρολόγος τῶν ἐρώντων ἡ ψυχὴ!
ἔτρεμον καὶ ἐπεθύμουν, καὶ τὸ κύμα ἠκραώμην,
ἂν ᾗς τοὺς βράχους γκληναῖον ἢ ἀπαίσιον ἤχεϊ.

Μὲ πτερόεντα τὸν πόδα ἐκ τῆς ἄκρας ἀπεχώρουν,
ἂν κατὰ θυμὸν μαντεύων ἤρχετο ὁ οἰωνός·
ἐὰν ἦτον ἐναντίος, ἔκυπτον καὶ ἐδυσφόρουν,
κ' ὑπεράνω μου ὠχρία τῶν ἀστέρων ὁ φανός.

Ἐρ' ἐνός τῶν τριῶν λίθων ἐπεχείρησα νὰ γράψω
«καθὼς σοῦ, ὅτι καὶ ἄλλων ἡ ψυχὴ πενθηφορεῖ»,
καὶ τὸν μίτον τῆς ζωῆς μου μετὰ σοῦ νὰ τὸν συνάψω,
ἀλλ' ἀπάντησιν εἰς μάτην ἡ ψυχὴ μου καρτερεῖ . . .

Εἰς τῆς Ἀχαιῆς ἤλθες τοὺς τερπνοὺς ἀμπελοκήπους,
ἐνθα εἶδες κατὰ πρῶτον τῆς ὑπάρξεως τὸ φῶς,
καὶ ὡς ἔλαφος διψῶσα ἔδραμον κ' ἐγὼ ταχύπους,
καίτοι δι' ἐμέ βασάνων ἡ ὁδὸς ἦτον τροφός.

Λ Σ Μ Α Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο Ν

Η ΨΥΧΗ ΣΟΥ.

Τοῦ χειμῶνος νὰ ἐκλείπουν μόλις ἤρχισαν οἱ πάγοι,
καὶ αἰδήμονα τὰ ἴα κ' ἐπαφρόδιτα ν' ἀνθοῦν,
αἱ δὲ λάλοι χελιδόνες, διαπτᾶσαι τὰ πελάγη,
εἰς τὰς στέγας τοῦ Διγίου μέλπουσαι νὰ οἰκισθοῦν·

ὄτ' ἐπὶ σφριγῶντος ἵππου σ' εἶδον αἴφνης ἀναβάτιν,
μεταξὺ τῶν ἀμπελώνων νὰ καλπάζης προπετής,
καὶ ἀπὸ θερμοῦ κοιτῶνος νὰ προέλθης εἰς ἐργάτην
ὄμιλον, καὶ ὑπαιθρία τοὺς ἀγρούς νὰ εὐθετῆς·

καὶ ἡ δρόσος τῶν ὀρέων, τῆς ἀνοίξεως τὰ κάλλι,
τοῦ ἡλίου ἢ θερμότης, τῶν ἀνθέων ἢ ὄσμη
ἔτρεψαν τῶν παρειῶν σου τὴν χροιάν νὰ ἀναθάλλῃ,
καὶ ὀπίσω νὰ γυρίσῃ τῆς παρθένου ἢ ἀκμῆ·

καὶ φαιδρὰ τὸ πρόσωπόν σου νὰ καθωραίζῃ πάλιν
ἡρεμία καὶ νὰ λάμπῃς ὡς ἀστὴρ ἑσπερινός,
τὸν ὁποῖον, ἐγκρυβέντα εἰς τοῦ νέφους τὴν ἀγκάλην,
δὶς στιλπνότερον προφαίνει πνεύσας ζέφυρος τερπνός.

Ἄφανθς σὲ ἠκολούθουν τῶν βουνῶν τὰς ὑπερείας
ἀναβαίνουσιν πολλάκις, σ' εἶδον ὡς δορκὰς γοργῇ
νὰ πλανᾶσαι εἰς τὰ δάση κ' εἰς ἀβάτους ἐρημίας,
ἐνθα μόνῃ βασιλεύει ἀδιάκοπος σιγή·

Ἐλαφρὸν τὸ βᾶδισμά σου μόλις ἔκαμπτε τὴν χλόην,
μόλις ἔφρισε τῶν θάμνων ἢ περιφερῆς φυλλὰς,
καὶ μὲ σέβας ὑπεχώρει ἢ συμπεπλεγμένη πρῶτην,
τρέμουτα μήπως ἐγγίσῃ χειρὰς σου τὰς ἀπαλάς.

Ὅταν ἔβλεπες τὰ ζεύγη τῶν πτηνῶν νὰ αἰωροῦνται
ἐπὶ κλάδων εὐλυγίστων, καὶ μὲ λιγυρὰν φωνὴν
μέλποντα τοὺς ἔρωτάς των νὰ πετοῦν καὶ νὰ φιλοῦνται,
ἐκτυλίσσοντα τὴν λάμψιν τῶν πτερυγῶν τὴν τερπνὴν,
ἀνεσκίρτας ἀκουσίως, ἐκλονεῖσο καὶ ὠχρίας,
καὶ στηρίζουσα τὸ σῶμα εἰς τῶν δένδρων τοὺς κορμούς,
ἢ εἰς βράχων γυμνὴν ῥάχιν, θλιβερῶς προσεμειδίας,
καὶ τὸ στῆθος συνεκράτεις, μὴ ῥαγῇ ἀπὸ παλμούς.

Σὲ συνήνητσα πολλάκις, ἐπὶ χλόης καθημένη
εἰς πλατάνων βαθοκόμων τὴν ἐρατεινὴν σιάν,
κ' ἐπὶ τῆς παλάμης, σύννους, τῆς χειρὸς ἐστηριγμένη
τὴν μετέωρον νὰ βλέπῃς εἰς τὰ ὕψη φωλεᾶν·

ἤκουες νὰ τετερίζουν τὰ ἀρτιγενῆ στρουθία
μὲ τὸ τρυφερόν της ῥάμφος προσκαλοῦντα τὴν τροφήν,
τὴν ὁποῖαν ἀενάως μητρικὴ φιλοστοργία
εἰς τοῦ δένδρου ἀναφέρει τὴν ἀνθώδη κορυφήν·

κ' ἔτρεμεν ἢ ὄρασις σου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δακρῶν,
ὡς ταράσσεται καὶ τρέμει τῆς σελήνης ἢ εἰκῶν,
ὅταν ἄνεμος σαλεύσῃ τῆς θαλάσσης τὸ πεδίον,
ἢ τὴν λίμνην συγκινήσῃ λίθος ἄνωθεν πεσών.

Ποῖοι λογισμοὶ ἐπλήρουν τὴν καρδίαν σου, Εἰρήνη;
τί ἀπέλυεν ἐντός σου τῶν ὀμμάτων τοὺς κρουνούς;
Τίς ἐσχίαζε τὸ φῶς σου ὑποβρύχιος ὁδύνη;
τί τοὺς πόδας σου ὠδήγει τῶν ὀρέων τοὺς κρημνοὺς;

Τῆς ζωῆς σου τὸ βιβλίον δὲν ἠθέλησας ν' ἀνοίξης,
μήπως βέβηλος ὑπάρξῃ ὁ ἐτάζων ὀφθαλμός;
ἔφρευες τὰς ἐρωτήσεις, ἀρκουμένη νὰ μοι δείξης,
ὅτι πύρρωθεν τοῦ στήθους προὐκαλεῖτο ὁ παλμός.—

Ἄνεγείρεσο σπουδαία, καὶ μὲ νεῦμα φευγαλέον
χαιρετῶσα τὴν προτέραν ἀνελάμβανες ὁδόν,
ἐγὼ δ' ὄπισθεν τὰ ἔχνη, εἰς ἀμφιβολίας πλέων,
τὰ δυστέκμαρτα ἐζήτουν τῶν ταχέων σου ποδῶν.

Σὲ ἀνεύρισκον ἐξαίφνης μεταξύ πτωχῶν ποιμένων,
πλήρης μητρικῆς ἀγάπης νὰ θωπεύῃς τοὺς ἀμνοὺς,
νὰ σὲ συγκινῇ ἡ θεὰ τῶν προβάτων βληχομένων
καὶ τ' ἀρνία ἀναζητούντων μετὰ ἐλιγμοὺς συχνούς.

Ἐβλεπες τ' ἀθῶα ὄντα, πῶς θηλάζουν τὰς μητέρας
παίζοντα καὶ ἀνακλῶντα τὴν εὐκίνητον οὐράν,
Ἐβλεπες, πῶς κορυκίζει τὸ ἀρτοφυῆς τῶν κέρας
τοὺς μασοὺς, τοὺς ἀρνούμενους τὴν γλυκεῖαν προσφοράν.

Ποῖον θέλγητρον ἡ ὄψις εἶχε διὰ σέ, Εἰρήνη,
τῶν σκηνῶν, ὅθεν αὐγάζει τῶν γονέων ἡ στοργή;
ἢ προσήλωσίς σου πόθεν ἡ γλυκύπικρος ἐκείνη,
ἀφ' ἧς μόλις σὲ ἀπέσπα τῶν οἰκείων ἡ κραυγή;

Τίς ἤχώ μυστηριώδης ἀντελάλει εἰς τὸ οὖς σου,
τί ἐδόνει τὴν καρδίαν, τί ἐδέσμευε τὸν νοῦν,
ὅπουδῆποτε τὸ βλέμμα ἐκινεῖτο ἢ ὁ ποῦς σου,
ἐκζητοῦντα ν' ἀποφύγουν πᾶν τὸ σέ δυσαρεστοῦν;

Χεῖρά ἔτεινες λαθραῖαν, οἴκαδε ἐπανιοῦσα,
καὶ ἐλάφρυνες τὰ βάρη τεθλιμμένων καὶ πτωχῶν,
τὴν χαρὰν, ἧς ἐστερεῖσο, νὰ σκορπιζῆς προσπαθοῦσα,
ὑποῦ ἐβριθε τὸ δῶμα πολυστόνων ἰαχῶν·

προὔβαινες, καὶ πραοτάτης ἦσο ἄγγελος γαλήνης,
ἢ παρήγορος φωνή σου ἔσταζε μέλι γλυκὺ
ἀπλῶς μόνον ἐμειδίας, καὶ τὸ κέντρον τῆς ὀδύνης
τὴν αἰχμὴν τοῦ ἀπαμβλύνον ἐμαλάσσετο ἐκεῖ.

Ἐβιδιώκουσαν τὸν ὕπνον, ὦ! ποσάκις δέν σε εἶδον
νὰ ὀδεύῃς ἀνευ φόβου πρὸς τὸ ψῦχος τῶν νυκτῶν,
καὶ παραμυθίας ἴρις, κομιστῆς χρηστῶν ἐλπίδων,
νὰ ἐμβαίνῃς εἰς καλύβας δεομένης προστατῶν,

κ' εἰς τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων ταλαντεύουσα τὸ σῶμα,
μὴ ταραξῆς τοῦ ἀρρώστου τὴν πολῦτιμον σιγὴν,
ἐπιφοίτησις ἀγία, νὰ περιστοιχῆς τὸ στρῶμα
τοῦ θανάτου ἀπωθοῦσα τὴν ἀνήκεστον πληγὴν! . . .

Ἦτον θέρος, καὶ ἡ φύσις ἐνδυμένη ἀλουργίδα
χρυσουγῆ ἐφεγγοβόλει· ἀνωθεν ὁ οὐρανὸς
οὐδεμίαν περιεῖχε νεφελογενῆ ἀτμίδα,
τὴν δὲ κτίσιν ἐπυρπόλει ὁ Τιτάν ὁ φαινός.

Εἰς τῆς νάρκης ἐκοιμᾶτο τὴν πτιλόεσσαν σαγήνην
πᾶν τὸ ζῶν, οὐδέ τις φύλλων ἐφωρᾶτο παραχῆ,
μόνην δὲ ὁ διαβάτης μικροῦ ρύακος τὴν δίνην
μεταξὺ τῆς ῥοδοδάφνης ἤκροᾶτο νὰ ἤχη.

Εἰς τοῦ ρεύματος τὰς ὄχθας ἔκειτο ὁ ἐλαιὼν σου,
ἐπὶ λόφου πρινοφύτου ἀπὸ πεύκης σκοπιά,
σμαραδάχρους δ' ἐκ τῶν πέριξ ἔθαλλεν ὁ ἄμπελών σου,
κ' ἐκατέρωθεν τοῦ ρείθρου καλαμώνων στρατιά.

Ἐπὶ τῶν πρηνῶν τοῦ λόφου δένδρα σύμφυτα ὑψοῦντο,
μεταξὺ αὐτῶν ἡ δάφνη καὶ ἡ λεύχ' ἡ ἱερά,
καὶ ἀδελφικῶς τοὺς κλάδους πλέκοντα συνεφιλοῦντο,
ἐκελάρυζε δὲ κρήνη ὑποκάτω δροσερά.

Τῆς Μητρὸς τῆς παναχράντου ἐκκλησιδίου κρμιένον
ἀνεγείρετο μονῆρες εἰς τὰ βάθη τῆς σκηνης,
ἀκοιμήτου φωτὸς λύχνον ἔχον ἔνδον ἡρτημένον
ἐναντίον τῆς εἰκόνας τῆς Παρθένου τῆς ἀγνῆς.

Εἰς τὸ ἄλλος τοῦτο μόνη, ὅτε ἔγεμες πικρίας,
ἀπεσύρεσο κρατοῦσα βίβλον μας τὴν ἱεράν,
καὶ γονυκλιτῆς, σχυμμένη ἔμπροσθεν τῆς Παναγίας,
πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνύψους ἱκεσίαν φλογεράν.

καὶ ἐξήστραπτε τὴν χάριν ἡ μορφὴ σου ἐξαισίαν,
ὡς εὐώδης ἀμβροσία τὴν ἐρρᾶντιζεν ἰδρώς,
ἐνῶ εἰς φαιδρὰν γαλήνην τῶν παθῶν τὴν τρικυμίαν
μετεσκεύαζεν ὁ Πλάστης, ὁ τῶν πάντων ἰατρός.

Εἰς τοῦ ἱεροῦ τεμένους τὴν ἀφώτιστον γωνίαν
ὦ! ποσάκις δὲν ἐκρύβην περιμένων νὰ φανῆς,
καὶ μὲ ἄρρητον ἀγάπην πλήρη ἔχων τὴν καρδίαν,
ὦ! ποσάκις ὀπισθὲν σου δὲν ἐδάκρυσα πρηνῆς!

Ἦθελον νὰ σοῦ λαλήσω· πλὴν ἡ ὄψις τῶν ἀγίων
μοῦ ἐξήραινε τὴν γλῶσσαν, καὶ τὸ ἔδαφος τῆς γῆς
μοὶ ἐφαίνετο σαλεῦον, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπογείων
ἀδιάρρηκτος μ' ἐκράτει καὶ ἀόρατος παγίς. . . .

Ἄνωρθοῦσο καὶ μὲ σέβας τὴν εἰκόν' ἀσπαζομένη
τῆς ἀμώμου Θεοτόκου ἀπεσύρσσο γοργή·
σὲ ἐπέβλεπεν ἐκείνη ἄνωθεν ἀγαλλομένη,
καὶ τὸ ἱερόν της βλέμμα ἐζωπύρου ἢ στοργή.

Εἰς τῆς προσευχῆς τὸν τόπον, θερμὸν ἔτι, ἐρριπτόμην
βέβηλος! τὰ δάκρυά μου συνεχέοντο ἐκεῖ
μὲ τοὺς θεῖους μαργαρίτας τῶν ὀμμάτων σου, κ' ἠυχόμεν
νὰ ἐσθύνετο τὸ πάθος, ποῦ ἐντός μου κατοικεῖ.

Πιναγία μου! στὸν πόνον τῆς ψυχῆς μου κωφὴ ἦσο,
τῶν δακρύων μου τὰ ρεῖθρα δὲν σ' ἐμάλαξαν ποτέ!
ἄχ! παραφρονεῖ ὁ νοῦς μου· μὴν, ἀγνή, μὴν ἔλυπειςσο;
σύγγνωθί μοι! δὲν θά λείψουν ἀπὸ σοῦ οἱ λατρευταί.

Εἰς τὸ θεῖον πρόσωπόν Σου τὴν γλυκειάν της ἰδέαν
ἐφαντάζετο πῶς βλέπει ὁ θολός μου ὀφθαλμός,
καὶ ὁ ἄφρων! περιθάλπων τὴν ἀπάτην τὴν ὠραίαν,
νὰ ἐκφεύγῃ ἔμπροσθεν σου ἄφινον ὁ στεναγμός.

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

Ο ΤΡΥΓΗΤΟΣ.

Ἡ φαιδρά ἐπέστη ὥρα τρυγητοῦ πολυποθήτου,
αἱ παρθένοι τοῦ Αἰγίου προεξήλθον ἐν στολῇ,
καὶ διὰ χειρὸς κρατοῦσαι κάνιστρον ἐπαφροδίτου
δισπάρησαν ταχεῖαι, κ' ἦτον ἡ βοή πολλή.

Οὔτω πέτοντ' ἀπὸ σίμβλου μελισσῶν τὰ κοῦφα σμήνη,
ὅταν θύμος ὁ εὐώδης καὶ ὁ σπάρτος ἐξανθῇ,
κ' ἐκμυζοῦν περιβομβοῦντα δαψιλῶς ὄθεν ἐκχύνει
τὸν γλυκὺν ὀπὸν ἡ φύσις, πρὶν ἢ φθάσας ζικρανθῇ.

Εἰς σωροὺς μελαμπορφύρους ἀνυψοῦντο αἱ σταφίδες,
ἢ πληθὺς τὰς περιεῖπε νέων ἡλιοτραφῶν,
ἤστραπτον δ' εἰς τὰς ἀκτῖνας τῶν κλημάτων αἱ ἀψίδες
ὡς στεφάναι ποικιλιμέναι δι' ἀνθράκων τιμαλφῶν.

Σὺ τὴν κεφαλὴν κρηδέμῳ μελανῷ πεπυκασμένη,
ὃ τῆς κόμης συνεκράτει τοὺς βοστρύχους εὐπειθεῖς,
καὶ γυμνὸν τὸν χιονώδη τράχηλόν σου ἀφειμένη,
μεγαλοπρεπῆς ἐχώρεις τύπος ἦσο ἀληθῆς

τῆς θεᾶς, ἣτις ἐλθοῦσα εἰς τοὺς εὐανθεῖς λειμῶνας
τῆς ἀρχαίας Τρινακρίας μεταξὺ τῶν γεωργῶν,
τοῦ ἐρέβους τὰς σκηνώσεις νὰ ἐγκαταλείψῃ μόνας
ἐξεκάλεσεν ἐρῶντα τὸν ζοφώδη κυνηγόν.

Ἐπὶ τῶν ἀγρῶν τὸν πόδα νωχελῶς περιπλανῶσα
ἐπεσκοπεῖς τῶν βοτρυῶν ἀφθονίαν τὴν πολλήν,
καὶ συνέχαιρες, ὁπότεν χεῖρ τῶν οἰκετῶν ὀργῶσα
εἰς εὐρείαν ἀπετίθει καὶ προσήλιον αὐλήν.

Μὲ ἀσπαίρουσαν καρδίαν τὴν ἐσπέραν χαιρετῶντες
σὲ ἠτένιζον οἱ νέοι. Σὺ μὲ νεῦμα φιλικὸν
διακόπτουσα τὸ ἔργον ἀπεχώρεις, καὶ σκιρτῶντες
πρὸς τὸν οἶκόν σου κ' ἐκείνοι ἔτρεχον τὸν χωρικόν.

Ἦρχετο ἡ νύξ καὶ πρόφρων τὸν ἀστροφεγγῆ μανθῦαν
ὑπεράνω τῶν πεδίων ἐπεζέτεινε πλατύν,
καὶ συγγέουσα τὰ πάντα εἰς διαφανῆ σκοτίαν
τοὺς ἐργάτας συνεκάλει περὶ τράπεζαν λιτήν.

Αἴφνης τότε καθωρῶντο πανταχόθεν ἀνιούσαι
ἀπὸ μέσων τῶν ἀμπέλων φρυγανότροφοι πυραί,
περὶ δὲ αὐτὰς ἀλύσσοις αἱ παρθένοι συγκροτοῦσαι
συνεπλέκοντο εἰς κύκλους εὐστροφοὶ καὶ ζωηραί.

ἐπὶ γλοερᾶς στιβάδος νεανίαι ἠπλωμένοι
εἰς καλάμους ἐνεφύσων ἁρμονίαν προσφιλῆ,
κ' ἡ μολπὴ τῶν γεραιτέρων μετ' αὐτῆς συζευγνυμένη
εἰς τὰ περίξ ἀντελάλει ῥωμαλέα καὶ καλή.

Ἔλεγον, ὅτι αἱ Νύμφαι ἀπὸ τῶν δρυμῶν τοῦ ὄρους,
ἐνθα κρύπτεται τῆς Λαύρας ἡ θεότευκτος μονή,
τοὺς τραχεῖς τῶν Καλαβρύτων καταβᾶσαι κατηρόρευς
συνεκρότησαν θαλαείας ἐν ἐσπέρα φωτεινῇ,

καὶ περὶ αὐτὰς συνῆλθε τοῦ Πανός ἡ συνοδία, νύκτ' ἐπιπύ-
ῃχους πέμπουσα θυμήρεις ἀπὸ εὐξέσπον αὐλὸν — τὴ
τόσον ἠϋξανε τὴν χάριν τοῦ χοροῦ ἡ ἡρεμία τῆς νυκτὸς καὶ ἡ γλυκύτης τῶν ἀσμάτων τῶν πολλῶν.

Εἰς ἀγροτικῆς οἰκίας τὸν ἐξώστην καθημένην
ἔρριπτες τὰ βλέμματά σου εἰς τὸν ἔμπροσθεν χορὸν,
ἀλλ', Εἰρήνη, ἡ ψυχὴ σου ἀλλαχοῦ ἦν ἐστραμμένη,
δέν σε ἔθειλγεν ἡ τύρβη τῶν ἐσπερινῶν ὥρῶν.

τοῦ πυρὸς ψυχρὰ τὴν λάμψιν ἀντανάκλα ἡ μορφή σου,
τί ὄραξ καὶ τί ἀκούεις, ᾧ φαίνεσο πῶς λησιμονεῖς.
περὶ σέ τὸ πᾶν ἐγέλα, πλὴν οἱ μαῦροι ὀφθαλμοί σου
εἰς πυκνὸν ὄφρυων νέφος συνεκρύπτοντ' ἀφανεῖς. —

Διελύετο ὁ κύκλος βαθμηδὸν καὶ ὑπεχώρει,
ἔσθυνεν ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν λαλούντων ἡ φωνή,
εἰς τοῦ ὕπνου τὴν ἀγκάλην παρεδίδετο ἡ κόρη,
καὶ ἐθέρμαινε τοὺς πάντας ἡ λυσιμελὴς εὐνή.

μόνη σύ, ἐστηριγμένη ἐπὶ τῆς λευκῆς ὠλένης,
ἀγρυπνος ἐναπομένεις ἐπὶ σκίμποδος ψυχροῦ,
εἰς τῆς φύσεως τοὺς νόμους μόνη ἄκαμπτος σύ μένεις,
τοῦ βορρᾶ ἐνῶ σέ δαίρει ἡ ῥιπή τοῦ δροσεροῦ.

Εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὸν θόλον ἐμβυθίζουσα τὸ βλέμμα
τὴν μακρὰν ἀπόστασίν σου, ἔλεγον, θὰ διαβῆς,
κ' εἰς τὰ ἐγκατα τοῦ στήθους μου ἐπάγωνε τὸ αἶμα,
μὴ στὸν ἀχανῆ αἰθέρα ἀναπτᾶσα ἐγκρυβῆς.

ἔτρεμον, μὴ ἡ ψυχὴ σου λεληθυῖα ἐκπηδήσῃ
εἰς τὰς πτέρυγας ἀφώνου, ἀοράτου στεναγμοῦ,
καὶ παλαίων, ἀκουσίως ἡ κραυγὴ μου μὴν ἤχησῃ,
δός μοι, ἔλεγον, ὦ πλάστα, δός ῥανίδα οἰκτιρμοῦ!

Πλάστα μου, σὺ μ' ἤκροᾶσο! δὲν μὲ ἤκουεν ἐκεῖνη,
ἥς τὴν ὄψιν τρεμοσβύνον ἐπεχρῦσωνε τὸ φῶς
τῶν ἀστέρων διαττόντων· δὲν ἠγνόεις, τίς ὁδύνη,
τίς ὀλολυγμὸς τὰ στέρνα μου ἐσπάρασσε κωφός!

Ναί, Θεέ μου! δὲν ἠγνόεις, τῆς ζωῆς μου πῶς τὸ νῆμα
ἀφανῶς οἱ δάκτυλοί της συνεκράτουν οἱ λεπτοί,
ὅτι πᾶσα κίνησις των, τῶν ποδῶν της κάθε βῆμα
δύνησις μυστηριώδης, πάλσις μ' ἦτο ποθητή. . .

Ὡς ἀκαριαῖον τρέχει τοῦ ἤλεκτρισμοῦ τὸ ρεῦμα
ἐπὶ μίτου σφυρηλάτου προπεμπόμενον μακράν,
καὶ ὡς φέρεται τοῦ νότου ταχυκίνητον τὸ πνεῦμα,
ὅταν Δύλος ἐγείρῃ τρικυμίαν φοβεράν,

οὕτως ἔπταντο αἱ ὥραι· διεγέλα δὲ ἡ ἕως
μιλτοπάρειος καὶ ἔνδον σὲ ἀπώθει σιγανή,
ἐνῶ κάτωθεν τῶν θάμνων τοῦ κορυδαλοῦ τοῦ τέως
κεκρυμμένου σ' ἐχαίρετα ἡ ὠδὴ ἡ πρωϊνὴ.

Βίχες φύγει, καὶ εἰσέτι ναρκωμέν' ἡ ὄρασις μου
σ' ἀνεζήτει, ἀλλ' εἰς μάτην· ἤδη ἐργατῶν ὁ θροῦς,
παῦρος καὶ δειλὸς τὸ πρῶτον, ἐπληθύνετο ἐγγύς μου,
τοὺς ἀρμούς τοῦ σώματός μου ἐξεγείρων τοὺς νωθροὺς.

Εἰς τὴν ῥάχιν τῶν ὀρέων ὁ Ἀπόλλων ἀναβαίνων
ἔσφενδόνιζεν ἐκείθεν ποταμὸν φωτὸς ταχύν·
ἀνιστάμην κ' ἐγὼ τότε, ῥιγηλὸς δὲ καὶ ἀσθμαίνων
πρὸς τὸν δρόμον τοῦ Αἰγίου ἐσυρόμην τὸν τραχύν.

ΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ο ΔΙΑΠΛΟΥΣ.

Τὴν Παρθένον καταλείπων ἤδη ἔσπευδεν ὁ Φοῖβος
πρὸς τὸν δολερὸν Σκορπίον, ὑπερκάμψας τὸν Ζυγόν,
τὰ δὲ ἔχνη τῶν ποιμνίων καταδεικνυεν ἢ στίβος
εἰς τὰ κάτω φερομένων ὑπὸ πλάνων ὀδηγῶν·

τὴν ὠχρὰν περιβολὴν των οἱ ἀγροὶ ἐνδεδυμένοι
ἔμενον βαθύ σιγῶντες, ἔρημοι καὶ σκυθρωποί,
ἢ δὲ χαίτη τῶν ὀρέων, ὑπ' ὀμίχλης στεφομένη,
διεφαίνετο μακρόθεν σκιερὰ καὶ λευκωπὴ —

ὅτ' εἰς ὄρμον τοῦ Αἰγίου ἀνεφάνη γαληναῖον
ἀπὸ τῆς ὀξείας πλώρας πλοῖον ἀγκυροβολοῦν,
καὶ ἤρέμα πρὸς τὸν ῥόχθον τοῦ πελάγους προσπαλαῖον
ἐνευεν ἀκαταπαύστως εἰς ἀπόπλουν προσκαλοῦν.

Ἢδ' ἡ φήμη ἵπταμένη ἀπὸ δώματος εἰς δῶμα
σὲ ἀνήγγελλ' ἀπιούσαν, ἤδη ἔτρεχον πολλοὶ
ἀσπασμὸν νά σοι προσφέρουν μὲ δακρυσταγῆς τὸ ὄμμα,
ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ θλίψις των πολλή.

Ἐἰ τοῦ κόλπου ἀποσπῶσαι αἱ μητέρες τὰ παιδιά
ἀνά ἢ προσφιλέσας μήτηρ, ἔλεγον, ἀνάχωρεί»,
κ' ἔπαλλεν αὐτῶν ὁ κόλπος καὶ τὸ πρόσωπον ὠχρία
εἰς τοῦ χωρισμοῦ τὸ ἄλγος το πικρὸν καὶ τὸ βαρὺ.

Σὺ παρήτεις μετὰ κόπου τὴν ἀγκάλην τῶν οἰκείων,
ἤθελες νὰ προχωρήσης, ἀλλ' ἀπέμενες στερρά,
οἱ ὠραῖοι ὀφθαλμοί σου ἐπλημμύριζον δακρύων,
κ' ἡ φωνή σου εἰς τὰ χεῖλη ἐσθεννύετο νεκρά.

Ἔστατόν σε ἐχαιρέτων οἱ πολῖται, καὶ σ' ἐκάλει
πᾶν τῶν ῥήμα, κ' ἔδονοῦντο τῆς ψυχῆς σου αἱ χορδαί,
ἢ ἐρρήγγυντο βιαίως, ὡς ὁπότεν τὰς προσβάλλη
τῆς μελαγχολίας πληκτρον ἢ νεκρώσιμοι ὦδαί.

Ναί, πατρίς! ἡ δύναμις σου, ἀνεξάντλητος καὶ θεία,
μας συνέχει πανταχόθεν μ' ἀδιάρρηκτον δεσμόν!
τίς ποτε θνητὸς ἀφίνων τὰ ἐδάφη σου, ἅγια,
εἰς τὸ στήθος δὲν ἤσθάνθη ἀργαλέον σπαραγμόν;

Φεύγομεν — καὶ ἐξοπίσω μᾶς ἐλκύει ὡς μαγνήτης
καὶ ἡ στέγη καὶ ὁ λίθος καὶ ἡ κρήνη καὶ ἡ δρυς,
ἀκροώμεθα — καὶ ψάλλει ἑναρμόνιον ἡ πίσυς,
βλέπομεν — κ' ἡ γῆ σου θάλλει ὡς παράδεισος εὐρύς.

ἌΟχι, ὄχι! δὲν εἶν' ἕξις καὶ ἀπολαβὴ δὲν εἶναι!
εἰς τὸν ἄνθρωπον ἢ κτίσις πανταχοῦ διαγελαῖ
τὴν γῆν ὅμως τῶν πατέρων ἀγαπῶμεν, κί' ἂν ὀδύναί
κί' ἂν δεινὰ τὸν τράχηλόν μας καταπλήττωσι πολλά.

Μᾶς ἐλκύει τῆς πατρίδος συγγενές τὸ φίλον χῶμα,
καὶ τὴν ἔλξιν του καλύπτει αἰσθημάτων μυριάς
γλυκερῶν, ἕως ἐντὸς του ἐγκατατεθῆ τὸ σῶμα,
κ' ἡ σκιά μας συναντήσῃ τῶν πατέρων τὰς σκιάς. . .

*Ἦρθ' ἡ ἄγκυρα· σεισθεῖσα ἡ ὀλκὰς τὰς πτέρυγὰς της
ἀνεπέτασεν ἀπάσας ὡς λευκὴ περιστερὰ,
ἔπλεε καὶ τῶν κυμάτων ὑπερήφανος δυνάστης
μόλις ἔστεργε τὰ κοῖλα νὰ τῆς λείχῃσι πλευρά.

*Ἡ ἀκτὴ τῆς Ἀχαΐας ἠφανίζετο ταχεῖα,
ἐνῷ ἔπνεεν ὁ Σκίρρων ἐκ τῶν ὀπισθεν λαμπρός,
τοῦ δὲ κόλπου τῆς Κορίνθου ὁ καθρέπτῃς ἐφρικία,
τὰς δειρὰς τοῦ Κιθαριῶνος ἀπαυγάζων ἀμυδρῶς.

Σὺ ἠτένιζες τὸ βλέμμα, ἐν τῇ πρύμνῃ καθημένη,
πρὸς τὴν γῆν ἐν ἧ ἀφῆκας φίλους τόσους νὰ θρηνοῦν,
οὐδ' ἐφάνεσο τὸ ἄσμα τῶν ναυτῶν ἀκροωμένη,
τῶν ἐρώτων τὰς πικρίας ἢ τὰ θέλγητρ' ἀνυμνοῦν. . .!

*Ἦτον δαίλη, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀργέστου κατ' ὀλίγον
χαλασθὲν ἀπεκοιμήθη, τὸ δὲ πλοῖον σκυθρωπὸν
ἔκλινε τὰς πτέρυγὰς του κ' ἐσκληύετο, ἀνοίγον
μετὰ στεναγμοῦ καὶ κόπου τὴν ὑγρὰν του ἀτραπὸν.

Πνιγρὰ περιεχύθη τοῦ ἡλίου ἡ θερμότης,
καὶ ἐμάρμαυρε τοῦ πόντου ἡ μορφὴ ἡ κυανῆ,
χρυσούς πέμπουσα σπινθῆρας, ὧν ἡ ἄμαχος στιλπνότης
κατεθάμβωνε τὴν ὄψιν, λαμπυρίζουσα δεινὴ

ὅτ' ἰδοῦ στοῦ Κιθαιρώνος τὸν βαθύκομον αὐχένα
συνεπήγνυντο νεφέλαι, ὕπουλοι, ἀμενηναί,
δὲν ἐξέπεμπον τὸ πρῶτον μηκυθμὸν αὐταὶ κανένα,
ὡς σκιαὶ ἐπεκρεμῶντο ὑπναλαί, σιγαναί.

Ἄναισθήτως ὁ ὀρίζων στενωθεὶς ἐπεσκοτίσθη,
καὶ τὸν κύκλον τοῦ ὀμίγλη κατακάλυψε πυκνή,
τὸ δὲ ἄστρον τῆς ἡμέρας εἰς τὴν δύσιν ἐβυθίσθη,
κ' ἦτον ἡ ἐσχάτη λάμψις ἐρυθρὰ καὶ μελανή.

Ζοφερὰ ἢ νύξ προέβη· ἡ ὑγρόψυχρός της γλαῖνα
σταλαγμοὺς ἐδροσοβόλει σειομένη ἀραιούς,
καὶ ἄστερα νὰ φωτίζῃ οὐδεις ἐβλεπεν οὐδένα
τῶν πολλῶν ἀκρωτηρίων τοὺς σκοπέλους τοὺς σκαιοῦς.

Ἄστραπαί, μικραὶ τὸ πρῶτον, ἤκοντίζοντο δασεῖαι
βαθμηδὸν καὶ ἐπυρπόλουν τῶν ὀρέων τὰς σειράς,
ὑπεβόμβουν δὲ ἐκείθεν αἱ βρονταὶ κωφαί, βραδεῖαι,
προσημαίνουσαι τὴν ὥραν καταιγίδος φοβεραῆς.

Τότε κέλαδος ἠκούσθη ταχυκίνητος ἐγγίζων
ὡς αὐλῶν συγκεχυμένων πολυτάραχος βοή (1).
ἀνεσκίρτησεν, ἐκάμφθη καὶ τὸ κύμα διασχίζον
ῶρμησεν ἐμπρὸς τὸ πλοῖον ὡς τις ἀλκυῶν θοή.

(1) Ἡ ἔκφρασις δὲν εἶναι ποιητικὴ. εἶναι αὐτόχρομα τὸ πρᾶγμα, οὐ ἀντελήφθημεν ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ κέλπῳ, ἐγγίζοντος ἀνέμου σφοδροῦ. Ἐκελάδουν τὰ κύματα ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ τοῦ ἀνέμου, τὰ πρῶτα ἐπαναστάντα ἐν τῷ θραύεσθαι ἀποτελοῦντα ἦχον ὡς ἀπὸ πολλῆς καὶ ἐλαφρᾶς συναυλίας.

Τὸ κατέφθασεν ἡ λαίλαψ, κ' ἐπ' αὐτοῦ ἐπιχυθεῖσα
τὸ ἐτίνασσε βιαίως βρυχωμένη ὡς μαινάς,
ἡ δὲ θάλασσα, εἰς ὄχθους ἐπαλλήλους κυρτωθεῖσα,
κατεμάστιξε μὲ λύσσαν τὰς πλευράς του τὰς γυμνάς.

Ἔκυπτεν, ἔδεινομάχει, ἔστενε καὶ ἀνωρθοῦτο,
κ' ἦν ὁ βόμβος τῶν κυμάτων ὁ βαρὺς του στεναγμός,
μετ' αὐτῶν δ' ἐνῶ σφαδάζον ὡς μετάρσιον ὑψοῦτο,
ὁ τραγὺς τῶν ἐξαρτίων συναντήχει συριγμός.

Ἦστραψε — καὶ λάβρον σέλας ἀπὸ πόλου εἰς τὸν πόλον
κατεξέσχισε τὰ νέφη μετὰ συστροφῆς πολλῆς,
κ' ἐξερράγη σμερδαλέα ἡ βροντὴ ὡς πυροβόλων
ἀναριθμῶν, σμαραγούντων ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς

τῶν πλεόντων· οἱ ἀστέρες, ἔλεγες, πῶς συγκρουσθέντες
κατεσπῶντο εἰς τὸ χάος τοῦ αἰθέρος τὸ εὐρύ,
ὅτι τῶν ἐπουρανίων οἱ πυθμένες ἀνοιχθέντες
λάβης ποταμοὶ νὰ ρεύσουν ἄφινον οἱ πορφυροί.

Εἰς τὴν σύγκρουσιν ἐκείνην καὶ τὴν λάμψιν τῶν στοιχείων
τρέμουσα, ἀγωνιῶσα, τοῦ πλοιάρχου νὰ κρατῆς
ῶφθης τὴν ριγούσαν χεῖρα, ὁ δὲ ὄφθαλμός σου δύνω
ἔσβυεν, ὡς τρεμοσβύνει χλωμοῦ λύχνου ἡ ἀκτίς.

Ἐθλίβεν ἡ δεξιὰ σου πρὸς τὰ κήρινά σου χεῖλη
χρυσῆν θήκην, ἤρτημένην ἀπὸ δέρης ἐρατῆς,
καὶ περιπαθῶς τὸ στόμα ἐνῶ ταύτην κατεφίλει,
τὴν ψυχὴν σου ἀφιέρους τῷ θεῷ γονυπετής.

“Οτ’ ἐμπρός σου, ὦ Εἰρήνη, βράζον ἔσκαζε τὸ κύμα,
καὶ ὑπερπηδῶν τὰς ὄχθας τῆς ὀλκάδος φοβερὸν,
ὑπερέκλυζεν ἐκείνην, ἔτρεμον δ’ οἱ ναῦται θῦμα
μήπως γείνουν τῆς ὀργῆς του ἄφυκτον καὶ θλιβερόν,

κ’ ἡ κραυγὴ των, μιγνυμένη μὲ τὴν λύσσαν τῶν σοιχείων,
συνεπηύζανε τὴν φρίκην, κ’ ἐσκοτίζετο ὁ νοῦς,
τὰς δὲ χεῖρας των ἐνάρκου τῆς καταστροφῆς τὸ κρῦον
αἰσθημα, καὶ παραπλάζων ἐσλεύετο ὁ ποῦς —

ὑφαλὸς ἠκούσθη κτύπος, κί’ ἀνεσκίρτησε τὸ σκάφος
ὑπεράνω τῶν κυμάτων τοὺς ἀρμούς διαθλασθὲν,
ἀνεβόησαν δὲ πάντες ἐμπληκτοὶ, διότι τάφος
ἔμελλεν αὐτῶν νὰ γείνη ὄσονούπω βυθισθέν.

Εἰς τὴν φοβερὰν ἐκείνην τῆς ἀπελπισίας ζάλην
ὑπεράνθρωπον ἠσθάνθη εἰς τὰ μέλη μου ἀλκήν,
καὶ τὸ σῶμά σου ἀρπάσας στήν εὐώνυμον ἀγκάλην,
«δός, θεέ μου, σωτηρίαν ἢ καὶ θάνατον γλυκύν»

ἀνεφώνησα κ’ ἐρρίφθην εἰς τὴν δίνην τῶν ὑδάτων·
ἄφατος ἦν, ὦ Εἰρήνη, τῆς ψυχῆς μου ὁ ἀγών,
ὄτε ἔβλεπον τὸ κύμα νὰ κορύσσεται φρυάκτον
ὑπεράνω ἀμφοτέρων, συμφορᾶς ἐπαγωγόν.

“Ἦδ’ ἐπάγωνε τὸ σῶμα, ἤδη μ’ ἔλειπε τὸ θάρρος,
τῆς ἐλπίδος ἡ ἐσχάτη ἐσβεννύετο ἀκτίς,
ὅτε ὀρθωθὲν τὸ κύμα, ὡς νενεκρωμένον βᾶρος,
ἐσπενδόνησ’ ἀμφοτέρους ἐπὶ χθαμαλῆς ἀκτῆς.

Ἦσο ἄπνους. Ἡ ὠχρότης τὸ ὄραϊον πρόσωπόν σου
περιέβαλλεν ὡς σκέπη τοῦ θανάτου κρυερά,
ἤμιθνητα δὲ κρατοῦσα καὶ στερρόν τὴν ὀφθαλμόν σου,
ὕψιν εἶχες κοιμωμένης, οὐδ' ἐφάνισσο νεκρά.

Ἔμοι μοι τῆς δυστυχίας! ὡς παράρρων ἐκ τοῦ πόνου
περὶ τὸ ὑγρὸν σου σῶμα ἐπεχύθη· ἡ φωνὴ
τῆς καρδίας σου τάς ἴνας δὲν ἐκίνει, καὶ ἀγόνου
ἐπληροῦντο θρηνηδίας αἱ ἀκταί, οἱ οὐρανοί.

Ὅπως δὲ εἰς τὴν ἀγκάλην τὴν θερμὴν ὁ Πυγμαλίων
περίσφιγγε τὸν λίθον ἐρωμένης τὸν γλυπτὸν,
ἕως οὗ ζωὴ ἐχύθη εἰς τὸ μάρμαρον τὸ κρύον,
καὶ τοῦ στέρνου τῆς ἡσθάνθη τὸν παλμὸν τὸν ποθητὸν,
εἰς τὸ στήθος μου τὸ φλέγον οὕτω θλίβω τὸν κρομὸν σου,
εἰς τὸ στόμα ἐνεφύσω τὴν διάπυρον πνοὴν
τῶν χειλέων μου, κ' ἠύχόμην ν' ἀποθάνω στὸ πλευρόν σου,
ἂν σοῦ ἀρνηθῆ τὴν πρώην ὁ δημιουργὸς ζωήν.

Μοῦ ἐπήκουσας, θεέ μου! καὶ τὸ ἅγιόν σου πνεῦμα
ὡς φωτὸς χρυσοῦν ἀκτίνα καταπέμψας ἐπ' αὐτήν,
τῶν φλεβῶν τὸ ζωηφόρον νὰ κυκλοφορήσῃ ῥεῦμα
ἐνευσας, ἐπαναφέρον θερμασίαν ποθητήν.

ΑΣΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ο ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ.

Ἰστικται ὄρος ὑψηλὸν ἐπὶ πρανοῦς πεδίου·
τεῖχος διπλοῦν, ἀνώμκλον, τὴν κορυφήν του στέφει
ὡς πολὺν διὰ δῆμα, καὶ ὄμβροφόρα νέφη
σιγῆνὰ τὸ περιβάλλουσι διὰ φαιοῦ μανδύου.

Ἐκ τῶν πλευρῶν ἀένναον τὸ ὕδωρ ἀναβλύζει
ἀπὸ κρουῶν πολυπληθῶν· ὁ Αἴολος μυκᾶται
εἰς ἄντρα περικείμενα· ὅταν δ' αὐτὸς κοιμᾶται,
Ζεφύρου πτέρυξ ἔλαφρά τὰ στέρνα του ῥιπίζει.

Τραχὺς ὁ δρόμος ὁδηγεῖ εἰς τοὺς ἀνάντεις ὄχθους·
ἐμπρός σου βράχοι, καὶ βραδύς ὁ ποὺς σου ἀναβαίνει,
ποῦ δὲ καὶ ποῦ ἀνθύλλιον τὴν ὄψιν σου εὐφραίνει,
ἐν ᾧ εἰς ἄκραν δισχιδῆ ἀνέρχουσαι μὲ μόχθους·

εἰς δὲ τὸ κατακόρυφον τοῦ ὄρους διακρίνεις
τὰ λείψανα τῆς στυγεραῆς τοῦ Μωχαμέτ λατρείας,
περιζωννύοντα τὸν βωμὸν τῆς πίστεως τῆς θείας,
καὶ ὑπ' αὐτὸν — τὰ νάματα τῆς δικαιοῦς Πειρήνης.

Ἐκ περικρήμνου σκοπιάς, ἐφ' ἧς ποτε αἱ στήλαι
τηλεφανεῖς ἠγείροντο φαιδροῦ Ἀφροδισίου,
ἀντιλαλοῦσαι τὰς ᾠδὰς ὀμίλου ἔρασμιού,
εἰς τὸν ἄβρὸν καὶ πλούσιον εὐπρόσιτοι καὶ φίλοι,

τὸν ὀφθαλμὸν κατηύθυνα εἰς μακρυνὰς ἐκτάσεις.

Ὁ Παρνασσός, πυργούμενος εἰς βράχεις γιγαντώδεις,
τὴν χαίτην του ἀπέκρυπτεν εἰς ζώνας νιφετώδεις,
κ' εἰς δύο πόντους ἔτεινε τὰς ἀμετρήτους βάσεις.

Τῶν καταιγίδων ἡγεμίων, τῶν κεραυνῶν ἐργάτης,
προσένευεν ἀφ' ὕψηλοῦ· ὁ Ἐλικὸν ὁ θεῖος
χαμαιίληζος ἐφαίνετο ἐνώπιόν του, λείος
ὁ Κιθαιρῶν καὶ ταπεινὸς ὁ Πάρνης στυλοβάτης.

Τοῦ Παρνασσοῦ ἀντίζηλος ὁ Κόραξ ἀντικρύζει
ὕψαύχην καὶ ἀρρενωπός, τῶν Ἀκαρνάνων μέγας
προστάτης καὶ τῶν Αἰτωλῶν, κ' εἰς τὰς θερμάς τινων φλέβας
πρὸς τοὺς τυράννους ἄσβεστον τὸ μῖσος συνδαυλίζει.

Πέραν αὐτοῦ — τὴν Ἥπειρον φαντάζεται τὸ βλέμμα —
σιωπηλὸς καὶ κατηφής ὁ Ἀγεῖφος ῥέει,
κ' εἰς τὰς δασώδεις ὄχθας του ὁ Ἥπειρώτης κλαίει,
κλαίει τοῦ Πέτα τὴν σφαγὴν καὶ τοῦ Σουλιοῦ τὸ αἷμα...

Ἐντεῦθεν τοῦ πυργώματος ὀρέων ἐπαλλήλων
ἐγκλείεται σαπφείρινος λεκάνη μεσογείου
θαλάσσης, κ' αἱ ἀπότομοι ἄκται τοῦ Γερανείου
ἀντανκκλῶνται, φάντασμα περιδεῶν ναυτίλλων.

Στραφεῖς πρὸς δύοσιν διορᾶς τὰ ὕψη τῆς Κυλλήνης,
ὅπου εἰς ἄντρα κρύφια κ' ἐντὸς δρυμῶν ἀβάτων
ἐφάνη βρέφος ὁ Ἑρμῆς τοὺς βόας του φυλάττων,
καὶ πρῶτος τείνων τὰς χορδὰς κιθάρας ὀστρακίνης.

Πρὸς νότον σοι ἐπιπροσθοῦν λευκάζοντες οἱ βράχοι.
Ἐκεῖ ἐρπύζει στενωπὸς εἰς φάραγγας πλησίον,
καὶ στεναγμοὶ ἀκούονται τὴν νύκτα τριςμυρίων,
ὄσους ἐκεῖ ἐθέρισεν ἡ τουρκοφάγος μάχη.

Εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ Ἑμπετοῦ ὁ ἀναξ τῆς ἡμέρας
προβαίνει, καὶ φεγγαβολεῖ ἡ ὄψις τῶν Κυκλάδων·
ἰδὲ τὸ στίλβον σύμπλεγμα τῶν κυανῶν πλειάδων,
ὑπὸ χρυσῆς πῶς στέφεται τὴν ὄχθην ἀτμοσφαιράς!

Βλέπεις ἐκεῖ τὸ Σούνιον, ἐδῶ τὸν Παρθενῶνα·
εἰς κύκλου κέντρον ἵστασαι, κ' ἐκάστη τῶν ἀκτίνων
εἰς μίαν δόξαν ὀδηγεῖ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων,
καὶ μίαν τῆς λατρείας τῶν ἀναπολεῖ εἰκόνα.

Πρὸς Σᾶς ὁ νοῦς μου ἵπταται, τοῦ παρελθόντος χρόνου,
ἐκ τοῦ ἐρήμου κολοσσῶ τῆς Ἄκρας τῆς Κορίνθου!
τὰ πρὸ ποδῶν τὰ λησιμονῶ . . . ἐρείπια ἐκ πλίνθου,
καὶ φωτοφόρος ἐπ' αὐτῶν ἡ γλαυῆς πλανᾶται μόνη!

Ἔμ μουσα, ἥτις κατοικεῖς τοῦ Παρνασσῶ τὰ δάση,
καὶ εἰς τὸν φλοῖσθον τέρπεσαι τῆς θείας Ἰπποκρήνης,
τὸν δάκτυλόν σου βάπτισον εἰς ὕδωρ τῆς Πειρηνης
καὶ ῥάντισόν μου τὴν μορφὴν· ἴσως αὐτὸ σκεδάση

τῆς διανοίας τὴν ἀγλύν, καὶ ἕδρις ἀνελίξω
τὴν βίβλον, ἐν ἧ κρύπτονται τὰ ἔργα τῶν αἰώνων,
καὶ φέρων εἰς τὰ χεῖλη μου τὸν ἱερόν σου κλῶνον,
εἰς ἄσμα μελαγχολικὸν τὴν φόρμιγγά μου θίξω. . .

Μέγαρα τῶν Βακχιδῶν, στοαί τοῦ Περιάνδρου !
τὴν φαντασίαν ἄφετε νὰ σᾶς περινοστήση,
κ' ἐνὸς δακρύου τὴν σπονδὴν ὑπὲρ ὑμῶν νὰ χύσῃ,
ἐνῶ πλανᾶται κατηρῆς ἐπ' ἄστεος λειψάνδρου. . .

Σὺ δὲ τοῦ Τιμολέοντος σκιὰ παρωργισμένη
μὴ ταραχθῆς, ἐὰν θνητοῦ ἀσήμευ ποῦς ἐγγίξῃ
τὴν χώραν, ἐν ἧ ἀδελφοῦ ἡ τέφρα στοναχίζει,
εἰς συντριμμάτων ἔρημον αἰμοδοφῆ θαμμένη.

Πλὴν τί ; — τρέμει τὸ ἔδαφος καὶ σειόνται τὰ ὄρη,
οἱ κόλποι ἄμφω πλημμυροῦν ἀγρίως σαλευμένοι,
βοὴ κωφὴ ἀκούεται στὰ ἐγκατα πνιγμένη
τῆς γῆς, καὶ θεῖον ἐξεμοῦν τοῦ ἄστεος οἱ πόροι.

ὦ ! ἔλεος, ὦ πότνια ! ὦ ! μὴν ἐξακοντίζῃς
ἀπὸ τῆς Αἴτνης τοὺς κρημνοὺς τὸ φλογερὸν σου βλέμμα·
ἐγὼ τοῦ θεοῦ κάλλους τῆς δὲν βεβηλῶ τὸ στέμμα...
Οἴμοι ! ἀπέμεινεν οὐδέν, καὶ σὺ δὲν τὴν γνωρίζεις.

Λαρνάκων ἡμιανοικτῶν, φεῦ ! Κόρινθος, δὲν ἦσο
οὔτε κεράμων εὐτελῶν ἀπέραντος σωρεία,
ὅταν ἐπὶ τῶν ὄρων σου ὁ Ἄρχων ἐμειδίῃ
τῶν θαλασσῶν, καὶ ἀφνειὸς Ἐφύρα ἐκαλαίσο.

Ἄλθανοφώνου γεωργοῦ ἰόβροτος ἀξίνη
δὲν ἔσκαπτε στενάζουσα τοὺς ἀνθηροὺς ἀγρούς σου,
ὅτε εἰς μακρυνὰς ἀκτὰς τοὺς πλεόντας υἱούς σου
ἐξέπεμπες, ὡς μελισσῶν ἐκπέμπονται τὰ σμήνη.

Κόρινθος χρυσοστέφανε, σολή τῆς Χερσονήσου !
εἰς τὰς θερμὰς ἀγκάλας σου οἱ ἐκ τῆς Ἰωνίας
ἠσπάζοντο τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἐκ τῆς Σικελίας,
καὶ πάντας συνδιήλατταν οἱ ἴσθμοι ναοί σου.

Ὡς νύμφη πολυθέλητρος ἐβάπτιζες τὰ σκέλη
εἰς τοῦ Λαχαίου νά νερά· ἄλση τὸ μέτωπόν σου
ἐσκίαζον ἀειθαλῆ· τὸ γάλα τῶν μαστῶν σου
ἀναριθμήτους ἔτρεφεν, ἀένναος κυψέλη.

Ἐργατικὴ πανήγυρις, ὁ κόλπος σου ἀντήχει
ἀπὸ τῶν δούπων τοῦ χαλκοῦ καὶ τῶν ῥυθμῶν τῶν ὕμνων,
καὶ ἀπὸ τοῦ στεγάσματος πεδίων περικρήμων
τοὺς παριόντας εἴλκυεν ἢ πλουτοδότις τύχη.

Τὸν δάκτυλόν σου ὕψωνες ; τὰ τέκνα σου ἐσκίρτων·
ἠπειλεις ; τῶν Συρακουσῶν οἱ ἄρχοντες ὠχρίων,
ὄνειρων φάσμα ἐβλεπεν ἢ Καρχηδῶν ἀγρίων,
κ' ἠσθάνετο τοὺς σπαραγμοὺς τραυμάτων αἰμοφύρτων.

Σ' ἐζήλευεν ἢ Στερεά, σ' ἐγέραιρεν ἢ Νῆσος
τοῦ Πέλοπος, οἱ τύραννοι ἐπαίται σου ἐφοίτων,
τῶν Δωριέων καύχημα αἱ ἀγοραί σου ἦσαν,
πορφύρα τὰς παρθένους σου ἐκόσμει καὶ ἢ βύσσος.

Τὸν φόρον τῆς λατρείας τῶν ἢ Μέμφρις καὶ ἢ Τύρος
σ' ἀπέτινον· οἱ βασιλεῖς τῶν γαύρων Μακεδόνων
ἐκ τῶν χειρῶν σου ἔστεργον τῶν Ἀχαιῶν τὸν θρόνον·
πλὴν ἔπεσε καὶ ἐπὶ σὲ τῶν συμφορῶν ὁ κληρὸς !

Τὰ πλούτη σου πορήσασα ἢ κοσμοκράτωρ Ῥώμη
σ' ἐμίσησε καὶ ὄρφανὴν πανόλεθρον βαλοῦσα
τὸ πῦρ σέ ἐξηφάνισε, τὰ κάλλη σου φθονοῦσα,
καὶ τῶν ἔθνῶν τὰ στόματα τὴν βλασφημοῦν ἀκόμη...

Τρέχει ὁ Παῦλος πρόθυμος νὰ σε παρηγορήσῃ,
τοῦ θείου ἀγιάσματος προσφέρων σοὶ τὸ πόμα
τὸν ὑπεδέχθης θνήσκουσα, πλὴν τὸ θαλόν σου ἄμμα
δὲν ἠδυνήθη καὶ αὐτὸς νὰ τὸ ζωογονήσῃ.

Καὶ ἰδοὺ κεῖσαι ἔρημος, ξηρὸν νεκροταφεῖον,
τὸ σκήνωμα πεντήκοντα κατοίκων μυριάδων,
καὶ οὐδὲ θάμνος φαίνεται, ὅπου πυκνῶν συστάδων
ἔκ κυπαρίσσων ἔβριθε τὸ Κράνειον ἀγρίων.

Ποῦ εἶν' ἐκεῖνοι οἱ καιροί, ὡς Κύπρις ἐρασμία
ἐπότε ἀνεδύεσο ἐκ τοῦ βυθοῦ τῶν πόντων,
γονυπετῶν δὲ ἐκθαμβος ὁ κόσμος, τῶν πλεόντων
ἐλάτρευε τοῦ στήθους σου τὰ κάλλη τὰ παντοῖα;

Πιχρῆλθον ἀνεπιστρεπτί, κ' ἔμειν' αὐτὸς ὁ βράχος
γυμνός, πλὴν ἀναμνήσεων βαρυαλγῶν ταμείων,
καὶ ἐρημίτης αἰοιδὸς ἐπὶ κιτρίνων βρύων
τὴν δόξαν σου θρηνολογῶ, καθήμενος μονάχος. . .

Ἀνέβην πάλιν μετὰ σοῦ, Εἰρήνη! τὴν εἰκόνα
θανούσης ἀρχαιότητος δεικνὺς ἐνώπιόν σου,
προσήλωνα τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν σου,
κ' ἐκεῖθεν μ' ἀπεκρίνοντο τὰ δάκρυά σου μόνα.

Ὅτε δ' ἠτένισας τὴν γῆν, ἐφ' ἧς ἐναπετέθης
νεκροφανῆς, ἀκίνητος σταθεῖσα καὶ τὴν χεῖρα
ὀρέγουσά μοι τρέμουσαν ἀῆχ! διὰ τί ἡ μοῖρα
μ' ἐφείσθη, εἶπες; διὰ τί σωτήρ μου Σὺ εὐρέθης ;».

ΑΣΜΑ ΕΚΤΟΝ

Η ΝΟΣΟΣ.

Τῆς Ἀττικῆς ὦ χαῖρέ μοι τὸ ἔαρ τὸ ὥραϊον!
τὰ μαρανθέντα χεῖλη μου πικρά σε χαιρετοῦν
ὁ ὀφθαλμός μου σὲ ποθεῖ μακρόθεν δάκρυ χέων,
ἐνῶ εἰς πόνου φέρετρον ἀρπάγαι μὲ κρατοῦν.

Ἔστιλβεν ἄλλοτ' ἄχραντος ἡ ἀνθηρὰ στολή σου,
ἦν δάκτυλος ἐξύφαινε τεχνίτου ἀφανοῦς,
καὶ εὔρισκε τὸ βλέμμα μου εἰκόνα παραδείσου
εἰς ὄρη, δάση, φάραγγας καὶ λόφους καὶ βουνοῦς.

Μοῦ ἔνευον ἐράσματα ὁ νάρκισσος, τὸ ἴον,
τὸ τρυφερὸν λευκάνθεμον, ὁ κρόκος ὁ χρυσοῦς,
ἡ θύμβρα ἡ ἡδύπνοος, τὸ ἀνθεμον τὸ θεῖον,
τὸ ῥόδον, τοῦ στεφάνου σου ἀδάμας πορφυροῦς.

Ποσάκις δὲν ἐκάθησα ἐκεῖ ὅπου τῆς πεύκης
ἡ σμαραγδίνη λοφιά ἐπένευε φαιδρά,
καὶ ἤκουσα τὸν ψίθυρον τῆς ὑψικόμου λεύκης,
κ' ἐβάπτισα τὰ γόνατα εἰς νάματα ψυχρά!

Κι' ἀπηωρήθην ἀετὸς ἐκεῖ ὅπου ὀρθοῦνται
ὡς γίγαντες πελώριοι οἱ βράχοι οἱ λευκοί,
ὅπου τὴν νύκτα πνεύματα ἀπαίσια ὀρχοῦνται,
ὅπου τὰ στέρνα τοῦ δειλοῦ ἢ φρίκη διοικεῖ.

κ' ἐτόνιζα τὸ ἄσμά μου καὶ ἀντελάλει πέριξ,
ὅπου βαθεῖα πρότερον ἐπέκειτο σιγή,
φωνὴν βροτοῦ λαμβάνουσα τῶν ῥάχων ἢ πτέρυξ,
κ' ἐχόρευεν ἡ νεαρά καρδία μου γοργή.

Προσεμειδία ὁ δρυμός, τὸ μύρτον, ἡ βοτάνη,
τὸ πᾶν μοι ἦτο μουσική, παιδρότης, ἡδονή·
ἐσκίρτων, καὶ συνέπαιζεν ἡ ἀνθηρὰ στεφάνη·
ἐγέλων, καὶ ἐξέλαμπεν παντοῦ ἡ χαρμονή.

Καὶ ἔκλινα τὸ οὖς ἐκεῖ, ὅπου ἐν ἡρεμίᾳ
θαυμάσια δημιουργεῖ ἡ χεὶρ τοῦ Οὐρανοῦ,
εἰς τὴν ἀκτὴν τὴν βρέμουσαν, εἰς χλοερά πεδία,
εἰς τὸν σπινθῆρα τὸν ὠχρὸν ἐντόμου φωτεινοῦ.

κ' ἐν τῇ εὐώδει κλίνη του στήν δρόσον τῆς πρωίας
ἐδίωκον τῆς κτίσεως τὸν αὔλον παλμόν,
καὶ ἤκροώμην τὸν ῥυθμὸν ἀφάτου ἁρμονίας,
καὶ συνεξέπεμπε γλυκὺν τὸ χεῖλός μου ψαλμόν.

καὶ κάμπτων γόνυ ἔμπροσθεν τοῦ ἀοράτου πλάστου,
συνησθανόμην τὴν πνοὴν αὐτοῦ περὶ ἐμέ,
κι' ἀνέβλυζε τὸ δάκρυ μου εἰς τὰς θερμὰς πηγὰς του,
καὶ τὴν ψυχὴν ἐμέθυον αἱ θελκτικαὶ στιγμαί.

Ἄλχ! ἂν ἐρπύζει σήμερον νωθρά ἢ φαντασία
πρὸς τὰς κοιλάδας, τοὺς δρυμούς, τὰ ὄρη σου, Ἀττική,
τῶν ἀσφοδέλων ἀπαντᾶ ἢ βλάστησις ἢ κρύα,
καὶ τάφοι τῇ ἐπιπροσθοῦν καὶ πλήξεις φονική.

Τικ-τάκ κροτεῖ ὁ σύντροφος τῆς πνιγηρᾶς σκοτίας,
τικ-τάκ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ χρόνου ὁ χορός·
τικ-τάκ ὑπὸ τὸ στέρνον μου τὸ πλῆκτρον τῆς καρδίας·
τίτ-τάκ καὶ ὁ ἀκάνθινος τῶν θλίψεων σταυρός.

Ἄλλὰ θὰ ἔλθῃ ἡ στιγμή, καὶ ἡ σιγὴ βαθεῖα
τὴν μαλακὴν σινδόνην τῆς θ' ἀπλώσῃ παγερά,
καὶ θὰ σβεσθῇ τοῦ σύμπαντος ἡ ἀχαρις λυχνία,
θὰ σταματήσῃ δι' ἐμὲ τοῦ χρόνου ἡ φορὰ.

Εἰς τῆς αἰωνιότητος τὸ βάραθρον θὰ πέσῃ
ἀνάμικτος καὶ θλίψεων καὶ πόθων συρφετός,
τῆς λήθης ἢ διάνοια τὸν πέπλον θὰ φορέσῃ,
ὄν ἐτοιμάζει ἀφανῆ ὁ χρόνος ποθητός.

Τὸ ὄλον ποιημάτιον συνέκειτο ἐξ ἄσμάτων ἑννέα· τὰ
τέσσαρα τούτων ἀπώλεσθησαν ἐκ τοῦ κυκεῶνος τῶν
χειρογράφων μου. Ἡ ἀπώλεια δὲν εἶναι μεγάλη. Νὰ τὰ
ἀπομνημονεύσω τώρα μετὰ εἰκοσαεταίαν, μοῦ εἶναι ἀδύ-
νατον· νὰ τὰ ἀνασυνθέσω, οὐκέτι καιρός.

.....

Πάτερ ἡμῶν,
τὸν οἰκτιρμὸν
δεόμεθα τὸν θεῖον
πέμπε ἡμῖν
πᾶσαν στιγμὴν
εἰς τὸν πικρὸν μας βίον.

Τὰ ὀρφανὰ,
τοῦ ταπεινά
τῆ· σκέπην σου ζητοῦμεν,
μὴ λησμονῆς
ὁ πανσθενής,
ἐνῶ γονυπετοῦμεν.

Ἐπὶ τῆς γῆς
ἢ καταιγίς
μας ἔρριψε τῶν πόνων,
καὶ εἶν' ἡ γῆ
πικρὰ πηγὴ
καρδιοβόρων στόνων,

εἰάν ἡ χεὶρ
σοῦ, ὁ δοτὴρ
τῶν ἀγαθῶν, δὲν σῶσῃ
ἀπὸ δεινῶν
παντοτεινῶν,
Θεέ, καὶ μᾶς λυτρώσῃ.

Νεῦσον, Θεέ,
σύ κραταίε
τῶν Οὐρανῶν δυνάστα,
καὶ δὸς ἡμῖν
πᾶσαν στιγμὴν
τὸν ἄρτον μας, ὦ Πλάστα·

τάς δὲ πολλὰς
μας ὀφειλάς
παραίτησον ἡπίως,
εἰς τὸ ὑμνεῖν
καὶ εὐλογεῖν
σὲ πάντας αἰωνίως.

.....

Πηνύστατόν σοι προσφωνῶ, ὦ γλυκερὰ Εἰρήνη!
τὸν τελευταῖον δεῖξαι μοι τοῦ στήθους στεναγμόν·
ἔτι μικρόν, καὶ κατοικεῖ ἀπάραχος γαλήνη,
ὅπου τρομώδη διὰ σὲ ἀνεύρισκα παλμόν.

Τὸν τάξον μου μὴν τὸν ἰδῆς. Εἶναι ψυχροὶ οἱ τάφοι·
δὲν τοὺς θερμαίνουν δάκρυα καὶ γόοι συγγενῶν·
φεῦ! μένουσιν ἀνάληγτα τὰ θλιβερὰ ἐδάφη,
καὶ ἐπικάθηται βαρὺ τὸ κλειθρον, στεγανόν.

Ὅταν στὰ βάθη τῆς νυκτὸς τὸν νοῦν σου διευθίνης
ἐκεῖ ὅπου τὸ πνεῦμά μου ἀποχωρεῖ ταχύ,
καὶ τὸ ἄγνόν σου μέτωπον πρὸ τοῦ Ἰψίστου κλίνης,
ὦ, ἄκουσον! εἶναι ψυχῆς ἡ ἔπακρος εὐχή —

βάλε με τότε εἰς τὸν νοῦν, τὸ δάκρυ σου ἅς ρέυσῃ,
«Θεέ, εἶπέ, μ' ἠγάπησεν, ὡς σ' ἀγαπῶ κ' ἐγώ,
ἄφες ὑπὸ τὸν θρόνον σου πραῦς νὰ εἰρηνεύσῃ,
ὅτι πικρὰν εἶχε ζωὴν, καὶ πλάνον ὁδηγό.»

Κι' ὅταν τὴν μάννα μου ἰδῆς βαρεῖα ν' ἀναστενάξῃ,
εἰρήνη, σέ παρακαλῶ, δυὸ λόγους νὰ τῆς πῆς·
αὐτὸς ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καῦμένη, σέ κυττάζει,
καὶ παῦσε μὲ τοὺς θρήνους σου κ' ἐκεῖ νὰ τὸν λυπῆς».

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

	Σελ.
Πρόλογος	1
Τῶν Ἑκρητικῶν Ῥαψωδία Α΄	9
» » » Β΄	23
» » » Γ΄	44
Τὸ Πανηγῦρι τοῦ Ὀλύμπου	71
Χαιρετισμὸς εἰς τὸ ἔτος 1867	62
Τὸ τραγοῦδι τοῦ Πετροπουλάκη	87

Ἀλκαϊκαὶ ᾠδαί.

Εἰς τὴν Ἐθνοφυλακίην	91
Στεφάνῳ Κουμανούδῃ	94
Εἰς Φόσκολον	97
Ἀθανασίῳ Πολίτῃ	101

Σύμμικτα.

Τὸ τραγοῦδι τῆς Ἐρνοφυλακῆς Πειραιῶς	111
Στὸν Ἐλυμπο, παιδιὰ	114
Γιὰ δὲς τῆνε τὴ λεβεντιά	117
Τῇ Οὐρανίᾳ	119
Ἀσπασμὸς τῷ Ἡ. Τανταλίδῃ	123
ᾠδὴ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Τανταλίδου	126
Πρὸς τὸν Φίλιππον Ἰωάννου	135

	Σελ.
Εἰς τὴν ἐξαδέλφην μου ἄσμα γαμήλιον	138
Εἰς τὸν ἐξαδέλφον μου ἄσμα γαμήλιον	140
Ἐποχαιρετισμὸς πρὸς τὴν κ. Ε. Μ. ἀποδημοῦσαν	142
Ὁ ὕπνος τῆς Μάγκας	144
Εἰς τὴν Ἰουλίαν	146
Εἰς τὸ λεύκωμα τῆς Ε. Γ. Β. ἀνάμνησις	148
Εἰς τὸ λεύκωμα τῆς κ. Π. Ε. Γ.	150
Ἐπὶ τῆ μνηστεύσει τῆς κ. Ε. Γ.	151
Εἰς τὸ λεύκωμα τῆς κ. Α. Ε. Κ.	152
Τῆ Ἀνθοῦ	154
Αὐτὸ ἂν ἦ λεβεντιά	156
Τὸ Στοιχειό	161
Τὸ Πείσμα	163
Εἰς ἐμαυτὸν	164
Ὀπτασία	165
Τῆ ἀδελφῆ μου	167
Τὸ Εὖρημα	168
Ἐνθύμιον	169

Ἡ Εἰρήνη.

Ἄσμα Α΄	171
» Β΄	178
» Γ΄	184
» Δ΄	188
» Ε΄	195
» ΣΤ΄	201

—

